

לקראת שבת מלאכתא

Dirshu

דרשן ד' ועוזן

קרן עולמית לחינוך
ועידוד לימוד התורה

אוגדן עלוני השבת

פרשת בשלח

עיר	ירושלים	בני ברק	מודיעין ע.	חיפה	ב. שמש	אלעד	ב"ש	צפת	ביתר ע.
כניסת שבת	16:33	16:48	16:42	16:39	16:32	16:41	16:51	16:40	16:33
יציאת שבת	17:47	17:48	17:47	17:46	17:48	17:47	17:49	17:44	17:47
ר"ת	18:26	18:22	18:24	18:21	18:25	18:23	18:26	18:17	18:26

בס"ד לקראת שבת מלכתא

הלימוד השבועי לנבחני דרשו

פרשת יתרו יב - יח שבט | דף היומי - עבודה זרה יג - יט | משנה ברוכה - סימן רצ"ט סעיף ד' עד סימן רצ"ט סעיף י' | מוסר - חומת דת מאמר דרך התורה ג) כשם שמצוה על כל אדם עד כבוד שמים עד פרק א' אות י' | קנין חכמה - פרק ג משנה א עד משנה ו

יום המיישי ט' שבט תשע"ח | פניני פרשת בשלח | תקציר שבועי ה'דף היומי בהלכה'

Dirshu
דרשו ד' ועוזו

קרן עולמית לחינוך
ועידוד לימוד התורה

הגיע יום בר המצוה של משפחת ר' אורי לופוליאנסקי, ורבינו מרן הגרי"ש אלישיב זצוק"ל אומר למשפחה: "הולכים לבר מצוה". שאלו: "הרב הרי בקושי יכול לזוז מהמיטה, לקרובים ביותר הרב לא הולך, ולבר מצוה הולך?". אמר מרן: "כן, אני חייב ללכת, מכיוון שאני חייב לו הכרת הטוב!". "איזו הכרת הטוב?", שאלו

הגאון רבי שלמה קנייבסקי שליט"א, במעשה מופלא עם הגרי"ש אלישיב זצוק"ל, בגדר הכרת הטוב ומידות טובות

הגיע יום בר המצוה, רבינו מרן הגרי"ש אלישיב זצוק"ל אומר למשפחה: "הולכים".

אמרו לו: "מה הולכים?"

אמר: "יש בר מצוה, הולכים!"

שאלו: "הרב הרי בקושי יכול לזוז מהמיטה, לקרובים ביותר הרב לא הולך, ולבר מצוה הולך?"

אמר מרן זצוק"ל: "כן, אני חייב ללכת, כיוון שאני חייב לו הכרת הטוב!"

"איזו הכרת הטוב?", שאלו.

"יש לו הרי אירגון שנקרא 'יד שרה', שהשאל לי מיטה שאני יכול לשכב עליה, וגם ההליכון שאני הולך עמו הוא של 'יד שרה', אני חייב לו הכרת הטוב..."

אמרו לו: "שתי תשובות בדבר: א. היה כדאי לו להקים את כל האירגון ולא רק כדי שהרב ישתמש פעם אחת במיטה ובהליכון. אם כן, הרב אינו חב לו הכרת הטוב. ב. הרב הרי עשה אותו לראש עיריית ירושלים, וודאי שהוא חייב לרב הרבה יותר ממה שהרב חייב לו".

אמר רבינו מרן זצוק"ל: "הכרת הטוב אין זה תשלום עבור הטובה שפלוני עשה לי. אם היה זה תשלום, היו צריכים באמת לדון מי עשה למי יותר כדי לדעת מי חייב למי. הכרת הטוב זו מידה שאדם צריך לרכוש לעצמו, בין שאר המידות הטובות שצריך לרכוש. אם כן, כאשר הוא עשה לי טובה אני חייב להכיר לו טובה!".

(מתוך הספר - 'סברי מרנן')

(דברים שנאמרו במסע התפילה לראדין וולאדין ע"י 'דרשו', כ"ד אלול תשע"ה).

"והאונת למצותיו" (שמות ט"ו, כ"ו)

וברש"י: תטה אזנים לדקדק בהם

הגאון רבי שלמה קנייבסקי שליט"א, ראש ישיבות "קריית מלך" ו"תפארת ציון": כולנו זוכרים את הימים הנוראים שעבר סבי, רבינו מרן הגרי"ש אלישיב זצוק"ל. מצבו הבריאותי היה קשה, עשרים אחוזים היו שיחיה ושמונים

אחוזים שלא יחיה, בין אם יעשה ניתוח ובין אם לא. העולם רעש וגעש. הסיכויים שהניתוח יצליח שאפו לאפס, ובזכות תפילת רבים הניתוח הצליח וחי כעשר שנים נוספות.

לאחר מכן לא יצא אפילו לשמחות של המשפחה הקרובה ביותר. בתוך חצי השנה שלאחר הניתוח, הגיע לבקר יום אחד ראש עיריית ירושלים לשעבר, הרב אורי לופוליאנסקי, עם הזמנה לבר מצוה לבנו, לקבלת ברכה לקראת בר המצוה. אמר מרן

זצוק"ל: "ברכה אתן לך, אבל אתה יודע שאני לא יוצא לשמחות אפילו של הקרובים ביותר, אני מצטער מאוד". אמר לו הרב לופוליאנסקי: "לרגע אחד לא באתי לבקש שהרב יבוא, מי כמוני יודע את המצב הבריאותי, אני רק חפץ בברכה!". מרן זצוק"ל בירכו והוא עזב את הבית.

חוויה רוחנית יומית
מדי יום אצלך במייל

dirshu@dirshu.co.il

הפורתח
בכל יום..

הניוז היומי של דרשו.

קיבלתי טלפון ממיאמי מאחד התורמים, והוא אומר לי כי הוא מתכוון להגיע לארץ, ולקרוא לרב שטיינמן ל'דין תורה', כי קיבל ברכה ממרן ראש הישיבה לעשירות, בזכות תרומתו למען החזקת התורה, והנה עתה הוא נפל למצב קשה... נלחצתי מכך מאוד, ונכנסתי לראש הישיבה זצ"ל, ענה לי רבינו: "תגיד לו שיבוא"

הרה"ג רבי אברהם פכטר שליט"א ראש כולל "מדרש אליהו" באלעד
בשיחה מיוחדת וסיפורים מרתקים על מרן הגראי"ל שטיינמן זצוק"ל

י"ג שמואל י"ד י"ג

מפני חששותי, שכשידעתי שכביכול פת בסלי, לא חששתי לצאת לדרך, ובלב רגוע התחלתי בעבודה רצינית של גיוס המעות להחזקת הכולל".

ש. האם קרה לכם אי פעם, שהשתמשתם בנכונותו של ראש הישיבה להשלים את החסר?

"ברוך ה' שלא הוצרתי לכך אף פעם, ואני שומר לעצמי את הזכות הזו לעתיד שממקומו הוא יפן ברחמי, לעורר זכויותי הבלתי נדלות לתת לנו - ראשי הכוללים - כח להמשיך במלאכתנו, מלאכת שמיים. אמנם פעם אחת הוא כן נתן לי מעות למטרה מסוימת - בהמשך נספר על כך, אך ברצוני להמשיך באנקדוטה המעניינת שעברתי בתחילת דרכי. כפי שהזכרתי הוא היה מעודד אותנו מאוד, ולכן ביקש שבכל פעם שנחזור מנסיעה מעבר לים, שניכנס אליו לדווח ולספר לו על מה שעבר עלינו".

פינעף טויזנט' שהם (רק חמש מאות)

"כשחזרתי בפעם הראשונה מחו"ל, סיפרתי לו שנכנסתי לגביר אחד שידיד שלי המליץ עליו, שהוא נותן נתינות מכובדות. ידיד זה אף הסיע אותי אליו. נכנסתי למשרדו, ומכיון שאינני שולט כלל בשפה האנגלית ואף לא בשפת האידיש בצורה ברורה, למעט כמה משפטים רצוצים. ישבתי אצלו וניסיתי להסביר לו בשפה המדוברת, כשתיבלתי במספר מילים באידיש, על חשיבות לימוד התורה ועל העול שיש עלינו לגייס את החזקת התורה, וביקשתי ממנו שירים תרומתו בעין יפה למען הכולל.

"הגביר חשב כמה רגעים, וענה לי שהוא יתרום 'טויזנט' (1000) דולר', אמרתי לו: 'פאר מיר איז דאס גארנישט' (בשבילי זה לא סכום מספק), אז הוא אמר לי 'איז צוויי טויזנט' (אז אתרום 2000), שוב אמרתי לו כי זה לא מספק, אז העלה לשלוש אלפים, כך המשכתי איתו עד שהגענו לחמשת אלפים, ואמר שיותר הוא לא מסכים להעלות את תרומתו. הוא כתב שיק על הסכם שנקב, הכנסתי אותו לכיס החליפה מבלי להביט בסכום הרשום עליו, ויצאתי לדרכי.

"כשהגעתי אל הרכב הבעתי את תרעומתי על חברי שהביא אותי ל'כתובת' כל כך לא יעילה מבחינתי, כי הוא תרם לי רק חמש מאות דולר. חברי לקח את השיק, הציץ בסכום הנקוב בו וזעק: 'מה פתאום חמש מאות - הוא רשם חמשת אלפים', ואני התעקשתי שרק חמש מאות, עד שראיתי במו עיני את הסכום, ופרצתי בצחוק של מבוכה. מתברר שאני, מחוסר שליטה בשפת האידיש על בוריה חשבתי משום מה ש'טויזנט' זה בסך הכל מאה... כך שהתרעמתי עד שבסוף הוא הגיע רק לחמש מאות...

"כשחזרתי לארצנו הקדושה, סיפרתי למרן זצ"ל את כל מה שעבר, עלי וגם את הסיפור מעורר גיחון זה... חיך ראש הישיבה ואמר לי: 'רבים באים אלי ומתלוננים שהם לא מצליחים לגייס די כסף בשהותם מעבר לים, כי חוסר ידיעת השפה היא להם לרועץ, אבל אתה ההוכחה שאין עוד מלבדו, וכל ההצלחה אינה תלויה בידיעת או אי ידיעת השפה, כי אתה דווקא מחוסר ידיעת השפה הצלחת למעלה מן המשוער מאותו גביר'. שיעור באמונה הוא הסיפור שלי". את השיעור הזה באמונה החדיר לנו רבינו בכל עת מצוא, כי זו הייתה תהלוכת חייו עם עצמו, וחיי האמת שלו עלי

המשך בעמוד הבא <<<

עשרות אלפי אברכי כוללים שוקדים על תלמודם, בכוחו הגדול של רבן של ישראל מרן ראש הישיבה רבי אהרן יהודה לייב שטיינמן זצוק"ל, כיהושע בן גמלא שהקים את תלמודי התורה בדורו ואמרו עליו (בבא בתרא כא.): "ברם זכור אותו האיש לטוב, שאלמלא הוא נשתכחה תורה מישראל". ניתן לומר על מרן ראש הישיבה זצוק"ל - 'ברם זכור אותו האיש לטוב, שאלמלא הוא אלפי אברכים בני תורה לא היו זוכים לחבוש את ספסלי בית המדרש, ולהשאר ספונים באוהלה של תורה'.

אברכים תלמידי חכמים נמרצים, היו מתמנים על ידו להקים מסגרות של כוללי אברכים, כשהוא עומד על גבם, ממריצים ומניעים לקבל על עצמם את העול הקשה, שבבלי ניתן לתיאור למי שמצוי בסוד העניינים, גיוס תרומות של סכומים אגדיים, שחיבים להשיג מידי חודש בחודשו, היטלטלות בדרכים וספיגת בזיונות אין ספור, כשהוא מכיר ומודע בכל מאודו לתפקיד הקשה, ולכן היה משקיע רבות מאוד בעידודם, ובנתינת יחס מיוחד לאותם מחזיקי תורה בפועל, שדואגים להחזיק את הכולל באופן רצוף.

עם אחד מהם יצאנו לשוח שיחה קצרה, לשמוע על תקופת 'תור הזהב' בהנהגתו של מרן ראש הישיבה זצ"ל. על הקשר האישי, שהוא הדרכה והוראה לדורות בהשקפה הטהורה,

בהנהגת גדול הדור והשקפת התורה הקדושה בכל מה שקשור לביטחון והשתדלות, ועוד עניינים רבים שיבואו תוך כדי הדברים.

ראש הכולל איתו שוחחנו, הלא הוא הרה"ג אברהם פכטר שליט"א, ראש כולל 'מדרש אליהו' באלעד. הכולל הגדול ביותר בעירו המונה 420 אברכים, בני תשחורת מכל החוגים והעדות. הכולל מתחלק ל"ג קבוצות מכל סגנונות הלימוד וחלקי התורה. כולל האברכים נכנס כעת לשנתו העשרים כ"י, וכעדות האברכים בכולל, במשך שני העשורים שחלפו לא נגרעה מלגתם של האברכים מדי ראש חודש בחדשו. מצב זה נמשך ב"ה גם בעידן שערכו קיצוצים בתקציבי הכוללים, שמטרתם היחידה היתה "להשכים תורתך", והן בתקופת הנפילה הגדולה בארה"ב, שגדולי הגבירים תומכי התורה התקשו להמשיך ולתרום את תרומתם הקבועה, והכל בברכתו ובהדרכתו של אותו זקן, האי"ש הזכור לטוב, שהחדיר אמונה תמימה במנהלי הכוללים שהכל נגזר מלמעלה וההשתדלות שלהם היא רק בגדר השתדלות.

"כחוט השני עברה הנהגה והשקפה זו אצל רבינו זיע"א - פותח ראש הכולל שליט"א את סיפורי המרתקים באנקדוטה מעניינת. "בתחילת דרכי בהנהגת הכולל לפני עשרים שנה, נקראתי אל מרן ראש הישיבה זצ"ל, והוא הורה לי לקבל על עצמי את עול הקמת הכולל בעירי אלעד. שאלתי אותו: 'ומה יקרה אם לא אצליח לגייס בכל חודש את הסכום הנדרש?'. ענה לי רבינו: 'מה שיחסר לך אני אשלים'. היה בזה נסיכת כח לקבל על עצמי את עול הקמת הכולל, כשאני רגוע שאם לא אצליח יש לי כתובת לפנות אליה. יש בכך מן אומנות חכמת הנפש, לדעת להרגיע את האדם

וכמו שאתה רואה, הוסיף רבינו זצ"ל, 'נכון שנופלים טילים כעת בחיפה (היה זה בימי מלחמת לבנון השנייה, שחיפה הייתה מטווחת בטיילי החיזבאללה ימ"ש), אתה חושב שזה סתם, זה בגלל שנוסעים שם אוטובוסים בשבת. הקב"ה מחשב לכל מקום מה מגיע לו במיוחד, וגם אותך הוא מעניש כביכול, ונותן לך הזדמנות מחודשת'.

"אותו גביר קיבל על עצמו לסחור בלי חששות של איסורי שבת וריבית, וחזר לקדמותו ועד היום הוא ממשיך להחזיק תורה בממונו".

תיקח 'קיסל' ו'מחזור' לדרך וגם מכתב ממני

"שנה אחת שחל יום הכיפורים ביום ב', נכנסתי למעונו של רבינו זיע"א, יחד עם נאמן ביתו הרה"ג יצחק לוינשטיין, במוצאי ראש השנה, ושאלה קשה בפי: היות ומצב הכולל קשה מאד, וחייב אנוכי להשלים סכום כסף גדול למשכורתם של האברכים לקראת החגים, ויש גביר אחד שמקבל אנשים רק ב...שבת, יש סיכויים גדולים שאצליח לקבל ממנו את הסכום הנדרש. אולם בעקבות כך לא אצליח לשוב ליום הכיפורים לביתי, מה עלי לעשות?

"גם כאן נדהמתי מתשובתו של גדול הדור. שאלתו הראשונה הייתה: 'אם תהיה בחו"ל היכן יתפללו בניך ביום הקדוש?'. עניתי לו שהם יתפללו עם אבי בישיבת סלבודקא. 'להתפלל בסלבודקא זה טוב', הוא ענה, 'אז אם כן תיסע, תיקח אתך 'קיסל' ו'מחזור ליום הכיפורים', ואני אצייד אותך גם במכתב אישי לאותו גביר, ואולי הוא יסכים לקבל אותך עוד לפני שבת, ותוכל לחזור ליום כיפור לארץ'. אני גיחתי מעט לאפשרות הזו, כי ידוע הוא שאותו גביר אינו מקבל בשום אופן בימים אחרים לבד משבת, אבל עשיתי כדבריו. כשהגעתי יצרתי קשר עם הגביר, ואמרתי לו שיש לי בשביל הפתעה מארץ ישראל. למרבה הפלא הוא הסכים לקבל אותי בשביל ההפתעה, שהייתה כמובן המכתב מראש הישיבה זצ"ל. הוא התרגש מאד, ועל אתר השלים לי את כל הסכום שהיה דרוש לי לצרכי הכולל. שבתי לארץ ישראל עוד לפני יום הכיפורים.

"רב אחד ממונסי הגיע פעם אחת לרבינו, בלוויית גביר מבני קהילתו ושאלת הגביר בפיו: 'יש ראש כולל אחד מאלעד ששמו הרב פכטר, שמבקש ממנו תרומה על סך מיליון דולר... אני יודע שאין בידי את הסכום הנזכר, האם אוכל לכתוב בכל זאת שיק מאוחר יותר על הסכום, באמונה כי הוא ייכנס לחשבוני עד אז?'

"תשובת רבינו הייתה בבהירות עצומה בדרגות באמונה: 'אם הנך יודע בבירור, שגם במצב שלילה אחד לפני שהשיק צריך להיות מכובד בבנק, והסכום המדובר עדיין לא נמצא בחשבונך, בכל זאת תישן בשלווה ובנחת מתוך אמונתך בבורא ית"ש, אז מותר לך לכתוב את הסכום הזה. אבל אם אתה יודע שבמצב שכזה שנתך תנדוד ולא תהיה רגוע, אזי אין לך רשות לכתוב סכום שכזה".

תיסע לכינר בטבריה

"כפי שהבטחנו בתחילת הדברים, נספר על פעם אחת שקיבלתי מעות מרבינו:

"מידותיו התרומיות של רבינו בענייני בין אדם לחברו, הלא היו מן המפורסמות. אנחנו כראשי כוללים משולחים, חוונו זאת אין ספור פעמים. פעם אחת בעת לידת אחד מבניי, לפני כאחת עשרה שנה, כשהייתה דרכו עוד לנסוע לסנדקאות, הצעתי לו שאולי בכדי שלא להטריח אותו, אערוך את הברית באולם סמוך לביתו, במקום לערוך במקום מגורי באלעד.

"ענה לי כך: אתה נוסע בכל העולם, אתה נפגש עם אנשים כל הזמן ולכן אתה לא מרגיש בדידות, אבל עקרת הבית, נוות ביתך, הנשאת כאן עם כל עול הבית בהיעדרך, היא נמצאת בבדידות בין ארבע קירות כל אותן שבועות. אני אסע במיוחד לאלעד לערוך את הברית בכולל שלכם, בכדי לכבדה ולהעריכה..."

"ופעם אחרת כשדיווחתי לו על הנסיעה, ותיארת את הקושי הרב שהיה מנת חלקי, הוציא מכיסו סכום כסף ואמר לי: 'אתה יודע שיש מלון שנקרא 'כינר' וזה בטבריה, תיקח את הכסף ותיסע לשם עם נוות ביתך לשבת קודש למנוחה. זה מגיע לשניכם..."

"פעם אחרת הקפיד לשאול אותי אם זכרתי לקנות לה בגד נאה, כהערכה על מסירותה למען לומדי התורה. כל כך הייתה חשובה לו הדגשת הכרת הטובה, על המסירות הרבה הכרוכה במאמץ להחזיק את מפעל חייו - העמדת תלמידי חכמים מופלגים לה' ולתורתו".

(גליון זיכרון למרן הגרא"ל שטיינמן זצוק"ל עיתון המבשר, טבת תשע"ח)

אדמות. במסר שכזה הוא אף התייחס אל הגבירים תומכי התורה, שהרימו תרומות נכבדות להחזקת התורה, היה מביט על כך בעיניים של אמונה שהכל מאיתו יתברך. ופיו של איש שיחנו קולח סיפורים רבים מענין זה.

מזונותיו של האברך קצובים לו

"היה זה במוצאי פורים, של השנה בה הייתה הנפילה הגדולה בארה"ב. גבירים רבים איבדו את רכושם, ולא יכלו לתת את הסכומים אותם הצלחנו למסד, פחות או יותר, ולקבל מהם במשך עשור שנים. המצב היה שצריכים לחפש תורמים חדשים בתקופה הקשה הזו, וזה כאילו להתחיל לפתוח כולל חדש. נכנסתי למרן ראש הישיבה זצ"ל, ותינית את הקושי שעלי לעבור עתה. שאלתי אותו מה אומר לאותם גבירים, שכל השנים תרמו לי ועתה קשה להם מאד?

"ענה לי רבינו כך: 'תאמר להם, שלנו ברור שמזונותיו של אברך כולל קצובים לו מראש השנה, בדיוק איזה סכום יכנס לרשותו. הבחירה היא עתה בידיכם, אם זה יהא דרככם ותמשיכו להיות מתומכי התורה, גם אם זה יעלה לכם במאמץ יתר מכל השנים, או שתוותרו על הזכות הזו לאחרים שיזכו, כי המעות יגיעו בכל מקרה, כי כבר נגזר על כך בתחילת השנה".

ש. האם הועיל מסר זה לאותם גבירים יורדים רח"ל, בשעתם הקשה?

יש ראש כולל אחד מאלעד, שמבקש ממנו תרומה על סך מיליון דולר... אני יודע שאין בידי את הסכום, האם אוכל לכתוב בכל זאת שיק מאוחר יותר על הסכום, באמונה כי הוא ייכנס לחשבוני עד אז?

"אין לך מושג איזה רושם עשו הדברים האמתיים, והיוצאים מלבו ופיו הטהור של מרן זצ"ל. רובם הצליחו לעמוד בקושי הגדול, ולתת את הסכומים שהיו נותנים בכל שנה. הגדיל לעשות אחד מן הגבירים, שכשתרם את תרומתו, על ידי שנטל הלוואה גדולה לשם כך, כתב מכתב לאברכים בו הוא מציין, שמכיון שבשנה זו עשו ה'זבולונים' מאמץ עליון לתרום להחזקת האברכים, למעלה מכוחותיהם ולמעלה מיכולותיהם, מבקש הוא מן ה'יששכרים' יושבי אוהל, חובשי ספסלי בית המדרש, שאף הם יעשו מאמץ עליון יותר, והלימוד יהא במצב נעלה וגבוה יותר מבכל שנה ושנה. תלינו כמובן את המכתב בכולל והיה מזה חיזוק גדול".

'דין תורה' עם ה'ראש ישיבה'

"באותה תקופה" - ממשיך איש שיחנו לשזור סיפור לעובדא ומעשה

להנהגה - 'קיבלתי טלפון ממיאמי. על הקו אחד מן הגבירים, כשבקול טעון וכאוב הוא אומר לי, כי הוא מתכוון להגיע לארץ ישראל ליממה אחת, ולקרוא לרב שטיינמן ל'דין תורה'... טענתו היא, שקיבל ברכה ממרן ראש הישיבה לעשירות, בזכות תרומתו למען החזקת התורה, והנה עתה הוא נפל למצב קשה, באותה תקופה קשה שרבים מאד נפלו גם הם, ולכן הוא רוצה לבוא לארץ לדון עם הראש ישיבה בדין תורה.

"אני נלחצתי מכך מאד, נכנסתי לראש הישיבה זצ"ל וסיפרתי לו דברים כהווייתם. ענה לי רבינו: 'תגיד לו שיבוא'. והוא אכן בא. הוא התיישב לפני רבן של ישראל ותינה את טענותיו, כשרבינו יושב ומאזין לו לכל מילה ומילה. כשסיים לשפוך את לבו, הרהר רבינו כמה דקות לפני שענה לו, ואז שאלו: 'האם בעסקיך יש לך שותפות ורווחים עם מחללי שבת?'. ענה לו אותו גביר בחיוב. המשיך רבינו לשאול: 'האם יש לך קשר ורווחים מעסקים שעוברים על איסורי ריבית?'. שוב ענה אותו יהודי בחיוב, כי אכן יש לו שותפות עם עסקים בריבית.

"אמר לו מרן ראש הישיבה: 'אם כך תשמח שנכסיך כולם נאבדו. הקב"ה ריחם עליך שלא תעבור איסורי תורה ולא תהנה מממון של חילול שבת. הוא נתן לך הזדמנות עתה לקבל על עצמך, לסחור אך ורק בממון כשר שאין בו איסורים, וכך תחזור לאיתנך הראשון'. והוסיף לו: 'זה שצריך להאמין שלכל אחד יש סיבה מיוחדת, למה דווקא הוא נפל בנפילה הגדולה, למרות שכביכול זוהי צרת רבים, אבל אצל השי"ת הכל מחושב לפרטים.

בעיצומה של הדרשה נתקף רבי משה פינשטיין זצוק"ל בהתקף-לב. בבית החולים הוחלט להשתיל בו קוצב-לב. הקרדיולוג המומחה היה בחופשה, אבל הוא לא סבר שיש להמתין לקרדיולוג הבכיר, באמרו: "הקב"ה רופא חולים". לאחר שכולם ביקשו ממנו להמתין למומחה - הסכים לכך. בסופו של דבר, המומחה השתיל את הקוצב וכעבור שבוע התברר שהטיפול נכשל...

הגאון רבי ראובן פינשטיין שליט"א, על אביו הגדול הגר"מ פינשטיין זצוק"ל • דרכו של בעל ה"אגרות משה"

אודות השימוש בו בשבת. בגיל 3 לא יכולתי להבין הרבה, אבל לא אשכח כיצד אבא 'שיתף אותי' בהתלבטות, כאשר לבסוף 'החלטנו' יחד שאין בעיה במקרה...

כעבור זמן הבנתי כיצד אבא עשה הכל שאקבל אהבת תורה, ושלא יהיה שום מצב בענייני שמירת תורה ומצוות שיגרום חלילה למצב הפוך. בגיל שש היינו בנופש ליד משק בקשר. אבא למד איתי כל בוקר בקביעות, ורק אחר כך יכולתי ללכת להתבונן בפרות. פעם אחת הייתי אמור להפסיד דבר מעניין מחמת הלימוד אתו, והוא הרשה לי לעצור באמצע הלימוד. הוא חשש, שאם אשאר ללמוד, עלולים להיווצר אצלי רגשות שליליים חלילה כלפי הלימוד. הלכתי, וכאשר חזרתי המשכנו ללמוד.

אני זוכר, שבימי החורף אבא היה מחמם לי את הבגדים לפני שהוא הליש לי אותם. זה היה בשבבוקר. אחרי שהבגדים חוממו היה מלביש לי אותם מתחת לשמיכה כדי שלא ארגיש בקור. למה הוא התאמץ כל כך? לימים הבנתי שהוא רצה להשמיט את התירוץ 'קר לי'. הוא עשה הכל כדי שלא יהיה דבר שימנע את החשק ללכת ללמוד.

התורה ועמלה

אבא סיפר, שבהיותו ילד בן שבע הוא שיחק שחמט (מסופר, שבגיל זה הוא כבר ידע שלושת הבבות), אבל מיד הפסיק עם זה, בראותו כמה זמן וחשיבה צריך להשקיע בזה על חשבון לימוד התורה. אבא הקפיד לא להישען על משענת הכסא, הוא אמר שההישענות מורידה מכח ההשקעה בלימוד. ואכן אצלנו בשיבה אין סטנדרים מהסיבה הזו, כדי שהלומדים לא ישענו ויהיו מרוכזים בלימוד.

השיעורים שלו היו תמיד חדשים, הוא לא חזר בכל מחזור על השיעורים הקודמים. בשיעורו שאל קושיות פשוטות שאחרים 'מפחדים' לשאול. גם בספרים ניתן להבחין בהצגת שאלות פשוטות, אבל חשובות, כי הן מעוררות תירוצים חשובים.

כיצד היה סדר יומו בתקופת הנופש?

הוא היה נוסע להרים לנוח, ושם ישב תמיד וכתב תשובות. ניסו להסתר את מקום הנופש שלו מעיני אנשים אבל זה לא עזר... שאלות בענייני הכלל המשיכו כמובן להגיע אליו גם בתקופה זו, אבל גם יחידים הצליחו להיכנס ולהציג את שאלותיהם.

יהודי סיפר, שפעם אחת החליט לעקוב מקרוב אחר סדר יומו של אבא, בשעה שהתארח במקום מסוים. בשעה שתיים בלילה הבחין שאבא קם ללמוד. כעבור ארבע שעות, בשעה שש, נכנסה לחדר ילדה קטנה. היהודי שעקב אחריו נדהם לראות כיצד הוא משחק עם הכדור שלה למשך זמן... הוא לא יכל להתאפק, ובהזדמנות שאל את אבא מה ראה צורך לשחק בכדור? אבא הסביר לו שעד שהוא הגיע להתארח בבית, זכתה הילדה להמון תשומת לב. אבל ברגע שהאורח הגיע, הוסחה כל תשומת הלב אליו - "אני לא רוצה שהיא תשנא רבנים", נימק אבא את החלטתו להשתעשע בכדור שלה, ובכך להעניק לה תשומת לב.

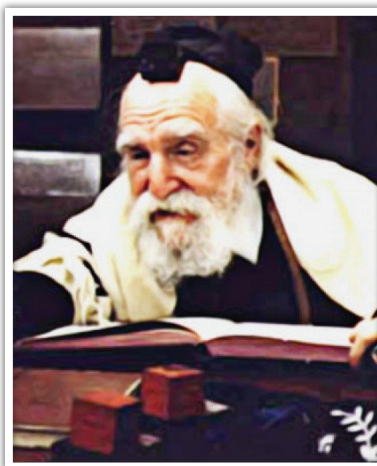
האם נימק פעם מדוע נהג לעמוד בתפילת שמונה עשרה ללא תזוזה כמלוא נימא? בעודו ברוסיה כלאו אותו, ופעם אחת העמידו אותו שם בפני קבוצת חיילים. הוא סיפר שבהזדמנות זו למד מה נקרא "עומד לפני המלך". לכן נהג שלא לזוז בתפילת שמונה עשרה.

כמה שעות ביממה הוא הקדיש לשינה?

בלילי שישי נהג לקום בשעה שתיים, ובשאר הלילות בשעה ארבע. בצהריים היה נח כי הוא סבל מבעיה רפואית, ורופא הורה לו שהוא חייב לנוח. בממוצע היה ישן חמש שעות ביממה. זו לא הנהגה שמתאימה לכל אחד. כאשר

"כ"י א"י ה' רפ"א" (שמות ט"ו, כ"ו)

ענוותנותו של רבי משה הקרינה על כל רואיו - הוא סבר שניתן ללמוד מוסר מהצורה בה יהודי מתנהג. בבחינת "ובערת הרע - מקרבך". דהיינו שמאופן הנהגתו ילמדו ממך אחרים כיצד להתנהג, ואז יהיה 'ובערת-הרע'. דמותו הקרינה מוסריות, ואצלנו בישיבה השפעתו ספוגה בכותלי בית המדרש עד עצם היום הזה. אברכים שהם פחות מגיל 35 לא למדו אצלו, אבל המבוגרים יותר מעבירים לצעירים את אשר ראו עיניהם. וברוך השם, התלמידים בישיבה ידועים כבעלי מידות טובות, עדינים, שיכולים לעזור לזולת גם בלי לחוש בעקבות כך גאווה. ישנם תלמידים שברוך ד' יודעים הרבה מסכתות בעל-פה, וכאשר הם פוגשים אנשים אחרים הם לא מתגאים בידיעותיהם ושומרים זאת לעצמם.

הגיע פעם ראש ישיבה לדבר עם אבא. באמצע השיחה נכנסה אישה, וסיפרה שרוצים להרוג אותה! אבא הקשיב לסיפורה הטראגי, ואני הבנתי מיד שמדובר בסיפור דמיוני, של אישה שאינה בריאה בנפשה. אבא המשיך להקשיב ולהקשיב, אם כי הבחנתי

שהוא עסוק במשהו, יתכן שהוא למד אז משניות בעל-פה. רק כעבור שתיים היא סיימה את סיפורה, ואבא הסביר אחר כך שלהקשיב לה זה חסד גדול. הדבר הכי גדול שאני ראיתי אצל אבא, הוא כיצד היה כותב תשובות בהלכה, במשך עשר שעות ברצף בלי להתעייף! הוא זכר הכל בעל-פה, וכאשר נזקק לעיין באיזה ספר, היה ניגש, לוקח את הספר ומעיין בו בעמידה במשך כדקה. כאשר באמצע כתיבת תשובה היה אדם נכנס עם שאלה, היה מפסיק לכתוב ומתפנה לאותו אדם. השיחה יכלה להמשך חמש דקות, עשר דקות ואף שעה, אבל מיד בתום השיחה המשיך מיד לכתוב מאותו מקום בו הפסיק! בדרך כלל, כדי לחזור לכתיבה, אנשים זקוקים לעצור ולרכז מחדש את המחשבות. אצל אבא זה לא היה כך.

"אבא לא אהב חומרות", מגדיר רבי ראובן. בעל 'אגרות משה' נודע בכוח הפסיקה שהיה חוצב את ההר... כאשר מאן-דהו טען שהוא מיקל בפסקיו, התבטא: "מה פירוש 'מיקל'? למדתי את הסוגיה לעומקה וכך העליתי הלכה למעשה, האם אעשה שקר בנפשי ואפסוק לחומרא, כאשר ההלכה היא לקולא? הרי במקרה זה אהיה נחשב כמגלה פנים בתורה שלא כהלכה!".

החינוך בבית

רבי משה היה "אביהם של ישראל". עובדות רבות מתארות את היחס החם שהוא העניק לכל יהודי - שמונה היה שייך לשמוע משהו על ר' משה בתור אבא?

הוא היה אבא טוב מאד. בתור ילד הוא שיחק איתי... כאשר התגוררנו באיסט-סייד היה לנו ארגז קרח ששימש כמקרר. כשהייתי בן שלוש עזבנו את האיסט-סייד, ובדירה החדשה היה לנו מקרר שעבד על בסיס גז, בדומה למקרר חשמלי. יום אחד נכנסתי הביתה ופגשתי את אבא שרוע על הרצפה מעל נייר. מיהרתי אליו וראיתי שהוא בודק משהו מתחת למקרר. אבא ביקש ממני לשכב לצדו, והוא הסביר לי שהוא בדק את פעילות המקרר, כדי להכריע

קם בעל ה'תולדות' ואמר, שאם בתוך דקות ספורות לא יגיע היהודי העשירי הוא חוזר למקומו, ושיחפשו סנדק אחר. ברגע האחרון נראה מרחוק אדם זקן מהלך לאיטו, רצו לקראתו וביקשו שיצטרף להשלים מניין. אמר היהודי: "אמנם התכוונתי ללכת בדרך אחרת, אבל כיון שהודעתם לי על הברית - שיהיה ככה"

הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א על מי שיודע לומר על כל דבר - 'שיהיה ככה'

"וְרָאוּ אֶת יְשׁוּעָה ה'" (שמות י"ד, י"ג)

שיצטרף להשלים מניין. שמע היהודי כך ואמר: "אמנם התכוונתי ללכת בדרך אחרת, אבל כיון שהודעתם לי על הברית - שיהיה ככה, ואני מוכן לעבור דרך הכפר ולהשתתף בשמחה".

לאחר הברית, ביקשו מהזקן שישתה ויטעם דבר-מה, וגם הפעם הגיב בסגנון זהה: "אני אמנם ממחר מאוד לדרכי, אבל שיהיה ככה..."

וכך על כל דבר ודבר שהציעו לו לעשות, אמר 'שיהיה ככה'...

גם כשינסו להרגיז אותו, הוא לא יצא מכליו

לכשבאו להיפרד מהזקן האלמוני הלזה, שאלוהו הנוכחים מה פשר התגובה שמעו ממנו כל העת: 'שיהיה ככה'?

ויען להם הזקן, שאת הנהגתו זו שאב מתוך הפסוק: "אשרי העם שככה לו", ופירש - "אשרי העם ש'ככה' לו, אשרי מי שמגיב על כל דבר שקורה לו בחיים, 'שיהיה ככה', דהיינו שיש לו סבלנות לקבל כל דבר שהשי"ת מביא עליו בצורה נינוחה, בידעו שזה הוא הטוב האמיתי שלו".

כשמוע בעל ה'תולדות' את הדברים, אמר שמן הסתם היה זה אליהו הנביא, המגיע לכל ברית מילה, ומן השמים גלגלו כך שגם הוא, ה'תולדות', ישמע את ה'אשרי העם ש'ככה' לו".

לברית המילה ההיא, הרי שבדאי הקב"ה רוצה שאהיה כאן, ולא אמחר כל-כך לצאת..."

ואת העיקר הזה חייבים לשנן בבית היהודי, כי רק באימוץ דרך-חיים שכזו, תהיה לנו אפשרות לוותר לזולתנו. רק מי שיודע לומר על כל דבר - 'שיהיה ככה', ואינו דואג מהתרחשות בלתי צפויה, כי באמת הכל צפוי וידוע, רק אדם כזה יוכל לנהל את ביתו על מי-מנוחות, על רוגע אמיתי, גם כשינסו להרגיז אותו ולהרתיח את דמו, הוא לא ייצא לעולם מכליו, בידעו שלא הם המרגיזים, אלא השי"ת ציווה עליהם לעשות כך, וממילא עדיף ש'יהיה ככה', שהרי זה הוא רצונו של הבורא-עולם.

(מתוך הספר "שמחה בבית" בעריכתו של הרב משה מיכאל צורן)

כיון שידענו שהבית היהודי משמש ככור היתוך למידותיו של האדם, ובפרט למידת הביטחון והסבלנות, הרי שעיקרה של עבודה זו נעשית בתוך הבית פנימה. בעניין זה סיפר הגאון רבי יהודה סילמן מעשה שהיה אצל הגה"ק ה'תולדות', רבי יעקב יוסף מפולנאה:

יום אחד הגיע אליו יהודי המתגורר בכפר קטן, בישר לו שהוא עומד להכניס

את בנו בבריתו של אברהם אבינו, וביקש מהצדיק שיגיע אל הכפר כדי לשמש כסנדק. לא הייתה דעתו של בעל ה'תולדות' נוחה מהזמנה שכזו, שכן הדבר היה אמור לגזול ממנו זמן רב, אבל כיוון שלא רצה להשיב פניו של בעל-השמחה ריקם, ביקש ממנו לקבוע שעה מדויקת לברית, שבה יהיה כבר הכל מוכן ומזומן, כדי שלא יצטרך להתעכב ולו דקה מיותרת.

אבי-הבן הסכים כמובן לקיים את דברי התנאי, ובלבד שהצדיק הנשגב יהיה הסנדק.

מאבד את סבלנותו

ברם, כאשר הגיעה השעה היעודה, ובעל ה'תולדות' כבר היה במקום, עדיין לא הצליחו לאסוף מניין יהודים. רק 5-6 אנשים נאספו, והצדיק החל לגלות סימנים של אי-סבלנות. הזמן חולף-עובר, והסנדק מאבד את סבלנותו. אכפת היה לו על הזמן המתבזבז. אמנם בינתיים הצליחו לאסוף עוד יהודי ועוד יהודי, אבל גם לאחר שעבר זמן מרובה, היו רק 9 אנשים. ה'צענטער' היה חסר.

בשלב מסוים קם בעל ה'תולדות', ואמר שאם בתוך דקות ספורות לא יגיע היהודי ה-10, הוא חוזר למקומו, ושיחפשו סנדק אחר. ברגע האחרון נראה מרחוק אדם זקן מהלך לאיטו, ולפי מראה פניו נראה היה שהוא יהודי. בעל השמחה אץ-רץ לקראתו, והודיע לו על הברית המתקיימת בכפר, וביקש

<< המשך מעמוד קודם

למרות הכאב המשיך באמירת הדרשה. כאשר הגיע לבית החולים הוחלט להשתיל בו קוצב-לב. אמרו לו שישנו קרדילוג מומחה אשר כעת נמצא בחופשה וכדאי להמתין לשובו. אבל אבא לא סבר שיש להמתין לקרדילוג הבכיר, הוא לא החזיק מזה, באמרו: "הקב"ה רופא חולים". אבל מאחר שכולם ביקשו ממנו להמתין למומחה - הסכים לכך. בסופו של דבר, המומחה עצמו השתיל בו את הקוצב וכעבור שבוע התברר שהטיפול נכשל ויש לבצע אותו שוב.

אבא שקע בחשבון נפש נוקב, מדוע באים עליו ייסורים אלו? מדוע נגזר עליו דבר שהוא מעין חיוב מיתה? הוא חיטט בעברו עד שהגיע למסקנה שהייסורים באים עליו מאחר שבילדותו שאל את רבו קושיה חזקה. חברו יישב את הקושיה ואילו אבא יישב אותה באופן אחר. הרבי העדיף את התשובה של אבא על פני תשובתו של החבר. אבא חשב שאפשר שהוא שמח באותה שעה - ואם כן יש כאן מעין הלבנת פנים! אמא שמעה את הסברו וטענה: "לא! העונש הוא בגללנו, כיון שאנו לחצנו להמתין למומחה הגדול, ובכך התנהגנו באופן שמורה כביכול שהרפואה איננה ביד הקב"ה!".

(מתוך הספר 'מפיהם של רבותינו')

שיחתו של הרב רפאל ברלזון עם הגאון רבי ראובן פינשטיין שליט"א, על דמות הענקים של אביו הגדול הגר"מ פינשטיין זצוק"ל, במלאות עשרים שנה לפטירתו, פורסמה במוסף שבת קודש של "יתד נאמן" פרשת כי תשא תשס"ו

שואלים אותי אם ניתן לקצץ בשעות השינה, אני מורה להפחית חמש דקות שינה ולעקוב אם זה לא מזיק. אם מתברר שזה לא מזיק ניתן להוסיף ולהפחית אך להמשיך ולעקוב.

כיצד היו נראות סעודות השבת במחיצתו?

הסעודות היו עמוסות בדברי תורה והיה בהן משהו מיוחד: אבא לא אמר 'דבר תורה על השולחן', אלא כל הזמן 'דיבר בלימוד'. זה לא היה מתוך תכנון של 'עכשיו צריכים להגיד דבר תורה', אלא דברי תורה היו חלק מהסעודה. כל נושא וכל עניין שעלו על השולחן נמשכו בסופו של דבר לדברי תורה. את הזמירות היה אבא יותר 'אומר' מאשר 'מנגן'. לא הייתה לו 'שטימע', אבל האמירה המתנגנת שלו הייתה שובת לב...

כאשר הצגתי בפני רבי ראובן שאלה מסויימת, קבלתי תשובה מעניינת: "קשה לי לענות. עבורי אבא היה 'אבא'. אני לא 'עקבתי' אחר התנהגותו כפי שאנשים נוהגים לעקוב אחר הנהגות של אדם-גדול. למרות זאת, התייחסנו אליו גם בבית בכבוד הראוי לאדם-גדול. כאשר התחלתי לדבר אתו בלשון של כבוד, בלשון נסתר, הוא ביקש שאדבר עמו בלשון נוכח. אמרתי, שגם כאשר האבא מוחל על כבודו מצוה מיהא איכא, והוא הסכים".

מעין הלבנת פנים

בעיצומה של דרשת שבת הגדול, נתקף אבא התקף-לב (הרגשתי כאילו ליבי נאחז בצבת ונעקר ממקומו, תיאר אחר כך ר' משה את תחושתו).

"אני זוכר את הגאון רבי שלמה זלמן אוירבך, היה גאון עולם ויחיד בדורו, לא היה עוד אחד כמוהו, אבל כמו שהיה גאון בתורה, היה גאון במידות טובות! איזו ענווה, איזה מתק שפתיים, איזה חיוך, אף פעם לא תראה אותו עצוב, כל הזמן חיוך על שפתיו!"

הגאון רבי עובדיה יוסף זצוק"ל על הגאון מלובלין בעל 'תורת חסד', ועל רבי שלמה זלמן אויערבך זצוק"ל

"וַיֵּאמְרוּ בְּה' וּבְמֹשֶׁה עֲבָדוּ" (שמות י"ד, ל"א)

הסדר. בכל סימן יש כמעט רוב התלמוד, מלא תורה מלא חכמה מלא סברות, יש בו ראשונים ואחרונים, זה ספר ממש 'מפליא לעשות'.

וזהו כמו שאמרתי, יש אדם שלא נחון בכח הדיבור, הן מחמת חולשה או דבר אחר, אז לכל הפחות 'יפוצו מעיינותיך חוצה', על ידי שיחבר חיבור, והחיבור הזה יהיה קיים לדורי דורות, לא רק בחייו אלא גם לאחר מאה ועשרים שנה, אחרי כמה דורות הספר הזה ייפול ביד תלמיד חכם, כל חיך שטועמו אומר איזה טעם, ממש נופת צופים.

יש גם כן על 'אבן העזר', אבל מה שחשוב ביותר הוא על 'אורח חיים', כמו שאמרתי, זהו גם כן דבר השווה לכל נפש. חשוב שאדם ירגיל עצמו בו, ילמד לכל הפחות שעתים בשבוע. היו ימים שהייתי יושב מבוקר עד ערב, סוגר עצמי ולומד רק בספר הזה, כי זה ספר ממש מאיר עיניים!

...

"ברכות לראש משביר" - הגאון ר' שלמה זלמן אוירבך

"אמר רב חנא בר ביזנא אמר רבי שמעון חסידא: כל המונע הלכה מפי תלמיד, אפילו עוברין שבמעיי אמו מקללין אותו... ואם למדו מה שכתבו? אמר רבא אמר רב ששת, זוכה לברכות כיוסף, שנאמר 'וברכה לראש משביר', ואין משביר אלא יוסף, שנאמר 'ויוסף הוא השליט על הארץ הוא המשביר לכל עם הארץ'. אמר רב ששת: כל המלמד תורה בעולם הזה - זוכה ומלמדה לעולם הבא, שנאמר 'ומרוה גם הוא יורה'."

כשאני קורא את הגמרא הזו, אני זוכר את הגאון ר' שלמה זלמן אוירבך, שהיה גר ב'שערי חסד' ור"מ ב'שיבת קול תורה'. היה גאון עולם ויחיד בדורו, לא היה עוד אחד כמוהו, אבל כמו שהיה גאון בתורה היה גאון במידות טובות, איזו ענווה, איזה מתק שפתיים, איזה חיוך, אף פעם לא תראה אותו עצוב, כל הזמן חיוך על שפתיו! כל מי שהיה מדבר עמו, היה חושב כאילו הוא בנו יחידו, יושב ומדבר עמו! זה נקרא שמו 'ברכות לראש משביר', זוכה לברכות כיוסף, יוסף הצדיק נאמר בו 'וימצא יוסף חן בעיניו, וכל אשר הוא עושה מצליח בידו', כך אדם שהוא אוהב את הבריות, מלמד אותם תורה בענווה, למרות שיכול ללמוד תורה בעצמו, ילמד, יעלה ויתעלה יותר ויותר, חבל שיוציא את זמנו, זמנו יקר מאוד, אבל

מתוך שאוהב את ישראל - יושב לומד איתם ומלמד אותם, הקב"ה נותן לו ברכות כיוסף.

מה היה יוסף? 'כל אשר הוא עושה מצליח בידו', מה זה 'בידו'? אמרו במדרש: כשהיה בא יוסף אצל פוטיפר אומר לו פוטיפר 'תביא לי כוס תה', הוא הולך ומביא לו כוס תה. אומר לו, 'לא אמרתי תה אמרתי יין'. אומר 'יהי רצון שיהיה יין' - ונהפך ליין, לא הולך מביא ממקום אחר. אומר לו, 'לא יין אלא קפה' - 'יהי רצון שיהיה קפה' - ונהפך לקפה, וזהו מצליח 'בידו', מה שרוצה נהיה. כך אדם שהוא מלמד את ישראל תורה, הקב"ה לא יקפח את שכרו בעוה"ב אלא נותן לו שכרו כפל כפליים!

(מספר 'מעדני המלך', בעריכת הרב אליהו כהן, שיחות על גדולי הדורות כפי שסיפר מרן

הראשל"צ הגאון רבי עובדיה יוסף זצוק"ל)

יש בני אדם שלא היו מסוגלים לדבר, בדיבורם היו ערלי שפתיים, או מחמת חולשה שהייתה להם, אבל בכתביה היו כמעין המתגבר.

למשל, הגאון מלובלין בעל 'תורת חסד': אני יכול לומר לכם, אולי כל התלמוד יש בתוך הספר הזה! יש על 'אורח חיים' ויש על 'אבן העזר'. חבל שאבד מאתנו על 'יורה דעה', הוא מזכירו בהקדמתו, אבל לא ידענו מה היה לחיבור הזה.

אך חלק 'אורח חיים' - בצעירותי הייתי שותה בצמא את דבריו, כי כל גאונותו וגאונות מבריקה, כל התלמוד מבהיק לנגד עיניו, בבחינת "עפעפין יישירו נגדך", כל התורה כנגד עיניו. אתה לומד ורואה עוד בקיאות ועוד סברה יפה ועוד בקיאות, והכל ביושר העיון, לא פלפולים נפתולים כאלה, שמבלבלים את שכלו של האדם. כמה טוב שילמד אדם בספר הזה, הוא מצוי, לאחרונה צילמו אותו. הייתי מסתגר ימים ולומד רק בספר הזה, מבוקר ועד ערב. גאון נערץ כמוהו לא היה כמותו! הוא חי לפני שמונים שנה בשנת תרס"ד, אבל היה ענק ממש כמו בדורות הראשונים.

הרב חיבר את הספר בזקנותו, והוא כותב בהקדמתו שהוא היה באפיסת כוחות, לא היו לו כוחות, כל הזמן היה שוכב. בלילה הרב ע"ה היה רגיש מאוד, השינה לא הייתה לו בעיניו, היה ישן חצי שעה וקם, וזה מחליש את האדם, אדם שהוא בלי שינה אינו יכול לחיות, והיה ישן ביום עוד איזו שעה

אחת כדי להשלים מה שחיסר בלילה.

בכל היום והלילה שעה וחצי, מה תיתן לו שעה וחצי? הפלא ופלא היה האדם הזה, היה לו מוח כזה עם זיכרון מפליא! סיפר לי הגאון חיים נאה ע"ה, שאביו ר' מנדל נאה ע"ה, היה יושב פעם אחת ולומד סוגיא של 'טיפת חלב' (חולין דף קח), הר"ן שם שלושה ארבעה דפים, כולו חידושים וסברות דבר פלא! והנה נכנס בעל 'תורת חסד', כמובן הוא עמד מלוא קומתו. אמר לו: 'מה אתה לומד?' אמר לו: 'אני לומד את הר"ן של סוגית 'טיפת חלב'". אמר לו: 'אגיד לך את הר"ן בעל פה'. התחיל לומר לו את הר"ן מילה במילה. והוא שומע ומקשיב, הייתה לו סקרנות לראות כמה יודע, לא השמיט

מילה אחת עד הסוף!! אמר לו: 'תאמין לי, ארבעים שנה לא למדתי את הר"ן הזה', וזכר אותו מילה במילה בעל-פה, שלושה דפים!

זה מוח פלאי, לא של בן אדם. איני יודע אם יש מלאכים שיש להם מוח כזה...

וספרו 'תורת חסד' ממש כמו שאמרתי 'תורת חסד' על לשונה. הרב מביא את הגמרא בסוכה מט (ע"ב), 'מאי דכתיב תורת חסד על לשונה, יש תורת חסד ויש תורה שאינה של חסד? אלא הלומד תורה ומלמדה לאחרים זו תורת חסד. הלומד תורה ואינו מלמד לאחרים זו תורה שאינה של חסד'. אמר: 'לא זכיתי ללכת לתת פלפולים ושיעורים מרוב חולשתי, לכן החלטתי להוציא את הספר הזה לאור, כדי שיהיו לכל הפחות מכתיבתי'.

אשרי אדם שייקח את הספר הזה וילמד בו, אפילו שעתים בשבוע על

מדוע בכה הגר"נ קרליץ שליט"א?

שיחה מיוחדת עם הרב ד"ר מנחם חיים ברייר, סגן המנהל הרפואי בבית החולים 'מעייני הישועה' על רפואה למעלה מדרך הטבע

"כִּי אֲנִי ה' רִפְאֵךְ" (שמות ט"ו, כ"ז)

"היה זה לפני מספר שנים", מספר הרב ד"ר מנחם חיים ברייר, סגן המנהל הרפואי של בית החולים מעייני הישועה. "אושפז אצלנו יהודי מבוגר, שהיה במצב של הידרדרות מערכות. התברר שהגורם לכל הבעיות הוא חוסר תפקוד בכליות. כמות הנוזלים שהפריש גופו הוכיחה שהכליות ממשיכות להדרדר, והרופאים כבר אמרו נואש לחייו.

"אני לא הייתי מעורב מלכתחילה במקרה שלו, אך במהלך סיור שוטף שעשיתי בבית החולים, תוך התעניינות על מצבם של המאושפזים כמו גם בירור לגבי מאושפזים חדשים, נחשפתי למקרה הזה. היה זה בדיוק אחרי שמכונת ההנשמה שהייתה מחוברת אליו הפסיקה לעבוד, היה צורך לנקות אותה ולאחר מכן לחבר אותה מחדש, אבל הרופאים החליטו שאם כבר מנתקים אותו מהמכשיר, והוא מצליח לנשום מעט בכוחות עצמו, אולי זאת הזדמנות טובה לנסות לגמול אותו מהמכשיר.

"הוריתי לרופא המטפל להמשיך עם התוכנית, אבל דרשתי שיעשו בדיקות שוטפות לבדיקת רמת החמצן בדם שלו: 'אם יש ירידה, ואפילו קלה, ברמת החמצן, מחברים אותו באופן מיידי למכונה', אמרתי להם.

"בבית חולים אחר, חולה כזה כבר לא היה מחובר מחדש למכונה, משום שהוא היה בהידרדרות מוחלטת, ומבחינה רפואית לא היה לו שום סיכוי

לחיות. אבל אני, יש לי הנחיה מאוד ברורה מהגר"נ קרליץ, שהורה לי במקרים קודמים לעשות פעולות מצילות חיים, גם אם מדובר רק בהצלה שתשפיע לשעות אחדות ואפילו לדקות בודדות בלבד, כשכבר כלו כל הקיצין ולחולה אין שום סיכוי לחיות עוד.

"ואכן, רמת החמצן בדם ירדה, והחולה חובר מחדש למכשיר ההנשמה. היה זה בערב שבת, ואני המשכתי לעקוב אחר מצבו. בתחילת השבוע שלאחר מכן התחלתי ליצור קשר עם נפרולוגים מומחים, אז עוד לא הייתה מחלקת דיאליזה אצלנו במעייני הישועה, ונועצתי במיטב הרופאים מבתי חולים אחרים. אמרו לי שאין טעם להכניס את החולה לדיאליזה, כי לחץ הדם שלו נמוך מאוד והדיאליזה עלולה לגרום למותו. לא נותר לנו אלא לקוות שהכליות שלו יתאוששו מעצמן. אבל זה לא קרה, הן המשיכו להידרדר עד שהגיעו בסוף השבוע למצב של כמעט אפס פעילות.

"בערב של יום חמישי, אחרי שבוע שבו אני מלווה את הסיפור, החלטתי ליצור קשר עם המשפחה. יש לי נוהג קבוע, לפיו אני פועל על פי הוראתו של הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א, שאמר לי ולרופאים אחרים בבית החולים: 'אם אתם רואים שלחולה אין שום סיכוי מבחינה רפואית, תעדכנו את המשפחה ותציעו לה לעשות פעולות לא רפואיות, להתפלל, לקבל קבלות טובות וכדו', כי זאת הרפואה הטובה ביותר.

"דיברתי עם בנו של החולה. הוא שמע את הדברים, והבין שלאביו אין עוד שום סיכוי מבחינה רפואית. אמרתי לו: 'אני לא מכיר אותך, אני יודע אם אתה יהודי מאמין או לא, אבל אני מציע לך להתחיל לנקוט בפעולות, לקרוע שערי שמים, אולי יחוס אולי ירחם'. התברר שהבן היה אחד ממנהליו של ארגון קירוב הרחוקים, בשליחותו של האדמו"ר מבעלזא. הוא שמע את הדברים, הודה לי ואמר שהוא באמת ינסה לפעול כעצתי.

"למחרת, שעות אחדות לפני שבת, הוא מתקשר אלי לשמוע אם יש שינוי, נאלצתי לאכזב אותו ולהשיב לו שאין שום שינוי. במהלך השבת שמת לב שהדרדרות נעצרת. כעבור זמן מה מתחילה התאוששות קלה, במוצאי שבת

מגמת ההתאוששות נמשכת. הטלפון מצלצל והבן על הקו: 'מה שלום אבא? יש התאוששות?', אני שמח להשיב לו בחיוב. 'עשית משהו??' אני שואל אותו, 'יש לך הסבר להתאוששות הבלתי צפויה הזו, שאף אחד מהרופאים לא חלם עליה?'

"מסתבר שכן. הוא עשה משהו. 'ביום שישי שוחחתי עם הרבי מבעלזא', סיפר לי היהודי, 'הוא שמע שמדובר בבעיה חמורה בתפקוד הכליות, ואמר לי שיש אולי דרך אחת להציל את אבא. לאסוף קבוצה של אנשים שעד עכשיו לא נהגו לברך ברכת 'אשר יצר' בצאתם מהשירותים, ולגרום להם לקבל על עצמם להקפיד על הברכה הזו לרפואתו של אבא.

"לשמחתי, אני מנהל ארגון קירוב רחוקים. באותה שבת הייתה לנו קבוצה של נערות שמתעניינות ביהדות, ובאות לשבת בירושלים במסגרת הפעילות שלנו. לקחתי אותן לכותל המערבי שעה לפני שבת, ושם, על יד שריד בית

מקדשנו, סיפרתי להן את הסיפור של אבא, הסברתי להן על החשיבות הגדולה של ברכת 'אשר יצר', וביקשתי מהן שיקבלו על עצמן לומר את הברכה הזאת בכל פעם, לרפואתו של אבי. הן מאוד התרגשו, וקיבלו על עצמן פה אחד לקיים את הקבלה הזאת... 'הבן סיים את סיפורו, ואני כבר ידעתי שיש לנו כאן נס רפואי יוצא דופן. עד סופו של אותו שבוע, השתפר תפקוד הכליות באופן חסר תקדים. הכליות תפקדו בצורה יוצאת מן הכלל, והאב שב לאיתנו הראשון.

"באותה תקופה הייתי אצל הגר"נ קרליץ שליט"א, וסיפרתי לו את הסיפור הזה. ר' ניסים האזין ברוב קשב, ופרץ בבכי מטלטל מרוב התרגשות. הוא דחק בי לספר את הסיפור הזה לגדולי ישראל כדי לפרסם

את הנס, וכדי שהציבור ישמע על כך וידע כמה חשובה היא ברכת 'אשר יצר'.

"לאחר זמן מה סיפרתי את הסיפור הזה גם למרן הגראי"ל שטיינמן זצוק"ל, ונכדו סיפר לי מאוחר יותר שהסבא הגדול כל כך התרגש מהסיפור הזה, עד שבאותה תקופה כל אדם חשוב שבא לבקר אותו, זכה לשמוע ממנו את הסיפור הזה.

"אבל כאן לא מסתיים הסיפור...

"אחרי תקופה שוחחתי עם הבן של אותו יהודי, והוא סיפר לי את ההמשך: תקופה ארוכה לאחר אותו סיפור הוא השתתף באחד מערבי הפעילות של הארגון, והנשים שהשתתפו באירוע עלו לבמה, וסיפרו את הסיפור שלהן, למה הן החליטו לחזור בתשובה. עלתה שם אחת מאותן בנות שהיו אתו בכותל המערבי באותו ערב שבת, וסיפרה את הסיפור הבא.

"לאחר שקיבלה על עצמה את ברכת 'אשר יצר' היא נעצרה, ולא המשיכה עוד להתקרב ליהדות. הצעד הזה של חזרה בתשובה כבר לא נראה לה כל כך קוסם כמו שהיה קודם לכן, והיא המשיכה באורח החיים הקודם שלה. חודשים אחדים לאחר מכן, היא יצאה בליל שבת למסיבה כלשהי, כמובן תוך חילול שבת חמור ועוד עבירות שונות ומשונות. במהלך המסיבה היא יצאה לשירותים, ולאחר מכן נטלה ידיים וברכה ברכת 'אשר יצר' - זו הייתה המצווה היחידה שהיא הקפידה לקיים.

"בעודה מברכת, הכתה בה לפתע ההכרה שהיא מתנהגת בצורה לא נורמלית. היא נמצאת כאן, מחללת שבת, עושה מעשים שהתורה אוסרת עליהם באזהרות חמורות, ובמקביל מברכת ברכת 'אשר יצר'! איך זה מסתדר ביחד?? "היא החליטה שזו צביעות, ושהיא לא יכולה עוד להחזיק במקל משני קצותיו. עליה להחליט אם לפנות לשמאל או לימין.

"והיא החליטה - ימין. היא יצאה משם ומאותו הרגע הוסיפה להתחזק עד ששבה בתשובה שלימה, והחלה לנהל אורח חיים דתי מובהק. כי ברכת 'אשר יצר' עוזרת לא רק לגוף, אלא גם לנשמה..."

סיפרתי לו על הישיבה. הוא הקשיב ואמר לי: "דברים יפים...". לאחר מכן אמר: "אוקיי, אתן לך חמש מאות". אמרתי בלבי: חמש מאות אלף דולה, כמה דברים גדולים נוכל לעשות... הוא רשם צ'ק, קיפל אותו והושיט לי. הודיתי לו מקרב לב, שוב ושוב. יצאתי משם, רק בחוץ פתחתי את הצ'ק וראיתי את הסכום הרשום עליו - חמש מאות דולר בלבד!!! שפשפתי את העיניים, אולי יש עוד כמה אפסים, ואני פשוט לא רואה טוב? אבל לא היו אפסים...

הגאון רבי ראובן אלבז שליט"א, על הלחם שיורד מן השמים והאמונה בבורא עולם

של האדם, מפני חביבותו אצל הבורא. תכלית חיינו היא להיות דבוקים בו יתברך. חלק מדביקות זו מושגת על ידי שמתפללים אליו, מבקשים ממנו את כל צרכינו, ומודים לו על כל החסדים הגדולים והרבים שעושה עמנו.

אנחנו מודים לקב"ה "על נסיון שבכל יום עמנו, ועל נפלאותיו וטובותיו שבכל עת". איננו יכולים לחיות אפילו רגע אחד ללא חסדיו של הבורא יתברך, ואנו תלויים בו כל העת. אף זה חסד שעושה אתנו הקב"ה, כדי שנהיה קשורים אליו תדיר.

"נחש עפר לחמו" - הקללה הקשה מכל

בפסוק בישיעיהו (ס"ה, כ"ה) נאמר: "נחש עפר לחמו". אומרת על כך הגמרא במסכת יומא (ע"ה): "אמר רבי יוסי: בוא וראה שלא כמידת הקב"ה מידת בשר ודם. מידת בשר ודם: מקניט את חברו יורד עמו לחייו, אבל הקב"ה אינו כן, קלל את הנחש, עולה לגג מזונותיו עמו, יורד למטה מזונותיו עמו". בכל מקום שאליו מגיע הנחש, מוצא הוא את מזונו לפניו, ואינו צריך לטרוח ולחפש או לצוד לו ציד. אם כן איזו מין קללה זו? המהרש"א מבאר, שהקב"ה מנע מהנחש הקדמוני את הדבר הנפלא ביותר - את הזכות להיות קרוב אל הקב"ה. הוא לא חש צורך להתפלל ולבקש על מזונו, ועל כן אינו מרגיש חיבור אל בורא העולם. עוד מובא בגמרא שם: "רבי אמי ורבי אסי, חד אמר אפילו אוכל כל מעדני עולם טועם בהם טעם עפר, וחד אמר אפילו אוכל כל מעדני עולם, אין דעתו מיושבת עליו עד שיאכל עפר".

הרי זה דבר פלא, גם אם יאכל הנחש כל מעדנים שבעולם, לא ייחנה מהם, אלא יתור אחר עפר לאכול, מפני שכך ענשו. מידה כנגד מידה יש בעונשו של הנחש - הוא הסית והדיח את חוה ואת אדם הראשון, והרחיקם מהקב"ה וענשו היה שהסיתו הקב"ה מעליו. הנחש נברא בבריאת העולם, וזקוק הוא למזון ככל בעל חיים, אך נענש שיאכל עפר - שהוא מצוי בכל מקום ובכל שעה - ולא יבוא לפני הבורא לבקש ולהתחנן על פרנסתו. הקב"ה אומר, כביכול, לנחש: אינני רוצה ואינני מעונין לשמוע אותך יותר... וזו הקללה הגדולה ביותר שישנה בעולם!

הקושי המיוחד בהחזקת התורה

ביקר אצלי אדם מאד 'חשוב ונחשב' בעיני מי שמחשיב את העולם הזה... הוא סיפר לי שחבר שלו מכהן בתפקיד בכיר ביותר באוניברסיטה מסוימת, ולאחרונה החליט לפתוח איזשהו חוג חדש. פתיחת החוג מותנית בהשגת הון לא קטן של כשנים עשר מיליון דולר, שיהיה עליו להשיג. שאל האיש את חברו: "איך אתה לוקח דבר כזה על עצמך? אתה כבר לא צעיר, כמעט בן שמונים, ואיך תתרוצץ בחו"ל, אצל מיליונרים, להשיג הון תועפות כזה?". צחק אותו אדם, מראשי האוניברסיטה, ואמר: "אתה רואה כאן בעיה? תוך ימים בודדים אני משיג את זה". יצא לסיבוב בחו"ל, ותוך שלושה ימים חזר עם חמישה עשר מיליון דולר. נתקיים בו - 'קח כמה שאתה רוצה...'. מצד שני הולך ראש כולל או ראש ישיבה ודופק על דלתות, ומה קורה?

"הנני ממטיר לכם לחם מן השמים ויצא העם ולקטו דבר יום ביומו" (שמות ט"ז, ד') בגמרא (יומא ע"ה) מובא: "שאלו תלמידיו את רבי שמעון בן יוחאי: מפני מה לא ירד להם לישראל מן פעם אחת בשנה?". כל יום מחדש היו ישראל צריכים לשאת את עיניהם אל בורא העולם, שישלח להם מזון, עבורם ועבור ילדיהם הרכים. מדוע לא הוריד להם הקב"ה מן פעם אחת בשנה, בכמות גדולה כדי שיוכלו לסמוך על 'מחסני המזון' שברשותם, ולא לדאוג כלל?

"אמר להם [רבי שמעון בר יוחאי]: אמשול לכם משל למה הדבר דומה, למלך בשר ודם שיש לו בן אחד, פסק לו מזונותיו פעם אחת בשנה, ולא היה מקביל פני אביו אלא פעם אחת בשנה. עמד ופסק מזונותיו בכל יום, והיה מקביל פני אביו כל יום". כאשר ניתן לבן המלך סכום כסף גדול שהספיק לו לכל השנה, לא טרח בן המלך לבוא ולראות פני אביו, עד שהסתיימה השנה ואז הכסף שברשותו. המלך שאהב את בנו וחפץ לראותו לעיתים קרובות, החל לתת לו בכל יום סכום הגון, שיספיק לו לכל הוצאותיו ברווח גדול, אך רק לאותו יום. לא הייתה לאותו בן ברירה, והוא החל לבוא אל אביו בכל יום ויום.

הנמשל: "אף ישראל, מי שיש לו ארבעה וחמישה בנים דואג ואומר: שמא לא ירד מן המחר, ונמצאו כולן מתים ברעב. נמצאו כולן מכוונים את לבן לאביהן שבשמים".

בני ישראל מהלכים בלב המדבר, הכל מסביב שומם. אין להם אפשרות לגדל חיטה או גפן, אין חנויות לקנות בהן חלב וגבינה או בשר ודגים. שממה מוחלטת. מנין יבוא עזרם? איך יתנו מזון לילדיהם? הוכרחו כולם לכוון את לבם לשמים.

הגמרא מביאה סיבות נוספות, שבעטיין ירד המן בכל יום ויום מחדש: "דבר אחר, שהיו אוכלין אותו כשהוא חם". הקב"ה, באהבתו הגדולה אלינו, לא רק מספק לנו את הצרכים החיוניים לנו, אלא "משביע לכל חי רצון". ונכלל בזה שהיה מזונם חם וערב לחר.

"דבר אחר, משום משאוי הדרך". בני ישראל היו בעיצומו של מסע ארוך, "ויסעו ויחננו...". אילו היה המן יורד פעם בשנה בכמות גדולה, היה עליהם לסחוב משא כבד. על כן נתן להם הקב"ה את המן בכל יום מחדש, ולא היו צריכים להתייגע בנשיאת מזון.

"על נסיון שבכל יום"

שלוש פעמים בכל יום, ב"אשרי", אנחנו אומרים את הפסוק מתהילים (קמ"ה, ט"ו): "עיני כל אליך ישרו, ואתה נתן להם את אכלם בעתו". מאחר שהפסוק מדבר על "עיני כל" המופנות אל הקב"ה בבקשת פרנסה, נכון היה, לכאורה, לכתוב בלשון רבים - 'בעיתם'. מדוע, אפוא, נאמר כאן 'בעתו'? - הבורא ישתבח שמו נתן את אכלם של הברואים, כל אחד ואחד בעתו ובזמנו, ובאופן הטוב ביותר עבורו. אולם תחילה צריך האדם לפנות אל הבורא ולבקש ממנו, ולהיות בגדר "עיני כל אליך ישרו". דבר זה הינו לטובתו

ואם היה מביאם דרך ישוב, לא הייתה להם הדביקות בתמידות, כשיהיה מזומן לפנייהם סיפוקם.

כבר אמרו רבותינו במכילתא דרבי ישמעאל (פרשת בשלח): "לא נתנה תורה לדרוש אלא לאוכלי המן" - לאדם שחי את חייו כאוכלי המן.

רבי לוי יצחק מברדיטשוב זצ"ל כותב: "שיזכור ולא ישכח לאביו המלך שלית ליה מגרמיה כלום". אין לאדם כלום משל עצמו - בלתי לה' לבדו...

מסופר על האדמו"ר הקדוש רבי יעקב חזקיהו גרינוולד זצ"ל, שבא אליו גביר אחד במוצאי שבת ונתן לו

סכום כסף גדול. במוצאי השבת שלאחר מכן, כאשר בא הגביר

בפעם השלישית וביקש לתת את הכסף, אמר לו האדמו"ר: "כבר נתת מספיק. איני חפץ לקבל עוד

מידך". תמה הגביר: "יש לי ממון רב, והכסף שאני נותן לרבי מביא לי ברכה, מדוע לא אוסיף לתת?"

אמר לו האדמו"ר: "אני חושש, שמא ההרגל והידיעה על תמיכה קבועה יערערו אצלי את מידת

הביטחון בבוראי. לא אקבל ממך את הכסף, כיון שאני רוצה להישאר

דבוק בבורא העולם!".

כבר מצאנו מעין זה בביאורו של הרד"ק, על שיחתו של יעקב

אבינו עם לבן. לבן מציע ליעקב אבינו: "נקבה שכרך עלי ואתנה".

אך יעקב משיב: "לא תתן לי מאומה, אם תעשה לי הדבר הזה..." - אל תקבע לי, בבקשה,

שכר. איני רוצה ממך סכום קצוב, אלא כפי שישלח לי הקב"ה בחסדו, בטובת הקל עלי.

עלינו לדבוק כל הזמן בבורא העולם, שהוא ורק הוא נותן לנו, ורק הוא יכול לתת לנו. עלינו להרגיש תמיד: "כי אם לידך" - להרגיש אל היד שלך

יתברך בכל עת ובכל זמן.

חסיד קדוש היה בטבריה, ר' לייזר שמו, והיה דורש על הפסוק באיכה (ג', כ"ז): "טוב לגבר כי ישא על בנעוריו" - איזה עול? - עול אשה וילדים. טוב

לו לאדם לשאת אשה בגיל צעיר, ויהיה עליו עול הילדים והמשפחה, שכן סגולה היא שיזדקק לריבונו של עולם...

ההזדקקות לבורא עולם, והקשר התמידי עם הבורא יתברך, הם הטובה הגדולה ביותר לאדם!

(מתוך הספר 'משכני אחריו')

**המנכ"ל או
הסמנכ"ל - טס לו
לשלושה ימים,
וקיבל חמישה
עשר מיליון דולר.
ראש ישיבה או
ראש כולל
מיטלטל בדרכים
במשך מספר
שבועות, ומה הוא
מקבל? אלף דולר
ממיליונר אחד,
וחמש מאות דולר
ממיליארדר...**

בואו תשמעו מה קרה לי עצמי: לפני מספר שנים הוזמנתי למסור הרצאות בקהילה בניו יורק. סיפרו לי שאחד מאנשי הקהילה הוא אדם עשיר גדול -

לא מיליונר אלא מיליארדר - והוא יתרום סכום גדול עבור הישיבה. שמחתי שמחה גדולה, אבל הוצרתי לטרוח טרוח עצום כדי להגיע לפגישה עם

העשיר. הזמן היחיד שבו היה יכול לפנות לי מזמנו כדי לפגוש אותי, היה ביום שישי. באותו יום שישי הייתי צריך להיות בעיר אחרת, מחמת צורך

חשוב, ונאלצתי לשנות תכניות לצורך אותה פגישה, ולהתנהל בחיפזון גדול. לבסוף הגעתי לעירו של היהודי העשיר, אל הבניין המפואר ורב הקומות

שבו שכנו המשרדים שלו. נכנסתי למעלית אבל התברר שזו לא המעלית הנכונה, ומצאתי את עצמי בקומת מחסנים, כשסביבי רק אספלט. יצאתי

ונכנסתי למעלית אחרת, וכמעט שהלכתי לאיבוד במבוכים העצומים של הבניין. איכשהו מצאתי את המקום, ישתבח שמו, ונכנסתי למשרדו של אותו

מיליארדר.

סיפרתי לו על הישיבה, הזכרתי את הזכות הגדולה שתהיה לו אם יסייע ללומדי תורה. הוא הקשיב ואמר לי: "דברים יפים...". לאחר מכן הרהר מעט,

ואמר: "אוקיי, אתן לך חמש מאות". אמרתי בלבי: 'חמש מאות אלף דולר, כמה דברים גדולים וחשובים נוכל לעשות בסכום הזה?'. הוא רשם צ'ק, קיפל אותו בקפידה, והושיט לי. הודיתי לו מקרב לב, שוב ושוב. שיבחת את

מעשהו, והבהרתי לו איזו זכות עצומה יש לו, ואיזה שכר נפלא יקבל על כך. יצאתי משם, כשאני חושב לעצמי שחצי מלאכה כבר עשיתי, ואולי עוד מעט

אוכל לשוב לישיבה.

רק בחוץ פתחתי את הצ'ק, וראיתי את הסכום הרשום עליו - חמש מאות דולר. שפשפתי את העיניים, אולי יש עוד כמה אפסים, ואני פשוט לא רואה

טוב? אבל לא היו אפסים...

המנכ"ל או הסמנכ"ל - או יאה אשר יהא תארו של האיש מהאוניברסיטה... - טס לו לשלושה ימים, וקיבל חמישה עשר מיליון דולר. ראש ישיבה או

ראש כולל מיטלטל בדרכים במשך מספר שבועות, ומה הוא מקבל? אלף דולר ממיליונר אחד, וחמש מאות דולר ממיליארדר...

למה? מה קורה כאן?

התשובה ברורה ונהירה: "נחש עפר לחמו" - אלו הרחוקים מהתורה, מקבלים מהקב"ה יחס זהה ליחס שקיבל הנחש. קחו ולכו מעל פני! אבל אותנו הקב"ה

אוהב, הוא חפץ בתפילה שלנו, ורוצה שנתחזק באמונה ובביטחון בו יתברך. מחמת אהבתו של הבורא אלינו הוא חפץ בקשר אתנו, ואינו משליך אותנו

מלפניו ח"ו, אלא גורם לכך שענינו נשואות אליו כל הזמן.

אין לי שום הסבר אחר לתופעה הזו...

שיהיה לכם תמיד קרוב לה'

כשיצאו בני ישראל ממצרים, הם התרעמו על שהובילם הקב"ה דרך המדבר, מקום ללא לחם ומים, ולא הובילם דרך מקום ישוב. ה'אור החיים' הקדוש

בפרשת חקת (במדבר כ"א, ח'), אומר על כך דברים נפלאים:

"... כי ה' חפץ שעניניהם יהיו תלויות לאלוקים יושב בשמים על מחייתם ועל כל צרכיהם, באין מבטח זולתו... שה' חפץ בזה כדי שיהיה לכם תמיד

באין הפסק קרוב לה' כבן המצפה לשולחן אביו, ערב ובוקר ובכל עת וזמן.

קו השיעורים של דרשו

עכשיו במספר חדש וקליט

שמרו ב'אנשי הקשר' שלכם

077-2222-666 וא 4992*

אמי, שהיתה בעלת לשון שנונה השיבה לי בחריפות - "א'נאר ביסטו! מיר זענען יידען, מיר גלויבען און תחיית המתים, מיר פארלירען נישט קיין קינדער. אז מהאט א'קינד, האט מען אים אויף אייביג" ובתרגום: טפש שכמותך! יהודים אנו, מאמינים בתחיית המתים, איננו מאבדים אף ילד, ילד יהודי שנולד - נולד לתמיד!

מאוצרותיו של רבי יחיאל מאיר צוקר שליט"א, על מה שסיפר הרה"ג רבי עזריאל טאובר שליט"א, על השיחה עם אמו

"זה א-לי ואנוהו" (שמות ט"ו, ב')

והיא הצליחה להימלט מהמקום, ולאחר המלחמה זכתה להתאחד עם בעלה וילדיה, ויחדיו להקים בית גדול לתורה ועבודת ד'. במהלך כל התקופה, כשילדה אמי ילד אחר ילד, גערו בה כל מכריה: "כיצד מעזה את להביא ילדים לתוך עולם כה אכזרי, הרי את יולדת אותם אל המוות הבטוח, אין להם כל סיכוי לחיות!". אך אמי ענתה לעומתם בביטחון: "כיהודים מאמינים בני מאמינים, מוטל עלינו לעשות את רצון ה' בכל מצב בלי חשבונות כלל!". לימים, כששאלתי את אמי אם חשבה שתצליח לשרוד את אותה תקופה נוראה, ענתה לי אמא: "לא! ידעתי גם ידעתי כי לא טובים אנו מכל היהודים, ואם כולם נרצחים אין שום סיבה בעולם שאנו לא נרצח". "אם כן", הוספתי לשאול, "כיצד היית מסוגלת להתנהג כך? מהיכן שאבת כוחות נפש כה עצומים להביא ילדים לעולם, כשברור היה לכל שאת יולדת אותם הישר לתוך זרועותיו הפשוטות של מלאך המוות?".

אמי, שהייתה בעלת לשון שנונה כיאה לנכדתו של מרן ה'חתם סופר', לא היססה לרגע, ועל אתר השיבה לי בחריפות: "א'נאר ביסטו! מיר זענען יידען, מיר גלויבען און תחיית המתים, מיר פארלירען נישט קיין קינדער. אז מהאט א'קינד, האט מען אים אויף אייביג" - טפש שכמותך! יהודים אנו, מאמינים בתחיית המתים, איננו מאבדים אף ילד, ילד יהודי שנולד - נולד לתמיד! (כיון שיקום לתחיית המתים).

בגמרא (סוטה יא ע"ב) מובא: "דרש רב עזריא: בשכר נשים צדקניות שהיו באותו הדור - נגאלו ישראל ממצרים". בהמשך מפרטת הגמרא את כל טרחתן בהעמדת בית ישראל בתוך החושך הנורא של גלות מצרים, ומסיימת: "וכשנגלה הקב"ה על הים, הם הכירוהו תחילה, שנאמר (שמות ט"ו, ב'): 'זה אלי ואנוהו'".

כדוגמה לאותה אמונה תמימה, לאותו מבט זך של נשות ישראל שבזכותן התקיימה אומנתו, מביאים חז"ל (סוטה יב ע"א): "תנא: עמרם גדול הדור היה, כיון שגזר פרעה הרשע 'כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו', אמר: לשווא אנו עמלין! עמד וגרש את אשתו, עמדו כולן וגרשו את נשותיהן. אמרה לו בתו: אבא, קשה גזרתך יותר משל פרעה, שפרעה לא גזר אלא על הזכרים, ואתה גזרת על הזכרים ועל הנקבות! פרעה לא גזר אלא בעולם הזה, ואתה

בעולם הזה ולעולם הבא! פרעה הרשע, ספק מתקיימת גזרתו ספק אינה מתקיימת, אתה צדיק, בוודאי שגזרתך מתקיימת, שנאמר (איוב כ"ב, כ"ח): 'ותגור אמר ויקם לך'. עמד והחזיר את אשתו, עמדו כולן והחזירו את נשותיהן". ובמבאר רש"י: "שפרעה לא גזר אלא בעולם הזה - שנולדים ומתים וחוזרים וחיים הן לעולם הבא, אתה גזרת בעולם הזה ובעולם הבא שכיון שאינן נולדים אינן באין לעולם הבא".

גדלותן של נשים אלו התבטאה בכך שהן חיו עם אמונה תמימה ופשוטה. בעיניהן היה זה טבעי ומובן שבכל מצב נמצא היהודי בידי של הבורא יתברך, כיונק הנישא בידי אומנתו, ולפיכך מחויבים אנו לקיים את מצוותיו ללא שום חשבונות.

...

ניתן היה לחשוב כי צדקניות אלו חיו רק בדורות קדומים, אולם המעשה הבא שסופר על אשה בת דורנו, ימחיש לנו היטב את אותו מבט נפלא שמכוחו הקימו נשות ישראל, בכוחות משותפים, את בית ישראל מקדם ועד עתה:

סיפר הרה"ג רבי עזריאל טאובר שליט"א: בתקופת השואה האיומה התגוררנו בפרשבורג שבמדינת צ'כוסלובקיה, אשר הייתה נתונה תחת מגפי הכובש הגרמני. כיוון שחזות פניהם של בני משפחתנו לא הסגירה את עובדת יהדותנו, הצלחנו במשך תקופה ארוכה לחיות בזהות לא יהודית. בהמשך נמלטנו לבודפשט שבהונגריה, שם המשכנו לחיות באותה זהות בדויה, עד אשר התגלה הדבר על ידי הגרמנים.

במהלך שנים קשות אלו, נולדו להורי ארבעה ילדים. שלושה בנים ובת אחת. שלושת הבנים זכו לגדול ולהקים משפחות בישראל, הבת נותרה באושוויץ.

ומעשה שהיה כך היה: כשנתפסה אמי לבסוף על ידי הגסטפו, הייתה בהריון עם ילדה זו, ונשלחה הישר לאושוויץ, אלא שרצתה ההשגחה העליונה,

יהודי מאמין מגדל את ילדיו לעולם הנצח, כשמעמידים דורות במטרה לקיימם לעולם של נצח, גדלים הם חזקים ואיתנים באמונת ה', דבוקים בבורא ובמצוותיו. בדיק לכך התכוונו חז"ל באמרם: "וכשנגלה הקב"ה על הים הם הכירוהו תחלה, שנאמר: זה אלי ואנוהו". מדוע הכירו ילדים אלו את הבורא יותר משאר היהודים? הרי כולם ראו את יד ה' במצרים, ואת עשרת המכות שבהן הראה את שליטתו בבריאה כולה, במה נשתנו ילדים אלו?

התשובה היא: ילדים אלו ינקו אמונה עוד בהיותם ברחם אמם. אמא שהביאה ילד לעולם מכוח אותה אמונה צרופה, בהכרח שהחדירה בו עוד מתחילת התהוותו את האמונה בבורא. כיון שהאמונה הייתה נטועה כה עמוק בלבם, ממילא היו הם הראשונים לגלות את הקדוש ברוך הוא, ואף להגיע למסקנה ברורה העולה מאליה מאותו גילוי - "ואנוהו" - "אבא שאול אומר: 'ואנוהו' - הוי דומה לו, מה הוא חנון ורחום אף אתה היה חנון ורחום" (שבת קלג ע"ב).

המשך בעמוד הבא >>>

קשה זיווגן כקריעת ים סוף

במדרש (בראשית רבה פרשה סח) מובאים הדברים דלהלן: "מטרונה (אשה חשובה) שאלה את ר' יוסי בר חלפתא. אמרה לו: לכמה ימים ברא הקדוש ברוך הוא את עולמו? אמר לה: לששת ימים, כדכתיב (שמות כ', י'): 'כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ'. אמרה לו: מה הוא עושה מאותה שעה ועד עכשיו? אמר לה: הקדוש ברוך הוא יושב ומזווג זיווגים - בתו של פלוני לפלוני וכו'".

הגמרא (סוטה ב' ע"א) מוסיפה ומתארת את הקושי שיש לקדוש ברוך הוא בזיווג 'בת פלוני לפלוני' - "וקשין לזווגן כקריעת ים סוף". המהר"ל (באר הגולה, באר רביעי פ"ז) תמה עד מאד בדברי חז"ל: וכי שייך לומר שלאחר ששה ימים בהם ברא הקדוש ברוך הוא את כל הבריאה כולה יש מאין, לא נותר לו מה לעשות אלא רק לשבת ולזווג זיווגים?

עוד תמה המהר"ל, מה פרוש 'קשה לזווגן כקריעת ים סוף', מי שברא יש מאין, האם כל כך קשה לו לקרוע את הים?

אלא, מיישב המהר"ל את כל

השאלות, ומבאר כך: אין כל ספק שכללות הבריאה נבראה במהלך ששה ימים, כשלצדה תוכנית מסודרת שלפיה אמורה הבריאה לפעול במהלך הדורות. אולם לאחר מכן מסר הקדוש ברוך הוא את הבריאה ל'שליח' שהוא 'הטבע' - 'עולם כמנהגו נוהג'. ואף שהקדוש ברוך הוא מקים את הבריאה בכל רגע ורגע, אם יסיר עיניו לרגע ולו מהפרט הקטן ביותר, מציאות העולם תמחק לגמרי, משום שאין קיום לשום פרט בבריאה בלי החיות שהקדוש ברוך הוא מזרים בקרבו בכל רגע ורגע.

ואף שבכל רגע נבראים עוד ועוד בני אדם, ובעלי החיים והצמחים מתרבים, אין זה אלא מכוח אותה גזירה שגזר הקדוש ברוך הוא בששת ימי בראשית, אשר מכוחה מתחדשת הבריאה כל העת.

אין הדברים אמורים אלא על מהלך הבריאה הטבעי, אולם שונה הדבר כשמדובר על דברים שהם הפך הטבע. הם לא נבראו בששת ימי המעשה, דברים אלו שהם הפך הטבע מוגדרים בחז"ל כ'קשים' אצל הקדוש ברוך הוא, לא שיש לו קושי כל שהוא לעשותם, אבל זו היא ההגדרה. ועל כן קריעת ים סוף שהייתה הפך הטבע מגדרת כקשה.

מגלים לנו חז"ל, שזיווגו של האדם גם הוא דבר שהוא הפך הטבע. האיש והאשה נבראו יחידים, מדוע? משום שכל אחד מהם מצד טבעו אינו מתחבר לזולתו, שהרי לאיש ולאשה, מטבעם ישנן תכונות הופכיות לגמרי, לכל אחד מהם יש רצונות שונים המושכים אחריהם את הגוף והנפש. כל אחד מהם רוצה לקבוע בעצמו את סדרי העדיפות, אשר לפיהם יתנהלו חייו. אין שום 'טבע' שיכול לשנות את היצירה הראשונית שבה נבראו הם יחידים.

לכן אומרים חז"ל - מאז ששת ימי בראשית יושב הקדוש ברוך הוא ומזווג זיווגים, משום שבכדי לחבר שני יחידים כה שונים בטבעם, עד שיחיו באופן שהאחד ישלים את זולתו, חייבים 'דבק' חזק מאד, שאם לא כן, בדרך הטבע הקשר בין האיש לאשה יתפורר לאחר זמן קצר.

בכדי שהקשר בין האיש לאשה יהיה אמיץ ואיתן, מוכרחים את הקדוש ברוך הוא באמצע. ולכן יש באיש ובאשה את שם ה' יתברך, 'י' באיש וה' באשה, כיון שרק הוא יתברך מחבר אותם, וענין זה אינו שייך כלל להנהגת הטבע.

...

מרן הגרא"מ שך זצ"ל, כשהיו נכנסים אליו חתנים וכלות להתברך, היה מפנה פניו תחילה לחתן ואומר לו "תוותר לה!", ולאחר מכן מפנה פניו לכלה ואומר לה "תוותר לי!". בכך ראה מרן זצ"ל את שורשם ואת תכליתם של החיים המשותפים בין בעל לאשה. ויש לדעת, שבעבודה זו צריכים בני הזוג להתמיד באופן יומיומי ממש, ואף עד זקנה ושיבה.

סיפר הרב הגאון רבי ברוך פראנק שליט"א, שישב פעם בשבת שמחה עם מרן הגרמ"ש שפיירא זצ"ל בעת זקנותו. באמצע הסעודה, בעוד הכל יושבים ומשוחחים ביניהם בדברי תורה, לקח הגרמ"ש כוסית משקה, קם לעבר המחיצה וקרא - "רעבעצן, לחיים טובים ולשלום!", איחל לזוגתו כמה איחולים לבביים, ולאחר מכן חזר למקומו כשחיוך על שפתיו. העיד בפני הרב פראנק, כי מראהו היה ממש כחתן צעיר שהלך לעשות נחת רוח לכלתו. (מתוך 'להאיר' - מאור זמירות השבת)

הפורחת בכל יום..

הניוז היומי של דרשו.

חוויה רוחנית יומית

מדי יום אצלך במייל

'ניוזלטר' מלא וגדוש בתוכן תורני - הלכתי, אקטואלי ומרתק.
עם סיפורים, רעיונות, ווארטים ועוד...
בהגשה מקצועית עם טעם של עוד... להצטרפות שלח מייל ל-

dirshu@dirshu.co.il

"הנה נפטרנו סוף סוף מהרשעים הארורים הללו, אשר מיררו את חיינו ללא רחם. והנה עכשיו, שוב שוצפים הם לקראתנו - אוי, מה רוצים המצרים מזלמן בריזל? מה רע עשה להם? געוואלד! עוד רגע אחה, וידי המצרים ישיגום, ויקחו אותו ואת משפחתו חזרה למצרים..."

הרה"צ רבי שלמה זלמן בריזל זצ"ל, בפרק מיוחד של תפילה ושירה לבורא עולם

"את השירה הזאת" (שמות ט"ו א')

שער התפילה, השער לד' אשר צדיקים יבואו בו.

ר' זלמן החסיד נכנס בו כל כולו, בכל כוחות נפשו. כל הרואה את ר' זלמן בתפילתו, דבר יום ביומו, היה עומד ומשתומם לנוכח המחזה: על יד כותל המזרח עומד הוא לו, מעוטף בטליתו, משליך הוא את כל שמונים - תשעים שנותיו מאחורי גוו, וכל עצמותיו אומרות תפילה. זעקותיו בוקעות ועולות מקירות ליבו, גופו מרתת ומזיע בעבודתו, וכולו אחוז להבת אש.

משך שעה ארוכה, דבר יום ביומו, עומד הוא ושופך את ליבו לפני אביו שבשמיים - לא בלחישא ולא באמירה, אלא בזעקות גדולות ונוראות עד לב השמיים. כל תיבה ותיבה נאמרת בכל הכח ובכל הכוונה, כמאמר הבעש"ט - "בא אתה וכל ביתך אל התיבה" - אל תיבת התפילה. זעקותיו בתפילתו מעולם לא התחשבו לא בכוחות הגוף, ולא בקול הצרוד, בוודאי שלא בכבוד או בחשבונות אחרים. אין לו לנגד עיניו, אלא עבודה שבלב, תמה ונקיה, קרבן אשה כליל לה'. כי התפילה, במקום קרבנות תקונה.

אומנות אבותינו בידינו

בבית מדרשם של חסידי קרלין, שם קנה הודו והדרו באומנות התפילה.

מקובל הוא בידם של חסידי קרלין, אשר בימי רבינו הקדוש רבי שלמה קארלינר זי"ע, הייתה ה'תפילה' נתונה בדיון. ה'תפילה' זעקה מרה כי אין לה מקום להתאכסן! - 'אין איש שם על לב טיבה של עבודה נעלה זו, וכיון שכה מזלזלים בה בני האדם, ראויה היא התפילה שתתבטל מהעולם', טענו המקטרגים. או אז קם רבינו הקדוש רבי שלמה קארלינער, והכריז בקול גדול: "ואני תפילה! מקבל אני על עצמי את עבודת התפילה בעד כלל ישראל!"

וכך נתבטלה הגזירה.

בעקבותיו של הקדוש רבי שלמה, באו הצדיקים הקדושים לבית קארלין, והמשיכו אף הם להבטיח נאמנה "ואני תפילה!" -

להחזיק בכל עוז בעבודת התפילה. כך קיבלו חסידי קארלין עליהם ועל זרעם לדורותם, להיות ענין התפילה בראש מעייניהם - להתפלל בכל כוחות גופם ונפשם, בכל מוחם וליבם. וכותלי בית המדרש יוכיחו! כותלי בית המדרש של הרה"ק ה'בית אהרן' מקארלין היו מוכתמים בדם, דם שניתז מגרונות החסידים אשר צעק ליבם אל ד'.

לכשהסתפר ר' זלמן אל חבורתא קדישתא דחסידי קארלין, לקח לו את עבודת התפילה לנקודת לבבו, ובה השקיע כל מיצוי לשד עצמותיו. יום יום התייצב החסיד הישיש על משמרתו, והקזי דמו על מזבח ד', כעולת הבוקר אשר לעולת התמיד.

אם זכרתך על יצועי

ר' זלמן היה מתייצב שעות מספר לפני עבודת המלך, היא התפילה. אין הוא מחסיר מתוכן עבודתו זו מידי יום ביומו, ויהי מה. "יהודי צריך להיות כמו סאלדאט! (-חייל)" - חוזר הוא תמיד על מאמרו של אדמו"ר ה'בית אהרן' מקארלין זי"ע, "חייב הוא, אפוא, להתייצב על משמרתו בשעה המדויקת, בלי שום תירוצים!". מקדים היה מידי ערב לעלות על יצועו, כשליבו בוער בקרבו, "איט באלד

גייט מען שוין דאווענען"...) (- הן עוד מעט כבר הולכים להתפלל...).

גם אם אירע ועלה על משכבו בשעה מאוחרת ביותר, אחרי שמחה משפחתית וכדו', עם כל זה, לא איחר את שעת ההשכמה הקבועה באשמורה השניה. היה זה נוהגו התמידי, בין בשהותו בביתו ובסביבתו הרגילה, ובין בשהותו בארצות ניכר בתנאים שונים, בכל זמן ובכל מצב עומדת לנגד עיניו של ר' זלמן ידיעה פשוטה - הן עומד הוא להתפלל לפני מלך קל רם ונישא, וצריך להתכונן לכך! פשוטו כמשמעו.

היה זה פעם, לעת זקנותו, לאחר שמחה משפחתית שנסתיימה בשעת לילה מאוחרת, והותירה אותו תשוש ויגע מאד, והנה הבחינו בו בני המשפחה שהוא מכוון את השעון המעורר לשעה שתיים וחצי לפנות בוקר, כדרכו בקודש בכל יום. "טאטע, מדוע תקום כ"כ מוקדם? הרי לא נשאר לך כבר כמעט זמן לישון", שאלו הבן בפליאה.

"ומתי אתה מתכוון לקום?" השיבו האב בשאלה.

הצטדק הבן: "מילא, אני הרי מוכרח לקום בארבע לפנות בוקר לעבודתי במאפיה. יש לנו הרבה הזמנות, ואני צריך להיות שם מחר אפילו מוקדם מהרגיל".

"אה, הנה תשובתך לשאלתך" - ענה האב ר' זלמן תשובה ניצחת - "גם לי יש מחר הרבה עבודה אצל בעל הבית שלי... אינני יכול לאחר בשום אופן!".

השכמתו המופלגת הפכה אצלו לטבע שני. סיפר על כך מלווהו באחת מנסיעותיו בעת זקנותו לחו"ל, למען טובת מוסדות פינסק קארלין:

"היה זה אחרי לילה עמוס לעייפה במגביות צדקה ובקבלת קהל לעצה ולברכה. השעה היתה כבר מאוחרת מאד, לאחר חצות הליל, אך לר' זלמן אין נפקא מינה אם הוא נמצא רחוק, אי שם בארץ העמים או בביתו שברח' עמוס. משועבד הוא לעבודת קונו כחייל נאמן. לפני שפנה ליתן תנומה לעפעפיו,

כיוון את שעונו המעורר לשעה הקבועה לו מימים ימימה, כלומר בעוד שעה ומחצית בלבד...

המלווה, שהרגיש אחריות רבה לשלומו, לא יכל להסכין לזאת. יהודי בן שמונים ומעלה יסתפק בשעה ומחצה של שינה בלבד, בעיצומו של מסע מייגע כל כך?! על כן, משנרדם ר' זלמן, הלך המלווה וסובב את מחוגי השעון המעורר קדימה, לשעת קימה יותר מאוחרת.

אמנם כן, את המחוגים הצליח המלווה לכוון, אולם את טבעו המזוכך של החסיד, לא יכול היה איש לסובב. משהגיעה השעה היעודה פקח ר' זלמן את עיניו, וניערור מיד משנתו הקצרה גם ללא כל שעון. תיכף התחיל בסדר יומו הרגיל, להתכונן לתפילת המחר שתתקיים בעוד שעות רבות...

למען תזכור

עבודה מיוחדת יש לו לר' זלמן בכל יום עם שחר: "למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חיך" - היא אחת מ'שש הזכירות' שנהגו ישראל לאמרו בכל יום. אולם לא איש כר' זלמן יעשה זאת כמצוות אנשים מלומדה. כוונת המצווה היא, הרי, להחדיר בלב פנימה אמונת הבורא יתברך, והשגחתו

המשך בעמוד הבא <<<

התפילה, ודם החל ניגר ממצחו... רק לאחר התפילה הבחין בכך לראשונה!... לאלו אשר הביעו בפניו את חששם לבריאותו מחמת יגיעתו העצומה בתפילה, היה אומר בבת שחוק: "אני ממשיך לצעוק גם כשהנני עומד על סף התעלפות, סמוך אני ובטוח אני כי אם אתעלף חלילה, הרי האנשים הטובים מסביבי כבר יטפלו בי"...

אף הוא סיפר פעם, כי בצעירותם היו האברכים בני חברתו, מתאמצים כל כך בתפילתם, עד כדי אפיסת כוחות. לכן היו מכניסים בבוקר עם צאתו לתפילה חתיכת עוגה בתוך ה'טלית בייטל', כדי שמיד עם סיום התפילה יהיה להם במה להשיב את נפשם.

אומר היה ר' זלמן לבני הנעורים, להלהיב את ליבם לעבודת התפילה: "ה'בעל דבר' בא אלי וטען בפני לאמור: 'זלמן, הלא יהודי זקן הינך כבר, לא לך היא הצעקה בתפילה'..."

"אמור לי אתה, הרי אתמול עדיין לא הייתי זקן כלל, כוחותי היו עימי, וצעקתי בתפילה בכל כוחי... אם כן, מה קרה היום? וכי ביום אחד מזדקנים?" ור' זלמן מעולם לא הזדקן. הוא המשיך את עבודת התפילה במסירות ובנאמנות כל עוד נשמתו באפו.

אז ישיר ר' זלמן

"ואמר, אם יאמר האדם שירת הים בכל לב ובמסירות נפש, כ"א לפי מה שהוא, יתוקן כל עניניו בגוף ובנפש" (בית אהרון צג טד). את השירה הזו לה' חמד לו ר' זלמן, שירה שכולה הודיה להקב"ה על ניסיו לעמו, שירה שכולה אמונה ודביקות בה'. את עבודת השירה הזאת מאמץ ר' זלמן אל ליבו, ומתקשר אליה בקשר אמיץ מאין כמוהו, קשר בל ינתק כל ימי חייו. יקרה היא השירה בעיניו עד למאד, ועל כן חושש הוא להסתמך על החזנים. ירא הוא פן לא ייטיבו לבטא לפני הציבור את דבר אמירת השירה בכל לב ובכל נפש. משום כך מנהג קבוע לו בשנותיו המאוחרות - בשירת הים הוא עצמו עובר לפני התיבה! החזן מסתלק לצדדין, ור' זלמן הוא זה אשר מנהל את 'מעמד אמירת השירה' בכל יום. תחילת גלגולו של המנהג, היה בכך שביקש לעמוד על המשמר ליד החזן, כדי שאמירת השירה תיעשה במתינות, פסוק בפסוק, כמצווה עלינו מפי רבותינו. על כן היה נעמד סמוך לעמוד, ושומר את שפתותיו של ה'בעל תפילה'. אולם בהמשך נקבע מקומו בעמוד התפילה ממש עד גמר השירה.

וכך היה המחזה הנשגב חוזר על עצמו מידי יום ביומו: עודנו משתפך בתפילתו בזעקותיו - "ואת זעקתם שמעת על ים סוף", תוך כדי דיבור, מתחיל הוא לשרך רגליו אל עבר התיבה. נתמך הוא בידי המתפללים, אחד מזה ואחד מזה, וכבר ניצב הוא הכן על יד החזן. ר' זלמן, בעיני רוחו, רואה עתה את כל מעשה מצרים ואת ניסי קריעת ים סוף, כאשר היה רבות מדגים ומתאר לשומעי לקחו, לאמר: "הנה נפטרנו סוף סוף מהרשעים הארורים הללו, אשר מיררו את חיינו ללא רחם, והנה עכשיו, שוב שוצפים הם לקראתנו - פרעה וכל חילו במרכבותיהם... אוי, מה רוצים המצרים מזלמן בריזל? מה רע עשה להם? געוואלד! עוד רגע אחד, וידי המצרים ישיגוהו, ויקחו אותו ואת משפחתו חזרה למצרים, לפיתום ולרעמסס... את הנכדים הזאטוטים רוצים הם להטביע בטיט שבקירות הבתים, להשליכם אל היאור... אבל - ממשיך ר' זלמן בחיות ולהבת אש - "או אז נתנו את קולם בנ"י - ויצעקו בנ"י אל ה', והקב"ה משיב למשה: 'מה תצעק אלי, דבר אל בני ישראל ויסעו'..."

וכך בעוד מחשבותיו סוערות וגועשות בקרבו, פותח ר' זלמן בקול חוצב להבות אש... "ו-י-ו-ש-ע-ה' ביום ההוא את ישראל מיד מצר-ים, וירא ישראל את היד הגדולה" - וכל העם מחרה מחזיק אחריו בקולות וברקים... "ויאמינו בה' ובמשה", מסיים ר' זלמן בהתלהבות עצומה, וממשיך לזעוק בכל כוחו - "אז ישיר משה". כך נכנס ר' זלמן כל כולו לתוך השירה, פסוק אחרי פסוק, ממשיך הוא להוביל את כל הקהל באש להבת שלהבת, נוטף הוא פלגי זיעה, עיניו מגירות דמעות התרגשות.

"מי כמוכה באלים ה', מי כמוכה נאדר בקודש נורא תהילות עושה פלא" - זועק הוא בקול לא לו, במסירות נפש לגבוה, כשהוא אפוף כולו בחבלי אהבה ודביקות הבורא ב"ה. "ד' ימלוך לעולם ועד" - מצעק הוא בסילודין עם התקרה של השירה לסיומה. "והיה ד' למלך על כל ה-א-ר-ץ-י", מטלטל קולו את הלבבות, ובאומרו תיבות אלו היה כל גופו מרתת ומזדעזע, עד שהמתפללים התומכים בידו היו צריכים להחזיק בו בחזקה כדי שלא יפול ארצה יחד עמם...

ר' זלמן חוזר למקומו וממשיך לזעק בקול לא לו: "י-ש-ת-ב-ח שמך לעד מלכנו"...

(מתוך הספר ר' זלמן)

על כל הברואים. 'כולם אפשר לקיים מצווה זו כלאחר יד' היה דן ר' זלמן דין בעצמו. משום כך, קבע לו ר' זלמן פרק זמן הגון מידי יום ביומו קודם התפילה, לקיים מצוות זכירת יציאת מצרים בשלימות. חידוש נפלא ומיוחד היה לו בדרך עבודה זו, בה הכניס את כל כשרונו המיוחד, לצייר את סיפור הדברים, עד כי קיים באופן מוחשי "חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים".

כך היה יושב מידי בוקר בינו לבין קונו, ומצייר לעצמו בציר מוחשי, את עשר המכות שהביא הקב"ה על המצרים במצרים.

וכך זה היה נשמע:

--- "דם!!!"

איר האט געהערט וואס איז געשהן אין מצרים! איר האט געהערט! [- כלום שמעתם מה שקרה במצרים??]

אלעס איז געווארן בלוט! [- הכל נעשה לדם!]

ור' זלמן ממשיך להמחיש לעצמו:

"כל המים בימים ובנהרות נהיו לדם, אפילו את המים שבברזים כבר לא יכלו לשתות, הכל נהיה לדם... אי א"י, התמוגג ר' זלמן בחדווה, "המצרי חשב שיוכל לשתות עם היהודי בכוס אחת, אך ה' כל יכול! המצרי שותה דם והיהודי שותה מים! נפלאות ה', נפלאות ה'!"

בעת מוכרי ר' זלמן:

"צפרדע!!!"

ד'אבעס! כל הבית התמלא בד'אבעס!"

וממשיך לספר ברגש רב: "הם קפצו על המיטות, על השולחנות, הם נכנסו לתוך המאכלים, ואפילו לתוך התנורים הבוערים קפצו הצפרדעים במסירות נפש..."

אוי, אוי, מתלהט ר' זלמן בלבת אש, וכבר אינו יכול לעצור ברוחו, מזדעק הוא לפתע:

"אם הקב"ה היה מצווה עלי להכנס לתנור... הייתי גם אני קופץ אין דעם תנור אריין!"

ובאומרו זאת, היה פעמים מתלהב ר' זלמן ורץ עד דלת ביהמ"ד, להמחיש את נכונותו...

"אכן, רק אלו שמסרו עצמן למיתה בכבשן האש המשיכו לחיות, ניסים ונפלאות!"

מסיים הוא בניחותא, ופונה להמחשת המכה הבאה -

"די דריטע מכה איז גיווען - כינים!!!"

נו, כאן כבר לא יכלו החרטומים לעשות דבר... שוחק ר' זלמן, "כאן הם כבר צעקו - אצבע אלוקים היא!". (פעמים הסביר ר' זלמן לתלמידים במתק לשונו: 'רש"י הקדוש אומר שאין הכישרון יכול לשלוט על בריה פחות מכעדשה, ומדוע? אולי פשוט, כי הבעלי גאוה הגדולים, האיך יוכלו להתעסק עם דבר קטן מכעדשה?!')

כך עמד ר' זלמן בינו לבין קונו, וביאר כל מכה ומכה בהמחשה חיה עד שהגיע לקריעת ים סוף. זאת כדי להחזיר אל ליבו שוב ושוב את הידיעה הברורה כי ד' הוא האלוקים בשמיים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד מלבדו!

הקול מעורר את הכוונה

חסידי קארלין מספרים ברטט מדור לדור: פעם אחת שבת אדמו"ר ה'בית אהרון' זי"ע אצל הרה"ק המגיד מטשערנביל זי"ע. כיבד המגיד את ה'בית אהרון' לירד לפני התיבה. ירד ה'בית אהרון' לפני העמוד והתפלל בנוסח דיליה, בקול רעש גדול כאופנים וחיות הקודש.

לאחר התפילה שאלו הרבי מטשערנביל: "מהיכן לקחתם את ה'ברוך שאמר?"

השיבו הבית אהרון: "זאת לקחנו מהאבא (הרה"ק ר' אשר מטסאלין זי"ע), והוא לקח זאת מהרבי (הרה"ק רבי שלמה קארלינער זי"ע), והרבי קיבל זאת מזקני הקודש (הרה"ק רבי אהרן הגדול זי"ע), והוא קיבל זאת מנתיב לא ידעו עיט!" ---

באותו נתיב תפילה פסע ר' זלמן עשרות שנים, יום יום, קיץ וחורף לא ישובות, בלא להביט על שום סיבה גשמית, תהא אשר תהא.

כך היו זעקותיו שהחלו ב"ברוך שאמר והיה עולם" מרקיעות שחקים. קולו הולך וגובר, נצמד ונשנק, אך ר' זלמן ממשיך בשלו...

וכך היה אומר: "ממה נפשך, אם יש לי עדיין קול, בודאי צריך אני לצעוק בתפילה. ואם כבר הצטרדתי, הלא כי אז וודאי שאני צריך לצעוק, כי מה יש לי כבר להפסיד?!"

פעם אחת, בצעירותו, התפלל ר' זלמן לפני העמוד בהתלהבות עצומה, וכתוצאה מתנועותיו החזקות בכל כוחו ובכל כוונתו נחבט ראשו בעמוד

ספר לי ידידי, הרב הגאון רבי מרדכי שינברגר שליט"א, שלימד את אחד מנכדיו של האדמו"ר הזקן מ'תולדות אהרן'. הגבאי התקשר אליו כי הרבי חפץ לדבר עמו, והרבי בקש ממנו לחזור שוב על הדברים ששמע מהרב שך, אודות החכמה העצומה הטמונה בכל אבר ואבר מגוף האדם

הגאון רבי אליעזר טורק שליט"א על השירה המיוחדת

בחדרו, התיישב לצדם והחל לדבר אל לבם ולעודדם. לאחר כמה דקות, לקח הרב שך סידור והחל לקרוא יחד עמם את השיר 'קה רבון', בו טמונים הרבה מיסודות האמונה.

במשך דקות ארוכות עבר אתם קטע אחרי קטע בהתרגשות מרובה, כשמדי פעם זולגות עיניו דמעות. בסיום, שאל אותם הרב שך: "היה לכם חיוזק?". משהשיבו בחיוב, אמר: "החיוזק הזה יגרום בעזרת השם שתהיה לכם ישועה בקרוב!". ואכן, לתקופת הימים נפקדו בזרע של קיימא.

ללמדנו את כוחה של השירה, וכוחה של אמונה הטמונה בשיר! אלו היו המשוררים של כלל ישראל. הם לא היו אנשים פיזיים, בעלי כשרון לחרוז חרוזים. הם היו בעלי רוח הקודש להטביע את חותם האמונה בזמרת פיהם, ולהשפיע רוממות וקדושה לדורות במלים שיצאו מקירות לבם הטהור!

גם בניגון המצטרף ומשתלב עם מלות השירה, טמונות כוונות מיוחדות ואף עמוקות.

בדוגמה לכך נוכחתי בשנת תש"ס, עת השתתפתי בשמחת תורה במעמד ההקפות בישיבת 'חברון' גאולה. הבחורים רקדו בכל עוז לכבודה של תורה, ושרו שוב ושוב את השיר המפורסם "אנא, אנא, אנא עבדא דקדושא בריך הוא...". בעיצומם של הריקודים הסוערים, ביקש ראש הישיבה דאז, הגאון רבי שמואל יעקב בורנשטיין זצ"ל, לעצור לרגע. כל התלמידים התאספו סביבו, והוא אמר את הדברים הבאים: "מדוע מי שחיבר את הניגון חיבר זאת באופן שיחזרו שלוש פעמים על המילה: 'אנא, אנא, אנא' משום שצריך שהדבר ייקבע בנפשו של כל יחיד ויחיד, שהוא הוא עצמו עבד ה'! פעם אחת, כנראה, אינה מספיקה בשביל לקבוע זאת עמוק עמוק בנפש..."

בשירה ובהטעמת השירה של כלל ישראל, טמונים סודות גדולים! לכל תיבה של הניגון, לכל עלייה וירידה בטון ובמילים, יש עומק וטעם.

כשהרבי מ'תולדות אהרן' הביע קורת רוח מדבריו של הרב שך

אם נתבונן בפרקי התהלים של דוד המלך ע"ה, נעים זמירות ישראל, נחזה בהתפעלות ובהתרגשות, שאותן חש מול חכמת הקדוש ברוך הוא הקיימת בבריאה. התפעלות עמוקה זו נבעה מכך שלא נכנע תחת כח ההרגל וה'מלומדה', והכל היה נראה בעיניו כחדש, כאילו היום נעשה. כל מסכת חייו של דוד המלך היתה שירה. לא רק שירה על חסדים ונסים פרטיים, אלא שירה מתמשכת מענייני הבריאה הטבעיים, שהוא רואה בכל יום ויום. מרן ראש הישיבה הגרא"מ שך זצ"ל, היה רגיל לומר: "אם תעירו אותי באמצע הלילה, ותשאלו אותי 'אתה רואה את בורא עולם?' אשיב בבטחה: בודאי שאני רואה! עצם זה שאני פותח וסוגר את העיניים, שאני יכול לכופף אצבעות כרצוני, וככלל שאני רואה, מדבר ושומע - איך כל זה עובד? מי עושה זאת אם לא בורא עולם?"

ספר לי ידידי, הרב הגאון רבי מרדכי שינברגר שליט"א, תלמיד חכם ומרביץ תורה בירושלים, שבמהלך השנים לימד את אחד מנכדיו של האדמו"ר הזקן מ'תולדות אהרן', הגאון הצדיק רבי אברהם יצחק קאהן זצ"ל, בעל ה'דברי אמונה', שהיה איש גדול ורם המעלה. באחד הימים, ספר רבי מרדכי לתלמידיו כי זכה להיות אמש אצל מרן הרב שך, ושמע מפיו דברי חיוזק מיוחדים על ענייני האמונה. הוא מסר במשך שעה ארוכה בפני התלמידים, את תיאורו של הרב שך אודות החכמה העצומה הטמונה בכל אבר ואבר מגוף האדם, כשלכל אחד תפקידו וייעודו, ומנה את מעלותיו של כל אבר ואבר בפרטות. הרב שך נקט בדוגמה: אדם סוחב בידו סל ששוקל חמישה קילו. כשנשאל אותו: "כיצד הנך מסוגל לסחוב סל שכזה?", הוא יסביר לנו שזהו השריר, וכשנשאל: "מי מפעיל את השריר?", הוא יסביר לנו שעל כך אחראי המח, המצביא של כל האברים.

"ומה זה מח?" שאל הרב שך -

"אז ישיר משה" (שמות ט"ו, א')

"אמר הקדוש ברוך הוא לאלו הייתי מצפה" - אמרו חז"ל (מדרש רבה כג, ד): "אז ישיר משה, הדא הוא דכתיב: 'פיה פתחה בחכמה, ותורת חסד על לשונה' (משלי ל"א, כ"ו). מיום שברא הקדוש ברוך הוא את העולם ועד שאמרו ישראל שירה על הים, לא מצינו אדם שאמר שירה לקדוש ברוך הוא אלא ישראל.

"ברא אדם הראשון ולא אמר שירה. הציל לאברהם מכבשן האש ומן המלכים, ולא אמר שירה. וכן יצחק מן המאכלת, ולא אמר שירה. וכן יעקב מן המלאך ומן עשו ומן אנשי שכם, ולא אמר שירה. כיון שבאו ישראל לים ונקרע להם, מיד אמרו שירה לפני הקדוש ברוך הוא, שנאמר: 'אז ישיר משה ובני ישראל'. הוי 'פיה פתחה בחכמה'.

"אמר הקדוש ברוך הוא, לאלו הייתי מצפה. ואין 'אז' אלא שמחה, שנאמר 'אז ימלא שחוק פינו' (תהלים קכ"ו, ב')."

בספר 'שעורי דעת', להגאון רבי יוסף יהודה לייב בלוח זצ"ל, אב"ד וראש ישיבת טעלז, עמד על דברי מדרש אלו. יש להבין: הרי לא יתכן כי הדורות האחרונים של יוצאי מצרים, השיגו מה שלא השיגו האבות הקדושים. אם כן, מדוע באמת לא אמרו האבות שירה?

בבאור הדבר, מקדים ראש ישיבת טעלז לבאר את תוכנו, עמקו ומהותו של כח השירה, שאינו

מבורר לאמתו בעולם ובדור שבו אנו חיים:

אנשים סבורים שמשורר יכול להיות גם אדם קטן, שפל אנשים, שכור ובעל תאוה, אשר יקראו לו בדורנו 'משורר עממי'. טועים לחשוב כי אפשר לאדם גם, בעל נפש שפלה, להיות משורר, אם רק קיים בו איזה כח דמיון או כישרון לבטא את דבריו בסגנון יפה ובלשון המדברת גדולות. ואכן, בדורות האחרונים התפרסמו שמות אנשים משוררים, שבהנהגתם היו אנשים זולים ושפלים. אולם לאמתו של דבר אין זו 'שירה'. זהו חיקוי וצל של שירה, לבוש חיצוני הדומה לה ותו לא. מה שהצליח אותו שפל לחרוז חרוזים בסגנון נעים לאוזן - לא לזאת תקרא שירה!

ענין השירה הוא דבר נעלה, רם ונשגב; ועל כן המשורר צריך להיות אדם גדול, חכם ונבון, בעל נשמה גדולה וטהורה באמת. אדם כזה יכול לומר שירה. משמעותה האמתית של השירה הנה שירת נפש היוצאת מן הלב. כאשר הלב מתמלא רגשות נעלים, המרוממים את נפש האדם וממלאים את כל חללו - מתפרצת השירה מאליה. שירה זהו בטוי חיצוני של רגשות פנימיים. רק אדם נעלה וגדול, המרום מהבלי הזמן והתאוות החומריות, גדול המח ורחב הלב, מסוגל לבטא את השירה!

בבחרותי, כאשר למדתי בישיבת פוניבז', שחו בני הישיבה בהתפעלות מרובה על מעשה שאירע בחדרו של מרן ראש הישיבה הגרא"מ שך זצ"ל: היה זה כאשר הגיעו אליו זוג ערירים שבורי לב, לשמוע דברי חיוזק מרובן של ישראל במצבם הקשה, ולקבל ממנו טללי עידוד ותחיה. הרב שך הושיבם

להגיע על הים להכרה אמתית של אמונה, עד שהחוו באצבע "זה א-לי ואנוהו" - מרוב התפעלות פרצה מהם שירה. זכורני מצעירותי את המחזה הנפלא, בעת שראו תלמידי ישיבת פוניבז' כיצד פורצת אמירת "אמן יהא שמיה רבה" מנהמת לבו הטהור של ראש הישיבה, מרן הגאון רבי שמואל רוזובסקי זצ"ל. כל העומדים במחיצתו חשו אז את המושג של 'בכל כחו' - 'בכל כונתו'. המלים נאמרו בכזו חיות, בכל הנשמה. אחרי שאדם מכיר בגדלות הבורא, השבח פורץ ממנו באחת!

...

יסוד נפלא אמר מרן שר התורה, הגאון רבי חיים קנייבסקי שליט"א, לאחד מתלמידיו, דברים בהם הגדיר את מהות השירה: רבי חיים נשאל על דברי חז"ל (מגלה לב, ב): "הקורא בלא נגינה והשונה בלא זמרה, עליו הכתוב אומר 'וגם אני נתתי להם חוקים לא טובים ומשפטים לא יחיו בהם'". לכאורה, ישנם אנשים שאין להם את חוש השירה. כיצד, אפוא, ניתן לבוא אליהם בתביעה?

השיב רבי חיים: "כשחז"ל אמרו שירה, הכוונה היא להביע רגשות של שירה". כוונת הדברים היא, שהלימוד יהיה עם חיות והנאה, 'כל עצמותי תאמרנה', זוהי מהות הנגינה ושורש השירה!

אחד מתלמידיו של הגאון הצדיק רבי יצחק שלמה אונגר זצ"ל, ראש ישיבת 'מחנה אברהם' ומגדולי צדיקי הדור, סיפר סיפור נפלא:

לפני יותר מארבעים שנה, כאשר התקיימה בירושלים ה'כנסיה הגדולה', הגיע פוסק הדור, מרן

הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל, במיוחד מארצות הברית בכדי ליטול חלק במעמד.

במלון בו שהה, שמע רבי משה בערב קול נעים בוקע מאחד החדרים. היה זה קול שירתו הערבה והכוספת של רבי יצחק שלמה אונגר, שהיה הוגה בתורה כדרכו בשמחה ובנעימות מיוחדת. מיד פנה אליו רבי משה ובקש לקבע עמו חברותא לימים הקרובים...

קול השירה שבה את לבו של רבי משה. הוא מצא יהודי שלומד תורה מתוך שמחה, ערבות ומתיקות; לידו, הרי זו הזדמנות פז להחכים ממנו. וכך למדו בחברותא במשך שבוע שלם, במתיקות גדולה.

(מתוך סדרת הספרים הנפלאה 'אוצרותיהם אמלא')

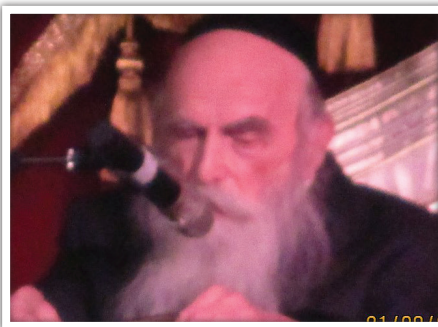
- "סי דאך א שטיקעל שמעלציל!... (הרי זו חתיכה קטנה של שמן), ובה טמון הכח העצום והנשגב המפעיל את כל מכונת הפלאים הזאת שנקראת 'גוף האדם'".

כשהנכד שב לביתו לפנות ערב, ספר לסבו האדמו"ר את מה ששמע מרבו. כששמע זאת הרבי, בקש לשמוע מהמלמד מכלי ראשון את אשר אמר לתלמידיו. הגבאי הרים טלפון למלמד, והודיע לו כי הרבי חפץ לדבר עמו. כשסיפר לי זאת רבי מרדכי, תיאר בפני כיצד חש באותם רגעים, בהם המתין שהרבי יגש אל השפופרת. תאוריות שונות התרוצצו במחו: "מה כבר הרבי אמור לבקש ממני?"

אולם הרבי רק ביקש ממנו, אם לא קשה עליו הדבר, לחזור שוב על הדברים ששמע מהרב שך. המלמד אכן חזר בפני הרבי על הדברים, כשכל העת הרבי מקשיב לדברים בריכוז ומהנהן בראשו לאות הסכמה. לבסוף הפטיר הרבי בהתפעלות: "אה! הרי זה כל כך אמת! כאלו דברים נכונים ופשוטים... נפלא! נפלא!"

לאחר מעשה, סיפרו בני הבית למלמד כי הדברים שהשמיע לרבי בטלפון, הלהיטו מחדש את אש האמונה שיקדה בנפשו הטהורה, עד כי בתום השיחה הזילו עיניו דמעות חמות. "אה! איזו אמונה!... איזו אמונה!...", מלמל שוב ושוב. וכך, דקות ארוכות לא הצליח הרבי להשקט את סערת רוחו. לבני הבית, למקורבים ולתלמידים, היה זה פרק מאלף, מהו הערך אצל הרבי להארה אחת ברוחה יותר באמונה, ועד כמה מוטל על האדם לעבוד ולתבוע מעצמו התבוננויות נוספות בנפלאות הבורא וחכמתו.

אלמלא מרוץ החיים העומד בעוכרנו, היינו נותנים את הדעת על כל פעולה שהננו עושים עם הגוף המופלא בו זיכה אותנו בוראנו, ואז הייתה פורצת מפיותנו מאליה, שירה והודיה לקדוש ברוך הוא. אך כח ההרגל מכה את חוש ההתפעלות... זוהי הבנה עמוקה יותר במה שאמר הקדוש ברוך הוא "אלו הייתי מצפה": הבורא יתברך חפץ דווקא באנשים קטנים שתפרץ מהם ה'שירה'. יש לו שמחה מיוחדת מהכרה הבאה על ידי התבוננות ואמונה. דווקא מכח גדלותם של האבות הקדושים, לא פרצה מהם השירה. כל העת דעתם הייתה דבוקה בקדוש ברוך הוא. חוץ מ'בורא עולם' הם לא ראו כלום. הם לא נכנעו לכח ההרגל, ולכן לא הייתה אצלם שום התפעלות; ההכרה הייתה חלק בלתי נפרד מסדר יומם ומשירת חייהם. בני ישראל, שלא זכו עדיין להשיג את ההכרה של האבות הקדושים לפי רום גדלותם, כאשר זכו

אדם סוחב בידו סל ששוקל חמישה קילו. כשנשאל אותו: "כיצד הנך מסוגל לסחוב סל שכזה?", הוא יסביר לנו שזהו השריר. וכשנשאל: "מי מפעיל את השריר?", הוא יסביר לנו שעל כך אחראי המת, המצביא של כל האברים. "ומה זה מח?", שאל הרב שך

האזינו עכשיו לשיעורי

הרה"ג רבי אריה זילברשטיין שליט"א

כ-5 דק' ביום וזכיתם ללמוד את ה'דף היומי בהלכה'

077-2222-666
או *4992

"לו היית מבקשת ברכה לרפואה, ניהא. ברכה להטבה במצבך - גם ניהא. אך ברכה לאריכות ימים? את סובלת ומסובבת בייסורים קשים. לשם מה ברכה לאריכות ימים?!"

"רוצה לחיות?! - קבל על עצמך ברכות כבוונה!"

הרה"ג אשר קובלסקי שליט"א

מבט קל בלוח השנה מגלה כי יום חמשה עשר בשבט, הוא ט"ו בשבט, עומד אחר כותלנו. שווקי הפירות הטריים והיבשים כבר הומי אדם, מדפים עמוסים בשפע ניחוחות וצבעים נראים בכל קרן רחוב, גם אנו - בני האדם, נרגשים לקראת ראש השנה לאילנות... התפילה על האתרוג כבר הורדה מהמדף העליון, מגשים עמוסי פירות כבר נשלחים מהחנויות השונות, בדרכם לשולחן ערוך של פירות שנשתבחה בהם ארץ ישראל. בט"ו בשבט, נהגו קהילות ישראל לעטר את השולחן במבחר פירות, לאכול מהם ולהודות לבורא על מגוון הפירות המתוקים לחיך ויפי מראה. הגאון רבי חיים פלאג'י זצ"ל בספרו 'מועדיך לחיים' מוסיף ומגלה, כי המטרה בעריכת השולחן בפירות רבים ומשובחים, היא פשוט כדי לברך עליהם - לזכות לברך ברכות הנהנין כבוונה על כל פרי ופרי.

אמירת הברכה על כל דבר מאכל או משקה, הינה פעולה שגרתית שאנו עושים עשרות פעמים מדי יום. הבה נתבונן בגודל השעה של אמירת הברכה, הבה נבין טוב יותר כי הברכות הינן מתנה יקרת ערך, ויש להן כח משמעותי לחיים שלנו...

היה זה לפני כמה אלפי שנים. בתקופה רוויית אסונות קשים, תיקן דוד המלך שכל יהודי יברך מאה ברכות בכל יום, כשבכך הוא מגלה שהברכות מעניקות הגנה למברכים אותן, ושבזכותן ייפתחו שערי ישועות ונחמות. וכך נפסקה ההלכה, כי חייב כל יהודי לברך מאה ברכות בכל יום, המורכבות מהברכות שאנו אומרים בתפילות היום, ומברכות הנהנין - על מאכלים ומשקאות, המשלימות את המניין למאה ויותר. כדי שאכן 'נתחמש' באותה הגנה ייחודית העוטפת אותנו באמירת הברכות, כותב בעל ה'ספר החיים' זצ"ל כי על הברכות להיאמר כבוונה, תוך התבוננות מה אנחנו עושים עכשיו ומה משמעות המילים היוצאות מפינו. אם נברך את הברכות כבוונה ובצורה הראויה, נזכה

באותה שעה לשמירה מפני כל פגע רע. הרי אנו זקוקים כל כך לביטחון, לשמירה. אנו מברכים מדי יום את המאה ברכות בכל מקרה, כמה כדאי לברך אותן כבוונה, במחשבה, בהתבוננות. להבין כי ברגע אמירת הברכות אנו ניצבים מול מלכו של עולם ומדברים אליו, להעריך את הרגע בו אנו מתחברים למלך העולם באמצע היום, באמצע שום מקום...

שעת אמירת ברכות, היא שעה נשגבה. אף שהיא מתרחשת כמה פעמים ביום, אך זה לא מפחית מערכה, ולא משנה את העובדה הפשוטה שכשיהודי מברך, הוא מדבר עם בורא עולם, משוחח עמו בהתרגשות. היש מעלה גדולה מזו? וכל כך קל להתחבר: רגע לפני אמירת ברכה, כדאי לעצור ולהתבונן עד כמה אנו 'ברי מזל' שאנו יכולים באמצע היום לפנות לבורא עולם, אבינו היקר, ולהודות לו! כמה כדאי להרהר לרגע במשמעות המילים, בהן אנחנו - בני אנוש פשוטים - מודים לבורא עולם על רוב טובו! אפשר גם 'לשדרג' את הקשר הזה: לומר את הברכה מתוך הכתב, כדי להגביר את הריכוז. אפשר גם לאומרה בקול רם, ולהרוויח בכך שההודאה נובעת מעמקי הלב בקול

גדול, וגם לזכות יהודי נוסף לענות 'אמן'.

זוהי ברכה כבוונה, זה בהישג יד! כשאנו מברכים כראוי - אנו זוכים לפתוח שערי שמיים שירעיפו עלינו שפע טובה, זוכים לשמירה והגנה, וגם מנצלים את ההזדמנויות הרבות האלה להתקרב לבורא עולם. איזו עסקה כדאית!

החיסון נגד שחפת

את הסיפור המצמרר הבא, שמענו מכלי ראשון, מפי הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א, רבה של רמת אלחנן. בהיותו אברך צעיר, התגורר הרב זילברשטיין בשכונת לאדמו"ר הרה"ק רבי יחיאל יהושע מביאלא זי"ע, וזכה להיות עד להנהגתו ודרכיו. אחד ממנהגיו היה, כי בכל יום חמישי היה מגיע לביתו השוחט, רבי יצחק ויינר, ושוחט עוף עבור הרבי. הרבי היה עומד לצדו בעת השחיטה, וממתין לקיים מצוות 'כיסוי הדם', עליה הקפיד עד מאוד. עם סיום השחיטה, היה הרבי מתכוון ביראה, וכשהוא מתנועע בדבקות היה מתחיל לברך: "ברוך אתה... אשר קדשנו... על כיסוי הדם!" וקולו הולך וחזק מאוד, מברך בהתלהבות עצומה, וכל גופו רוטט מהתרגשות...

בשבת זו היא 'שבת יארצייט' לרבנית שושנה עליזה זילברשטיין ע"ה, והיו הדברים לעילוי נשמתה: הרבנית נהגה להעמיד את ששת ילדיה בחלון הבית בעת השחיטה וכיסוי הדם, כדי שיוכלו לראות את הרבי בעבודת הברכה. "שיראו הילדים וילמדו מהי ברכה כבוונה, שילמדו איך יהודי מברך ברכה!", הייתה אומרת בכל עת, ואף הילדים היו ממתניים בציפיה דרוכה ליום חמישי, לראות את עבודת הרבי בברכה על כיסוי הדם.

פעם אחת, סיפר הרב זילברשטיין לרבי כי רעייתו מעמידה את הילדים בחלון הבית, כדי שיראו וילמדו מהי החשיבות של ברכה כבוונה, ועד כמה הילדים מתרגשים ומצפים לקראת המעמד השבועי. למשמע הדברים, פתח הרבי מביאלא והשיב בסיפור מזיכרונו, מעשה שהתרחש אצל זקנו הגדול, הרה"ק מביאלא זי"ע, בפולין...

אל חדרו של הרבי נכנס יהודי אחד, ומעיניו נשקף כל העצב שבעולם. "רבי קדוש", אמר האיש, "נדבקתי במחלה האיומה 'שחפת' ואני סובל נוראות ממנה. כל יום, כל היום, וגם בלילות, אני משתעל ומשתעל..." כאילו כדי לאמת את דבריו, קטע האיש את שטף דיבורו והחל להשתעל. שיעולים עמוקים וכואבים, עמוק מתוך הריאות, שיעולים שלא פסקו במשך דקות ארוכות. פניו האדימו, ראשו הסתחרר, חזהו כאב, והוא ממשיך ומשתעל...

אחרי דקות ארוכות הצליח האיש לשלוט בשיעולו, ואחרי מנוחה קלה הוסיף בעיניים זולגות דמעות: "רבי, יש לי אשה וילדים בבית, ואני עדיין איש צעיר. אך המחלה הנוראה מפילה חללים, גם אני נדבקתי בה, ותיכף יעירוני להסגר כדי שלא אדביק אחרים, שם אשה עד יום מותי בייסורים קשים ומרים... רבי, הצילני נא! עוצה לי עצה וברכני נא בברכה שאוכל לצאת מהמחלה הנוראה הזו שמאמללת את חיי...". היהודי השתק והביט ברבי, היושב לפניו בעיניים עצומות, וראשו אפוף שרעפים... שעה קלה נמשכה השתיקה המתוחה, ולפתע הרים הרבי את עיניו ושאל קצרות:

"אתה רוצה לחיות?" - - -

מלך מתרכזים, עוצרים את שגרת היום. כשמדברים עם מלך צריכים גם להיות לבושים באופן מכובד...

"כדי לחזק את ההבנה הזאת בלבי, קיבלתי על עצמי את מנהגו של אבי זצ"ל, לברך כל ברכה לבוש בחליפה וכובע, ממש כמו בתפילה. כשאני מברך בצורה כזו - אני מכבד את המלך עמו אני מדבר, אני מרגיש שאני מודה לו עכשיו, והברכה שלי נאמרת בכוונה, בהתבוננות, מתוך מחשבה והבנה..."

עד כאן הילדים הכירו היטב. מילדותם אביהם מחנך אותם לברך כמו שצריך - בכוונה, בקול, בהתרגשות על הזכות לדבר עם המלך ולהודות לו, ואין כמו אביהם המשמש דוגמה אישית חיה וקיימת... אך עדיין החידה לא באה אל פתרונו - למה אבא שמח כל כך הבוקר? מה היה הנס הגדול שקרה לו? "ובכן ילדים יקרים", המשיך האב, "תקשיבו מה קרה אתמול בלילה. באמצע הלילה עליתי על יצועי, ולפתע הרגשתי צימאון לשתות. ניחא, עוד לא נרדמתי, מה הבעיה, אוכל לקום לשתות... אני מווג לעצמי כוס מים מהברז, וכבר מקרב את הכוס לפי, ואז - - -", אומר האב בקול גובר והולך, "אני נזכר כיצד מברכים. יש להתכונן לברכה כמות... הלכתי לחפש את החליפה והכובע, אך הם נמצאים בסלון, בו אתם ישנתם שנת ישרים, כיצד אוכל להדליק את האור ולהפריע את מנוחתכם?"

"ניסיתי לחפש בחושך, אך העלטה הייתה כה כבידה, שלא הצלחתי למצוא. הרהרתי כי לא נורא - מקסימום פעם אחת, באמצע הלילה, אברך ברכת 'שהכל' בלי כובע, העיקר שהילדים לא יתעוררו, וכבר חזרתי לכיוון הברז... אני לוקח את הכוס ביד, מקרב אותה לפי, ומתחיל לומר 'ברוך...' ואז, באותה שניה, עצרתי את עצמי, הצטמררתי לרגע. מה? שאני אברך בצורה כזו? שפעם אחת בחיי תהיה לי ברכה שלא נאמרה בכבוד הראוי כפי שקיבלתי על עצמי? האם בשביל כוס שתיה אחת כדאי הדבר לברך פעם אחת בלי הכוונה הראויה? עצרתי את עצמי, והחלטתי שעדיף להדליק את האור לרגע, ולחפש את הכובע. בדקתי כי שנתכם עמוקה, והחלטתי כי הסיכויים שתתעוררו קלושים. מיהרתי להניח את הכוס על השולחן בסלון ולהדליק את האור לשניה אחת, מצאתי את הכובע בהבזק אור של רגע, אבל בדיוק באותו רגע מצאתי עוד משהו, איזה נס!"

הילדים עצרו את נשימתם במתח. מה עוד אבא מצא? מהו הנס הגדול? מי הגיע לסלון ונמצא אך בנס?

בקול רועד מהתרגשות סיפר אבא: "אני מניף את הכוס ביד, ואני רואה בתוך הכוס נמלה. נמלה חיה וקיימת! שרץ טרף שאסור להכניס לפה משייט במרחק סנטימטרים ספורים משפתי! איזה נס! תארו לעצמכם שהייתי שותה בלי להדליק את האור - הרי הייתי שותה את המים עם הנמלה, ולא עלינו עובר על חמישה איסורים בבת אחת באכילת שרץ שאינו כשר! איזה נס שמצאתי את הנמלה הזו! מרוב שמחה והודאה - לא הייתי מסוגל להיכנס למיטה, רקדתי עד כלות כוחותיי כל הלילה..."

"ראו נא בני עד כמה אמירת הברכה כראוי הצילה אותי והגנה עליי - הלא בזכות זאת זכיתי להינצל מאיסור אכילת שרצים!" האב סיים לדבר, עיניו נצצו, שפתיו התרחבו. הילדים הביטו בו בהערצה ושמוחו עמו, השמחה הפכה לשמחה משפחתית של ממש. "עברו מאז קרוב ליוכל שנים, ועדיין זיכרון השמחה הגדולה והנס העצום עוד חרוט בלבי, הותר בי וביתר אחיי חותם בל יימחה עד כמה כדאי להקפיד על צורת הברכה!", אומר אחד הבנים שהיה עד למעשה, הוא המשפיע הגה"צ רבי אהרן טויסיג שליט"א, ממנו שמענו את הסיפור כולו.

כשאומרים ברכות בצורה הראויה, הברכה מקבלת משמעות אחרת, עילאית. כך לא נסתפק אם בירכנו אם לא - כי זכרון הברכה חקוק בליבנו, חי וקיים. כמה עדיף לומר ברכה מתוך הסידור כדי להתרכז, כמה כדאי לברך בקול רם כדי להגביר את הכוונה, ובעיקר - כמה חשוב ורצוי לחשוב - הרי אנחנו מדברים עכשיו עם מלך מלכי המלכים!

בשביל זה כדאי לחיות!

בירושלים של מעלה, התגוררה אשה אלמנה ומבוגרת, שהייתה בעלת ייסורים ומכאובים קשים. בגילה המתקדם כבר סבלה ממספר מחלות בעת ובעונה אחת, ובכל עת הייתה מתייסרת וכאובה... המהר"ל דיסקין זצ"ל, שהתגורר באותה עת בירושלים, נהג לעלות לביתה מדי ערב חג, לברכה בברכת החג בפנים מאירות ומלבבות ולשמוח את לבה. קבלת פני הרב גרמה לה להתרגשות ולשמחה, והיא התאמצה לקבל את פני הרב בכבוד ככל יכולתה, ולהשתדל להיראות בצורה מכובדת, למרות מצבה הלא נעים...

באחד החגים, בעלות המהר"ל דיסקין לבקרה, הופתע לשמוע את בקשתה: "יברכני נא הרב בברכה לאריכות ימים ושנים..." לא הצליח הרב לכבוש את הפתעתו, ושאל בקול: "לו היית מבקשת ברכה לרפואה, כי אז ניחא. לו היית

"בוודאי!", השיב היהודי, "בשביל זה באתי... אני מבקש עצה וברכה להציל את חיי!".

"יש לי עצה בשבילך", השיב הרבי. "קבל על עצמך לומר ברכות בכוונה. בכל ברכה שאתה אומר - תעצור לרגע, תחשוב שאתה מדבר עם מלך מלכי המלכים, תכוון באמירת הברכה את כוונת המילים, הכוונה הפשוטה והמובנת לכל. אם תקבל על עצמך ותנהג כך - מובטחני שתזכה בחיים חדשים!". האיש הודה לרבי בהתרגשות ויצא את החדר. עוד באותו יום החל להקפיד לברך ברכות בכוונה, ומני אז לא יצאה מפיו ברכה שלא התכוון אליה, לכל מילה, למלוא מובן כל מילה. בביקור הבא אצל הרופא התברר כי המחלה נסוגה אחור, ובתוך תקופה קצרה שב האיש להיות אב שמח ומאושר, לברכה יש כח! יש לה עוצמה. ברכה בכוונה - מספקת שמירה והגנה, שמהווה סגולה בדוקה ויעילה. הבה נקבל על עצמנו לברך בכוונה, כי הברכה בכוונה יכולה להציל אותנו, פשוטו כמשמעו!

מול מחלות קשות וחשוכות מרפא, מול מצוקות קיומיות יומיומיות, יהודים טובים מחפשים כל דרך וכל עצה לזכות לישועה, לשמירה, לרפואה. הנה הכלי השימושי והיעיל ביותר, כלי זמין בכל שעה ובכל מקום - לברך ברכות בכוונה, כי לברכה בכוונה יש כח ועוצמה לאין שיעור, יש לה יכולת להשפיע רפואה ושפע! כמה חשוב לדעת ולהבין מהי ברכה ואלו משמעויות טמונות בה, להפנים שברכה מברכים בכוונה, עוצרים את המרוץ, מבינים כי אנו

נושאים עכשיו תפילת הודאה נרגשת לבורא עולם שזיכה אותנו בדבר מאכל או משקה פלוני. ברכה היא לא אמירה - ברכה היא תפילת הודאה מעוררת לב, הבה נאמר אותה כמו שצריך, ונזכה!

בעקבות איזה נס רקד האב כל הלילה?
השעה הייתה שעת בוקר מוקדמת. טל של שחרית כיסה את היקום. השמש החלה עולה, וגם בבית משפחת טויסיג בבתי אונגרין שבירושלים, החל הבוקר להאיר. הילדים שזינקו מהמיטות הופתעו למראה שנגלה לעיניהם... אביהם, הגה"צ רבי יחזקאל טויסיג זצ"ל, הסתובב בבית בשמחה רבה כשנהרה שפוכה על פניו, וצעדיו עליזים. ניכר היה כי בשורה טובה מאוד שמע...

"אני זוכר", מספר אחד הילדים דאז ומפליג בזכרונם עשרות שנים לאחור, "כי שאלתי את אמי ע"ה

האם אחותי הגדולה התארכה. עד כדי כך הייתה אווירת העליצות בבית, עד כדי כך הצליח אבא לשדר סביבו אווירה של שמחה וששון. הייתי בטוח ששמחה משפחתית משמעותית קרבה..." הדקות חולפות, והילדים אינם מבינים את פשר השמחה הפתאומית בבוקרו של יום. ילדים הם עם חכם ונבון במיוחד, הם הפעילו את חושיהם המחודדים בניסיון להגיע לפתרון התעלומה. אך עדיין לא התברר כל פתרון לחידה - לכבוד איזה מאורע שמח אבא כל כך?

"בצהריים נספר", אמרו ההורים לילדים, וזיכרו אותם להתלבש ולהתארגן ללימודיהם. הילדים יצאו את הבית שמחים וטובי לב, אך בלבם קיננה החידה שעתידיה להיפתר בעוד כמה שעות - למה שמח אבא כל כך עם שחר? בשעת הצהריים, עם שוב הילדים ממוסדות הלימוד, פתח אבא וסיפר:

"ילדים יקרים ואהובים שלי! היה לי נס באמצע הלילה - - -"
"נס?!" - תמחו הילדים, באיזה נס מדובר? ממה ניצול אבינו בעיצומו של ליל? "הסכיתו ושמעו. אספר לכם את כל השתלשלות העניינים... בוודאי ידעתם", פתח האב, "כי כשיהי' חפץ לאכול או לשתות ומברך ברכה, הוא לא רק ממלמל כמה מילים מהירות וחפזות, בדרך לאכילה או לשתיה הרצויה לו, כי הברכה שאנו אומרים - היא הזדמנות בה אנו פונים לבורא עולם ומדברים אתו, מבקשים את רשותו לאכול ומודים לו על טובו..." הילדים לא הבינו עדיין את הקשר בין נושא הברכות לנס המדובר. הם נעצו באביהם מבטים מופתעים ומסוקרנים, האב המשיך ואמר: "כשמדברים עם מלך לא עושים זאת בחוסר תשומת לב, כבדרך אגב או משהו כזה. כשמדברים עם

מול מחלות קשות, מול מצוקות קיומיות יומיומיות, יהודים טובים מחפשים כל דרך וכל עצה לזכות לישועה, לשמירה, לרפואה. הנה הכלי השימושי והיעיל ביותר, כלי זמין בכל שעה ובכל מקום

"לפתע אני שומע שאחת הנוסעות בוכה בכי תמרורים. חשבתי שאירע דבר מה המחייב את עזרתי ותהיתי כיצד אוכל לסייע. האשה, הרחוקה משמירת המצוות, הצליחה לומר בתוך הבכי ש'את השיר הזה סבתא הייתה שרה ברוסיה, אחרי שהיא הייתה מדליקה נרות לכבוד שאבעס קוידש'..."

השיר האידישאי שהשיב לב בנים על אבותם והעמיד משפחה שומרת מצוות • השירה של ר' ברוך בער, שהחיותה את הלבבות הנשברים

הרה"ג רבי שמואל ברוך גנוט שליט"א

"אָן יִשְׂרָאֵל" (שמות ט"ז, א')

על הגדולים שבעם, והם בני לוי, מתעסקים בניגונים בבית הנכבד בעתים הנכבדות. ולא הוצרכו להתעסק בצרכי הפרנסה, במה שהיו לוקחים מהמעשרות ולא היו להם עסק זולתי המוסיקא" (הכוזרי, מאמר ב טד).

אלפי חללים נהרגים בחזית המלחמה, מלחמת העולם הראשונה. לכל אחד היו קרובים ומכרים באזורי הסכנה והשמועות החרידו כל לב. במתיבתא רבתא דקמניץ המשיכו ללמוד בהתמדה גדולה, והתלמידים השתדלו להתגבר על ים הדאגות והפחד הגובר והולך. איש לא ידע מה ילד יום. לישיבה הגיעו פליטים, בני ישיבות שבאו ממקומות מסוכנים יותר, מספרים סיפורי בלהות על המתרחש לא רחוק. הישיבה גלתה למינסק והבחורים המשיכו לשקוד על תלמודם באחד מבתי הכנסיות, משקיעים את כל כולם בהוויות אביי ורבא, אך הלבבות גדושי הצער לא יכלו לעמוד מול העומס והלחץ, מה יהיה? מה ילד יום? ומה יעלה בגורלם של קרוביהם ומכריהם? ומה יעשו הקלגסים להם עצמם?

אחד מבני הישיבה הרהיב עוז ופנה אל נסיך מלכות התורה, ששידד מערכות עמוקות בשבילי סורא ונהרדעא, יונק מתורתו המתוקה של רבו הגר"ח מבריסק, הלא הוא ראש הישיבה, מרן הגאון רבי ברוך בער ליבוביץ צוק"ל. "אנא, ישיר לנו רבנו שיר, כדי לעודד את רוחנו!", ביקש, וכל התלמידים הנהנו בראשם, מצטרפים לבקשה.

רבי ברוך בער נודע בכל מרחבי ליטא בשיעוריו העמוקים. אך פן נוסף נודע באישיותו הכבירה של ראש הישיבה, כח השירה והניגון המיוחד, לו זכה כמתנת חיים מן השמים. לחניו של הגר"ח נחשבים כנכסי צאן ברזל של עולם הישיבות, ועד ימינו אנו משוררים אותם בהיכלי התורה. הייתה זו לכאורה בקשה טבעית, שרבי ברוך בער ישיר מלחנו

המשובחים, יפיח רוח חיים בלבבות ובעצמות היבשות, ויעלה את בני הישיבה לפסגות, שהרי כבר נודע שעולם הנגינה קרוב הוא לעולם התשובה. הבחורים מבקשים ור' ברוך בער שותק.

האם זהו הזמן הראוי לשיר? תהה ר' ברוך בער, האם שעה טרופה זו, בה נרצחים רבים משלומי אמוני ישראל, הוא הזמן הראוי לנגן בו ניגונים? ר' ברוך ממשיך לשתוק והתלמידים ממשיכים להפציר. במינסק שהה אז מורו ורבו של ר' ברוך בער, מרן הגר"ח סולוביצ'יק צוק"ל, והתלמיד הגדול נכנס, בהכנעה ובענוות חן, אל מעונו של מרן הגר"ח. "הבחורים מבקשים שאשיר בפניהם. האם כעת זהו הזמן לשיר?", תהה רבינו ה'ברכת שמואל'.

ר' חיים השיב: "למה לא לשיר? הרי אתה יודע לשיר! אז תשיר!". ור' ברוך בער שר. שיר רודף שיר, ניגון ועוד ניגון, לחן ועוד לחן, וקולו הנרגש של גאון התורה נישא ברחבי מינסק, נוגע במיתרי הנפשות, מעלה אותן למדרגות אמונה ובטחון, געגועים לשכינה, קשירת כתר שירה לתורה הקדושה ולעמלה, ניגוני תפילות ובקשות לבורא העולם. הדמעות השתלבו בשמחה הגדולה, ורוח הישיבה המשיכה לפעם בקרבם של בני אולפנא רבתא דקמניץ.

"מאותו ערב, בתוככי חשכת מלחמת העולם, לא חדל רבי ברוך בער לשורר את ניגוניו ולחניו בפני בני הישיבה הקדושה", סיפר לימים תלמידו הגרמ"ש שפירא צוק"ל, "ר' ברוך בער לא שינה מאומה מדעת עצמו בצורת הישיבה הקדושה. ר' חיים זכרנו לברכה העניק לו רשות מפורשת לשיר בפני בני התורה בישיבה, וכשקיבל את אישורו של אבי הישיבות ר' חיים, הרי שכך היא צורת ומטבע הישיבה!".

ב'בין הזמנים' לפני שנתיים, נסענו לקברי צדיקים בצפון. נהג האוטובוס החביב, ר' מרדכי זורגר, יהודי חסידי מפולפל ונעים שיחה, הנעים את הנסיעה הארוכה בהסברים על המקומות שראינו בדרכנו, בווארטים חסידיים משובבי לב על פרשת השבוע, ובהרבה רוח טובה ופניני חכמה. במהלך הנסיעה סיפר ר' מרדכי זורגר סיפור נפלא שאירע לו, סיפור הממחיש לנו את כוחו של ניגון. וכך סיפר ר' מרדכי:

"לפני שש שנים בערך היה לי קו נסיעה יומימי, בשעה שש וחצי בבוקר, מלוד לאשקלון, של רופאות ולבורנטיות העובדות במעבדות רפואיות. רוב הנוסעות עלו מברית המועצות, והן נסעו באוטובוס בקביעות לעבודתן. באחד הימים אני מקבל שיחה בסלולרי מחוץ לארץ. על הקו עמד ידיד טוב, שסיפר לי שהוא נמצא כעת בקהילה חרדית בגרמניה, לצרכי בחינה והכרות למשרת

החזן המקומי, והגבאים מבקשים שישיר בפניהם גם כמה שירים עממיים באידיש. החבר ידע שאני מתעסק קצת בחזנות ושירה, וביקש שאזכיר לו כיצד שרים את השיר 'אויפן פריפעטשיק', כדי שהוא ירשום לעצמו את מילות השיר ויחזור עליהן לעצמו. התחלתי ליזום לו בקול את השיר, המדבר על כך ש'על הכירה בוערת אש קטנה ובבית חם, והרבי מלמד ילדים קטנטנים את האלף-בית'. זימזמתי לו לאט ובהטעמה, בקצב הכתבה, את מילות השיר: 'אויפן פריפעטשיק ברענט אַ פֿייערל/ און אין שטוב איז הייס/ און דער רעבע לערנט קליינע קינדערלעך/ דעם אלף-בית'.

"כך המשכתי גם את הבית השני: 'זאגט זשע, קינדערלעך, געדענקט זשע טייערע/ וואס איר לערנט דא/ זאגט זשע נאך אַ מאל, און טאַקע נאך אַ מאל: קמץ-אלף: אַ! 'אָמרו נא ילדים, זכרו נא יקירים, את שאתם לומדים פה. אָמרו נא פעם נוספת, וממש פעם נוספת: קמץ-אלף: אַ!'. "

"לפתע אני שומע שאחת הנוסעות בוכה בכי תמרורים, חשבתי שאירע דבר מה המחייב את עזרתי ותהיתי כיצד אוכל לסייע. האשה, הרחוקה משמירת המצוות, הצליחה לומר בתוך הבכי ש'את השיר הזה סבתא הייתה שרה ברוסיה, אחרי שהיא הייתה מדליקה נרות לכבוד שאבעס קוידש'..." "הלבורנטית החילונית שהגיעה מארץ הכפירה, הקשיבה לזימזום הניגון והיא שבה עשרות שנים לאחור, אל ביתם היהודי השורשי של סבא וסבתא. היא המשיכה לבכות ואני, בניסיון להרגיעה, הבטחתי להביא למחרת את הדיסק עם הניגון הישן נושן. כך עשיתי, והאשה הודיעה לכל הנוסעות בחגיגות, שהיא מתכוונת להדליק נרות לפני שבת, בדיוק כמו שסבתא שלה הייתה מדליקה!

"חלפו מספר שנים, ואני מקבל הביתה הזמנה להשתתף בחתונתו של בנה של הלבורנטית מלוד, בצירוף מספר טלפון. ואז התברר לי שאותה אשה שהאזינה לניגון, החלה להדליק נרות לפני כניסת שבת. בהמשך החלה לשמור על כשרות ולהתחזק יותר ויותר, עד שבנה שב בתשובה שלמה. הוא נכנס ללמוד בישיבה לבעלי תשובה, וכעת הוא נישא בשעה טובה, מקים בית יהודי חרדי לתפארה, והכל בזכות הניגון..."

...

"חכמת המוסיקא חשובה באומה, שהיא מכבדת הניגונים ומעמדת אותם

"הרתחתי מים ושמתתי את המרשם בתוך המים הרותחים, ומהתמיסה הזו נתתי לבני החולה, כדברך, ארבע טיפות כל שבע עשרה דקות"

מה עשתה האשה, שעי"ז זכתה להפקד בזש"ק?

הרב ישראל ליוש

"וַיֹּאמֶר ה'... מִה תַּעֲצֶק אֵלַי דְּבַר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִסְעוּ" (שמות י"ד, ט"ו)

רש"י מבאר: 'למדנו, שהיה משה עומד ומתפלל, אמר לו הקב"ה לא עתה להאריך בתפילה, שישראל נתונים בצרה'.

ורבו התמהים, וכי מה היה לו למשה לעשות אם לא להתפלל, והרי הוא תפס אומנות אבותיו בידו, התפלל והשליך אל ה' יהבו, וכי יש דבר יותר גדול מאשר תפילה?

מֶרֶן בעל ה'אילת השחר' זצוק"ל מבאר כי א' מענייני התפילה הוא, שעל ידה מראה האדם שהוא אינו יכול להושיע את עצמו, ותשועתו תבוא רק מאת ה', כאשר האדם מתפלל אל ה' הוא אומר בזאת: 'אני מאמין באמונה שלמה שהכל בידי שמיים ורק ממנו תשועתי'. אולם ישנה דרגה יותר גבוהה, שהיא מבטאת יותר את אמונתו של האדם בהש"ת, וזהו ע"י מעשה. כשאדם עושה מעשה בלי ספקות, בלי לשאול שאלות, זה יותר מתפילה, כי תפילה היא רק הצהרה של אמונה בה', ואילו מעשה, זה עשייה בפועל מעשה של אמונה.

וזהו שאמר הקב"ה למשה רבינו: התפילה אינה מספיקה כדי לקרוע את הים, עם ישראל זקוק לזכות יותר גדולה, הוא צריך לעשות מעשה שמראה אמונה, ע"י שיעשו את דבר ה' בלי לשאול שאלות. אם עם ישראל יסע לכיוון הים, ויעשה כן כי כך ה' אמר, בזאת הם לא רק יצהירו אמונה, אלא יעשו בפועל מעשה של אמונה, ובכוח זה ייקרע להם הים.

...

הגאון רבי יצחק אלחנן ספקטור זצ"ל, סיפר על אשה אחת שהתדפקה על דלתו של רופא גדול בערב שבת אחר הצהריים, וביקשה ממנו בתחנונים כי יבוא אל ביתה לבדוק את בנה החולה, ששרוי בסכנה גדולה. לאחר הבדיקה הבין הרופא כי מצבו אכן קשה מאוד, וספק רב אם יש תרופה למחלתו, אך בכל אופן הוא לא התייאש, רשם לה מרשם של טיפות וציווה עליה שתתן לבנה ארבע טיפות כל שבע עשרה דקות. ביום ראשון בא הרופא לבקר את החולה, לראות אם הטיפות הועילו, והנה

פלא גדול, הבחור עומד על רגליו ומסתובב כאחד האדם, בריא לחלוטין. "כיצד טיפלת בבנך?" - שאל הרופא בפליאה. "האם הוספת תרופה נוספת מלבד הטיפות שרשמתי לך?" - הוסיף הרופא לשאול. "לא" - ענתה האם - "גם את הטיפות שאתה רשמת לא נתתי לו, כי בערב שבת בתי המרקחת כבר היו סגורים, לכן באין עצה, הרתחתי מים ושמתתי את המרשם בתוך המים הרותחים, ומהתמיסה הזו

נתתי לבני החולה כדברך, ארבע טיפות כל שבע עשרה דקות, כי חשבתי לעצמי: הרי הקב"ה הוא רופא כל בשר, וכשם שהוא יכול לרפא עם טיפות אלו, כך הוא גם יכול לרפא בטיפות אלו"

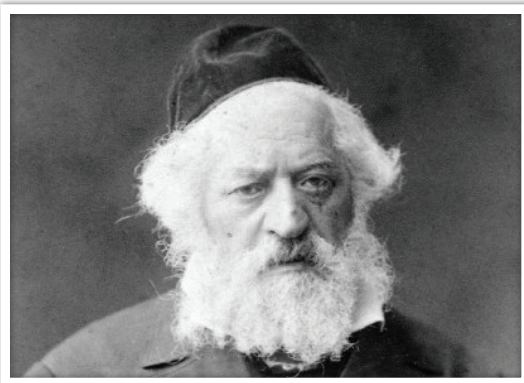
...

שתי נשים אחיות לאותה צרה, באו לפרוק צרתן לפני רבי לוי יצחק מברדיטשוב זי"ע. שתיהן היו חשוכות בנים, ובפיהן אותה בקשה:

"אנא התפלל עלינו ונתברך בזרע של קיימא!". לאחר שהבטיח להן רבי לוי יצחק כי יתפלל, הלכה כל אחת לדרכה.

כעבור שנה, אחת הנשים נפקדה ואילו אחותה נשארה עקרה, באה העקרה לבית הרבי ושאלה אותו: "במה שונה אני מחברתי? מדוע תפילתי לא התקבלה?". ענה לה הרבי: "יודעת את מה עשתה חברתך מיד אחרי שיצאה ממני? היא הלכה לחנות הבגדים הסמוכה וקנתה כבר בגד לתינוק החדש שיוולד בעז"ה..."

למדנו מתשובתו של רבי לוי יצחק, כי מלבד התפילות שבוודאי מראות אמונה, המעשים מראים אמונה עוד יותר, האשה שהייתה בטוחה בישועתה, עשתה מעשה וקנתה כבר בגדים, ואילו לחברתה היו עדיין ספקות...

קו השיעורים של דרשו

077-2222-666 או 4992*

<< המשך מעמוד 17

שלם של צרות ומכאובים בחיי, כדי שבסוף השבוע אוכל לברך עוד ברכה אחת, לומר עוד פעם אחת 'ברוך אתה השם אלוקינו... שהכל נהיה בדברך!', סייעה האשה בהתרגשות...

בשביל ברכה אחת כדאי לחיות, בשביל ברכה אחת כדאי לסבול, בשביל ברכה אחת כדאי לחכות שבוע ימים! אם זכינו ביכולת לברך, לא ברכה אחת, לא פעם בשבוע - מדי יום! יותר ממאה פעמים! - כמה נודה בהתרגשות על כי זכינו לכך, נעריך את הזכות הזו, ונברך את הברכות בכוונה ובצורה הראויה!

(מתוך הספר 'פניני פרשת השבוע' הרב קובלסקי)

מבקשת ברכה להטבה במצבך - גם ניחא. אך ברכה לאריכות ימים? בשביל מה? הן כבר זכית לחיים ארוכים, יש לך דור ישרים מבורך, ואת סובלת ומסובבת בייסורים קשים. לשם מה ברכה לאריכות ימים?! חייכה האשה חיוך נוגה, והשיבה: "יאמין לי כבוד הרב כי הצדק אתו. בגילי, קשה להאמין כי חיי ישתפרו, ובכל זאת, אני מבקשת עוד שנות חיים... אסביר לכבודו: פעם בשבוע, מגיעה האחיות הסועדת אותי, רוחצת אותי, מנקה את סביבתי, ומזכה אותי בכמה דקות של נקיות. באותם רגעים אני יכולה לזכות לברך ברכה אחת או שתיים, ואכן, אני ממחרת לנצל את ההזדמנות ולברך... "בשביל ברכה אחת, אפילו בשביל ברכה אחת! כדאי לי לסבול עוד שבוע

ה'יונגרמן מבני ברק' שזכה ב \$100,000 בגלל טעות בזיהוי שמו...

רק צריך לפתוח את העיניים, ולראות את ה'ממתיקים של החיים' בכל מצב

הרב בנימין גולד

מום קשה בלב. האברך סיפר שלאחר בדיקות כאן בארץ, הוחלט שצריכים להטיסו לניתוח דחוף באמריקה בעלות של \$100,000. הם הגיעו למרכז הרפואי הגדול, ואחרי כמה שעות של סידורים הוכנס בנם הקט לחדר הניתוח, לניתוח שהיה אמור להיערך שעות ארוכות.

תוך כדי הניתוח יוצא המנתח הבכיר, ובפנים חמורות סבר ואומר להם, שהם גילו שהמום שיש בלבו של בנם מורכב ומסועף הרבה יותר ממה שחשבו. יש צורך להרחיב את הניתוח לדברים נוספים, וזה ייקח עוד כמה שעות, אבל... הם צריכים להחליט בדבר, כי העלות הנוספת היא עוד \$100,000 דולר!!!

כשהם המומים מגודל הטרגדיה והסכום הנוסף ש'נפל' עליהם, שהרי מדובר בזוג אברכים שאין להם במה להתחיל ולסיים את החודש, לא הייתה בידם ברירה והם החליטו על אתר להמשיך הניתוח...

הם פרשו להם לפניה, כשהם בוכים וממורמרים מאד מגורלם. עבר שם יהודי שראה את מצוקתם. הוא פנה אליהם לשמוע במה אולי יוכל לעזור. הם סיפרו לו את גודל מצוקתם, והוא אומר להם שבסמיכות לבית החולים, במרחק כמה רחובות, גר גביר גדול מאד. "לכו אליו, ספרו לו. אולי יחוס אולי ירחם..."

קם האברך ופנה לביתו של הגביר. מבלי לתאם דפק על הדלת, והנה הגביר עצמו פתח את הדלת. הוא שואל: "מי אתה?". אמר לו "אברך מבני ברק". מיד נתן לו מעטפה, ואמר לו: "זה בסדר! אין צורך בעוד פרוצדורות!". פתח האברך את המעטפה, וגילה בתוכה \$100,000!!!

למחרת, מקבל האברך הזה טלפון מהגאון רבי שמאול מאיר יונגרמן, ראש ישיבת זיכרון יעקב. הוא סיפר לו שידע שעל הצ'ק הזה הוא

עובד כבר למעלה משנה, רק שהוא לא בא לקחת אותו. אתמול, כשהוא היה בדרך לגביר לקחת את הצ'ק שהובטח לו, אחרי שתדלנויות רבות מאד, וסיכם עם הגביר על שעה 4.00 - המעלית בבניינו של הגביר נתקעה למשך חצי שעה ולכן איחר. "כשהגעתי לגביר, הוא סיפר לי שהיה כאן לפני רבע שעה כבר מישהו שהזדהה בשמך". התברר שהרב יונגרמן הזדהה כל הזמן בשם 'יונגרמן מבני ברק', והתרגום של 'יונגרמן' זה 'אברך'. לכן חשב הגביר שהנה האברך העומד לפניו הוא ה'יונגרמן מבני ברק' ומיד בלי מחשבה - נתן לו את המעטפה...

הוסיף לספר הרב יונגרמן, שהוא הלך לספר זאת למורו ורבו הגר"ח גרינמן זצ"ל, ושאלו מה הפשט בזה שקרתה כזו טעות של רבע שעה, והמעלית התקלקלה, והאברך אמר באופן סתמי 'אברך מבני ברק', וכך במחי טעות ועיכוב קטן - הפסיד הוא \$100,000 שהוא עבד עליהם כ"כ קשה?

ענה לו הגר"ח זצ"ל: "כשזוג יהודי בוכה להקב"ה בדמעות ומלב נשבר, הוא יכול לשנות מערכות שמיים, זה ההסבר לכל התהליך השמימי שקרה כאן. בבכיותיהם הם העבירו \$100,000 בכמה דקות ממה שהיה שייך לך - אליהם, כדי לשלם את עלות הניתוח הנוסף..."

מוסר השכל גדול נלמד ממעשה מרגש זה: הקב"ה הקדים להורים השבוים האלו רפואה למכה. במשך שנה שלמה, דאג הרב יונגרמן שיהיה מוכן להם ליד בית החולים \$100,000, שהם יצטרכו בנוסף למה שכבר אספו, ואת הרפואה הזו הם גילו מכח התפילה שיצאה מעמקי הלב.

"יתפלל אל ה' ויורוהו ה' עץ". על ידי כח התפילה אפשר לגלות את הרפואה שמקדים הקב"ה למכה, את ה'ממתיקים בחיים' למצבים הקשים.

"וַיִּצְעַק אֶל ה' וַיֹּרְהוּ ה' עֵץ... שָׁם שָׁם לוֹ חֵק וּמִשְׁפָּט וְשָׁם נִסְהוּ" (שמות ט"ו, כ"ה)

כשיצאו בני ישראל ממצרים למסעם במדבר, בדרכם להר סיני, עברו מסעות רבים. והנה התחנה הראשונה שלהם הייתה מבחינתם 'מאכזבת מאד'. התורה אומרת שבני ישראל הלכו במדבר שלשה ימים ולא היה להם לעם מים לשתות, אנשים נשים וטף, בהמות וצאן לרוב, ואין מים לשתות...

והנה מודיעים להם, שהם מתקרבים לתחנה הראשונה, ושם יש נווה מדבר עם מעין גדול של מים חיים. הם כבר רואים מרחוק את נווה המדבר, הפורח עם דקלים וצמחייה ירוקה. מתחילים כולם לרוץ לעבר אגם המים הגדול הנפרס במרכז נווה המדבר, וכולם מתכופפים ללגום מהמים החיים אחרי שלושה ימי צמא במדבר, ו... אופס! המים מרים! "ויקרא למקום מרה", כי המים שם מרים הם. ובני ישראל מרוב אכזבתם באו למשה, ותלונתם ובכיותם

בפיהם וכו'. משה רבנו מתפלל לה', והקב"ה מורהו לקחת עץ הנמצא במקום ולהשליכו לאגם המים, והנה המים הפכו למתוקים והעם שתה לרויה.

ויש להבין: מדוע הקב"ה לא זימן להם מיד אגם של מים מתוקים? למה היה צריך לעשות נס של השלכת עץ "וימתקו המים"? מגלה לנו התורה: "שם שם לו חוק ומשפט ושם ניסוהו". הקב"ה רצה לנסות את ישראל ולהרגיל אותם, שיש לאדם מצבים קשים בחיים, לא הכל הולך 'מפעל הפיס'... וכשאדם נמצא במצב, כשהוא לא רואה מסביבו שום אפשרות לצאת מהמצב, הרי הוא נכנס לייאוש ודכדוך, ומשם

לדיכאון ושאר מרעין בישין. ואז אמר הקב"ה כביכול לישראל: הנה אתם צמאים, סוף סוף הגעתם למים והם מרים, ואתם באמצע המדבר, אין שום סיכוי יותר. ואז פתאום מתברר שיש באזור הרבה עצים שממתיקים מים! בזה הוא גילה לנו סוד גדול לחיים: בכל מצב שהקב"ה מביא ליהודי, יש לו כבר את הרפואה לפני כן! הוא מקדים רפואה למכה! העצים במרה כבר היו מוכנים, ורק צריך לפתוח את העיניים ולראות את ה'ממתיקים של החיים' בכל מצב.

ואין עושים זאת? זה למדנו ממשה רבנו: "ויצעק אל ה' ויורוהו ה' עץ". אדם נמצא במצב קשה, סגור ומסוגר בתוך צרותיו, הוא צריך לדעת שכשהקב"ה מביא צרה, יש כבר איתה רפואה, ורק צריך לפתוח את העיניים ולראות. ומהי הדרך לפתוח את העיניים? - כשלאדם נראה ש'אין מצב'... זה על ידי תפילה! תפילה יכולה לשנות מצבים! תפילה יכולה לגלות מצבים קיימים! אף שנראה לאדם שמה תועיל התפילה שאני מתפלל? כשאני לא רואה דרך של יציאה מהמצב, התפילה יכולה לשנות מערכות שמיים, לגלות לנו בתוך המצב את הטוב שמיטיב לנו הקב"ה, וגם לשנות דברים שאינם נראים לנו!

...

סיפר הגר"י זילברשטיין שליט"א מעשה נפלא ומעורר, בעניין הקדמת רפואה למכה, וגילויה על ידי כח התפילה, שבכוחו למצוא את הממתיקים לאדם גם במצבים הכי קשים:

אחד האברכים בבני ברק עשה קידוש בשבת לאחר התפילה, כשחזר מאמריקה אחרי ניתוח לב סבך שהיה צריך לעבור בנו הפעוט, שנולד עם

בעוד 15 שנה, הילדים שלנו לא יבינו איך ייתכן שפעם למדו 'חפץ חיים' יותר מ'אהבת חסד'...

הרב יהודה גרוס, מנכ"ל פרויקט 'אהבת חסד' ב'אגודת נוצרי לשון', מספר על החזון הקורם עור וגידים
ועל המחזור החדש שנפתח בימים האחרונים

יעקב א. לוסטיגמן

ישראל, מסביר הרב גרוס.

"כמובן שלא עשינו דבר מבלי להיוועץ קודם כל בגדולי ישראל, ואכן זכינו לקבל מהם תמיכה מלאה לקראת המהלך שיצא לדרך לפני שנה, בראש חודש שבט תשע"ז. מרן שר התורה הגר"ח קנייבסקי שליט"א, אף התבטא בחשיבות העניין ואמר כי: 'הקובעים לימוד בספר 'אהבת חסד' יזכו בוודאי לשפע של חסדים מהשי"ת'. למעשה מדובר בדברים שכתב מרנא החפץ חיים בעצמו, שמי שעושה חסד זוכה לשפע של חסדים ממרומים, ומקורו בדברי חז"ל ובזוה"ק בעשרות מקומות, שמי שעושה חסד זוכה למידה כנגד מידה. החידוש של מרן הגר"ח הוא שגם מי שעדיין לא עושה חסד, אלא רק לומד 'אהבת חסד', בלימוד על מנת לקיים, הרי הוא כבר בהגדרה של מי שעושה חסד, וזוכה לברכה המיוחדת הזו. 'הספר יצא לאור במהדורה חדשה ומאירת עיניים, בחלוקה ללימוד יומי של לא יותר מחמש דקות ליום, ואלפי אברכי כוללים ובני ישיבות, לצד נשים ובנות סמינרים, וכמו"כ גם בכיתות הגבוהות של הת"תים ומוסדות החינוך החלו בלימוד יומי מתוכו, כשהם מצטרפים לקריאתם של גדולי ומאורי הדור שליט"א, להתחזק בלימוד הלכות החסד ובנ"א לחברו, על ידי לימוד בספר הקדוש הזה. מנהלי המוסדות מדגישים כי הם רואים שיפור ניכר בקרב התלמידים כתוצאה מלימוד זה.

"מחזור הלימוד בספר 'אהבת חסד' של מרנא החפץ חיים' הוא במקביל למחזור הלימוד בספרו 'חפץ חיים' על הלכות שמירת הלשון, שמתחיל גם הוא בראש חודש שבט, והמונים מצטרפים ללימוד יומי וקבוע של ההלכות, אברכים ובחורי ישיבה, נשים ובנות סמינרים וגם ילדים.

"המהדורה הראשונה לקראת ר"ח שבט תשע"ז שהדפסנו, כללה עשרת אלפים עותקים בפורמט קטן, ועוד אלפי ספרים בפורמט גדול. וכעבור עשרה ימים ממועד הוצאת הספרים למוקדי המכירה, הבנו שאנחנו חייבים להתחיל לעבוד במהירות על מהדורה נוספת כדי לעמוד בביקוש הגובר, כשמוקדי חלוקה נפתחים בערים ובשכונות בכל רחבי הארץ! ביוזמת אגודת 'נוצרי לשון' הוקם גם מוקד ארצי לקביעת חברותא בטלפון, למעוניינים לחזק את הלימוד ולהפוך אותו לרציני וקבוע יותר. המוקד הארצי לקביעת חברותא: 02-5821180 או 054-8427181.

"היעד שקבענו לעצמנו, הוא לא רק לשחזר את ההצלחה שהייתה עם הספר 'חפץ חיים' ו'שמירת הלשון' בסיעתא דשמיא, אלא גם להגדיל את ההצלחה עוד יותר. אנחנו צופים שבעוד 15 שנה, הילדים שנולדים כיום ישאלו אותנו האם אכן נכון הדבר, שפעם היו ספרי 'חפץ חיים' נפוצים ומוכרים יותר מספרי 'אהבת חסד' ו'אהבת ישראל'?

"למעשה מדובר בתהליך טבעי והגיוני מאוד. 'חפץ חיים' הוא ספר יסוד אומנם, אבל ל'אהבת חסד' ו'אהבת ישראל' יש מעלה מיוחדת, שהם לא עוסקים ב'סור מרע', אלא ב'עשה טוב'. לכן כשאדם מיטיב עם השני ומתרגל לאהוב את זולתו, ממילא אינו רואה עליו כל רע, ואינו יכול לדבר עליו לשון הרע ורכילות - הוא פשוט אוהב אותו!

"בנוסף, הלימוד עצמו קל יותר, אין צורך להתאמץ יתר על המידה בהבנת ההלכות וחילוקי הדינים, זה ספר מתוק מדבש, בסגנונו המיוחד ומאיר העיניים של מרנא החפץ חיים, שהשכיל לחבר את ספרי היסוד הללו בשפה קולחת ונהירה, כדי שכל אחד, כל אחד! יוכל ללמוד אותם בכוחות עצמו, ולמצוא בהם את אשר ביקשה נפשו."

כשבעים שנה אחר הסתלקותו של מרנא החפץ חיים, עדיין נותר ספרו הגדול סתום ונעלם בקרב חלקים גדולים מעם ישראל. כן, כולם ידעו שאסור לדבר לשון הרע, אך ההלכות הנוגעות לאיסור זה לא היו ידועות לכל, והספר עצמו לא היה מצוי בכל בית. מי שבכל זאת עסק בהלכות אלו, נאלץ לקבוע לעצמו סדר לימוד, או לחילופין להחזיק בנוסף לספר בלוח חיצוני, שמחלק את הספר לשלושה מחזורי לימוד בשנה. בפועל, הלימוד לפי סדר זה היה מורכב מעט, ואכן לא היה נפוץ כל כך.

אם תפגשו כיום אברך צעיר כבן 22, הוא יתקשה להאמין שכך היו פני הדברים. 'חפץ חיים' נחשב כיום לספר יסוד בכל בית, והלימוד בו נפוץ מאוד. החלוקה מוטמעת בין דפי הספר, ושיעורים נמסרים במאות ואלפי פלטפורמות שונות. המהפכה הזאת התחוללה בעזרת ה', בזכות מספר ארגונים ואנשים שעמלו רבות כדי שהיא תתחולל. אחת הבולטות מביניהם, היא 'אגודת נוצרי לשון', שאף הייתה זו שהתניעה את המהפכה הגדולה, בעיקר בקרב בני הישיבות והכוללים.

"נוצרי לשון' הדפיסה מהדורה חדשה ועדכנית של 'חפץ חיים' - 'שמירת הלשון', עם כריכה בעיצוב מיוחד ומושך את העין, עם אותיות מהודרות ובעיקר עם חלוקה לפי ימי השנה, ללימוד מסודר ויומיומי", אומר הרב יהודה גרוס, מנכ"ל פרויקט 'אהבת חסד' ב'אגודת נוצרי לשון'.

"המהדורה הראשונה הודפסה בכמות של 2,000 ספרים בלבד, ואז היה נראה שמדובר בכמות גדולה מדי. אבל זה 'נתפס', אנשים התחברו למהפכה, וכיום, 22 שנה אחרי, מדובר בספר שהודפס במאות אלפי עותקים, ונמכר בכל רחבי העולם היהודי. בכל בית קיימים ארבעה או חמישה עותקים של 'חפץ חיים' לצד מגוון ספרי ילדים וקומיקסים מגוונים, העוסקים בנושא שמירת הלשון ואהבת ישראל, לעומת הזמנים בהם היה ספר אחד של 'חפץ חיים' בארבעה או חמישה בתים. אנשים ראו ישועות למעלה מדרך הטבע, ראו שינוי לטובה מאז שהתחילו לעסוק בהלכות אלו, וכיום המהפכה הזו מניעה את עצמה. אנחנו צריכים רק לתת דחיפה קטנה פה ושם, להזכיר שמתחיל מחזור חדש, ולהמשיך בהדפסת והפצת הספרים, אבל הציבור כבר אינו זקוק לפרסומות, כדי להתחבר ללימוד הזה. משפחות רבות עוסקות בו בקביעות, והמונים מצטרפים מעצמם ללימוד יומי של 'חפץ חיים'."

בשנה האחרונה, כך מתברר, החליטה 'אגודת נוצרי לשון' להציב לעצמה אתגר חדש: "הפעילות שלנו בנושא 'שמירת הלשון' כבר די מיצתה את עצמה. אנשים כבר 'כמעט' לא מדברים לשון הרע ורכילות. בכל מקרה רוב האנשים כבר עוסקים בנושא בקביעות, מי בבית, מי בבית-המדרש עם חברותא, מי בהאזנה לקו הטלפון ועוד, במיוחד בהיכלי הישיבות והכוללים, בהם אפשר לראות עשרות רבות של חברותות, העוסקים בפלפול וב'לומדעס' מה ההבנה האמתית בדברי 'חפץ חיים' או ה'באר מים חיים' וכדו', בין היתר באמצעות פרויקט 'עולם התורה - מדברים כמו שמותר', במסגרתו מופצת מדי חודש שאלה עיונית מדברי החפץ חיים, שמעוררת בכל פעם מחדש סערה בהיכלי התורה, וגורפת אלפי תשובות שאנחנו מקבלים מאברכים ובחורים המעמיקים בנושא.

"אנחנו ממשיכים לפעול, אבל כבר אין צורך בהשקעה גדולה כדי שהמהפכה הזו תמשיך להתרחב ולהכות גלים. הבנו שהגיע הזמן להוסיף עוד, ויצאנו לפרויקט חדש - לימוד בספריו של החפץ חיים 'אהבת חסד' ו'קונטרס' אהבת

חיים' ו'קונטרס' אהבת

מדוע "שיר השירים" לא נכתב אריח על גבי לבנה?

"אז ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת לה" (שמות ט"ו, א') במגילה (טז): "כל השירות כולן נכתבות אריח על גבי לבנה על גבי אריח, חוץ משירה זו (עשרת בני המן) ומלכי כנען (שבספר יהושע) שאריח על גבי אריח ולבנה על גבי לבנה". [ועי' תוס' רי"ד]

בשו"ת הלכות קטנות (למהר"י חאגיז זצ"ל ח"א סי' קפח) נשאל למה שיר השירים אינו כתוב כשירה אריח ע"ג לבנה, והשיב ע"פ מתני' במס' ידים (גה) "כל השירים קודש ושיר השירים קודש קודשים", "שמספר בו מאהבת ה' את עמו, ושלא להפריד ביניהם נעוץ סופו בתחילתו להורות הדבקות, שרווח לא יבא ביניהם, ולכך לא בא ברווחא דליבני". ועי' חידושי הר"ן (מגילה שם) דשירת הים סתומה משני ראשיה, והטעם מפורש בהגדה לפי שסגר הקב"ה את הים על המצרים לפנייהם ולאחריהם, וכ"כ במחזור ויטרי (סימן תקיט), אולם הרמב"ם (הל' ספר תורה ח, ד) כ' ששירת הים פרשה פתוחה היא.

איזה בעל חי הלך עם ישראל מיציאת מצרים עד שנכנסו לארץ?

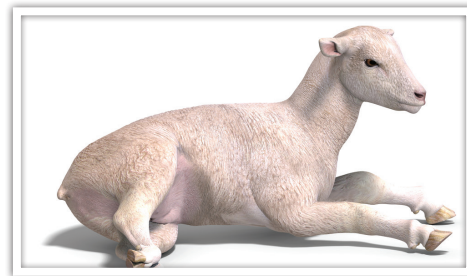
"ויקח משה את עצמות יוסף" (שמות יג, ט)

בתוס' שאנץ (סוטה יג.) הקשה: וכי דרכו של מת להלך עם השכינה? וכתב: בשם המדרש ששמו עצמות יוסף בתוך עור של כבש ונכנסה בו באותו עור רוח חיים, והיינו דכתיב (תהלים פ, ב) "נוהג כצאן יוסף".

וכ"כ בפירוש בעלי התוספות כאן, "שכרך משה עצמות יוסף בעור של גדי וכתב עליו שם המפורש והיה מהלך בעצמו, והיינו דכתיב 'נוהג כצאן יוסף', ובארון של יוסף מונחים כל עצמות השבטים".

וכ"כ החזקוני (בראשית ב', י"ג) "ואין להקשות

איך נשא משה ארונו של יוסף, שהרי הוא נשא את עצמו דכתיב 'נוהג כצאן יוסף' ולא שמשה נשאו". (ועי' בסידור התפילה לרוקח (אות קי ד"ה בצאת ישראל ממצרים), ושו"ת ציץ אליעזר ח"ח סי' נו)

היכן אכלו עם ישראל "קוסקוס"?

"ויאמרו אלהם... מי יתן מותנו ביד ה' בארץ מצרים בשבתנו על סיר הבשר באכלנו לחם לשבע..." (שמות ט"ז, ג')

בס' מעשי ה' (לרבי אליעזר אשכנזי זצ"ל נפטר ה' אלפים שמ"ו 1585 - ח"ד פב) כ': "לדעתי היו מתארים, מאכל אחד שעד היום עושים אותו במצרים, והוא שעושין בקמח ומים כמו פירורים ונקרא קושקוש"ו (קוסקוס), ומושיבים אותו על סיר הבשר ומתבשלים מן האדים העולים מן הבשר, ואין הפירורים ההם נוגעים בבשר רק קשורים תוך מטלית או נתונים בתוך כלי נקוב, והכלי הנקוב נתון על פי סיר הבשר. ולכן אמרו 'בשבתנו על סיר הבשר באכלנו לחם לשובע', כי אותו המאכל אינו ללפת בו את הפת כי הוא פת בעצמו".

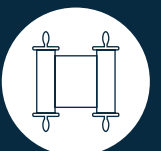

קבל את הגיליון
ישירות למייל

<<< שלח מייל: >>>
dirshu@dirshu.co.il

- מדוע לא אמרו בנ"י שירה מיד כשיצאו ממצרים?
- מהי הכפילות "ממצרים גאלתנו" ו"מבית עבדים פדיתנו"?
- מהו הקשר בין קריעת ים סוף ובין נס הפורים?
- כיצד זכו למדרגת הנבואה בעומדם על ים סוף?

השאלות
בפרשת
השבוע

החת"ס נהג בכל שנה להתחיל ללמוד מסכת מגילה בט"ו בשבט ולסיימה בפורים, לקיים מה שנאמר "ליהודים הייתה אורה ושמחה" - אורה זו תורה ושמחה זה יו"ט

"ונוהגים אשכנזים להרבות בו במיני פירות של אילנות ובכה"ח כתב וכן יש נוהגין בספרד".

ט"ו מינים: יש שנהגו לאכול עד ט"ו מיני פירות ובפרט מפירות משבעת המינים שהשתבחה בהם א"י, והטעם: כנגד ט"ו שיר המעלות שבתהלים שאמרם דוד (ספר דרכי יוסף צבי ומועד לכל חי סימן ל, מבקשי תורה עמוד ו). טעם אחר: כדי לכוון מספר המינים למספר ט"ו בשבט (ישמח משה).

י"ג מינים: יש שנהגו לאכול י"ג מינים כמנין "אחד" (כך נהג בעל ישמח משה קובץ כרם שלמה שנה יא קונטרס ד עמוד מד, ספר החכמה מעין עמוד ק).

שבעת המינים: יש שהקפידו לאכול דווקא משבעת המינים הכתובים

בפסוק (דברים ח ז-ח) שנתברכה בהם ארץ ישראל (מועד לכל חי סימן ל ח, כה"ח קלא כו, ספר אילנות השדה מנהגי ט"ו בשבט). יש שנהגו להדר ולאכול מכל מיני הפירות הנמצאים בשוק, והוא על פי הירושלמי סוף קידושין (פרק ד הלכה יב) "אמר ר' חזקיה ר' כהן בשם רב עתיד אדם ליתן דין וחשבון על כל מה שראו עיניו ולא אכל. ר' אליעזר חשש להדא שמועה והיה אוסף פרוטות כל השנה ואוכל מכל מין פעם בשנה" ואולי בגלל זה קבעו לאכול כל מיני פירות בט"ו בשבט (גיליון מים חיים מספר 254), טעם אחר: לחביבות היום (מקור חיים קיצור הלכות תרפד).

זמן אכילת הפירות בלילה או ביום

יש אומרים שיש לאכול בלילה (וכ"כ באלף המגן הנדפס במטה אפרים סי' תר"ס קו"א ס"ק ו בשם א"א בשם ספר יל"ל, מועד לכל חי סימן ל אות ז), והטעם: כדרך שאוכלים את הסימנים בליל ראש השנה ה"ה יש לאכול בליל התקדש חג ראש השנה לאילנות ולדעת מהר"ם מרוטנבורג (בתשובה סימן ה) שווים הם להדדי, שסימנא מילתא למען ימתקו מגדים את תנובתם בכח הברכה שמברכים עליהם (וילקט יוסף שנה ט"ו קונטרס י סימן טו).

יש אומרים: שיש לאכול ביום, והטעם: כיון שענין ר"ה לאילנות הוא ביום כי שרף הפירות בא מכח השמש (שבט מיהודה להרה"ק רבי אברהם איגר מלובלין ט"ו בשבט סעודת ליל שבת תרסח ד"ה נסתפקנו שנסתפק בענין זה).

טעם אחר: כיון שיש שנוהגים לומר ט"ו שיר המעלות (עיין מועד לכל חי סימן ל) ואין זמן תהלים בלילה (שבט מיהודה שם).

אכילת חרובים: יש נוהגים לאכול חרובים ביום זה, והטעם: לפי שהוא נזכר בגמרא עם ראש השנה לאילנות עיין ר"ה טו, ב.

התחלת לימוד מסכת מגילה

החת"ס נהג בכל שנה להתחיל ללמוד מסכת מגילה בט"ו בשבט ולסיימה בפורים לקיים מה שנאמר (אסתר ח טז) "ליהודים הייתה אורה" - אורה זו תורה ו"שמחה" זה יו"ט, ויש בה ל' דפים כדי לסיימה בפורים. [ובשנה מעוברת מתחילים ללמוד מפורים קטן].

בשבט מוסר (פרק טז) כתב איתא בצוואת ר' אליעזר הגדול "בני הוי זהיר לברך על פירות האילן בט"ו בשבט שמנהג ותיקין הוא".

הטעם באכילת פירות: לכבוד שמו של יום (מגן אברהם קלא טז). טעם אחר: כדי לתת שבח והודיה להשי"ת שמחדש הפירות משנה לשנה כדי ליהנות מהם בני אדם (ערוה"ש רכה ה). רמז לדבר: על פי הפסוק (תהילים קכב ד) "שבטי י"ה עדות לישראל להודות לשם ה'" כלומר י"ה שבת דהינו ט"ו בשבט נועד לישראל להודות לשי"ת בברכות וכל ברכה טעונה אמן לאחריה (תולדות יצחק, בשבלי המנהג ט"ו בשבט).

טעם אחר: כיון שהוא ראש השנה לאילנות, לכן נוהגים להביא מיני פירות לברך עליהם כדי שיתברכו גידולי האילנות (סידור יעב"ץ ח"ב לחודש שבט אות טו יז), יש שכתבו בדומה כי על ידי אכילת הפירות יזכרו שהוא ר"ה ויתפללו שיתברכו פירות האילן וכשם שמעמידים אילנות בבתי הכנסת בעצרת שהוא יום הדין לאילנות כדי להזכיר להתפלל עליהם כ"כ בט"ו בשבט (אדני פז סימן קלא).

טעם אחר: כדי לזכור את דיני מעשרות וערלה ונטע רבעי התלוים ביום זה (כנסת יחזקאל).

טעם אחר: כדי להדגיש את חביבות הארץ ומצוותיה (שם).

טעם אחר: לפי שעל פי רוב חל ט"ו בשבט בפרשת בשלח המסתיימת במחית עמלק, וט"ו בשבט בשנה פשוטה הוא ל' יום קודם פורים, לרמז שמים שנחרב בית המקדש וניטלה הטהרה ניטל ג"כ הטעם והריח והשומן שבפירות, וכשיעבור רוח הטומאה מן הארץ ויתגלה הטהרה ממילא יחזרו הטעם והריח בפירות כמו שהיה (ספר מטעמים החדש בשם ספר תורת אמת).

טעם אחר: כידוע שעל ידי שאדם נהנה ממה שברא הקב"ה בעולמו ומשבח ומקלס להשי"ת יגיע מזה נחת להשי"ת, כדכתיב (משלי טז ד) "כל פעל ה' למענהו", היינו כדי לשבח ולקלסו, ולכן בט"ו בשבט שבו ניתן מחדש השרף באילנות, וגידול הפרי שהוא ג"כ לצרכי האדם, אך בכל זאת אין הדבר בהכרח שכל אדם יאכל פרי העץ ביום זה, לכן מנהג ישראל לאכול פירות ביום זה לשבח ולקלס להשי"ת על העבר, דהיינו על הפירות שגדלו אשתקד, ובכוח זה יתחדש הכוח והשרף באילנות שיוציאו את פירות בטוב טעם ויגדלו פירות טובים לצרכי האדם (ספר תורת אמת מהה"ק ר' ליב איגר מלובלין).

מניין הפירות לאכילה

ט"ז מינים: יש שכתבו בשם האר"י לאכול ט"ז מיני פירות (ספר עטרת ישועה ח"ד לשובבים ר"ח שבט ד"ה אז"ל).

ארגון 'אחינו' ו'דוד' מתנות לל

מתנה בשווי 320 ש"ח
חסול מס' 1

סט 'משנה ברורה' מהודר 'דרשו'

בנוסף קבל כרטיס להגרלה הגדולה 50.000 ש"ח

בתרומה ע"ס 20 ש"ח לחודש 12X חודשים סה"כ 240 ש"ח

מתנה בשווי 400 ש"ח
חסול מס' 1

סט 'משנה ברורה' מהודר 'דרשו' + גביע יוקרתי מכסף

בנוסף קבל 'חמשה חומשי תורה' כך אחד 'דרשו' + סט 'חפץ חיים' + הספר החדש 'מועד לדוד'

+ כף הגשה לעוגה מכסף + סכין לחלות מכסף

+ 7 כרטיסים להגרלה הגדולה 50.000 ש"ח

בתרומה ע"ס 35 ש"ח לחודש 20X חודשים סה"כ 700 ש"ח

להשתתפות וקבלת המתנות מוקד

דרשו' מעניקים לך אגרות

מחנה בשווי 514 ש"ח
מסלול מס' 3

סט 'משנה ברורה' מהודר 'דרשו'
+ ספר 'חפץ חיים' + סט 'דרש דוד'

בנוסף קבל סכין לחלות מכסף
2 כרטיסים להגרלה הגדולה 50.000 ש"ח

בתרומה ע"ס 20 ש"ח לחודש 18X חודשים סה"כ 360 ש"ח

מחנה בשווי 594 ש"ח
מסלול מס' 5

'חמשה חומשי תורה' כרך אחד 'דרשו'
+ כף הגשה לעוגה מכסף

בנוסף קבל סכין לחלות מכסף
5 כרטיסים להגרלה הגדולה 50.000 ש"ח

בתרומה ע"ס 20 ש"ח לחודש 18X חודשים סה"כ 360 ש"ח

מחנה בשווי 1052 ש"ח
מסלול מס' 7

'אחינו' ו'דרשו': 02-5609000

מה מברכים על סלט פירות, ומה הברכה על שתיית קפה בסוף הסעודה?

שו"ת ממרן רבינו נסים קרליץ שליט"א בהלכות ברכות • מיוחד לט"ו בשבט

מה מברכים על פירות מסוכרים שאין ניכרת בהם צורת הפרי

שאלה: מצוי היום שמוכרים פירות חתוכים לפרוסות ומסוכרים בסוכר, ולא ניכרת צורת הפרי, האם נשתנתה ברכתם?

תשובה: זה נחשב שניכרת צורת הפרי, והרי אם יגידו לו מהו הפרי יבחין שזה הפרי, לכן יש לברך ברכתו הרגילה של הפרי.

מה מברכים על תפוחי עץ או בננות שעשו מהם ריבה

שאלה: פירות כתפוחי עץ בננות וכד' שריסקום או שעשו מהם ריבות האם יברך ברכתם כרגיל?

תשובה: כל זמן שניכר תואר וצורת הפרי מברך ברכתו הראויה, אבל אם יריסקם עד שאין ניכר תוארם וצורתם ובפרט כשעושה מהם ריבות יברך עליהם 'שהכל'.

לברך על חתיכת פרי ולפטור בכך פרי מרוסק
שאלה: רסק פירות שברכתו 'שהכל', האם מועיל לקחת חתיכת פרי ולברך עליו ברכת 'בורא פרי העץ' ולפטור עי"ז את הרסק?

תשובה: כיון שמעיקר הדין אם ב'רך 'בורא פרי העץ' יצא. לכן מועיל לקחת פרי ועי"ז לפטור את הרסק.

שאלה: ב'רך 'בורא פרי העץ' ונתכוון לפטור את כל הפירות שברכתם 'פרי העץ'. והי' שם ג"כ רסק פירות שברכתו 'שהכל', האם יוכל לברך עליהם ברכת 'שהכל' או שיצא בברכת 'בורא פרי העץ'?

תשובה: אינו יכול לברך 'שהכל' על הרסק, כיון שכשב'רך 'בורא פרי העץ' התכוון לכל דבר שיכול להיפטר בזה ע"י ברכת 'בורא פרי העץ', ועל הרסק יוצא יד"ח בברכת 'בורא פרי העץ'.

ברכה על היין פוטר את המרק?

שאלה: הדין הוא שיין פוטר כל מיני משקין, האם זה פוטר משקים כדוגמת מרק, שיש לו חשיבות בגלל הירקות שהתבשלו בתוכו?

תשובה: כיון שלמעשה המרק הוא משקה גמור, ושיעורו לברכה אחרונה הוא ברביעית ככל משקים, א"כ ברכת היין פוטר את המרק.

אכל ענב האם מותר לאכול עוד ענב

שאלה: מי שאכל ענב אחד שהוא בריה, ונכנס לספק ברכה אחרונה,

האם מותר לו לאכול ענב נוסף כשעדיין השיעור הוא פחות מכזית? תשובה: לא יאכל עוד ענב, דכל בריה נוספת שאוכל, מכניס את עצמו שוב לספק ברכה.

גרעין של תירס נחשב 'בריה'?

שאלה: פלח של קלמנטינה או גרעין תירס, האם יש להם דין 'בריה' שאין לאוכלו לכתחילה בפנ"ע?

תשובה: לגבי פלח של קלמנטינה יש להסתפק אם נחשב בריה, אבל גרעין תירס יש לו דין בריה כגרעין רימון.

דובדבן המונח ע"ג העוגה

שאלה: דובדבן המונח ע"ג פרוסת עוגה האם יברך ע"ז 'בורא פרי העץ'? תשובה: אם נעשה לנוי הרי הוא טפל ולא יברך ע"ז, אבל אם זה לא שייך לנוי העוגה יברך ב' ברכות.

ברכה על סלט פירות

סלט פירות המעורב בדברים שברכתם 'בורא פרי העץ' ו'בורא פרי האדמה', והדין בתערובת שמברך לפי הרוב, איך ניתן לקבוע אם זה מוגדר כתערובת?

תשובה: גדר התערובת הוא, שאם ייקח האוכל בכפית יעלו לו בכפית משני המינים, אבל אם אוכלים כל חתיכה בפני עצמה אין זו תערובת.

זיתים בתוך הסעודה בט"ו בשבט

שאלה: האוכלים פירות ט"ו בשבט בתוך הסעודה ומביאים ג"כ זיתים, האם יברך עליהם בתוך הסעודה? תשובה: מסתבר שיברך על הזיתים בתוך הסעודה, כיון שמביאים את הזית לשם מנהג אכילת פירות ולא מחמת הסעודה ע"כ יש מקום לברך ע"ז אף שהוא באמצע הסעודה. ואמנם אם אוכל הזית בלחם ודאי א"צ ברכה.

פירות שלא ראם בשעת הברכה

שאלה: מי שב'רך על 'בורא פרי העץ', והיה על השולחן עוד מין פרי שברכתו ג"כ בורא פרי העץ, שלא ראה אותו ולא כיון עליו, האם צריך לחזור ולברך עליו?

תשובה: אין צריך לחזור ולברך על הפרי השני, כיון שה' על השולחן.

הסיח דעת מאכילת הפירות ורוצה שוב לאכול

שאלה: אם עוסק באכילה, והחליט בדעתו שאינו רוצה לאכול מין פרי אחד ממיני הפירות שלפניו, ואח"כ חזר בו ורצה לאכול אותו הפרי, האם צריך לחזור ולברך 'בורא פרי העץ'?

תשובה: אין צריך לחזור ולברך, כיון שעדיין עוסק באכילה, וכך הדרך שלפעמים נמלך ואין זה היסח הדעת גמור.

ברכה על שתיית קפה בסוף הסעודה

שאלה: השותה קפה או תה בסוף הסעודה אם צריך לברך ע"ז? תשובה: בזמנינו דבא רק לעכל את המזון, זה חלק מהסעודה כשאר משקים, וא"צ לברך ע"ז בתוך הסעודה.

(מתוך 'נשיח בחוקיך' -

מתורתו של מרן פוסק הדור רבינו נסים קרליץ שליט"א בשלח תשע"ז)

אחד אמר לי שכשהוא מסתפק בהלכה, הוא מחפש בספרי ההוראות של פוסקי זמנינו, ובורר לו את הדעה היותר מקילה שקרובה ללבו

חכם שאסר אם חברו יכול להתיר • שלושה טעמים לאיסור לחכם אחר להורות • אם חכם שהתיר יכול חברו לאסור

עבודה זרה דף ז.

אחד אסר, הרי הוא מכשיל את החכם להתיר את האסור. ולשיטת הראב"ד כאשר חכם התיר, מותר לחכם אחר לאסור, כיון שאין חשש לכבוד החכם רק מצד שהדבר נאסר, אך לפי הרש"י והר"ן, גם כשהחכם התיר אסור לחכם אחר לאסור.

כתב בספר 'חוט שני' מפסקי הגר"ז קרליץ שליט"א (הלכות טהרה סי' קפ"ח), שלפי האמור אם שאל חכם וקבל הוראה, ואח"כ שכח או שנסתפק מה הורה החכם, אסור לשאול חכם נוסף, כיון שכבר חלה הוראת הראשון. אבל אם נתברר לו שיש צדדים נוספים בנדון, מותר לשאול חכם אחר, כיון שלא נגמרה הוראת הראשון.

אם החכם פסק להחמיר בספק, או בהלכות סת"ם נסתפק בצורת האות ופסק להראותו לתינוק, מותר לחכם אחר להתיר, דלא חשיב שנגמרה הוראתו לאיסור.

דין חכם שאסר, שייך כאשר הורה במקרה מסוים, אבל אם הורה הלכה בהלכות ברכות או דיני המאכל או הלכות שבת בהוראה כללית, ובזה לא שייך חכם שאסר, כיון שהשאלה היא כללית.

אם הורה בשיעור או בספר מותר לשאול חכם אחר, כיון שלא הורה על מעשה זה.

אם הורה בדבר הנוגע לרבים, כגון באולם שמחות, אם הבעלים היה השואל - נאסר הכל לכולם, אבל אם השואל אינו הבעלים לא נאסר רק לגביו, אבל אחרים יכולים לשאול רב אחר.

חשוב לדעת שגם כאשר יש שני גדולים שנחלקים בהלכה, זה אסור וזה מתיר, אין ללכת בכל דבר אחר המיקל, רק מי שהוא רבו - יסמוך עליו גם להחמיר וגם להקל, וכשיש מחלוקת הפוסקים באיסור תורה יש להחמיר, ובדברבן יש להקל.

ומעשה באחד שאמר לי שכשהוא מסתפק בהלכה, הוא מחפש בספרי ההוראות של פוסקי זמנינו, שמובאות דעות הגדולים בכל דבר, זה אסור וזה מתיר, זה מחמיר וזה מיקל, ובורר לו את הדעה היותר מקילה שקרובה ללבו. אמרתי לו: "למה לא תחוש לדעת האוסרים?". אמר לי: "הלא החכם המתיר היה צדיק גדול ומפורסם, א"כ אני סומך עליו!". וזה מבואר בגמרא לאיסור, דבשל תורה יש ללכת אחר המחמיר.

ע"ז נאמר בגמרא בפסחים (דף נב:): על הפסוק "עמי בעצו ישאל ומקלו יגיד לו" - כל המיקל לו מגיד לו.

לכן הדרך הנכונה לקיים מאמר חז"ל: "עשה לך רב והסתלק מן הספק".

השואל את הרב שאלה הלכתית והרב פסק להחמיר, האם מותר לו לשאול רב אחר? והאם מותר לחכם להתיר לאחר שרב אחר אסר? והאם האיסור על השואל או על הנשאל?

מבואר בגמרא דף ז. שהשואל חכם ואסר - לא ישאל חכם נוסף שיתיר, ואם שאל שני חכמים ואחד אסר ואחד מתיר, אם אחד מהם גדול בחכמה ובמניין - הלך אחריו, ואם שניהם שווים, באיסור תורה יש להחמיר ובאיסור דרבנן אפשר להקל.

נחלקו הראשונים בטעם הדבר, וג' דרכים נאמרו בו:

(א) שיטת תוס' והראב"ד והרא"ש ועוד ראשונים, שהאיסור הוא מטעם שאחר שהורה לו חכם לאיסור, נעשה הדבר 'חתיכת איסור', ולכן גם אם חכם אחר התיר, אסור לו לנהוג היתר, כיון שכבר נאסר הדבר על פי החכם הראשון, ואם הראשון טעה בדבר משנה, כלומר הלכה מפורשת ומוסכמת, בגמרא או בפוסקים בשולחן ערוך, שנעלם ממנו בשעה שהורה חוזר בו. ואם טעה בשקול הדעת, שיטת

תוס' שחוזר בו, אבל הראב"ד סובר שאינו יכול להתיר הואיל וכבר נאסר הדבר.

(ב) שיטת רש"י בנדה (דף כ:): שיסוד הדין משום כבודו של חכם, וכ"כ הר"ן בע"ז.

(ג) הר"ן כתב שהעיקר משום כבודו של חכם, ועוד שלא תיראה התורה כשתי תורות, שזה אסור וזה מתיר. לכן דעתו שכל האיסור לשאול את השני, דווקא שלא מדעת החכם הראשון, אבל אם שאל בהסכמת הראשון, ולאחר ששמע הראשון טענותיו של השני הודה לו שטעה בשקול הדעת, או שמבטל דעתו מחמת שהשני גדול יותר ומופלג בחכמה ממנו, מותר.

אבל הראב"ד סובר שגם אם השני גדול בחכמה, לא יועיל להתיר, כיון שכבר נעשה 'חתיכת איסור', ודקדק כן מהגמרא, שדווקא כששאל שני חכמים בבת אחת - הולכים אחר הגדול בחכמה, אבל אם הראשון אסר לא יוכל הגדול להתיר.

יוצא לפי הראב"ד, שהאיסור הוא על החכם להתיר את מה שאסר החכם חברו, ואם התיר אסור לשואל לנהוג היתר, ואם השואל לא גילה לו שחכם

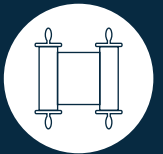

שני שיעורים יומיים באידיש
• לפי סדר 'הדף היומי בהלכה' •
077-2222-666 או *4992 - שלוחה 1/3

חדש בקו השיעורים
של 'דרשו':

סיכום שבועי בדרך היומית בהלכה

הבדלה - בישיבה או בעמידה? האם ניתן להבדיל על מיץ תפוזים? ועל איזה נר ראוי לברך 'מאורי האש' על פי הקבלה?

סדר ההבדלה במוצאי שבת

- בברכת הגפן בהבדלה, יש להחזיק את כוס היין ביד ימין, בברכת הבשמים - הבשמים בימין והכוס בשמאל, בברכת מאורי האש - הנר בימין והכוס בשמאל, ובברכת 'המבדיל' - הכוס בימין.
- לדעת השולחן ערוך, כאשר אדם מוציא את האחרים ידי חובת הבדלה, צריכים כולם לשבת יחד; ולדעת הרמ"א - יש לעמוד, וכן מנהג בני אשכנז, אך יש מגדולי האשכנזים שנהגו לשבת.

מהלכות ההבדלה

- נשים חייבות בכל דיני שבת כאנשים, ולכן חייבות בהבדלה, למרות שהיא מצוה ש'הזמן גרמא'; ויש אומרים שנשים פטורות מהבדלה, כיון שהיא מצוה שהזמן גרמא המתקיימת בימות החול. ולדעת הרמ"א, יש להחמיר שאשה לא תבדיל בעצמה. אולם, לכל הדעות - יכולה אשה לחייב את עצמה בהבדלה, אלא שלכתחילה לא תבדיל בעצמה, כיון שנהוג שנשים אינן שותות מין ההבדלה.
- מי שאין לו יין להבדיל עליו במוצאי שבת - אם ביום ראשון יוכל להשיג יין, לא יאכל עד שיבדיל; אלא אם כן הוא אדם חלש אשר התענית עד למחרת קשה עליו.

הבדלה על יין ומשקאות אחרים

- במקום שקשה להשיג יין, ויש משקה אחר המשמש לבני המקום כמשקה עיקרי במשך כל ימות השנה - מכוֹן משקה זה 'חמר מדינה', וניתן להשתמש בו להבדלה במקום יין.
- יש אומרים כי בזמננו אין דין 'חמר מדינה' לשום משקה; ויש אומרים כי אדרבה, בזמננו ניתן להבדיל על חמר מדינה אף במקום שהיין מצוי. ולכל הדעות, מצוה להבדיל דווקא על יין.
- לדעת הסוברים שיש בזמננו דין 'חמר מדינה' - יש אומרים שמציץ תפוזים ואשכוליות נחשבים כחמר מדינה, ויש שהסתפק בדבר. ונחלקו הפוסקים לענין תה, ויש שהקל בשעת הדחק.

הרחת הבשמים במוצאי שבת

- חכמינו ז"ל הנהיגו להריח בשמים במוצאי שבת, כדי 'להשיב את הנפש' הדואבת על יציאת השבת, ולברך עליהם בתוך סדר ההבדלה.
- חכמינו ז"ל הנהיגו להריח בשמים במוצאי שבת. ואמרו בזהר הקדוש, שהמעולה מכל הבשמים לענין זה הוא - ההדס. והראשונים הביאו סמך לדבר מהמקרא.
- כלי של בשמים שהתרוקן ונותר בו ריח, אין לברך עליו, אך אם נותרה בו מעט אבקה מהבשמים, מותר לברך עליה. ומי שמסופק אם יש בבשמים שלפניו ריח הראוי לברכה, רשאי לבודקם תחילה.
- מי שאינו מסוגל להריח - לא יברך על הבשמים, הן לעצמו והן לאחרים. והמבדיל עבור אחר לאחר שכבר יצא בעצמו ידי חובה, חייב להריח את הבשמים כשמברך עליהם.

ברכת 'מאורי האש'

- חכמינו ז"ל הנהיגו לברך בסדר ההבדלה "בורא מאורי האש" על הנר, משום שהאש נבראה במוצאי שבת, שאז נתן הקב"ה דעה באדם הראשון, וחיכך שתי אבנים זו בזו ויצאה מהן אש.
- על פי הקבלה יש לברך ברכת 'מאורי האש' על נר של שעווה. וניתן לברך ברכה זו על נר בודד בעל שלהבת קטנה, אך מצוה מן המובחר לברך על אבוקה שאורה רב.
- מנהג ישראל עוד מימות חכמינו ז"ל, להביט לפני ברכת 'מאורי האש' בצפורני הידים, לאור הנר, ולהבחין ביניהן לבין עור האצבע, שצבעו כהה משלהן.

גליין רצ"ג
שנה ז' תשע"ח

סיפורי צדיקים

יו"ל לע"נ הרה"ח ר' הלל ז"ל בן ר' פינחס נחום המבורגר שיבלט"א

סיפורי חז"ל

כי השבע השביע

כשיצאו ישראל ממצרים הלך משה ועמד על גדות הנילוס ואמר: יוסף יוסף הגיעה השעה שהקדוש ברוך הוא גואל את בניו, השכינה מעוכבת בגללך וישראל מעוכבין בגללך וענני כבוד מעוכבין לך. אם מראה אתה את עצמך הרי יפה, ואם לאו הרי אנו נקיים משבועתך שהשבעת את אבותינו. מיד צף ועלה ארונו של יוסף. ועדיין לא היה יכול משה ליטלו משם, שהעמידו חרטומי מצרים שם בכשפים שני כלבים של זהב, שאם יבוא אדם לשם הם נובחים וקולם הולך בכל ארץ מצרים מהלך ארבעים יום. כיוון שבא משה לשם התחילו הכלבים נובחים ומיד שתקו. הכריז משה ואמר, בואו וראו, הכלבים החיים אינם נובחים, ואילו הכלבים המזוייפים הללו נובחים.

(שמו"ר בשלח כ' – י"ט)

פרשת השבוע

"וארוממנהו" הרי זה סימן של גאון והתרוממות בעיני עצמו.

כל המחלה וגו' לא אשים עליך

כי אני ה' רופאך (ט"ו כ"ו)

מסופר על הרמב"ם זיע"א שהיה כידוע הרופא של השולטאן צלאח אל דין במצרים, כל אותו זמן שעמד השולטאן בפיקוחו הרפואי של הרמב"ם לא היה חולה אפילו פעם אחת. פעם אחת פנה השולטאן אל הרמב"ם ואמר לו: מנין לי שאמנם רופא מומחה אתה, והרי לא נחליתי במשך כל הזמן, ויתכן שאם אהיה חולה לא תוכל להעלות לי ארוכה ומרפא, השיב לו הרמב"ם הנה הרופא הגדול באמת הוא השם יתברך, כמו שכתוב בתורה "כי אני ה' רופאך", ולפני כן כתוב "כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אשים עליך", שהרופא הגדול אינו זה שידוע לרפא אחרי שנחלה הלקוח שלו, אלא דוקא זה שבקי ברפואה מונעת ויודע לנקוט באמצעים מתאימים, שלא יחלה כלל.

ויאמרו איש אל אחיו מן הוא סיפר הגה"צ מטענקא זיע"א ששמע מהרה"ק רבי ישראל ה"אהבת ישראל" מוויזניץ זיע"א, שפעם אחת נסע עם רבי גדול אחד בהבאן (רכבת) שאל אותו הרבי ווער ביסטו? (מי אתה) ענה לו, איך וואלט גערין געוואלט וויסען ווער איך בין (ברצון הייתי רוצה לדעת מי אני) אבל כתיב "ויאמרו איש אל אחיו מן הוא" היינו כל אחד אמר לחבירו מי הוא חבירו אבל לא ידעו מה הוא? היינו מי הוא בעצמו לא ידע. בפשטות כוונתו היתה שאת החסרונות של חבירו רואים, אבל לא חסרונות עצמו.

זה אלי ואנוהו אלהי אבי

וארוממנהו (ט"ו – ב')

מסופר על הרה"ק רבי מאיר מפרעמישלאן זיע"א שהיה אומר, "זה אלי" אם אדם עמל בעצמו כדי להגיע לידי הכרת השם יתברך, אז "ואנוהו" הרי זה נאה ויאה. אבל אם "אלהי אבי" כאשר אדם סומך על יחושו ואומר, אב גדול לי. אזי

זמני השבת

זמני יציאת שבת

ירושלים: 5:47 ת"א: 5:49 ר"ת: 6:26

בשלח – שירה

זמני כניסת שבת

ירושלים: 4:32 ת"א: 4:46

סיפור לחמישה עשר בשבט

בארצנו הקדושה ארץ ישראל היה גר פעם יהודי חרד לדבר השם ושמור ר' נסים, הוא התגורר בבקתא קטנה לא הרחק מטבריה על שפת הכנרת, ר' נסים זה היה עני מרוד, לא היו לו לא שדות ולא כרמים, רק עץ רימון בודד אחד שעמד ליד ביתו הקטן, ואכן היה עץ זה ראוי לשמו, ולו ענפים עבים אשר בצילם ישב ר' נסים כל היום ולמד תורה, וכאשר הגיע הזמן והעץ נתמלא פרי אדום ועסיסי, לא היה קץ לשמחה שהיתה שורה בביתו של ר' נסים, משום שעץ זה היה מקור פרנסתם, הם עצמם אכלו מפריו ואת הנותר מכרו והתפרנסו ממנו כל השנה, ב"שלושת השבועות" היה העץ תמיד מלא פירות אך איש לא נגע בהם אלא חיכו עד לאחר ט' באב, ורק לקראת שבת נחמו ניגש ר' נסים אל העץ ויחד עם בניו הוריד ממנו את ביכורי הפרי, וברטט של קדושה היה מברך "שהחיינו" ומחיה את נפשו בפרי הטעים. לרימונים של ר' נסים יצא מוניטין בכל הסביבה, ויהודים כעריבים באו לקנות מהפירות שלו, ומפה לאוזן נמסר כי הרימונים האלה סגולה הם לבריאות והמרבה לאכול מהם הרי זה משובח, מובן כי לעושר רב לא הגיע ר' נסים עם עץ הרימון היחיד שלו, ובקושי הרוויח למחייתו ולמחיית ביתו.

שנים נקפו ובנותיו של ר' נסים התחילו אט אט להגיע לפרקן, ונתגלה הצורך לחשוב על חתנים הגונים שישאו אותן, אולם נדוניה כפי שזה היה נהוג בימים ההם לא היה לר' נסים, יתר על כן ביום בהיר אחד קרא לו אסון, היה זה בדיוק אחרי "שלושת השבועות" כאשר התברר כי עץ הרימון עומד ריק בלי פירות, ניצב לו ר' נסים מתחת לעץ כבכל שנה בערב שבת נחמו, ובולש בעיניו אולי יראה לפחות רימון אחד שאפשר יהיה לברך עליו ברכת "שהחיינו", הוא מסתכל ומסתכל ומעיניו זולגות דמעות, אין אפילו רימון אחד על העץ.

"אברהמ'לה בוא הנה" קורא הוא פתאום לבנו שבגיל בר מצווה, "בוא נא ועלה על העץ אולי תגלה בין העלים איזה רימון, ונוכל מחר אי"ה לברך עליו, אברהמ'לה היה בחור זריז וממולח, לא צריך לומר לו פעמיים והוא כבר על העץ, למטה מחכה לו אביו בנשימה עצורה, "מצאתי" קורא פתאום אברהמ'לה מבין ענפי העץ, "מצאתי רימון נאה" "ברוך השם" אומר ר' נסים ושפתותיו מרחשות תודה על כי יוכל לברך בשבת על הפרי ברכת "שהחיינו", "עוד אחד מצאתי" קורא עתה הילד, ור' נסים חוזר ואומר ברוך השם, עוד פעם אחת, הודיעה קריאתו הנרגשת של הנער כי מצא רימון שלישי. אחר כך ירד מהעץ והודיע כי אין יותר, ר' נסים שבחן את הרימונים היה מלא התפעלות, גדולים יפים ועסיסיים כאלה עוד לא היו על העץ שלו אף פעם, גם אברהמ'לה אמר כי טרם ראה רימונים יפים כאלה.

לא עבר הרבה זמן עד שהחלו לבוא נשים עם סלים גדולים, הן רצו לקנות כרגיל רימונים מר' נסים, אולם הוא הודיע להן כי לצער הרב הפעם אין לו רק שלושה אלה אותם אינו מוכר, כי הם דרושים לו לשם ברכה. הנשים שהבינו לרווח איחלו לו כי השם ימלא את

חסרונו בשנה הבאה. שמחה גדולה שמחו ר' נסים ומשפחתו באותה שבת נחמו, ראש המשפחה חתך שני רימונים חילקם לחלקים שווים בין הילדים, ואילו את השלישי השאיר מבלי לגעת בו, בינתיים פשטה שמועה כי שלושת הרימונים שנקטפו השנה מעצו של ר' נסים סגולה מיוחדת להן, באשר עסיסן של כל הפירות מרוכז בפירות אלה, החלו לבוא אנשים שהציעו סכומי כסף גדולים תמורת הרימון הנותר, אולם ר' נסים השיב את פני כולם ריקם והודיע כי את הרימון הזה הוא משאיר לחמשה עשר בשבט, גם אשתו ביקשה אותו למכור את הרימון באומרה כי הנה אין כבר לחם בבית והבנות מודקנות ויש להשיאן, אולם גם לה אמר ר' נסים אותו הדבר בהוסיפו כי השם יעזור ואין מה לדאוג, אולם אשתו לא נתנה לו מעתה מנוח היא הפצירה בו לצאת לחו"ל ולאסוף כסף להכנסת כלה, ר' נסים דחה הצעה זו באומרו כי אין הוא רוצה להפיק שום רווח מהעובדה כי הוא תושב א"י, ושהיהודים בחו"ל ירחמו עליו בשל כך, למרות זאת בראותו את הצער בעיני אשתו ובנותיו החליט לצאת לדרך, אך קיבל על עצמו לא לגלות בשום מקום שהוא בן ארץ ישראל.

בלב כבד הוא נפרד ממשפחתו ויצא לדרך, בדרך נדודיו עבר ר' נסים ערים וכפרים, והיה בהרבה מקומות, מאחר ולא אמר כי הוא מא"י, לא שם איש לב אליו וכמובן שלא הצליח לאסוף כסף למטרה בגללה יצא את הארץ, כך הוא התגלגל ממקום למקום עד הגיעו לקושטא, היה זה בדיוק ביום חמשה עשר בשבט כאשר נכנס ר' נסים לעיר, ומיד שם פעמיו לבית המדרש, איש לא שם לב אליו, כי היהודים היו עצובים ומודאגים בגלל גזירה שאיימה עליהם, בגלל בנו של הסולטן שחלה במחלה אנושה, ואביו המלך הכניס לראשו כי היהודים גרמו למחלת בנו באשר קללוהו שימות, על כן החליט הסולטן כי אם הבן לא יירפא הוא יגרש מארצו את כל היהודים, היום הוא היום האחרון של הגזירה, ואם הנסיך לא יהיה בריא, צפויה סכנת גירוש לכל היהודים אשר בעיר. בתום התפילה ישב כל הקהל בבית הכנסת לומר תהילים כדי להעביר את רוע הגזירה, ר' נסים התיישב אף הוא לומר תהילים יחד עם כולם, אולם מיד ניגש אליו השמש ושאל אם אין הוא מארץ ישראל? לשאלתו המשתוממת של ר' נסים מאין הוא יודע, השיב השמש כי הרב אמר שהוא מרגיש ריח של א"י בבית המדרש, "רבינו הוא יהודי קדוש" אמר השמש "בוא אתי ר' יהודי", הוא ניגש עם השמש לחדר פנימי, בו ישב הרב שהיה ישיש מופלג ובעל הדרת פנים.

כאשר השאיר אותם השמש לבדם, הושיט הרב לר' נסים את ידו לשלום ואמר לו, כי מומן כבר לא הודמן אצלו יהודי מא"י, "מה עושים אחינו בארץ הקודש?" שאל הרב את האורח, ר' נסים השתומם מאד מאין יודע הרב כי הוא מא"י "בטח מרגיש כבודו את ריח הרימון אשר אתי", הוא אמר לרב, ספק שאלה וספק קביעת עובדה, "יש לך רימון מארץ ישראל?" שאלו הרב בקול נרגש, "כן רבי" השיב ר' נסים, "ואני חושב לאכול אותו עתה לכבוד ראש השנה לאילנות, ולכבוד ייחשב לי להתחלק בו עם כבוד תורתו". הרב הישיש קפץ עתה ממקומו וחייב את ר' נסים בשתי ידי, "השם יתברך שלח אותך הנה" אמר "כדי להציל את הקהילה הקדושה הזו מסכנת הגירוש המרחפת עליה".

משל ונמשל

כל טובות העולם הזה מותנות בקיום התורה והמצוות, אולם אדם הנהנה מהעולם הזה ואינו חפץ בקיום המצוות, הרי שהוא אוכל עולמו בחייו, ואף אם עשה מעשה מצוה זה או אחר, נחשב לו נדבר כניכוי שכרו.

משל למה הדבר דומה: לעשיר שהיתה לו בת כלילת המעלות, ואביה חיפש לו חתן מופלג בתורה ובמידות, אחר יגיעה מצא בחור בעל מעלות יחיד ומיוחד. אביו של הבחור גר בעיר רחוקה, שלח העשיר את מרכבתו ההדורה להביא את האב אל עירו, כדי לסיים את השידוך למזל טוב. כאשר הגיע אביו של החתן ונפגש עם אבי הכלה, נמלך בדעתו ומסיבה כלשהי לא הסכים לשידוך. ראה העשיר כי אבי החתן אינו מסכים לשידוך, החליט לשדך אותו בממון, ולחש על אזנו כי מלבד סכום הנדוניה שיתן בעין יפה לבני הזוג, בדעתו לתת עוד ארבע מאות זוז לאבי החתן. למרות ההצעה המפתה נשאר אבי החתן בסירובו ולא הסכים לשידוך. כאשר ראה אבי הכלה כי כן, פנה אל הבחור עצמו, ועד מהרה סיכמו שניהם על השידוך למזל טוב ללא הסכמת אבי החתן. לאחר חתימת שטר התנאים בא אבי החתן אל העשיר וביקש ארבע מאות זוז כפי שהובטח לו ענה העשיר: לא ולא! אמת כי הבטחתי לך סך זה, אולם רק כדי לזרז אותך להסכים לשידוך, אך עתה כבר נחתם השידוך למזל טוב ללא הסכמתך, ועכשיו מה לי ולך?

והנמשל: הקדוש ברוך הוא עשה כביכול שידוך עם בני ישראל, אלא שעיקר השידוך הוא עם הנפש החפצה בקיום המצוות. אמנם, הנפש עומדת ביד הגוף, וכל מצווה שתחפוץ לקיים, עליה לבקש תחילה את רשות הגוף שיתרצה ויסכים לדבר, הנפש צריכה את רצון הרגליים ללכת אל בית המדרש, ואת הסכמת הידיים ללבוש ציצית ולהניח תפילין וכדומה. על כן אם הגוף מסכים ברצון, מן הראוי לתת לו מעט שכר בעולם הזה על שהסכים לרצונותיה של הנפש. אולם אם הגוף אינו חפץ בכך, על פי דין ראוי לו שלא ייהנה מן העולם הזה כלל וכלל, אם אכן נהנה, ידע כי מכלה הוא את מעט שכרו השמור לו לעולם הבא.

(המגיד מדובנא זיע"א)

לאחר מכן סיפר לו הרב את הסיפור הבא: "ידוע לך בוודאי המצב בי אנו נתונים, ובכן אתמול בלילה ישבנו בבית הכנסת כפי שזה נהוג אצלנו היהודים הספרדיים, ואמרנו "תיקון" לכבוד ט"ו בשבט כולנו מודאגים מיום המחר, אך ניסינו לגרש את המחשבות המטרידות ולבטוח בשומר ישראל שהוא לא ינום ולא יישן, בלמדי בספרים הקדושים התעמקתי בסוגיה ששמה פירות, כפי שוודאי ידוע לך, מובא בספרים כי קיימים שלושה סוגי פירות, א' כאלה שאוכלים אותם כמות שהם, כמו ענבים תמרים תפוחים וכו'. ב' כאלה שיש להם גרעין קשה, ביניהם אפרסקים, מישמיש, דובדבנים וכו'. ג. ולבסוף יש פירות כאלה שאוכלים רק את התוך שלהם ואילו את הקליפה החיצונית זורקים, כאלה הם למשל הרימונים, האגוזים, השקדים ואחרים. והנה, ממשיך הרב את סיפורו, כאשר התעמקתי בספרים כדי לרדת לעומקם של הדברים וללמוד את סודות הפירות, בהתחשב בעובדה כי העיקר הוא התוך הפנימיות המוסתרת מעין רואה, בחשבי על כל זה, החלה המילה "רימון" מרצדת לנגד עיני, עד שלבסוף הבנתי כי במלה רימונים נעוץ התיקון, ומיד עלתה בלבי המחשבה רמונים" והו בעצם ראשי תיבות של רפואת מלך ובנו נסים יביא מהרה, השומע אתה ר' נסים? לא לחינם ניתן לך השם נסים, השם יתברך עשה אותך לשליח כדי לחולל על ידך נס בקהילה הזאת, רק בשביל זה שלח אותך השם הנה, הבה נלך מהר אל הסולטן אסור לנו לאבד זמן".

תוהו ומבולבל ניגש ר' נסים יחד עם הרב הישיש אל ארמון הסולטן, הם מיד הוכנסו פנימה, והסולטן צעק להם במר יאושו הצילו את בני, הצילו, אם תצילו אותו אציף אתכם בזהב ולעולם לא אשכח לכם זאת, וליהודים היטיב כל ימי. תכניס אותנו אליו אמר לו הרב הישיש בעזרת השם אנו נרפא את בנך. הם נכנסו לחדר בו שכב הנסיך הצעיר חיוור וללא סימן של רוח חיים, ר' נסים הוציא עתה את הרימון פתח בזהירות את העטיפה והראהו לרב, הרימון היה טרי ועסיסי כמו ברגע בו נקטף מהעץ, ר' נסים הוציא סכין חתך את הפרי לשניים, חלק אחד השאיר לברכה וחלק אחד הוא ניקה מהקליפה וסחט כמה טיפות של מיץ לתוך כוסית קטנה, החולה בלע את הטיפות ומיד לאחר מכן הוא פתח את עיניו, עוד כמה טיפות וכולם ראו בעליל כיצר שבים אליו כוחותיו והוא מבריא והולך, הסולטן נישק את ידיהם של הרב הזקן ושל ר' נסים, "הצללתם את חיי בני" אמר "לעולם לא אוכל לשכוח לכם זאת". הם הלכו הביתה שמחים וטובי לב, כדי לבשר ליהודים על הנס הגדול שארע להם. מאליז יובן כי לר' נסים לא היו יותר דאגות בנוגע לנדוניה לבנותיו, הוא בא הביתה לטבריה מלא כסף וזהב מתנת הסולטן, בבית קידם את פניו עץ הרימון העתיק כשהוא שוב מלא פירות אדומים ועסיסיים.

צין אדם לחברו

בזכות מה ניצל

רבי עקיבא אייגר ממוות

מסופר: בשיעור שהיה משמיע הגה"ק רבי עקיבא אייגר זיע"א בישיבתו, היה משתתף גם בעל בית אחד שהיה תלמיד חכם. פעם אחת הגיע קצת באיחור לשיעור, והנה הוא נכנס לאולם ורואה שהמקום ריק ואין שם איש. התפלא האיש ולא הבין פשר דבר שהרי כרגיל זהו הזמן שבו השיעור נמצא בעיצומו, עד שמצא בחור אחד וממנו נודע לו כי הרב אמנם הגיד שיעור, אך באמצע השיעור שאל בחור קושיא והרב אמר תירוצ, אבל הבחור התעקש פעם ועוד פעם וכל הזמן הרב ענה אותו תירוצ. הבחור לא הבין וכך שאל אותה קושיא שבעים פעם, ורבי עקיבא אייגר ענה אותו תירוצ עד שנחלש והתעלף ולא יכלו להעירו. מיד הזעיקו רופא שקבע שמצבו חמור וציווה להחיש אותו מיד לביתו. הבחור ידע לספר לאותו בעל בית, כי הרב שוכב עתה במיטתו בבית והוא ממש בסכנת נפשות. שאל בעל הבית את הבחור מה היתה הקושיא, ומה היה התירוצ? התפלא הבחור ואמר לו איך יכול אני במצב כזה להתרכז ולומר לך זאת, הלא המצב כה חמור. אבל האיש התעקש עד שהבחור אמר לו את תוכן הקושיא והתירוצ. התפלא בעל הבית ואמר הרי הרב צודק,

על מה התעקש אותה מקשה? רץ בעל הבית לביתו של רבי עקיבא אייגר ומצא את כולם שרויים בדאגה עמוקה, בני המשפחה היו מתוחים ומבוהלים, המצב קריטי, כבר הזמינו חברה קדישא והדליקו נרות. אותו בעל בית לא איבד עשתונותו, הוא ניגש למיטתו של הרב והבחין ששפתיו נעות, התכופף אליו ושמע מה הוא לוחש ולאחר מכן נעמד ויצא החוצה באומרו, כבו את הנרות, הרב יבריא. מיד רצו אליו כולם ושאלו אותו זאת מנין לך, איך אתה כל כך בטוח?

נענה האיש ואמר, אספר לכם, התכופפתי והייתי און ללחשו של הרב וכה אמר: ריבוננו של עולם אני מבקש שתשלח לי רפואה שלימה בגלל שני דברים, דבר ראשון גלוי וידוע לפניך שהתירוצ שלי נכון, כוונתי לאמיתה של תורה, וממילא בזכות התורה האמיתית שאמרת אני ראוי לרפואה שלימה. דבר שני, אם אמות עכשיו חלילה, לא יוכל הבחור לחיות במנוחה כל ימי חייו, כי הוא יתייסר על שהיה הגורם למותי, וגם בגלל זה אני מבקש ממך שתשלח לי רפואה שלימה. כאשר שמעתי כך מרבנו הקדוש, סיים בעל הבית בטוח אני כי ה' ישלח לו רפואה, וכך היה שרבי עקיבא אייגר הבריא וחזר לאיתנו.

תלולא דצדקיא

שבת קודש י"א שבט

הרה"ק רבי יהודה לייב מדעסוי וברלין ב"ר דוד ("קרן העדה" - תקס"ו)
הרה"ק רבי יהודה צבי יאלס מסמבור ב"ר אורי הכהן (תרע"ט)
יום ראשון י"ב שבט
הרה"ק רבי צבי הירש שור בעל "תורת חיים" (שצ"ה)
הרה"ק רבי יעקב קאפליש מלובלין ב"ר שמואל (תצ"ט)
יום שני י"ג שבט
הרה"ק רבי יהודה יעקב שמשון שפירא מזאסלאס ב"ר פינחס מקאריץ (תקס"ח)
הרה"ק רבי מרדכי מלעכוויטש ב"ר נח (תק"ע)
הרה"ק רבי יו"ט נעטיל מטשעכוב ב"ר מנחם (תקע"ז)
יום שלישי י"ד שבט
הרה"ק רבי יעקב יהושע ב"ר צבי הירש אב"ד פפד"מ (פני יהושע - תקט"ז)
הרה"ק רבי יחיאל מאלכסנדר ב"ר שרגא פייבל מגריצא (תרנ"ד)
יום רביעי ט"ו שבט
הרה"ק רבי שלמה יהושע דוד מראדזימין ב"ר יעקב אריה (תרס"ג)
הרה"ק רבי חיים מרדכי מרגליות ("שערי תשובה" - תקפ"ג)

יום חמישי ט"ז שבט

הגה"ק רבי שלום מרדכי הכהן שווארדאן ב"ר משה (המהרש"ם מברע"אן-תרע"א)
יום שישי י"ז שבט
הרה"ק רבי משה מקיטוב ב"ר שלמה (תלמיד הבעש"ט הקדוש - תצ"ח)
הרה"ק רבי יחזקאל מקומיר ב"ר צבי הירש (תלמיד החוה" - תרט"ז)
הרה"ק רבי חיים פאלאגי ב"ר יעקב (תרכ"ח)

זכותם תגן עלינו ועל כל ישראל אמן

מצווה הלכות

מאת הרה"ג נחמאל הכהן רביטביץ שליט"א
מח"ס "גם אני אדון" ו"פרסם וספך הדרים" על המעשים.

לימוד מקרא בלילה (א')

(א) אין לקרוא מקרא בלילה. (באר היטב או"ח סימן רל"ח ס"ק ב')

(ב) אם אומר פסוקי תנ"ך יחד עם פירוש רש"י, או שאר מפרשים, אין שום חשש. (שו"ת ויחי יעקב חאר"ח סימן ט'). ולפי זה כתב בתהלים המפורסם "יסוד מלכות" בהקדמה, שאמירת תהלים תוך הבנת פשטות הפסוקים, מותר גם בלילה. ע"ש

(ג) יש שהתירו לבעל קורא להכין קריאתו בלילה, אם אין לו פנאי ביום. (שו"ת בית ישראל, לנדא, סימן ל"ה)

(ד) אם אומר פסוקים לשם סגולה לדבר מסויים, אין שום חשש. (שו"ת בצל החכמה, ח"ד סימן מ"ד)

לזכות

החתן החשוב ירחמיאל אורלנציק הי"ו
לרגל נשואיו בשטט"מ
בורא עולם בקנין השלם זה הבנין
מתוך שמחה וכל טוב

קרית קרעטשניף רחובות

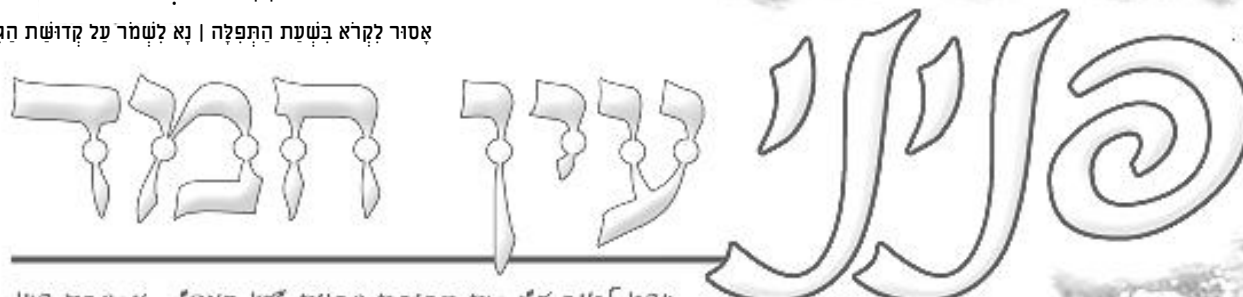
טל': 052-7144471 מייל: sipureitzadikim@gmail.com

בחסות רשת חנויות

גל פז

פְּרִשְׁת בְּשַׁלַּח | תשע"ח

אָסוּר לְקַרְא בְּשַׁעַת הַתְּפִלָּה | נָא לְשׁוֹמֵר עַל קְדוּשַׁת הַגְּלִיּוֹן

יוצא לאור ע"י בית הכנסת שכולנת "עין חמד" - אגודת ציון

לרפואת כל חולי ע"י ובכללם ציון בן צ'חלה ולרפואת והצלחת יוסף ליאור בן דליה אפרת וב"ב

פְּרִשְׁת בְּשַׁלַּח – מְסִירוֹת נֶפֶשׁ לְדוֹרוֹת

"וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה מֶה תַּעֲשֶׂה אֵלַי דִּבַּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּסְעוּ"

(שמות יד, טו)

מאשר תמר, שהייתה מוכנה למסור נפשה לשריפה - ובלבד שלא להלבין את פניו של יהודה חמיה.

ממנה למד נחשון בן עמינדב למסור גם הוא את נפשו, כדי שיתרבה כבוד שמים על ידי כך, ולכן קפץ לים ראשון ולא המתין לאחרים! ולפיכך נאמר 'הייתה' בלשון נקבה.

עניין זה של מסירות נפש, שכבר ירד לעולם עובר בירושה לצאצאים, כמו שראינו את חנה ושבעת בניה נעקדים על קידוש השם בגבורה עצומה, ובלבד שלא ישתחוו לפסל חס וחלילה.

לאחר שעקדו את ששת בניה ונשאר בנה הקטן, אמרה לו חנה: "לך אמור לאברהם אבינו: אתה עקדת בן אחד על גבי המזבח ואני עקדתי שבעה מזבחות".

והשאלה הנשאלת היא, האם רצתה חנה להקניט את אברהם אבינו חלילה? או שמא ביקשה להתגאות? הרי זה לא יעלה על הדעת! אם כן עלינו להבין, למה התכוונה כשאמרה כך?

ושמעתי לבאר, שאמרה חנה לבנה הקטן, לך אמור לאברהם אבינו: בזכות מה שאתה עקדת בן אחד (יצחק אבינו), השרשת בנו כח מסירות נפש, ובזכות כח זה אני עקדתי שבעה ילדים.

בברכת שבת שלום

הרב אליהו חיים פנחס שליט"א

חבר הרבנות המקומית מבשרת ציון

העלון מוקדש לעילוי נשמת

משה בן גורג'יה

העלון מוקדש לעילוי נשמת

מרים בת שרה ע"ה

רפואה שלמה לאיידה חיה בת אסתר

וליד אלחנן רפאל בן איריס וליד אורי חיים בן שלי

זש"ק, פרנסה טובה ובריאות איתנה

לאליהו ניזרי בן ימנה וגלית בת מסודי

הגמרא בסוטה (ל"ו ע"ב - ל"ז ע"א) מביאה: "היה רבי מאיר אומר: כשעמדו ישראל על הים היו שבטים מנצחים זה עם זה. זה אומר אני יורד תחילה לים, וזה אומר אני יורד תחילה לים וכו'.

אמר לו רבי יהודה: לא כך היה מעשה! אלא זה אומר, אין אני יורד תחילה לים, וזה אומר, אין אני יורד תחילה לים, קפץ נחשון בן עמינדב יורד לים תחילה וכו'.

לפיכך זכה יהודה לעשות ממשלה בישראל, שנאמר: "הִיְתָה יְהוּדָה לְקֹדֶשׁ יִשְׂרָאֵל מִמְּשָׁלוֹתָיו" (תהלים קיד, ב). מה טעם "הייתה" יהודה לקדשו ישראל ממשלותיו? משום "הֵימָּה רָאָה וַיֵּנֶס" (תהלים קיד, ג).

מפסוק זה לומדים חז"ל על שכרו של יהודה- "הִיְתָה יְהוּדָה לְקֹדֶשׁ יִשְׂרָאֵל מִמְּשָׁלוֹתָיו" (תהלים קיד, ב)- אולם עלינו לשאול: מדוע נכתב "הייתה יהודה", ולא "היה יהודה"?

הרי מדובר בשבט יהודה - בלשון זכר, ולכאורה היה צריך להיכתב "היה יהודה לקדשו"?

וראיתי שמבארים, שבמילה זו- ביקש דוד המלך ע"ה לרמוז, לנו כי נחשון בן עמינדב משבט יהודה- לא חידש את הכח העצום של מסירות נפש, כשקפץ לתוך הים, אלא קיבל אותו בירושה!

סבתו הגדולה של נחשון - היא לא פחות

העלון מוקדש להצלחת

יצחק אריאל בן טובה
שמואל אימן בן אסתר זרי
משפ' שטרית
מאיר ישראל בן רחל ברכה-
ליאור יהושע סומך וב"ב
יהודה אריה בן רחל ברכה
עינת בת רחל ברכה
רחל ברכה בת פדילה דליה
נעם יצחק בן רחל ברכה
יוסף ליאור בן דליה אפרת פרנסה בקלות ובשפע
שלמה זונה דוד וב"ב
קסיר אפרים וב"ב
י.מ.ש כדורי
שולמית ומרדכי חיים דויטש וב"ב

זיווג הגון וכשר במהרה

אורן בן אסתר
תרצה בתיה בת ימנה נינט
עמית בת טובה
נתנאל בן ג'ינה
אסף בן סופיה
מיטל בת מלכה
טילה עדן אסתר בת שולמית
שירי ימנה בת שולמית
אנאל חביבה בת שולמית
רונית בת סימי
סיון בת אסתר
יוסף בן רחמה
אילן בן ג'וליאט
דוד עומרי בן יהודית
מאיר בן שרית ואליה
יפית בת ג'ינה
שמעון בן שולמית
אורן בן נעמי

זרע קודש בר קיימא

גלית בת מסודי
אילנה בת רחמה
סיון בת אסתר
נועה בת מזל טוב
דניאל בן שרה ואושרית בת שושנה

רפואה שלמה

מאיר ישראל בן רחל ברכה
ימנה ניזרי בת סטה-
מרדכי ניזרי בן פרחיה-
מאיה בת עדי
אסתר בת סוליקה
אורן בן אסתר
יהודית אסתר פראל בת חיה-
נעם יצחק בן רחל ברכה
שירה שילת בת אורלי
תמר פורטונה בת מיסה
מוריה בת רחל ברכה
יהודה אריה בן רחל ברכה
שלו בן מזל פתימה
יפה בת שרה-הצלחה ורפואה
מישא אסתר בת זהרה
עינת בת רחל ברכה
רינת רחל בת עפרה
רחל ברכה בת פדילה דליה
רונית בת סבריה
יצחק בן חנון

27/01/2018

י"א שבט תשע"ח

פרשת בשלח

הפטרה: "ותשר דבורה"- שופטים ה

ר"ת	יציאה	כניסה	י"ב
18:19	17:46	16:33	י"ב
18:15	17:43	16:50	ת"א
18:15	17:42	16:49	חגיגה
18:19	17:46	16:53	ב"ש

שואל ומשיב בהלכה – מראית עין- חלק ב'

ההלכות מוקדשות לעילוי נשמת משה בן גורג'יה ז"ל

במה על האדם להיזהר מפני מראית עין?

שאלה:

להלן סיכום ההלכה מפי ר' אליהו חיים פנחסי, מתוך ספרו 'הכשרות למעשה':

תשובה:

מותר לאכול מוצרי סויה [פרווה] עם חלב, אף שהם נראים כבשרי ממש. **הערה:** כגון מוצרי טבעול, כן הביא בספר הבית בכשרותו (עמוד כ) משם הרב שבט הלוי. היות ורוב תחליפי הבשר אינם נראים כבשר ממש, ונראה לעין כל שהוא צמחי, ובאופן זה אין חשש מראית העין. ושוב ראיתי בשו"ת חשב האפוד (שם) דיש להתיר אכילת נקניק פרווה עם גבינה.

מותר לאכול חטיף פרווה בטעם גבינה בתוך ארוחה בשרית, כיוון שאין כאן משום מראית העין. **מקורות:** בקובץ בית הלל (שנה ח גיליון ה) הסתפק בזה הרב הכותב (עמוד צג), ואחר המחילה נלע"ד פשוט שמותר ואין בו כלל איסור מראית העין.

מותר לאכול גלידת פרווה הנראית כחלבי, לאחר ארוחה בשרית אף שראו אותו אוכל בשרי, ואין צריך לחשוש למראית העין. **הערות:** כיוון שהדבר מצוי, אין לחשוש למראית העין. ועוד, שאינו אלא מדרבנן.

הצלה מפלאה

להלן סיפור מופלא המעובד מתוך הספר 'לב ישראל' אותו סיפר הגאון ר' ישראל גרוסמן זצ"ל על סבו הרב יצחק דוד גרוסמן זצ"ל. בשעה שנסע מא"י לרבו האדמו"ר הזקן ר' אהרן פרלוב מקארלין-סטולין (ה'בית אהרן' זי"ע), כשהפליג בחזרה לארץ ישראל, בהיותו בלב ים, קמה רוח סערה שאיימה להפוך את האנייה, גלי הים התרוממו אל על וטלטלו את האנייה.

רצה מסובב הסיבות, ובדיוק באותו זמן הפליגה אנייה בכיוון ההפוך, מפאת הרוחות הסוערות וגלי הים הגבוהים התנגשו שתי האניות זו בזו, והאנייה השנייה עלתה על האנייה של הסבא, ונשארה כך כשהאנייה של הסבא תקועה מתחתיה. זה קרה ביום שישי אחה"צ, באנייה למטה שררו אימה ופחד, האנשים בכו וזעקו לעזרה, רב החובל של האנייה העליונה היה רשע ושווא ישראל, ועל אף התחנונים, שיסכים להעלות את כל יושבי הספינה אליו למעלה, הוא אטם את אזניו.

הלה נתן הוראה לשלשל חבלים ולהעלות רק את הגויים, כך נוצר מצב, שבאנייה למטה נשארו רק קומץ יהודים, וכל הגויים עלו למעלה. האנשים היו אובדי עצות והתפללו מקירות ליבם לבורא העולם שיושיעם. בינתיים שקעה השמש, והשבת נכנסה, הסבא רבי יצחק דוד ניגש למזוודתו, הוציא את מלבושי השבת, חבש את השטריימל לראשו והחל באמירת הודו. החסידים נוהגים לומר פרק ק"ז בתהילים, שבו כתוב 'וַיֹּאמֶר וַיַּעֲמֵד רוּחַ סְעָרָה וַתְּרוֹמֶם גְּלִיּוֹ (תהלים קז, כה)', הסבא זעק 'וַיַּעֲקֹוּ אֵל ה' בְּצָרָה לָהֶם וּמִמְצוֹקֵיהֶם יוֹצִיאֵם (תהלים קז, כח)', והמשיך לבקש 'יְקַם סְעָרָה לְדָמָם וַיַּחֲשֹׁוּ גְלִיהֶם וַיִּשְׁמְחוּ כִּי יִשְׁתַּקּוּ וַיִּנָּחֵם אֵל מְחוֹז חֲפָצָם (תהלים קז, כט-ל)... לאחר סיום התפילה קידש על היין...

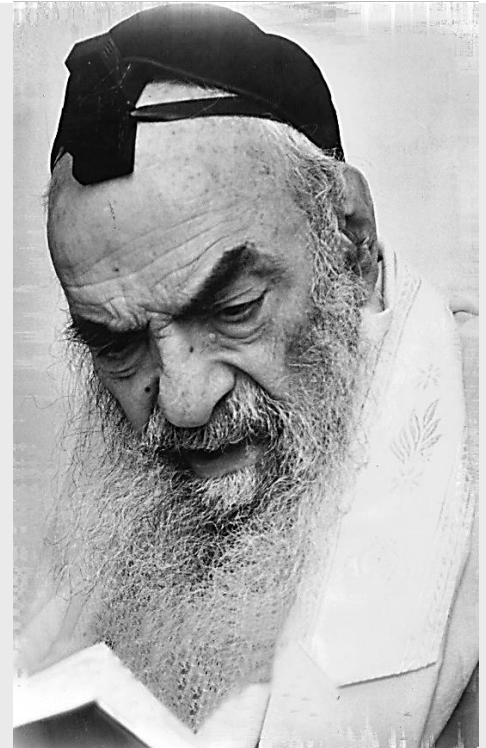
הנוסעים המבוהלים היו במצב של ייאוש, כל רגע יכול להתרחש אסון שהאנייה השקועה למחצה תטבע רח"ל, כולם הביטו על הסבא בתמיהה ובהערכה על תעצומות הנפש שלו ויישוב הדעת שהתאזר בהם להתפלל ולקדש על היין כשסכנת מוות מרחפת מעל ראשם הסבא פנה אל הנוסעים וביקש מהם להתחזק ולהאמין, שהישועה תגיע בקרוב: 'התייצבו וראו את ישועת ה''. והנה... ויאמר ויעמד רוח סערה, האנייה העליונה ניתקה ממקומה בבת אחת, התהפכה – וכל יושביה הגויים ירדו במצולות כמו אבן, אחד מהם לא נותר, האנייה התחתונה התרוממה והמשיכה לדרכה, כאשר בפנים נמצאים רק היהודים, שנותרו לפליטה.

שמירה על הפה בבית-הכנסת

מעשה ביהודי שהתגורר בירוחם והיה עובד בבאר שבע, ולימים נפטר ביום שישי, מיהרו בניו לקברו לפני כניסת השבת, ומאחר ונהגו שאין הילדים מלווים את אביהם לקבר, רק ה'חברא קדישא' הייתה בשעת הקבורה. אחרי ה'שבעה' התברר האסון הנורא, אביהם נקבר בחלקה של גויים!!! בר מינן.

מיהרו הבנים לדרוש להוציא את אביהם ולקברו בחלקה יהודית, אך משרד הבריאות התנגד בכל תוקף, כי אחרי שבוע שיא הריקבון, והתולעים שולטות בגופה. הללו המשיכו ללחוץ ולבסוף פתחו את הקבר, ולהפתעתם היה אביהם שלם ולא שלטו בגופו תולעים ולא היה שום ריקבון. כששאלו את הבנים, במה אביהם זכה לכך, הרי היה יהודי פשוט, מוכר ירקות בשוק? ענו ששני דברים היה עושה תמיד: היה הראשון לנשק את הס"ת כשהוציאו אותו מהארון, ותמיד היה שומר פיו מלדבר בבית-הכנסת.

לשאלות בהלכה	הקדשת העלון	מנויים
לשאלות נא לפנות לרב אליהו חיים פנחסי בטל' 052-6329144	נתן להקדיש את העלון לעילוי נשמת, לרפואה שלמה, להצלחה, זיווג הגון, תזרה בתשובה וכו' - נא לפנות לליאור בטל' 052-7652084 כתבת המערכת: עבור ליאור עצמון, רח' הבשם 26 א ת.ד. 83375 מבשרת ציון. מקוד 9076926	לקבלת העלון חנם ב-email: מיד'י שבוע, שלח את כתובתך אל: PnineEH@gmail.com
פניני עין חמד	פרשת בשלח י"א שבט תשע"ח גיליון 674	2/4

הרה"ג הצדיק ינון חורי זצ"ל: נולד ב-כ"ד כסלו ה'תרפ"ו (1926) בתוניס. כשהיה בן ארבע שנים בלבד נשלח ללמוד בג'רבה. בצעירותו דרש בביה"כ הגדול של ג'רבה. מגיל שש-עשרה לימד תורה לתלמידים. מעולם לא השתמש באלימות, כפי שנהגו מלמדים אחרים באותה תקופה. בגיל 18 התחתן. כשנשאלה האם ממה יתפרנסו ענתה בנחישות: "אני מוכנה למכור את כל התכשיטים שלי, ובלבד שבתי תתחתן עם רבי ינון".

צדיק נסתר. מגדולי הדור. גמל חסד עם כל אדם. אהב את הזולת ועשה הכל למען הזולת. זכה לגילוי אליהו הנביא. ענוותן עצום. אביו, ר' חיים הוציא קובץ חידושים של בנו ללא ידיעתו. והתכוון להוציא קובץ נוסף (שהיה באמצע ההדפסה). אולם לאחר שהבן התחנך בדמעות שלא יעשה כן ויתר ולא הוציא קובץ חידושים נוסף.

כשהיה בן 24, לאחר פטירת ר' כלפון הכהן (רבה של ג'רבה), שלח ר' רחמים חויתה הכהן, שליחים אליו כדי שיתמנה לדיין. אך הוא סירב ואמר: "יש כאן טעות. וכי חסרים רבנים בג'רבה?! הרי ג'רבה מלאה תלמידי חכמים. אני אינני מתאים". בצניעותו שימש כמורה בביה"ס 'שאר ישוב' ולאחר מכן כר"מ בישיבת 'כסא רחמים'. ייסד את הכולל 'גבעת חיים' בגבעתיים. נפטר בליל שבת קודש, ט"ו בשבט ה'תשס"ד (2004). חי כ-78 שנים. ציונו בבני-ברק.

אביו: ר' חיים (רב ראשי ודיין בגאבס). **אמו:** מרת סעדונה. **רעייתו:** מרת מזיאנה לבית טרבלסי. **מילדיה:** ר' שושן. **רבותיה:** ר' רחמים חי חויתה הכהן, ר' יוסף (1010) הכהן ור' רפאל כדיר צבאן (רבה של נתיבות וחבר מועצת הרבנות הראשית לישראל).

להלן סיפורים מופלאים שרובם הובאו בספר "שמש ינון" שכתב בנו של הרב, שושן חורי. יש בהם כדי ללמדנו מעט מן המעט על אדם דגול זה. הקפדתו המופלגת בדיני ממונות. כשתלמידים היו מפריעים בשיעור, היה הרב ינון מביט בשעונו ובדוק כמה זמן התבזבז. לאחר השיעור היה משלים את הדקות החסרות, כשהוא מסביר לתלמידים שהוא מקבל משכורת עבור מכסה מסוימת של זמן, ועליו למלא את המכסה.

הקפיד שלא לתלות קישוטים בכיתה בזמן השיעור. פעם ביקש מבנו שושן לעזור לו בתליית הקישוטים בשעות הערב. כשנכנסו לכיתה הזהיר הרב ינון את בנו שלא ידליק את האור, "כי שכחתי לבקש רשות מהמנהל". לשאלת הבן, כיצד יתלו את הקישוטים, השיב האב בחיוך: "הבאתי איתי נרות וגפרורים". כך הם עבדו במשך שעותיים וחצי לאור נרות.

מנהל בית הספר 'שאר ישוב' סיפר ב'שבעה', כי לאחר שנים רבות בהם לא החסיר דקה מהעבודה, ביקש ממנו הרב לצאת לברית מילה בצהריים. לשאלת המנהל מי עושה ברית בצהריים, ענה הרב שהתינוק עדיין בבית הרפואה, ושם לא הסכימו לעשות את הברית בזמן אחר, "ואני חייב להיות שם". כששאל המנהל מדוע הוא חייב להיות שם, השיב שהוא האב. המנהל מספר שגם את הזמן הזה הוא דאג להשלים. עוד סיפר המנהל שהרב לא נהג להגיע בהפסקות לחדר מורים, מחשש שמא לא יגיע לכיתה בזמן הצלצול בדיוק, ויחסיר דקה מזמן השיעור.

יפ"ר ר' מ.מ. מצרפת: "בוקר אחד חשה אשתי כאבים בגרון, היא קבעה תור אצל רופאה וניגשה לבדיקה. תוצאות הבדיקה היו נוראיות, הסתבר, כי אשתי חלתה 'במחלה הידועה' לא עליכם. הבשורה נפלה עלינו כרעם ביום בהיר, מצבה החמיר במהירות, גרונה כאב, היא לא יכלה לאכול ובקושי הצליחה לדבר. בצר לי, פניתי לרבינו, שטחתי לפניו את צרתנו וביקשתי את עזרתו.

על פי בקשתו, העברתי את שפופרת הטלפון לאשתי, ורבינו שאל אותה: "את מאמינה בקדוש ברוך הוא?" אמרה אשתי: "בוודאי". אמר לה רבי ינון: "את מאמינה, שהקדוש ברוך הוא יכול לרפא אותך?" אמרה לו "כן". ושוב חזר רבי ינון על שאלתו, ושוב נענה בחיוב. לבסוף אמר לה: "אל תוסיפי לדבר עכשיו. לך לישון ואל תדאגי". אשתי נרדמה. בבוקר יום המחרת, כאשר הקיצה משנתה, היא לא חשה כאבים, היא הלכה לבדיקה, ושם הודיעו לה בפליאה, כי אין זכר למחלתה...".

בשנת תשמ"ב הלך משה אלמקייס הי"ו מבאר שבע אל הצדיק המלוב"ן הרה"ק רבי ישראל אבוחצירא (ה"בא סאלי") זיע"א, כדי לקבל ברכה עבור בנו החולה. לשאלת הצדיק: "מניין אתה?" ענה שהוא מבאר שבע. אמר לו ה"בא סאלי", בהשתוממות: "יש לך בבאר שבע את הרב הקדוש, רבי חיים חורי ואתה בא אליי?!". ולא הסכים לטפל בו כלל.

כשימש כר"מ ב'כסא רחמים' הגיעה הקפדתו בדיני ממונות לשיאים חדשים. הוא הקפיד להביא מגבת משלו לישיבה, ולא הסכים להשתמש במגבות הישיבה, מפני שטען, שהוא אינו תלמיד מן המניין, ולכן לא מגיעה לו זכות זו. לאחר ששכח פעם את המגבת שלו, והיא כובסה עם שאר המגבות של הישיבה על חשבון הישיבה, לא התקררה דעתו, עד שלקח את כל המגבות של הישיבה וכיבסן בביתו.

ללב, וזה כאב לה, לאחר זמן מה היא התרגלה למצב, והייתה מנסה להרגיע את החולים, אבל גם אם הם לא נרגעו, היא הייתה רגועה, ולא הייתה לוקחת ללב.

באחד הימים נכנס אדם למרפאה וביקש לקבוע תור לרופא עור, אשתי אמרה לו, שרופא עור מגיע רק פעם בשבוע, והתור אליו הוא ארוך, והוא יצטרך להמתין כחודשיים עד לתורו. הלה, שכל הנראה היה אדם מר נפש, התחיל לצעוק, איך זה יתכן שבמרפאה יש רופא עור רק פעם בשבוע... "זה חוצפה, אני הולך מיד למשרד הבריאות להתלונן... אני אפתח כאן מרפאה אחרת, וכולם יעברו אלי". ועוד כמה 'פנינים' שהוציא מפיו, עד שעזב סר וזועף.

היא כבר הייתה רגילה להתקפות כאלו, ולא לקחה זאת ללב, וכשחזרה לבית, סיפרה לי על המקרה, שאירע לה היום, איך שאדם לא שלט ברגשותיו וצעק זעקה גדולה ומרה, כאילו שהיא יכולה לעשות משהו.

כעבור יומיים, התקשר מנהל המרפאה, והודיע לאשתי, שיש רופא עור, שהיה עובד בבית הרפואה בכל יום שלישי, ומסיבות שונות עזב שם, והוא רוצה להתחיל לעבוד במרפאה בכל יום שלישי. הוא ביקש מאשתי לבדוק, אם יש חדר פנוי. אשתי אמרה לו, שביום שלישי אכן יש חדר פנוי בשעות אחר הצהריים.

ואכן, מיד למחרת התחילו לארגן לו את לוח הזמנים, ואנשים רבים אכן שמחו שרופא עור נוסף למרפאה. אחד המטופלים שהקדימו לו את התור, היה מיועדנו הצועק, שתורו הוקדם עוד לאותו שבוע. כשנכנס למרפאה, הוא היה בטוח במאה אחוז, שרק בזכות צעקותיו הביאו רופא נוסף, ואמר: "אני יודע, שבלי צעקות שום דבר לא זז, תראו רק צעקתי, וכבר סידרו רופא נוסף".

כשחזרה הביתה סיפרה אשתי על המקרה המשעשע, שאותו אדם בטוח במאה אחוז שבזכותו הגיע הרופא, כאשר היא יודעת בוודאות, שמה שהוא ראה כהצלחה, כלל לא קשור למה שהוא חושב שעשה ופעל בנידון, מנהל המרפאה כלל לא ידע על צעקותיו, וכלל לא ידע, שיש ביקוש לרופא עור, אלא עשה זאת רק כדי לקדם את המרפאה שלו, ע"י הבאת רופא מקצועי נוסף.

לא אמרתי כלום, אבל הסתכלתי חזק על הווילונות, ואז אשתי הבינה הכול, המקרה של הצועק הוא אכן מאוד משעשע: הוא חושב שבצעקותיו הצליח לסדר רופא, עובדה - הוא צער ולאחר יומיים סידרו רופא נוסף. אבל באמת כל מי שהיה עומד מהצד, ורואה את התמונה כולה היה יודע בוודאות שאין שום קשר בין שני הדברים.

וכי המקרה שלנו לא הרבה יותר משעשע? גם אנו נראים בדיוק כמו אותו צועק, אנחנו חושבים, שהעבודה מביאה כסף, וכאילו רק בזכות השעות הנוספות הצלחנו לקנות ווילונות, והרי ראינו בחוש שלאחר שעות נוספות המשכורת גודלת, אבל מאוד ייתכן, שאין כל קשר בין הדברים, הכול הרגשה מוטעית, והווילונות הגיעו מסיבות אחרות לגמרי.

למחרת הגישה אשתי מכתב התפטרות מהעבודה של שעות נוספות בערב.

להלן סיפור, המעובד מתוך 'ווי העמודים', שיש בו כדי ללמדנו כי הפרנסה היא מאת בורא העולם בלבד. ומעשה שהיה - כך היה: סיפר אברך יקר, בעל אמונה חזקה בבורא עולם: אני לומד בכולל כל היום, ואשתי עובדת כמזכירה רפואית, ברוך השם התברכנו בהרבה ילדים, והקב"ה עוזר לנו ויש לנו די צרכנו עבור לחם ומזון, אבל רק זה, וגם אם אנו רוצים מאוד לחדש איזה דבר בביתנו, כגון אשתי מאוד רוצה לקנות וילונות לסלון, אך אין באפשרותנו להפריש עבור זה כסף, כי כאמור כל הכסף שאנו מרוויחים, הכול הולך למצרכים חיוניים ביותר.

באחד הימים, כשאכלנו ארוחת ערב משותפת, הודיעה אשתי, כי בעבודתם מחפשים מזכירה רפואית, שתעבוד שעותיים בערב, מדובר במשכורת נכבדה מאוד, כי שעות אלו הן שעות נוספות ומשלמים עליהן פי אחד וחצי משעה רגילה, ולכן היא מאוד רוצה ללכת לעבוד את השעות האלו, כדי שתהיה קצת הרווחה בבית.

אמרתי לה, שבשעות הללו נחוץ מאוד, שתהיה בבית עם הילדים, ואני בטוח בכך, שכסף לא מגיע מעבודה, גם אם לא תעבוד, אם זה נגזר עלינו בראש השנה, שיהיה לנו כסף, הרי שזה יגיע, ואם לא זה לא יגיע. אבל אשתי טענה כלפיי, שאנו רואים בחוש, שמי שעובד שעות נוספות מקבל משכורת יותר גדולה, וזו מציאות - שיש לו יותר כסף.

הסברתי לה, שהכסף היה מגיע אליהם בכל מקרה, העבודה - זה רק בשביל ההשתדלות, וזאת, כי הקב"ה רוצה, שעולמו יתנהג בדרך הטבע, כאילו הכסף מגיע מעבודה, אבל הכסף שאמור להיות שלנו, יגיע אלינו בכל מקרה.

אשתי טענה - אולי בכל זאת, היום כשיש הסתרה כל כך גדולה, ואנו רואים בחוש, שכל מי שעובד מקבל כסף, ומי שלא עובד לא מקבל, זה סימן שהקב"ה רוצה שהעבודה תביא את הכסף. ראיתי, שהיא כל כך נחושה ללכת לעבוד את השעות האלו, לכן למרות הקושי הגדול שהאישה תעבוד בשעות הערב המוקדמות, לא התנגדתי.

אשתי הלכה לעבוד, ואכן בסוף החודש הביאה משכורת גדולה בהרבה, ומיד פנתה לקנות עם הכסף הנוסף, את הווילונות שכל כך רצתה, וכך כל חודש הייתה מביאה משכורת גדולה, ובכל פעם הייתה קונה איזה מוצר אחר לבית.

מפעם לפעם היה עולה הוויכוח בינינו שוב, ויכוח ענייני, כמובן, בדרך ארץ, כאשר אני טוען, שהעבודה היא רק הסתרה, אבל באמת הכסף לא מגיע מעבודה, ואשתי לא מצליחה להבין זאת, הרי אנו רואים בחוש, שמאז שהתחלתי לעבוד המשכורת גדלה, ונהייתה רווחה כספית בבית. ולמרות הקושי הגדול לשנינו בעבודה בשעות אלו, זה משתלם, כי במציאות אנו רואים בחוש, שיש לנו יותר כסף.

כמזכירה רפואית, מגיעים אל אשתי אנשים רבים, שנמצאים במצבים לא נעימים ואפילו קשים, ולפעמים האנשים גם עצבניים, וכמובן, את כל הכעס שלהם הם מוציאים עליה, למרות שהיא כלל לא אשמה במצב. אם בתחילה אשתי לקחה זאת

לע"נ

תנצב"ה

הרב יצחק בן תפאחה כדורי זצ"ל הרב שבתי בן אסתר אטון זצ"ל
 סעידה בת תופחה ע"ה מאיר מורד בן שושנה ז"ל
 אביבה בת אהרן ע"ה גאולה בת טובה ע"ה
 אברהם בן יונה ז"ל עמירם בן דבורה ז"ל
 יצחק בן חביבה ז"ל ר' עוליאל ישועה בן סטה מקנין זצ"ל
 אהרון (אורי) בן רבקה ז"ל דרור יהושע בן ארץ מיוחס ז"ל
 חי יצחק בן פרח ז"ל יוסף בן יצחק ז"ל
 יוסף בן סעדה ז"ל מל בת שמעון ע"ה
 אסתר בת נעמי ע"ה יוסף בן מרים נוסתר ז"ל
 יעקב בן סלימה ז"ל סוליקה בת עישה ע"ה
 ספירנס תקווה בת נעמה ע"ה רחל רפאת בת השמת ע"ה
 מישא אסתר בת זרה ע"ה יעקב בן פרח ז"ל
 אברהם בן דינה ז"ל אסתר בן נעמי ז"ל
 לטיף בן פרח ז"ל
 דינאל רפאל בן חגית ז"ל
 יהודה בן סעידה ז"ל
 עפאת בת השמת ע"ה
 הרב יחיא בן יוסף ז"ל
 יצחק בן ברקו דב ז"ל
 שרה בת נרקיס ע"ה
 אביגדור בן ג'ולי ז"ל
 מסעוד בן יקוט ז"ל
 מל בת שמעון ע"ה
 יוסף בן מרים נוסתר ז"ל
 רחל רפאת בת השמת ע"ה
 יעקב בן פרח ז"ל
 מאיר בן נעמי ז"ל
 זילפה בת רנדה ע"ה
 אביבה לוי ע"ה
 כל נשמות עש ישראל

הרב עובדיה יוסף בן גורג'יה זצ"ל הרב מרדכי צמח בן מזל אליהו זצ"ל
 אסתר בת בלה ע"ה נעמי בת כותן ע"ה
 מרים בת בלה ע"ה צדיק חכם בן חזיה ז"ל
 שני בת אסתר ע"ה מסודי בת חביבה ע"ה
 יונה בן סעדה ז"ל ברכה בת מרדכי ע"ה
 יפה בת רבקה ע"ה שרה בת מורברי רחל ע"ה
 אלון בן סעדה ז"ל הרב שמואל בן שמחה דרזי זצ"ל
 הרב יעקב בן מרגלית זצ"ל שמואל בן רבקה ז"ל
 משה בן רוזה ז"ל אביחי בן אסתר ז"ל
 נעימה בת גורג'יה ע"ה דוד בר חטיבה ז"ל
 רפאל בן אסתר ז"ל שמעון בן שמחה ז"ל
 ר' דב בן בנימין אלתר ז"ל אורה בת נעמה ע"ה
 שמעון בן חנה ז"ל גורג'יה בת נעמה ע"ה

גליון באר הכרעה

נערך ונלקט מתוך תוכן דברי שיחותיו של
מורינו הגה"צ רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א

בשלח

מכון
באר
האמונה

תוכן הענינים

פרשת בשלח – שירה

א	ויאמינו בה' – פרשת האמונה
ג	הזן את הכל – פרנסה לכל בריה שבעולם, וכמה 'סגולות' לפרנסה
ח	בבוא דואג – ע"י הדאגה מפסיד הפרנסה
י	וימתקו המים - המרידות עצמה מתוקה היא
יג	דבר אל בני ויסעו – בכוחה של אמונה ובטחון למהר ישועתו
טו	מסתכלין כלפי מעלה – הנצחון בזכות שתלו עצמם בחסדי הכורא
יז	ויאמינו – על כל יהודי להאמין בערך עצמו
יז	למען אנסנו – התרוממות ע"י הניסיונות
יח	איש אל אחיו – להחשיב איש את רעהו ולהיטיב לו
יט	ויטו שכבם – המטה שכמו לסבול תחת חברו ינצל מכל רע
כ	במצרים לא אשים עליך – מתנת ה'תשובה' ניתנה לכל יחיד מבני ישראל
כ	וצא הלחם בעמלק מחר – להלחם בעמלק הרוחה את התשובה למחר
כ	באו מים עד נפש - מסירות הרצון ושכירת המבעיים
כא	אשירה לה' – ענין קריעת הים ו'שבת שירה' עד עצם היום הזה
כג	שירו לה' - סגולת אמירת שירת הים בשמחה ובכוונה
כד	אילן אילן - מעלת וסגולת יום חמשה עשר בשבט
כו	לתנאו הראשון – כל הטבע משועבד לתורה ועמליה

בשלה – שירה

ויאמינו בה' – פרשת האמונה

פרשה זו יפה נדרשת בעניני האמונה בה', תחילה במעשה דקריעת ים סוף – ויאמינו בה' (יד לא), והיו מראין באצבע 'זה קלי ואנוהו' (טו ב), לאחריו בפרשת המן 'הנני ממטיר' לכם לחם מן השמים' (טז ד) וראו הכל בבירור כי פרנסת האדם וכל הצטרכויותיו בידי ה' הם תלויים ולא בידי בשר ודם כלל, ובסוף הפרשה במלחמת עמלק – המטיל ספקות וקרירות באמונתם של ישראל - 'והיה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל...' (יז יא), ואמרו (ר"ה כט.) וכי ידיו של משה עושות מלחמה או שוברות מלחמה אלא לומר לך כל זמן שהיו ישראל מסתכלין כלפי מעלה ומשעבדין את לבם לאביהם שבשמים היו מתגברים².

מה גדלו מעשי האמונה, עד שכל רגע ורגע של אמונת האדם בעולם הזה חשוב וחביב מאד בעיני הבורא יתב"ש. וכן מצינו ב'אבן עזרא' (פירוש הארוך) על הפסוק בפרשתן (יד ד) 'וידעו מצרים כי אני ה', דלכאורה צ"ב, והרי 'מצרים' הללו עומדים כעת לטבוע בים, ומהו 'וידעו מצרים'. אלא, דקאי על המצריים שנותרו במצרים, וגם על אלו הנמצאים בים קודם מותם, גם הם 'וידעו מצרים כי אני ה' - באותם הרגעים קודם שימותו. פוק חזי כמה שידד הבורא מערכות שמים וארץ, והכל בכדי להחדיר אמונה בה' באותם כופרים נאלחים אף לרגע אחד.

ביאור נפלא מבאר הרה"ק רבי מנחם מענדיל מרימנוב זי"ע (אילנא דחיי בשלה ד"ה ויאמר ה') על הפסוק

א. יש שרמזו בלשון הקרא 'הנני ממטיר לכם לחם מן השמים', ששפע הפרנסה דומה ל'מטר' הניתך מן השמים, מה המטר אי אפשר לשום בריה שבעולם לחזק ולהגביר את זרם וחוזק המטר, וכן להיפך – אין הדבר מסור בידי אדם להחליש את חוזק המטר, אלא הכל כפי שנקבע מן השמים, כן ממש היא הפרנסה – כל ההשתדלויות לא יועילו במאומה להרבות את שפע פרנסתו, וכן להיפך, אי אפשר לאדם להחליש או להפסיד פרנסת רעהו, אלא הכל יהא כפי שנקצב לו מן שמיא.

וכבר אמרו על מאמרם ז"ל (עי' תענית ח:) 'מאן דיהיב חיי יהיב מזוני' כי כמו שלגבי ענין אריכות 'חיי' של האדם ושאר בריות יחיה כל אחד בדיוק כפי שנקצב לו מן שמיא – לא רגע פחות ולא יותר, ואפילו המלך הגדול והעשיר הגדול ביותר אינו יכול להוסיף לעצמו על ימיו ושנותיו אפילו יום אחד או שעה קלה, כמו"כ א"א לשום אדם שבעולם לשנות את הנגזר עליו בעניין הפרנסה, ולא יועילו לו כל טעדיקי שבעולם להוסיף אפילו פרוטה אחת על מה שנגזר עליו. וכן בשאר כל ענייני העולם, אין כח בשום נברא ונוצר לשנות כמלוא נימא מרצון ה', וכל השתדלותו להעביר את הגזירה לא תצלח בידו.

ב. פעם נענה אברך לפני כ"ק האדמו"ר מסקווירא זי"ע, הנה באה לקראתנו 'שבת של פרנסה'... אמר לו הרבי בתיבה אחת שבת אמונה... כי כל הנאמר בה – קרי"ס, פרשת המן, מעשה עמלק, כל אלו סובבים סביב ציר אחד, והוא ה'אמונה בה', כי שלו הכל, הוא מושל בכל, ובידו לגדל ולחזק לכל, אין אדם נוגע במה שמוכן לחברו, ואין אדם משיג מאומה אם לא הוכרז כן מתחילה בשמים, ואכן, ע"י האמונה יבוא לידי 'פרנסה טובה וכלכלה'.

ג. אמנם, אף ששידד הקב"ה מערכות הטבע להביא את מצרים לידי השגת האמונה, אולם עלינו לזכור שלא תהא אמונתנו כאמונתם של מצריים, שכל זמן שלא מצאו עצמם בין הפטיש לסדן מצאו תירוצים מתירוצים שונים לומר שלא יד ה' היא המכה אותם, וכדבריו של הרה"ק הר"ב מפשיסחא זי"ע (עיי' קול שמחה) עה"פ (יד כה) 'ויאמר מצרים אנוסה מפני בני ישראל כי ה' נלחם להם במצרים', שעד הנה עדיין הקשו את לבבם חרף המכות הקשות ויד ה' שהייתה בהם, במקניהם ובכל אשר להם, ועל הכל אמרו - אין זה אלא מקרה בעלמא ומשיבושי הטבע הוא, ורק עתה כשמצאו עצמם עומדים בתוככי נחשולי המים הקמים עליהם להטביעם הבינו שהנה יד ה' קמה בהם, ויענו ואמרו 'אנוסה' - הבה ננוס כי עתה כבר רואים אנו כי אצבע אלוקים היא, אלא ש'תשובתם' כבר לא נתקבלה. ללמדנו אורחות חיים להאמין מעיקרא בהשי"ת כי אדון הכל ריבון כל המעשים... והוא משגיח בהשגחה פרטית נפלאה ומדוקדקת בכל המתרחש בעולם, קטן כגדול.

ד. והעיקר, שלא יסיח דעתו חלילה ולו לרגע אחד מקל חי. וכה רמזו (בנין שלמה משנת תרצ"ו, דרוש לחינוך הבנים) בלשון

בפרשתן (טו ד) 'ויאמר ה' אל משה הנני ממטיר לכם לחם מן השמים ויצא העם ולקחו דבר יום ביומו למען אנחנו הילך בתורתך אם לא'. וז"ל. וב'ספר הישר' לרבינו תם כתב שעיקר מכל המידות טובות הוא האמונה והביטחון, היינו שיאמין באמונה שלימה שהבורא יתב"ש הוא המנהיג ומשגיח בכל עת ורגע ונותן לכל אחד די מחסורו ואין שום אדם יכול לנגוע במה שמוכן לחבירו אפילו כמלוא נימא. ועי"ז יבוא לביטחון, שלבו יהיה נכון ובטוח בה' שכל המוכן לו מהשי"ת יבוא לידי ממילא בלי שום מורח"י ולא יבלה ימיו בטרדות והבלים להרבות הון

הכתוב במלחמת עמלק, 'והיה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל, וכאשר יניח ידו וגבר עמלק' (יז יא). ולכאורה עפ"י דקדוק הלשון, היה לו לומר 'דבר והיפוכו' - 'כאשר ישפיל ידו וגבר עמלק', שהרי השפלת והורדת היד היא היפך הרמת הידים. אלא צריך לומר, שבכדי שיגבר ח"ו כוחו של עמלק, די בכך שיסיח דעתו, ויניח את ידיו מלהרימם ולהביט השמימה (ואין נצרך ל'השפלת' ידים דווקא). וזהו עבודתו של אדם בהאי עלמא - לישא עיניו למרום בכל עת מתוך אמונה טהורה - לדעת 'עזרי מעם ה' עושה שמים וארץ', ואז יושע בכל מילי דמיטב.

ה. איתא ב'רבינו בחיי' (טו ד) דלכן הוריד הקב"ה לבני ישראל את המן בשכבם על מיטתם מבעוד ליל, והיו משכימים ומוצאים מזונותיהם מוכנים בלא כל טורח, ללמדם כי ההולך בדרכי ה' ימצא את מזונותיו ללא כל טרחה ויגיעה. ובזה מבאר הכתוב (תהלים קכז ב) **שווא לכם** - לכל אלו המדמים לנפשם כי מזונם ופרנסתם תלויים בידם, ולכן הם משכימי קום מאחרי שבת ועמלים עד הערב ואף עד חצות ליל, לאגור את הממון לקנות את אכלם, כי הלא כן יתן לידידו - ידידי ה' המאמינים בו, בעת השינה - ללא עמל וטורח לריק, ואין האדם עושה כי אם את הפעולות אשר הבורא ציווהו עשות - כחובת ההשתדלות.

אבל, אין בכוונת הדברים לגרוע מעניין ההשתדלות, שהרי בוודאי היא חוב גמור, אלא שאסור ל'משתדל' לשכוח שההשתדלות היא גזירת שמים, ואין כל שייכות בין כמות ההשתדלות לבין התוצאה - כמה ממון יבוא לידי, ולעולם לא ירוויח אם יכביר בהשתדלות, ובפרט אם היא על חשבון ה'רוחניות', כקביעת עתים לתורה או תפילה בציבור. ידוע משלו של הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע למי שברשותו חבית מלאה יין הרקח ובדופן החבית קבוע ברזא (ברז) הלה שרצה להרבות את יינו, בא והתקין עוד ברזא בצדו האחר של החבית, מתוך דמיון שיתרבה יינו עי"ז... כן ממש הוא האדם המוסיף להתאמץ ב'שעות נוספות' ויגיעה יתרה בעמל הפרנסה, ואינו משכיל שהפרנסה כולה משמים היא קצובה, וכל תוספת השתדלות כמוהו כתוספת הברז בחבית היין.

מאידיך, אין לו לאדם להתעלם לגמרי ממידת ההשתדלות (בפרט כשהיא באה כ'תירוץ' על עצלות וכיו"ב...) וכאותו אדם בירושלים שבין החומות שהיה רעב ללחם ואין בידו אפילו שווה פרוטה לקנות בה אפילו מעט לחם צר ומים לחץ, והיה הלה מסרב לעשות את ההשתדלות המוטלת עליו- לפשוט את ידו או ללכת לאכול בבית התמחוי, עד שנפח את נשמתו מרעבונו, והיו הבריות מרננים ואומרים 'הרי זה מת ממצוקת הרעב'. מששמע זאת הרה"ק רבי מנחם נחום מראחמיסטריווקא זי"ע השיב ואמר, 'לא הייתה מיתתו מיתת רעב והצמא, אלא מיתת כבוד ובושה... שלא מת אלא מפני שלא היה נאה לו להושיט את ידו ולבקש מעט עזר וסעד'.

מעשה נפלא הביא הרה"ק ה'שפע חיים' זי"ע (שפע חיים בשלח תשמ"א), וז"ל, פעם דרש הגה"ק ר"ח וויטאל זי"ע שכל אדם אשר ישים ה' מבטחו יזמין לו השי"ת כל צרכיו, אפי' שלא יעשה כל פעולה והשתדלות, בין שומעי לקחו היה יהודי פשוט ותמים שהדברים נכנסו ללבו עד שקבל ע"ע מתוך אמונה תמימה שלא לעסוק יותר במסחר אלא לעסוק בתורה"ק, הגויים שבאו לחנותו כהרגלם לעגו עליו לראותו לומד והשתוממו לשמוע שהפסיק לסחור אלא בוטח בה', אחרי כמה ימים נכנס לחנותו גוי שהחזיק בידו פרווה (fur) כבדה שקנאה בסכום מועט ורצה למוכרו ליהודי, והלה השיבו שהפסיק לסחור, גער בו הגוי, הניח הפרווה ואמר הנני משאיר פרווה זאת בידך ולכשיזדמן לך תשלם לי תמורתו, כי קשה עלי המשא של הפרווה הכבידה. משיצא הגוי מהחנות והיהודי רצה להניח הפרווה, נקרעה הפרווה ונפלו מבין הקרעים דינרי זהב רבים ויהי לפלא... לאותו יהודי היה שכן שראה שאכן נתקיים בשכנו מה שהבטיח ר' חיים ויטאל בדרשתו, אמר בלבבו שגם הוא יחדל מלהתעסק לפרנסתו, וכך יזכה גם הוא לפרווה עם זהובים, ולא זכה... כעבור כמה שבועות הלך האיש לשאול את ר"ח וויטאל לפשר הדבר במה נשתנה הוא מחברו, השיבו מהר"ח, חברך בטח בה' מבלי שיעלה על דעתו איך ישפיעו לו וסמך על הקב"ה, משא"כ אתה הרי ציפית לפרווה וכאשר האדם יש לו עצות בנפשו אינו זוכה לישועת ה'.

להבין שהחריצות בעניני עולם הזה לא תועיל לו כלום כמו שנאמר (שם יח) 'וימורו בעומר ולא העדיף המרכה והממעט לא החסיר', אזי ממילא ילך בתורתי - גם יראתם ועבודתם תהיה שלימה, ויקיימו כל התורה. וזהו שאמר (תהלים קיט פו) 'כל מצוותיך אמונה' שמי שיש לו אמונה וודאי יקיים את כל המצוות כתיקונם, כי האמונה היא אות גדול על קיום התורה, עכ"ל.

הזן את הכל - פרנסה לכל בריה שבעולם, וכמה 'סגולות' לפרנסה

בפרשתן (צו ד) 'ויאמר ה' אל משה הנני ממטיר לכם לחם מן השמים', כאן למדנו שעל האדם להאמין בכל לבו שכל הצרכותיו ופרנסתו בידי שמים הם, והקב"ה הוא הזן ומפרנס מקרני ראמים ועד ביצי כינים ובוודאי לא יטשנו, אלא יכלכל כל איש כפי צרכיו. והנה במדרש אמרו (תנחומא, בשלח) 'כל מי שיש לו מאכל היום ואומר מה אוכל למחר, הרי זה מקטני אמונה' ובפשטות הכוונה שחסרון אמונתו ניכר בעצם

ולמעשה, כי הוא מאמין ומובטח שאין ביכולתו כלום, רק מה שקצוב לו מן השמים כן יהיה, לא פחות ולא יותר.

בהמשך דבריו כתב הרה"ק מרימנוב, ואחר שיהא מושרש בלבו האמונה והבטחון שהם תרי רעין דלא מתפרשין עי"ז יבוא בנקל לקיים מצוות 'ואהבת לרעך כמוך', כי כל מה שיראה אצל חבריו לא יקנא בו, ואפילו יעשה לו חברו איזה השגת גבול, כגון אם הוא חנווני וחבירו יעשה ג"כ חנות מאותו מסחר אצלו לא ירע לבבו עליו כלל, כי יהיה נשרש באמת בלבו שאין זה חלקו, ומה שקצוב לו מן השמים - עליו אין להוסיף וממנו אין לגרוע.... ולכך אמר השי"ת 'הנני ממטיר לכם לחם מן השמים' - פירוש, הנני בעל היכולת להמטיר לכם לחם ב'פעם אחת' שישפיק לכם לימים רבים, ואעפ"כ אינני נותן לכם רק על פעם אחת 'ויצא העם ולקטו דבר יום ביומו' - כדי לקבוע בלכם מידת האמונה והביטחון, למען ידעו שמי שברא יומו ברא פרנסתו. וזהו שאמר 'למען אנסנו', פירוש, (לנסותם) אם ישימו לב

ו. הנה מדרך העולם, כאשר ישאל איש לרעהו אם מאמין בחי העולמים ישיב לו - מדוע תחשדני והרי על כולנו אמרו חז"ל (שבת צז.) 'ישראל מאמינים בני מאמינים'. אך אם ישאלוהו האם נפשו שלוהה ובטוחה שהבורא ימציא לו כל הצרכותיו, יענהו האיש בשפה רפה הלוואי שאזכה לבוא למידה זו. והאמת שאדם זה סותר את עצמו, כי האמונה והביטחון תלויים זה בזה, שהמאמין באמונה שלימה שהבורא ית"ש מנהיג לכל הברואים הריהו 'בטוח' בו שישפיק לו צרכיו, ואם אינו בוטח באמת ובתמים נראה שחסר ביסוד האמונה.

ז. המשגיח הגה"צ רבי יחזקאל לעוויןשטיין זצ"ל היה אומר, נמצאים בעולם ריבי רבבות בעלי חיים המתגוללים באשפות וכדו' ונראה שאין להם 'דואג' לפרנסתם, ולא עוד אלא שמגרשים אותם מכל מקום, ואעפ"כ מעולם לא מת בעל חי מ'רעב'... כי הקב"ה זן ומפרנס מקרני ראמים ועד ביצי כינים. ואם ב'בעלי חיים' כן, ק"ו לבני האדם שנבראו בצלם שלא יניח אותם הקב"ה שישארו מבלי מזון, א"כ דאגה מנין...

ח. ברם, בד בבד עם אמונתו - ואולי דייקא משום כן, יתפלל תמיד על מזונו, כי לגדולתה של התפילה על המזון אין חקר, ובפרט ידועה 'תפילה בציבור' כסגולה לפרנסה, וכן כתב הרה"ק ה'ישמח ישראל' זי"ע (מאורן של ישראל, אות שניח) באגרת הקודש משנת תרס"ז, וז"ל. ולמען לחזק את עמוד העבודה זו תפילה, אזהרתי גם על הסוחרים בפרנסתם, שיעשו חק קבוע לבל לשנות, שיבואו ל'בית החסידים' (לביהמ"ד) בוקר וערב להתפלל בציבור, ואף אם יצטרך להמתין זמן מה עד שיאספו המנין, ימתין וילמד דבר מה, והנני מבטיחם כי לא יפסידו עי"ז חלילה, אדרבה עוד יתברכו בשפע ברכה, ובזה ירגילו גם בניהם בחוב קדוש הזה לילך ב' פעמים ביום לבית החסידים, והנכנס לחנותו של בושם ריח טוב קולט עמו (עי' מדרש משלי פרשה יג).

אומר היה הרה"ק רבי דוד בידערמאן זי"ע שיש בזה סגולה לפרנסה בהרחבה שלא לחלוץ את התפילין דרש"י עד לאחר 'עלינו לשבח' שבשחרית

עוד סגולה מצינו, בדברי ה'חינוך' (מצווה ת"ל) 'מקובל אני מרבתי ישמרם קל, שכל הזהיר בברכת המזון מזונותיו מצויין לו בכבוד כל ימיו'.

עוד סגולה נאמר בה בפרנסה - ע"י קביעת העיתים לתורה, וכך כתב הרה"ק ה'דברי ישראל' (פרשת בחקותי בפ"י הב') כי שניים המה שנקראו 'חק', התורה נקראת 'חק', וכן הפרנסה (ביצה טז. חק לישנא דמווני), ומבאר כוונת הקרא - 'אם בחקותי תלכו', חקותי לשון רבים, כלומר שתקיימו שניהם גם יחד - שתעסקו במלאכת הפרנסה ובד בבד גם תקבעו

באר הפרשה - גשלה - שירה

ד

עתים לתורה ותפילה אז 'ונתתי גשמיכם' – פרנסה הגשמית, 'בעתם' – בזכות העתים שאתה פונה לתורה ולתפילה... לא כמו שה'בעה"ב' סובר שמפסיד פרנסתו ע"י העתים ההם, עכ"ל.

וכלומר, שרבים החושבים – אפילו מאלו הקובעים עיתם לתורה – שב'מסירות נפש' הם מקריבים מעצמם ומזמנם היקר, כלומר, שהיו יכולים להרוויח אז ממון רב, ואעפ"כ הם 'מקריבים' זאת למען התורה והתפילה. אבל טעות גדולה בידם, כי אדרבה 'קביעת עיתים' זאת היא זכות קיום פרנסתם, ודייקא בזכות 'עיתים' הללו פרנסתם מתברכת ומתקיימת בידם. ומאריך להסביר שלכן כתיב לעיל בסמוך לו (בסוף פר' בהר) 'ומקדשי תיראו', ותתפרש תיבת 'תיראו' מלשון ראייה, והיינו שעליהם להיראות בבית הכנסת ובבית המדרש. והנה, זה וודאי שאין המדובר במי שממילא בטל מן המלאכה, כי זו איננה רבנותא שרואים אותו בבית המדרש, הרי ממילא אין לו מה לעשות עם יומו... אבל, אם בחקותי תלכו (חק מלשון פרנסה) – שמתוך עיסוקיו עוזב הכל ונכנס לביהמ"ד לתורה ותפילה, (וכלשונו של הדברי ישראל -) 'ונתתי גשמיכם בעיתם', בעיתים של הליכותיו לתורה ולתפילה ולא יפסיד. כי כמו שבראיית הפנים בעליה ל'רגל' הבטיח הקב"ה (להלן לד כד) ולא יחמוד איש את ארצך בעלותך ליראות. כן יש לנו הבטחה בכל יום ובכל איש בהליכותיו 'ועליותיו' לבית הכנסת לתורה ותפילה, שעכשיו בגלות הוא כעין (בבחינת) עליה לרגל, עכ"ל.

איש יהודי היה בבני ברק ולו חנות של טפטים (Wallpapers) ברחוב הרב שך, אותו יהודי היה לו שיעור קבוע בפתגמי אורייתא בכל יום אשר ממנו לא זע אפילו לא בשעה מועטת, באחד הימים דקות ספורות לפני תחילת ה'שיעור' נכנס מאן דהו אל חנותו כשברצונו לקנות כמות גדולה של טפטים יקרי ערך, בעל החנות אמר לו שברגע זה ממש הוא חייב לסגור את חנותו על מנעול ובריה כי הגיעה שעת הלימוד, אם ירצה יבוא למחר בשעה מוקדמת יותר, הקונה ניסה בכל זאת להישאר בחנות וטען שהוא צריך את הטפטים באופן דחוף ביותר, משראה הלה שאותו קונה אינו מרפה ממנו אמר לו הישאר כאן ואני אנעל את החנות אחר כך, ובעוד כשעה ומחצה, כשהשיעור יגמר אחזור ואערוך עמך את חשבונך, אמר לו אותו קונה, האמת אגיד לך שאין ברצוני לקנות כלל אלא באתי כשליח ממס הכנסה, לבדוק האם אתה מספר לרשויות המס על כל מה שהינך מוכר, אבל, עתה משנוכחתי לראות מקרוב את יושרך במסירות ללימוד התורה הקדושה ולקביעת עיתים לה, סמוך אני ובטוח שכל עסקיך ישרים וכבר אינך צריך בדיקה. הנה אמרו חז"ל (אבות פ"ג מ"ז) 'אם אין קמח אין תורה', ומבאר ה'אור החיים' הקדוש (ריש בחקותי) אם 'אין קמח' שחסר לאדם שפע הפרנסה הרי"ז סימן ש'אין תורה' – שאינו עוסק בתורה. מעשה בבחור (שהחל לרדת מדרך הישר) שביקש לפתוח 'ביזנעס' (עסק) והוצרך לסכום מעות גדול, ויפן אל אביו, אנא ממך, הלווה לי כך וכך מעות... אמר האב, אם תניח תפילין בכמה ימים הקרובים אלווה לך את כל הסכום... ואכן הבן קיים בקשת האב והניחם ג' ימים בזה אחר זה... אמר לו האב בעזהשי"ת בתוך שבוע ימים אמציא לידך את כל הסכום, כעבור שבוע ימים פנה הבן לאב שיקיים הבטחתו, אמר לו האב אם תניח תפילין עוד חודש ימים אלווה לך המעות, ויהי כעבור חודש ימים שוב ביקשו הבן את המעות ושוב דחהו האב ב'פזמונו' – אם תניח תפילין במשך עוד ג' חדשים אלווה לך המעות, כן נשנה הדבר כמה וכמה פעמים עד שפקעה סבלנותו של הבן ושאל את האב וכי אתה עושה 'חוזק' (צחוק) ממני... אמר לו האב, מיד אחר ג' ימים הראשונים כבר הכנסתי את כל הסכום לכיס התפילין שלך... ולך מה אעשה איפה בני שפחז יצרך עליך, ואינך פותח את כיס התפילין להניחם, כיצד תמצא את המעות... והנמשל מובן, כי 'המקבל עליו עול תורה מעבירין ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ' (אבות ג ה) וכלומר, שאינו צריך לטרוח ב'דרך ארץ' להשיג פרנסתו, ואם אינו מוצא את הפרנסה הרי"ז סימן שכלל לא פתח את כיס התפילין – את הגמרא וכיו"ב... ע"כ לא מצא את כל המוכן ומזומן לו שם מבעוד מועד...

עד כאן הבאנו שנים מתוך ג' עמודי עולם, ואלו הן תורה ועבודה (תפילה), עתה שמעו נא לעמוד השלישי – גמילות חסדים ואחדות בין בני ישראל. וכן מצינו לה'רמב"ן' על הפסוק (לעיל ג יד) 'אהיה אשר אהיה' – כשם שאתה הווה עמי כך אני הווה עמך, אם פותחין את ידיהם ועושין צדקה אף אני אפתח את ידי, שנאמר (דברים כח יב) 'פתח ה' לך את אוצרו הטוב'.

הרה"ק ה'בית אברהם' זי"ע דרש זאת בלשון הפסוק (במדבר יא ז) 'והמן כזרע גד הוא, ועינו כעין הבדולח'. כי ה'מן' היינו פרנסתו של אדם, וזהו אומרו והמן – הפרנסה תבוא לו לאדם כזרע ג"ד, כפי גמילות דלים שהוא עושה כי ב'זריעת הצדקות' מצמיח לעצמו כל מיני ישועות, כי השגת פרנסה באה על ידי שאיש לרעהו יעזור ולאחיו יאמר חזק.

באר הפרשה - גשלה - שירה

ה

פעם אמר אחד מנכדי הרה"ק רבי יצחק מפשעווארסק זי"ע שהפסוק 'פותח את ידך' ר"ת של השם הקדוש פ-א-י, והוא אחד מהשמות המרמזים על ענין הפרנסה, נענה הרה"ק ואמר שהר"ת של אותיות אלו הוא - פארגינען א יודן (לשמוח כשיש לרעהו כל טוב), וכאומר בזה תריק על עצמך שפע פרנסה וכל טוב.

וכך אמרו חז"ל (עוקצין ג ב) אמר רבי שמעון בן חלפתא לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום שנאמר (תהלים כט יא) 'ה' עוז לעמו יתן' ה' יברך את עמו בשלום. ובמדרש (ויק"ר פר' צו ט) אמר רשב"י גדול השלום שכל הברכות כלולות בו... ה' יברך את עמו בשלום.

וכבר אמרו דמחלוקת אחת דוחה מאה פרנסות (של"ה מס' יומא דרך חיים אות מ"ד), ע"כ כל ערום יעשה בדעת, 'להשקיע' בהבאת שלום בינו לרעהו, כי 'השקעה' זאת וודאי תישא רווחים גדולים, ותתגדל פרנסתו בהרחבה גדולה 'מאה פעמים' ככה.

פעם התאוננו בני הבית של הרה"ק רבי משה בצלאל זי"ע הי"ד (אחיו של הרה"ק האמרי אמת' זי"ע) על מחסור הפרנסה השורר בביתם. ענה רמ"ב ואמר, הדבר הראשון שעלינו להקפיד הוא שלא תתעורר חלילה קפידה ומחלוקת במחננו, כי מחלוקת אחת דוחה מאה פרנסות...

וכך ענה פעם יהודי שהיה עליו להתערב באיזה סכסוך שהיה נוגע לחייו ופרנסתו, ויתמהו האנשים מאד - מנין לו כוחות הנפש לשתוק להבליג ולא לקחת חבל ונחלה ב'מחלוקת' זאת, ויען האיש ויאמר, מרגלא בפומיה דאינשי וואס טוהט מען נישט פאר פרנסה... (מה לא יעשה האדם עבור פרנסתו), והרי רבים מבני האדם יחצו ימים יעברו נהרות וירחיקו נדוד לימים וחדשים להביא טרף לביתם, אף אני אעשה כן, בשתיקתי כעת הזאת, ולא אדחה 'מאה פרנסות' במחלוקת אחת...

וכבר אמרו בגמרא (ב"מ נט.) 'אמר רבא לבני מחוזא אוקירו לנשיכו כי היכי דתתעתרו', פירוש שסגולה לעשירות היא לכבד את אשתו, וצריך ביאור מה ענין זה לזה. ושמעתי לפרש, דהנה בעת שחטאו אדם הראשון וחוה בעץ הדעת נתקללו שניהם, זה בקללת 'בזיעת אפך תאכל לחם' (בראשית ג יט), וזו בקללת 'והוא ימשול בך' (שם פסוק טז), ונמצא שניתן רשות לבעל למשול ולרדות באשתו ולהכריח אותה לכבדו ולשמשו כרצונו, ולכן אם מתנהג האיש כפי שורת הדין ועומד על שלו בכל תוקף מבלי לוותר כלום (ועומד שתישאר בקללתה), אף הקב"ה מתנהג עמו במדה זו וקללתו מתקיימת במלואה - 'בזיעת אפך תאכל לחם', אבל המתנהג בחסד וברחמים, ומיקל עליה מקללתה ואינו מושל עצמו עליה, יזכה שאף הקב"ה יקל עליו מקללתו שלא יצטרך להזיע כל כך בקללת הפרנסה, ויתעשר בהרחבה ובנקל.

עוד רגע אדבר לעם סגולה - סגולה לפרנסה טובה, הרה"ק הר"ן מלעכאוויטש זי"ע (הובא ב'דברי שמואל' ליקוטים אות ו') אמר על הפסוק (בראשית מט, כ) 'מאשר שמנה לחמו והוא יתן מעדני מלך', שהנה עצם יום השבת קודש הוא כולו רוחני ואינו משפיע השפעות גשמיות, אך העצה לזכות לרוב טובה וברכה בהאי עלמא, לקיים 'תוספת שבת', ומרומז בפסוק הנ"ל כי האותיות שאחר אותיות א'ש'ר' הם ש'ב'ת' (אחר א'-ב, אחר ש'-ת, ואחר ר'-ש), וזהו אומרו מאשר - שהם האותיות הקודמות לשבת ומרמזו על השעות שקודמים ליום השבת, מהם נעשה שמנה לחמו יזכה לפרנסה מרובה ויטריפהו הבורא לחם חוקו בריווח ובכבוד, אך והוא היינו יום השבת עצמו יתן מעדני מלך - מעדנים רוחניים הנשפעים ביום קדוש זה בלי שיעור וגבול.

כה אמר הרה"ק רמ"מ מרימנוב זי"ע (עטרת מנחם בשם הגאון מפלונסק) על דברי חז"ל (שבת קיח.) 'עשה שבתך חול ואל תצטרך לבריות', שהאדם העושה שבתו בעת שעדיין חול, בהוסיפו מחול על הקודש, נפתחין לו שערי פרנסה ושוב לא יצטרך לבריות.

וכפי שאמר הרה"ק מלעכוויטש זי"ע (מובא בספר 'תורת אבות'), לו היו הבעלי בתים שומעים לי, היו נוהגין בביתם 'תוספת שבת' כראוי, וממילא לא ידעו הפסד ומחסור בכל ימות השבוע.

וכך כתב בספר 'תולעת יעקב' (סוד השבת אות ו') שהמוסיף מחול על הקודש הרי הוא מרחיב בזה את גבולות הקדושה, וממילא ינהגו בו מן השמים במידה כנגד מידה וירחיבו לו את כל הצטרכויותיו בריווח, ועליו הכתוב אומר (תהילים קיט, מה) 'ואתהלכה ברחבה'.

ועתה בני שמור עצמך בקדושה ותזכה לשפע רב, וכך איתא מהר"ק ה'בית אברהם' זי"ע (בהעלותך ד"ה והמן) על הפסוק 'והמן כזרע גד הוא ועינו כעין הבדולח', המן זהו פרנסתו של אדם וכו', ועינו כעין הבדולח שהפרנסה הוא

ראגתו 'מה יאכל למחר'. אך בעלי אמונה דקדקו לומר, שחסרון אמונתו אינו דייקא בדאגת המחר, אלא בכך שהוא מרגיש שיש לו היום, כי אם הייתה אמונתו שלימה, היה מבין שאין לו משלו ולא כלום, ואף בזה היום אין לו לחם לאכול, אלא כל מזונו בא לו מידי שמים, וא"כ מה לי היום ומה לי למחר.

(טו כ) וקבלה ביד חכמים, כי כל האומר פרשת המן בכל יום מובטח לו שלא יבוא לעולם לידי חסרון מזונות. אף ב'תשב"ץ' (רנ"ו) כתב בשם הירושלמי 'כל האומר פרשת המן בכל יום מובטח לו שלא יתמעטו מזונותיו, והוסף ה'תשב"ץ' - ואני ערב', והיינו שיזכור תמיד לאן עליו לפנות בבוא עליו מחסור בפרנסה וכדו'.

נפסק ב'שולחן ערוך' (א ה) 'טוב לומר (בכל יום) פרשת העקידה ופרשת המן', וכתב ה'רבינו בחי' והטעם, כדכתב הט"ז (סק"ד) שהוא כדי שיאמין האדם שכל מזונותיו באים בהשגחה מלעילא. הוסף

לפי שמירת טהרת העינים, וכל מה שממלא תאוותו והנאותו מהסתכלויות אסורות וכו' עי"ז מנכים לו מפרנסתו. ומידה טובה מרובה כפי שימור עצמו תתרבה ותתגדל פרנסתו.

ט. ביאור נפלא ביאר בה ה'רבינו בחי' בפרשתו (טו ד, ד"ה ויצא העם), וז"ל. 'כי האומר כן מראה בעצמו שאין בטחונו אלא במה שרואה תחת ידו, ועל כן הוא מקטני אמנה, לפי שעקר האמונה להאמין מה שאין אדם רואה שיתלה בטחונו בבעל הרחמים שבראו ואת יומו שירחם עליו ויתן לו פרנסתו'.

וכן כתב הנצי"ב ב'העמק דבר' על הפסוק בפרשת עקב (דברים ח א) 'ויענך וירעבך ויאכלך את המן... למען הודיעך כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם כי על כל מוצא פי ה' יחיה האדם', ומבאר, שרצה הקב"ה להרגיל את ישראל בענוי זה - שהולכים ארבעים שנה במדבר, שלא יהא מקור פרנסתם נראה בעיניהם ואז נתן להם את המן, וללמדם לדורות עולם, שהרי יהיו כמה עתים שלא תהיה שום תקוה להשיג לחם, וח"ו יאבדו בני ישראל כל תקוה לחיות על הארץ ויטיאשו לגמרי, לזה הקדים הקב"ה ליתן להם כח ועצמה שידע שהם מתפרנסים ממוצא דבר ה', ואין פרנסתם תלויה כלל במעשי ידיהם, ומסיים שם הנצי"ב, וזהו תועלת נפלא בימי הגלות.

י. מתאמרא משם הרה"ק ה'ישמח ישראל' זי"ע שחמשה עשר בשבט הוא 'ראש השנה לאילן' (ר"ה ב.), כי אז הוא זמן ה'חנטה' בפירות האילן (שהפירות מתחילין לצמוח), ויש לחשוש שמא יבוא בעל העץ לידי התפארות לאמר, הנה כוחי ועוצם ידי עשו לי את החיל הזה, ע"י עבודתי ויגיעתי בשדה גדלים הפירות, על כן נקבע יום זה לראש השנה, להזכיר לו לאדם את 'ראש השנה' שאז כל באי עולם יעברון לפניו כבני מרון והכל נקבע ונקצב להם בו ביום, וכל מעשה ידיו אינם אלא השתדלות גרידא, אך חס מלומר שהם המביאים לו את השפע.

ויש להסמיק דברי הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע (ספר הזכות, שלח בדיבור הראשון) המבאר את דברי התוס' (שבת לא. ד"ה אמונת) 'אמונת זה סדר זרעים' - שמאמין בחי עולמים וזרע'. ולכאורה צ"ב, דבפשטות נראה דאדרבה זה שאינו עוסק בעבודת השדה מאמין הוא יותר מהעוסק, אלא מבאר ה'חידושי הרי"ם', שיותר נחשב כמאמין מי שעוסק ביגיע כפו לצורך פרנסתו, ובכל זאת מכיר ויודע באמונה שלימה שלא עבודתו ויגיע כפיו מביאה לו את טרפו וטרף ביתו, וכן בשעת נתינת הזרע באדמה מאמין ויודע שלא נתינת הזרע באדמה גורמת לצמיחת הזרעים, אלא 'מאמין הוא בחי עולמים' ותולה עצמו בחסדי השי"ת, שהוא המצמיח את הזרע, והוא הזן ומפרנס מקרני ראמים ועד ביצי כינים, ולכן רמזו 'אמונת' - זה סדר זרעים' (שבת לא.). שדיקא במקום ההשתדלות והזריעה נחשב האדם 'מאמין' אם עדיין הוא סמוך ותלוי בה' ולא במעשי ידיו.

יא. וידועה הסגולה - מהרה"ק הרמ"מ מרימינוב זי"ע, לקרוא את 'פרשת המן' ביום השלישי של פרשת בשלח. כן ידוע שהרה"ק מרימינוב דרש בקדשו במשך כ"ב שנה ב'פרשת המן' מידי שבת בשבתו, בכדי להשפיע בזה שפע פרנסה על עם בני ישראל.

כתב ב'חידושי הרי"ם' - ר"ח ניסן תרי"ב, עלה בליבי מחשבה שיזכני השי"ת לחדש בכל יום ויום דבר ב'פרשת המן', וממילא הפרנסה שיזמין לי השי"ת מהתורה הקדושה, כמו"ש חז"ל (בר"ר צו א) 'פרנסה בכל יום' - שנא' (בראשית מח טו) 'הרועה אותי מעודי עד היום הזה'.

יב. והאמונה תביא לו את הישועה, כמו שפירשו את הפסוק 'עומר לגולגולת' (שמות טו טז) עומר - הפרנסה תבוא לאדם לגולגולת - כמידת האמונה שיש בראשו של האדם, כי כגודל אמונתו כך שפע פרנסתו.

ה'משנה ברורה' (סקי"ג) להורות שריבוי ההשתדלות לא יועיל מאומה (ורק על ידי ה'תפילה' בכוחו לשנות הנגור²). וכך היה במן 'המרבח לא העדיף והממעט לא החסיר'³, וסוף דבר העלה כל אחד בידו 'עומר לגולגולת' כמו שנקצב לו מן השמים. ומוזה ילמד האדם שריבוי ההשתדלות לא יתן לו ולא יוסיף לו מאומה, ולא יתרבו מזונותיו עבור

הכלל הראשון באמונה, שידע האדם שאינו צריך להבין את כל הנעשה בעולם. כדמרגלא בפומיה דהרה"ק רבי מרדכי מנאדבורנא זי"ע לבאר בדרך צחות בלשון הפסוק בפרשתן (יז ד) 'עוד מעט וסקלוני', שפירושו לסקול באבנים – ובשפת האידיש באשטיינערן, ולדידן ייאמר – עוד מעט – וסקלוני, 'וועסטו פארשטיין', אבל עתה אין ביכולתך להבין (כי לתיבת פארשטיין יש משמעות כפולה, מלשון אבנים הסוקלים וגם לשון הבנה, ולשון נופל על לשון).

יג. מעשה באברך אחד שבאחת הלילות הודיעוהו מבית הרופא שלמחרת היום עליו להתייצב לקבל איזה טיפול רפואי, שווי הטיפול עולה לחמש מאות שקל כסף. חשכו עיניו של האברך, כי לרש אין כל בלתי אם גוויתינו ואף לא אדמתינו... לאידך, לא היה שייך לדחות את הטיפול מאחר שיסוריו היו קשים מנשוא. לעת ערב אמר לבני ביתו, אלך להתפלל תפילת ערבית, בה אבקש רחמים לאבינו שבשמים... משחזר מתפילתו קבלו בני הבית את פניו בשמחה ובצהלה, והראו לו שנמצאו בבית 500 שקל והינם מוכנים עבורו לרופא למחרת היום. ומעשה שהיה כך היה, משיצא לתפילת ערבית, החליטו בני הבית, אם המצב ירוד כל כך, הבה לכל הפחות נסדר את הבית, ובתוך ה'סדר' הגיעו לאיזה סדין ישן שמזה עידן ועידנים לא נגעה בו יד אדם, ומבין כפלי נפלו המעות. ונתברר הדבר שאותו סדין היה משמש להם כ'מסתור' למתנות נדוניתם. וכל המעות שהיו שם כבר באו לשימוש, רק מעות אלו נשארו שם מבלי משים. אברך זה מפרסם דבר המעשה, באמרו, הראוני מן השמים כי המעות כבר היו מוכנים עבורי מבעוד מועד... אלא שהוצרכתי לתפילה ובזה פקח ה' את עיני לראות את המעות...

יד. מנהג ישראל תורה לתת מזון לעופות בשבת שירה, יש שרמזו במנהג זה, כי מדרך אכילת הציפור שבגשתו אל המאכל הריהו מכופף את ראשו, מכניס המאכל ומיד מרים את ראשו כלפי מעלה, שוב מרכין ראשו וחוזר ומעלהו וחוזר חלילה. ללמדנו, שבענייני פרנסה אף שעלינו 'להשתדל', מכל מקום נזכור תמיד להרים תיכף ראשינו ועינינו למרום, לדעת שסוף דבר הקב"ה הוא הממציא לנו הפרנסה.

באופן אחר פירש הרה"ק ה'ישמח ישראל' זי"ע (סוף פרשתן), כי השור והחמור במיעוט דעתם חושבים כי מזונם בא אליהם בדין, שהרי הם עמלים עבור בעליהם בעבודת שדה וכרם, משא"כ העופות אינן מועילות כלום לבעליהם, ויודעים שאין מקבלים מזונם אלא בטוב לב בעליהם. להורות לן, שנאמין שאין הפרנסה באה לנו כי אם ב'חסדי' הבורא עלינו, כאותם העופות המקבלים מזונם בחסד מטוב הבעלים.

ובתחילת הפרשה כתב (ישמח ישראל, בשלח ג) שטעם המנהג הוא לעורר רחמים משמי מרום, שכשם שאנו נותנים משלנו אף למי שאין אנו מחויבים כי אין מזונותיו עלינו, כן יחוס וירחם הקב"ה עלינו ויפרנס אותנו בכבוד אף אם אין אנו ראויים. וז"ל. נודע דברי הזוה"ק (ח"א לא): 'באתערותא דלתתא איתער עובדא מלעילא', היינו לגמול חסד חנם אף עם אותן הבע"ח שאין מזונתן עליך, וזה לעורר רחמים עלינו אף שמצד הדין אין מזונותינו עליך שאין אנו כדאי, אעפ"כ מגודל רחמך וחסדיך תתן לנו פרנסתנו. עכ"ל. ומעתה נלמד על מידת הרחמים המתעוררת כאשר אחד נותן משלו לחברו במתנת חנם או כאשר מוותר בעבור השני.

כבר דשו בזה הרבה מהפוסקים היאך מותר להאכיל בשבת את הציפורים שאין מזונם עלינו (עיי' מג"א שכ"ד סק"י), יש אומרים שיש להניח את המזון מער"ש, ויש ששולחים את המזון ע"י קטן. הרה"ק הרי"צ מליובאוויטש זי"ע העיד (ספר הזכרונות תש"ב) ממה ששמע איש מפי איש שה'מהר"ל' זי"ע היה נוהג בכל שבת שירה לאסוף את כל ילדי תשב"ר ומלמדיהם לחצר ביהכ"ס, והחל מספר לכל הנוכחים את סיפור קריעת הים, ותיאר בפניהם את כל האותות והמופתים אשר עשה ה' לישראל עמו על הים, גם סיפר שבעת שעברו ישראל את הים ושוורו את השירה הצטרפו העופות לשירת בני"י (שמו"ר כא י), וילדי ישראל ליקטו פירות מהאילנות שצמחו בלב ים בדרך נס וחילקו מהם לציפורים המשוררות, ואז לקח לידי קערה עם 'קאש"ע' ונתן למלמדים שיחלקו מזה לילדים והם יניחום לפני הציפורים. ומדבריו למדנו טעם נוסף להנחת המזונות על ידי הקטנים, שהוא להשריש האמונה בזיכרון הניסים שהיו על הים וכדרך שנתנו הילדים על הים את הפירות לעופות.

בבוא דואג - ע"י הדאגה מפסיד הפרנסה

איתא מהרה"ק ה'נועם אלימלך' זי"ע (ד"ה ויאמר) הנה כתיב 'הנני ממטיר לכם לחם מן השמים ויצא העם ולקטו דבר יום ביומו', שאמר הקב"ה למשה, הנני מוכן להיות ממטיר לכם לחם ולהשפיע פרנסה מן השמים, אך מאחר שיצא העם ולקטו, ר"ל שהמה מחוסרים בטחון ויצאו מגדר נכון, על כן ולקטו דבר יום ביומו, שצריך לצאת לפרנסתו מדי יום, וזל"ק: שהשי"ת אומר מה שאתם אומרים שצריכים לפרנסה אני תמיד בכל עת מוכן ומזומן לפרנס ולתת לכל איש מידי יום ביומו פרנסתו בשמים. ויצא העם ולקטו וכו', פירוש אך כשאדם הוא מחוסר הבטחון ויוצא מגדר הנכון והראויה לבטוח בה', לכן ולקטו דבר יום ביומו - צריך להתחדש אליו הלקיטה מחדש, כי אם היה בומה בלב נאמן היתה פרנסתו מזומנת לו שלא בצער ועבדות כלל, כי אם במטר הזה ההולך שלא ביגיעה. עכ"ל.

וידועים דברי הר"ן (הובא ב'עין יוסף' על 'עין יעקב' מו"ק יח: ע"ש) על דבריהם ז"ל שאמרו (שם) 'ארבעים יום קודם יצירת הולד, בת קול יוצאת ואומרת, בת פלוני לפלוני, שדה פלוני לפלוני...' ומבאר הר"ן מה ענין ההכרזה אודות השדה כבר בארבעים יום קודם יצירת הולד. אלא שבאותם ימים היה נהוג ליתן שדה כנדוניא בנישואי הבת, והנה יושב לו ה'מחותן' בביתו ודואג מנין לו ממון כה רב להשיא צאצאיו (וכן בכלל על מזונותיו), לזה אמרו, ארבעים יום קודם יצירתו של בןך ובתך כבר הכריזו 'שדה פלוני לפלוני' ומה לך דואג כל כך... מדוע לא תשכיל לדעת שהדאגה איננה מועילה אפילו כמלוא נימא^{טו}, והכל

זה, ולאידך אף אם לא ירבה בהשתדלות ישרים לו הבורא מזונותיו כפי הנקצב לו^{טז}.

והעיקר, לא יחשב האדם יומם ולילה אעשה כך ותבוא ישועתי מכאן בכך וכך, או אעשה דבר פלוני ואושע בחמש מאות, באלף או בעשרת אלפי דולר וכו'... כי באמת אין האדם יודע מנין תבוא ישועתו - יעשה את שלו והקב"ה כבר ימצאהו להשפיע עליו שפע פרנסה וימלא אסמיו טובה, וכך רמז הרה"ק הר"ב מפשיסחא זי"ע (הובא ב'שפתי צדיק' פסח עו) במאמר חז"ל (פסחים קיח.) 'קשין מזונותיו של אדם כקריעת ים סוף', כי ב'קריעת הים' אמר הקב"ה למשה (יד טו) 'מה תצעק אלי דבר אל בני ישראל ויסעו', ומבואר ברמב"ן (שם) שהיו כמה כיתות בין בני ישראל שהציעו 'עצות טובות' כדת מה לעשות באותה שעה, יש מהם שאמרו להילחם עם המצרים, ואחרים אמרו לחזור למצרים, עוד כת אמרה להיכנע תחתיהם עי"ש, ולכן אמר להם קוב"ה ויסעו - עיזבו נא כל תחבולות ועצות אשר בידכם והשליכו יהבכם רק על הבורא יתב"ש, ממילא תזכו לניסים ונפלאות - שיקרע הים - מה שלא היה לעולמים עד היום. בעין זה נמי ב'פרנסתו של אדם', כאשר יפסיק האדם לתת עצות כביכול לבורא יתב"ש (ומדובר אף במי שמאמין כי מפתח הפרנסה ביד ה') - הנה אעשה עסק (בזנעם) פלוני ומשם יתן לי השי"ת כך וכך מעות, ומעסק אחר יתן לי כך וכך... אין לו אלא להשתדל' ולישא עיניו למרום בתפילה שיצליח ה' דרכו, אז יראה ברכה והצלחה בכל מעשה ידיו, ויקבל שפע רב מידו הרחבה הפתוחה והמלאה.

טו. אמנם פשוט, שלא די באמירה בפיו 'פרשת המן', אלא יתבונן בפנימיות הדברים, שכל פרנסתו והצטרכויותיו יגיעו אליו מן השמים בהשגחה פרטית.

פעם שאל הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע, אמרו חז"ל (יומא עה.) שכל אחד ואחד טעם באכילת המן את הטעם שעלה ברצונו, הגידו נא לי איזה טעם הרגיש מי שלא חשב מאומה בעת אכילתו, הוא מוטיב לה והוא מפרק לה - מי שאינו מתבונן אין לו כל טעם כלל... (עיי' בית השואבה לר"ש שוואב, עמ' 151).

טז. כבר אמר החכם, מן הניסים שעשה הבורא עם בראיו, ש'הדאגה' אינה מועלת ולא כלום, כי התבונן בנעשה בעולם וראה היאך כל אחד מסתובב מלא דאגות כרימון, על דא ועל הא, והנה אם כעת הזאת שאין הדאגות מועילות אף לא כקליפת השום, מתהלכים להם בני העולם עם 'משא' דאגות שאין בכוחם לשאת ולסבול כל כך, קל וחומר ב"ב של ק"ו, אם היה שמץ של תועלת בדאגות, היאך היו נראים בני עלמא, הרי לא היו יכולים להביט עליהם מרוב צער דאגתם...

כבר נקצב מלפנים והקב"ה הנותן לכל איש ואיש די בה רמו הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע (אמרי הרי"ם בשלה) פרנסתו ולכל גויה וגויה די מחסורה". דכתיב בפרשתן (ז א-ג) 'ויחנו ברפידים ואין מים

יז. בישיבתו הרמה של הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע למד בחור אחד שישב והמתין לזיווגו כמה שנים אחר שבא לפרקו, פעם שאלו ה'חפץ חיים' אודות מצבו, ענה הבחור שאינו מסכים רק לשידוך שיתחייבו עבורו חמשה שנים 'קעסט' (להיות סמוך) על שולחן חותנו, ולכן 'יושב' הוא... שאלו ה'חפץ חיים', וכי כמה שנים נראה לך שנקצבו ימי חיך, נבהל הבחור למשמע השאלה, ומיהר לענות לכל הפחות 'ימי שנותינו שבעים שנה ואם בגבורות שמונים שנה', אם כן - המשיך ה'חפץ חיים' ושאל - מאין תבוא פרנסתך בכל השנים ההם, ענה הבחור ואמר הרי מאמין אנכי בה' אלוקי ובוודאי שהוא יהא בעזרי בענייני פרנסה וכלכלה, אמר לו ה'חפץ חיים', הגע עצמך, אם על חמישים שנה (שאחר ה' שנים הראשונות) הינך מאמין ובוטח שהקב"ה ישלח עזרך מקודש, האיך לא תאמין בו שיוזן אותך ויתן לך כדי מחסורך אף בחמש שנים הראשונות לאחר הנישואין.

הוסיף ה'חפץ חיים' ואמר, מידה זו מידת דתן ואבירים היא, שעברו על ציווי הקב"ה והותירו מהמן למחרת, מחשש שמא לא ירד המן למחרת, אף שידעו שעל הימים שלאחר מכן, חייבים הם לסמוך על ה' הנותן לכל בריה ובריה די פרנסתה ולכל גויה וגויה די מחסורה... ואפילו הכי דאגו דאגת המחר.

וכבר אמרו למי שאמר 'פרשת המן' ביום ג' בשלה - וכי באמת רצונך לקבל מן השמים מזונך של כל יום ביומו דוגמת המן, או רצונך בכמה מיליאנען (מליונים) בבנק שלך...

מעשה כיו"ב היה בבחור אחד משיבת 'כפר חסידים' שפנה אל המשגיח הגה"צ רבי אליהו לופיאן זצ"ל, וגילה את לבו שחושב הוא לעזוב את כותלי הישיבה לעסוק ביגיע כפיים ולהרוויח מעות. שאלו המשגיח מדוע החליט כן, ויען הבחור שהרי בקרוב יזמין לו ה' את זיווגו ויקים בית בישראל, ובעזה"ש"ת יולדו לו בנים ובנות והוא צריך מעות לפרנסם, לכן רוצה הוא לחסוך מעתה מעות... פתח המשגיח ושאלו, ומי הבטיחך שאכן תינשא למז"ט, ענה הבחור ואמר, הלא כל באי עולם נישאים בשעטומ"צ ומה נשתניתי מהם, מאמין אנכי שאף אני אנשא בבוא העת. הוסיף המשגיח, ומי ערב בעדך שתזכה להיפקד בבנים ובנות, ויען הבחור בחרון קל, וכי מקלל אותי המשגיח חלילה, הלא מדרכו של עולם שיש לכל איש זרע בר קיימא ומאמין אנכי שאזכה אף אנכי להיפקד, ועתה הניחה לי לצאת לעבוד ביגיע כפיים בכדי לפרנס את כל אלה. א"ל המשגיח - מתוך דברך תנוח דעתך ויסתרו דאגותיך, שהרי מאמין אתה שתינשא כדרך כל אדם, גם תיפקד בזש"ק כדרכו של עולם, ורק בדבר אחד אינך מאמין, שיחיש הקב"ה את פרנסתך כפי שזן הוא ומפרנס את כל באי העולם...

וכבר המליצו מדברי המשנה לעניין חשש על החמץ בערבי פסחים (פסחים ט). 'אין חוששין שמא גררה חולדה מבית לבית וממקום למקום, דאם כן מחצר לחצר ומעיר לעיר, אין לדבר סוף', והיינו שלדבר שאין לו סוף אין טעם לחשוש אפילו כשמדובר על ענייני חמץ שיש בו איסור כרת, ודומיא דהכי הוא עניין הפרנסה, שהרי 'אין לדבר סוף' - כי אף אם ישיג את מזונו לשבוע זה עדיין אין לו לכל החודש, וכאשר ישיג לכל החודש ולכל השנה עדיין אינו מובטח לשנים הבאות, אם כן 'אין חוששין' לדאוג בעסקי הפרנסה אלא יבטח בשם אלוקי שיזמין לו מזונו דבר יום ביומו בעתו ובזמנו.

כתב הרה"ק ה'שפע חיים' זי"ע (חורשי ראה תשמ"ב) וז"ל. הגה"צ רבי ישעיה צבי העלר זצוק"ל אבד"ק פראמפאהל הסמוכה לרודניק היה פקח גדול מלומד במילי דעלמא, וידע את השפה הפולנית מלבד ידיעותיו בתורה, כומר העיירה שלא היה לו שיח וענין עם אנשי הכפר הנבערים, היה סר מדי פעם אל ביתו לשוחח אתו, ובשביל טובת יהודי העיירה נאלץ הרב לבלות את זמנו בשיחה אתו. באחד השיחים אמר לו הכומר, העם היהודי הוא 'עם כבד עוון', רבי ישעיה השתומם ושאלו לפשר דבריו, וענה שיש לו ראייה לדבריו, כי כשהיו בני ישראל במדבר ירד להם לחם מן השמים דבר יום ביומו, ואילו בזמננו הם לא זוכים לזה בגין עוונותיהם, אמר לו ר"י שגם היום יורד מן לבני ישראל, וביאר דבריו, בעירנו דרים כמה מאות משפחות נכריות וכמה עשרות משפחות יהודיות, ובתוך מספר משפחות מועטות אלו ישנם כמה בעלי עגלה, כמה חייטים וכמה סנדלרים, (חשוב בעצמך) אפילו אם יצטרכו כל אנשי הכפר לתקן בגדיהם מדי יום לא היו מספיקים לפרנס את כל אותם בעלי המלאכה. וממה איפוא הם מתפרנסים, אין זאת אלא שכל יהודי ניוזן בלחם מן השמים, רק שבמדבר היו רק בני ישראל ולא היה שום חשש מירידת מן לעיני כל, אבל כאן

באר הפרשה - בשלח - שירה

ובזה יבואר כפילות הפסוקים כי אכן בתחילה עדיין לא צמאו כלל למים, אלא כראותם כי 'ויחנו ברפידים ואין מים' חששו שמא יחסר להם מים לאחר זמן, התחילו לריב עם משה תנו לנו מים, וזה הפחד אשר פחדו שיחסר להם מים ויבואו לידי צמאון גרם שאכן ויצמא העם למים. ולזה כפל לומר בשנית ויצמא העם למים. אכן המאמין בה' שיתן לו מזונו כי מי שברא יומו ברא פרנסתו (מכילתא בשלח פר' ויסע ב) – וודאי שלא תִּכְנֹב תוחלתו, כי הקב"ה נותן שכר טוב לכל הבוטחים בשמו באמת (ע"כ דברי הרי"ם).

וימתקו המים - המרירות עצמה מתוקה היא

בפרשתן (טו כג-כה) 'ויבואו מרתה, ולא יכלו לשתות מים ממרה כי מרים הם. על כן קרא שמה מרה... ויצעק אל ה', ויורהו ה' עץ וישלך אל המים, וימתקו המים'. הנה מסע זה שנסעו בני ישראל כאחד ממ"ב מסעותיהם במדבר מלמד לרבים מאחינו בני ישראל המתחכמים גם כן ב'מסע' ושמו 'מרה' ל"ע (ופעמים שהם מתעכבים ב'מסע' זה זמן ארוך מאד) כשהם מרגישים כי באו 'מים' עד נפש – כעין 'ולא יכלו לשתות מים ממרה כי מרים הם', ונראה לכל אחד מהם שכביכול עזבם ה' לאנחות, ומהו חיזוקם – ע"ד מעשי אבותינו במדבר 'ויורהו ה' עץ וישלך אל המים וימתקו המים' – שנתגלה להם כי אותם מים בעצמם מתוקים הם, אלא שמתיקותם

לשתות העם, וירב העם עם משה ויאמרו תנו לנו מים... ויצמא שם העם למים וילן העם על משה, וצריך ביאור מדוע כפל 'ואין מים לשתות' ושוב 'ויצמא העם', אלא ביאורו, (ח"ל החי הרי"ם) שהשי"ת משגיח על כל העולם, והכל מאתו יתברך והוא המחיה את כולם ללא הפסק, כן משפיע מטובו לצרכי בני ישראל, ומה ועל מה יש לדאוג ולפחד יותר על חסרון פרנסתו מלדאוג ולפחד יותר על חסרון חיותו. פירוש, כי מדרך העולם לסמוך ולבטוח בה' שעוד יעניק להם שנות חיים, ואינם מהלכים בדאגות למעלה ראש - שמא ימותו למחר, ומדוע על 'מזונם ופרנסתם' מסובכים המה מלאים דאגות כרימון, עד שממש אי אפשר להביט בפניהם מרוב לחצם זו הדחק בענין הפרנסה, והרי אמרו חז"ל (תענית ח:) 'האי מאן דיהיב חיי יהיב מזוני'.

ומוסף ה'חידושי הרי"ם - ציוה ה' להשאיר מהמן למשמרת לדורות, שיראו הכל שהשי"ת משפיע בלי הפסק ומכין מזון ליראיו, אלא שבוזה שהם רודפים אחרי פרנסתם בפחד ובדאגה שלא יחסר לחמם, ואין להם ביטחון בהבורא ב"ה המשגיח האמיתי, הון ומפרנס בריותיו בלי הפסק כלל, אזי עושין פגם בהשפעת ומתישין כוחו של מעלה, שיהיה נפסק השפע באמת, וגורמים שיבואו לידי חסרון'.

כשמתגוררים בין הגויים חוששים שמא יגנבו את המן, לכן עושה לנו השי"ת נס יותר גדול שהמן יורד לכל יהודי ישר לתוך כיסו.

דבריו נאמרו אכן בדרך צחות, אבל כמה נכונים הדברים בתוכנם, קשה מאד להבין איך מתפרנס כל אדם, בפרט כשנתבונן על מצב פרנסתם של אנשי מסחר בינונים שפעם יורד שער היהלומים ופעם שער של עסק אחר... לפי סדרי וכללי המסחר מצויה עיקר הרווחה בימי סוף השבוע ועם כל זה שובתים הסוחרים ביום השבת ובטלים ממלאכה ועסק, ואעפ"כ לא רואים אנשים רעבים ללחם וצמאים למים כפי שהיה בזמן חכמי הש"ס כמו שאמרו (תענית יט:) דהוו נפישו נפוחי רעב בטבריא מדלית איסר, או כמו בזמן מלחמת העולם הראשונה בשנת תרע"ד שממש גוועו ברעב. תהילה לה' כולם חיים בצורה מכובדת ובמלבושים נאים, מי שיתבונן בעמקות יראה בעליל את מעשה אלוקינו שזן ומפרנס מקרני ראמים ועד ביצי כנים, מכין מזון לכל בריותיו אשר ברא... עכ"ל.

יח. וכך כתב הרה"ק רבי מנחם מענדל מוויטעפסק זי"ע במכתב קדשו המובא בספה"ק 'פרי הארץ' (מכתב כב, מר"ח אייר תקמ"ז) תשובה כללית על דאגת הפרנסה... הנה ידוע שעיקר האדם הוא המחשבה, וכמו שהחושב דברי טומאה הרי הוא טמא, ומי שמחשבתו נחה על ענייני טהרה הרי הוא טהור וקדוש – הכל לפי החושב, כמו כן החושב מצרותיו ודאגותיו, הרי הוא נעשה 'מקשה אחת של דאגה', ונכנס בתוך תוכם הרבה יותר מכפי שהוא עד עתה, וממילא אינו יכול ליפטר מהם, והנה בני ק"ק בעשינקאוויתץ היו שולחים אלי בכל שנה ושנה מכתב בו הם בוכים ומתאוננים על העניות והדחקות שעלה בגורלם, ורק מחמת צעקתם זאת אינם נושעים, צועקים ואינם נענים, מכיוון שהם בוכים וכל מחשבתם סביב חסרון פרנסתם, והנה בשנה זו לא קבלתי מהם את המכתב, ובזאת אני סמוך ובטוח

להם הקב"ה ויביא להם מים לשתות. אך זאת לא שיערו
בנפשם, שיהפוך הקב"ה את המים המרים עצמם
למתוקים, ויחיו נפשותם מאותם המים עצמם, כיו"ב בכל
עת צרה וצוקה ברגע אחד יהפך הקב"ה ויראה המתייסר
איך הכל היה לטובתו השלימה (ואף אם עדיין אינו רואה זאת
בעיני 'בשר' יאמין בעיני ה'שכל' שכן הוא המציאות).

אשר על כן, ברצות הקב"ה להורות לנו את הדרך נלך
בה בדרכי האמונה התמימה, קרא למקום בשם
'מרה', שייזכר לדורות בכל עת צרה ומרירות שהצרה
עצמה היא היא עצם המתקנות. כי כל מה דעבד רחמנא
לטב עבד. ואף הצרות אינם אלא מתוקות בעצם, אם
אך יאמינו בה 'תתגלה' להם המתקנות. על כן קרא
שמה מרה.

נסתרת עד שגילה להם הקב"ה מתקנותם - כיו"ב לדידן
'אדון עולם' עושה את כל המעשים, והוא מנהיג ומשגיח
עליו בכל יום ושעה להיטיבו באחריותו, אלא שכעת הנו
'מסתתר' מעמו, יבוא הקץ ויתגלה אליו, וכשידע אל נכון
כי הכל לטובה, מעבשיו כבר לא יהיו המים 'מרים'
במרירות נוראה כ"ב, וכבר מעתה ימתקו המים.

ובמו שהקשו, מדוע נקבע שם המקום מרה, הרי לאחר
הגם והפלא הגדול שנמתקו המים היה מן הנכון
לכנות את המקום 'מתוקה'. ומבארים משם הרה"ק
מקאז'מיר זי"ע, כי כששתו ממי מרה והרגישו כי מרים
המה ואינם ראויים לשתייה, החלו זועקים לשמים,
ומבקשים, אבינו שבשמים שלח לנו מים מתוקים להשקות
עם רב. והיו מחשבים על ניסים גדולים ועצומים שיחיש

שקיבלו עליהם את העצה היעוצה, שלא לחשוב יומם ולילה על הטרדה והדאגה כי המחשבה על זה מחזקת יותר
את הצרה - על כן ברור לי שרווח להם, עכתוד"ק.

יט. משל קדמון מספר על חתול שרדף אחר עכבר לאכול את בשרו, משראה זאת העכבר החל לברוח ממנו בכל
כוחו. תוך כדי מרוצתו פגש בו הפיל ששאלו אנה הוא בורח, משסיפר לו העכבר דברים כהווייתן מיהר הפיל
והשליך עליו רגבי עפר ובוץ עד שהוטמן כולו תחת החול, וכך משעבר שם החתול לא ראהו והמשיך בדרך מרוצתו
ולא מצא מאומה. כשחזר החתול מרדיפתו בפחי נפש, הבחין ברגבי העפר המונחים על אם הדרך, ומשהתבונן הבחין
שזנבו של העכבר מציץ מבין החרכים, מיהר וסילק מעליו את כל הבוץ ואכל את העכבר ולא השאיר ממנו שריד
ופליט. וללמדנו בא, א. לא כל מי שמשליך עליך רגבי עפר ובוץ ומלכלך אותך מתכוון לרעתך, כי פעמים שהוא מציל
את חייך. ב. לא כל מי שמנקה אותך ומסלק ממך את העפר והבוץ הרי הוא חפץ טובתך והצלתך. כי פעמים שאינו
אלא זומם להמיתך. כיו"ב לדידן, פעמים נראה לאדם שהקב"ה מכסהו ב'הר' של צרות, ובאמת אינם אלא לטובתו
הגמורה והרי הוא מציל בזה את חייו. אין לנו אלא להתחזק באמונה שהכל לטובתנו הגמורה.

מצינו במשנת ה'חפץ חיים' (ח"ח עה"ת, וירא הערה ו) על הפסוק (תהילים לב י) 'והבוטח בה' חסד יסובבנו', כמו שהנותן
לחולה 'רפואה' (תרופה) שהיא מרה מאד, יעטוף אותה במעטה רך ונעים (קפסולה) בכדי שלא ירגיש החולה את המרירות
שברפואה, כך נמי, בכל מיני 'מרירות' המתרגשים ובאים על האדם, יתעטף ויעטוף את הצרה בבטחון, ואז יומתק
לו הכל, ולא ירגיש שום מרירות כלל.

כ. מפורשים הדברים במדרש (תנחומא כד) 'רבן שמעון בן גמליאל אומר, בא וראה כמה מופלאין דרכיו של הקב"ה
יותר מדרכי בשר ודם, בשר ודם במתוק מרפא את המר אבל הקב"ה במר מרפא את המר', ועל כן ציוה עליו
להשליך עץ מר לתוך המים (ונחלקו שם במדרש במין העץ) ודייקא על ידו נמתקו המים. ומעתה האדם המרגיש שנסתמו
דרכי הישועה בפניו, ומאין יבוא עזרי, ואינו רואה שום דרך טבעית שעל ידה תבוא הצלתו, הרי אל יאבד עשתונותיו
אלא יתחזק באמונה, שהרי אין מעצור לה' להושיע ברב או במעט, והיפלא מה' דבר כיצד ימשיך לו הישועה. ומהאי
טעמא הקב"ה ממתיק מר במר, למען נאמין בו שגם אם נראה בעליל בדרך הטבע שננעלו השערים, הנה הקב"ה
משדד המערכות וממתיק מר במר, ולהורות כן נקרא המקום בשם 'מרה' לזכרון עולם שממתיק מר במר שלא כדרך
הטבע כלל.

בדרך זה יש לבאר האמור בשירת הים 'אמר אויב ארדוף אשיג אחלק שלל תמלאו נפשי אריק חרבי תורישמו ידי,
נשפת ברוחך כסמו ים' (טו ט-י). שכבר עמדו המפרשים (עי' רמב"ן) לאיזה צורך נכתב מחשבת פרעה בתורה, עוד צ"ב,
מדוע סייע הקב"ה בידו לרדוף אחרי בני ישראל עד הים, ולא סיכל עצתו כבר בהיותו בארץ מצרים שלא יוכל כלל
לצאת ולרדוף אחריהם. אלא רצה הקב"ה להראות כוחו וגבורתו לחזק האמונה בו ית', ועל כן סייע ביד פרעה לרדוף

למנוחה היו, ובחלק מה'שבח' שיבחו גאולים על דברי האויב 'ארדוף אשיג', כי מאתו לא תצא הרעות יי.

כיוצא בדבר מצינו ב'רבינו יונה' (ברכות כא. מדה"ר) המבאר מה דאיתא בגמ' (סנהדרין מב.) 'כל המברך על החודש בזמנו כאילו מקבל פני שכינה'. וכתב וז"ל: מפני שהקב"ה אע"פ שאינו נראה לעין, נראה הוא על ידי גבורותיו ונפלאותיו, כענין שנאמר (ישעיה מו טו) 'אכן אתה קל מסתתר אלוקי ישראל מושיע', כלומר אע"פ שאתה מסתתר, אתה הוא אלוקי ישראל שעשית עמהם כמה נפלאות ואתה מושיע בכל עת ובכל שעה, ועל ידי תשועתך רואים אותך בני אדם ואתה מתגלה להם ומכירים אותך. וגם כן בכאן על ידי מה שמחדש החדשים הוא מתגלה לבני אדם והוא כאילו מקבילין פניו, עכ"ל.

ומה מאוד צריך לעמוד על המשמר בעת הנסיון וההסתר שלא לאבד את יישוב הדעת והסבלנות. וכך נאמר בפרשתן (יד יא) 'ויאמרו אל משה המבלי אין קברים במצרים לקחתנו למות במדבר', ותמוה מאוד היאך עלתה על דעתם מחשבת פיגול זו אחר שראו במו עיניהם את ה'יד החזקה אשר ה' במצרים ואת כל האותות והמופתים, אלא שאיבדו את דעתם וסבלנותם משום שהרגישו את הצרה הקרובה, וכאשר האדם בא לידי

וכה אמר הרה"ק ה'עבודת ישראל' זי"ע (הובא בדברי יחזקאל להרה"ק משינאווא זי"ע בראשית מב ז) בפסוק בפרשתן (טו יח) 'ה' ימלוך לעולם ועד' - לשון עתיד, ובתרגום 'ה' מלכותיה קאם לעלם ולעלמי עלמאי' - לשון הווה, וצריך ביאור מדוע שינה ממשמעות הלשון - מלשון עתיד להווה, אלא, דהתרגום אינו מפרש 'לשון' המקרא, כי אם את תוכן הענין, (ע' עבוד"י תרומה ד"ה ונועדתי), וכלומר, אף שב'נגלה' נראה לו לאדם שה' ימלוך (רק ב'עתיד') כשיקיים 'והיה ה' למלך על כל הארץ' (זכריה יד ט), אבל התרגום מגלה שכבר עתה טובה היא (בהווה) 'מלכותו בכל משלה' אלא שאינו בהתגלות, כי מתחת ההסתר מסתתר הבורא, וכל הנהגת הדין מה' היא, לתכלית טובה וברכה, ואכן, 'ה' מלכותיה קאם', בלשון הווה שכבר עתה 'ה' מְלִיךְ' על כל העולם כולו.

ומטעם זה הזכירו בני ישראל בשירתם (שמות טו ט) 'אמר אויב ארדוף אשיג, אחלק שלל תמלאמו נפשי אריק חרבי תורישמו ידי', שלכאורה צ"ב, מדוע הזכירו דבר זה שלא במקומו, מה ענין הרדיפה והצרה שקדמה לנם - 'אמר אויב ארדוף אשיג', להזכירה בעיצומה של שירה וזמרה בהודאה על הנם, וביארו צדיקים, שבאותה שעה נתעלו בני ישראל והשיגו שגם המרור והגלות

ולהשיג את ישראל חונים על הים, שעל פי דרך הטבע לא היה להם שום עצה ותבונה כיצד ינצלו מידו, אלא שהקב"ה קרע את הים והעבירנו בתוכו למען נדע כי מי כמוהו באלים ה'. ולשם כך נכתב בשירה מחשבתו הרעה ארדוף אשיג וכו', בכדי שנתבונן שהנה כבר היה פסע בינם לבין המות אך הקב"ה יכול להושיע את האדם באופן שלא עלה כלל על דעתו.

ולא זו בלבד, אלא שלמפרע התברר שכל פעולות פרעה שרדף אחר בני ישראל והשיגם חונים על הים, הם אלו שקרבו אותו אל עונשו להיטבע בים ולקיים רצון השי"ת שאמר 'ואכבדה בפרעה', והרי שהקב"ה מסבב את הסיבות להביא לתכליתו, ואם נדמה לו לאדם שיש ביכולתו לפעול כנגד רצון ה' אך האמת היא שדווקא כל מעשיו הם המביאים ומקרבים לקיים עצת השם.

כא. וכך ביארו קמאי בפסוק (שמות טו כ-כא) 'ותקח מרים הנביאה אחות אהרן את התוף בידה... שירו לה' כי גאה גאה'. מדוע לקחה אותה הצדקת דייקא תוף להלל עמו לה' יותר משאר כלי זמר ככינור ועוגב או חליל. אלא, כי אופן הוצאת קול הנגינה מהתוף הוא על ידי הכאה, שמכים בו בחזקה ויוצאת ממנו שירה וזמרה בנעימה. כיו"ב באה מרים הנביאה ללמדנו ארחות חיים, שנדע כי דייקא ממקום ההכאה - ההסתרה, משם נשמעת שירת האמונה, אם אך יאמין האדם (המוכה) שהכל לטובתו השלימה. ושירה זו חשובה לאין ערוך אצל אבינו שבשמים.

מתאמרא בשם 'הנצי"ב' זי"ע על דברי חז"ל (מכילתא בשלח א) בפסוק (טו ב) 'זה קלי ואנוהו', שהיו מראין באצבע, ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל בן בוזי', ולכאורה, מניין שגם השפחות זכו לגילוי שכינה, אולי מדובר מהצדיקים שבאותו הדור, שהם שבחו ורוממו 'זה קלי ואנוהו'. אלא ביאורו, כי האומר 'זה קלי ואנוהו' - אשבח ואפאר את הקב"ה רק בעת האורה, כשבידי להראות באצבע 'זה קלי', אינו אלא בדרגת 'שפחה' גרידא, כי העובד ה' מאמין בה' אף כשאינו נגלה בפניו, וגם כי אשב בחושך ה' אור לי' (מכילתא ז ח).

ל'... ומבאר האוה"ח שהרי באותה שעה היו ישראל נתונים
בדין 'מה אלו אף אלו' (שמו"ר פכ"א), והוצרכו ל'רחמים'...
ואכן, הקב"ה חפץ היה להתנהג עמהם ברחמים ולעשות
להם גם ופלא, אלא שלא היה להם כל זכות ומצוה לעורר
ע"י רחמים על עצמם. ע"כ אמר למשה מה תצעק אלי
- אין הדבר תלוי בדי, כיון שמידת הדין מונעת אחרי
שאינם ראויים לנס. אלא דבר אל בני ישראל - שיתעצמו
באמונה בכל לבם, ויסעו אל הים קודם שיחלק - על
סמך הבטחון שייעשה להם נס, ובאמצעות זה תתגבר
עליהם מידת הרחמים... כי גדול הבטחון והאמונה הלז
להכריעם לטובה, ותמצא שכן היה.

ובכוח האמונה יומתק מצבו, ויביא על עצמו טובה
וברכה מתוך חסדים מגולים, וכמו שאמר הרה"ק
ה'דברי שמואל' זי"ע (בפרשתן) בביאור הכתוב (י"ב) 'ויהי
ידיו אמונה', שכשם שהאדם פועל 'בידיו' כל אשר יחפוץ
עשות, כך בכח האמונה לשדר ולשנות את כל מעמדו
ומצבו. וז"ל, מי שיש בו אמונה אמיתית נעשית אמונתו
אצלו כיד ממש, בדרך שהאדם מסוגל לפעול בידיו
כרצונו כך פועל הוא באמונתו. וזה היה כוחו של הס"ק
מלכו"ב' זי"ע שפעל ישועות בקרב הארץ, כי היה גבוה
מאוד במדרגה זו של אמונה, וכל יהודי שבא לפניו היה
משריש בלבו אמונה בהירה כל כך, עד שבכוחה נעשו
כל המעשים והמופתים למעלה מדרך הטבע". 'עד בא

בלבול וטשטוש הדעת מסוכן הוא לאבד לגמרי ח"ו את
האמונה בהשי"ת. וזהו שהשיבם מיד משה ואמר (פסוק יג)
'אל תיראו התייצבו וראו את ישועת ה' אשר יעשה לכם
היום', כלומר התייצבו על מקומכם הראשון בהתחזקות
בלא בלבול וטשטוש המוחין, וזכרו את בוראכם המיטיב
לכם עד הנה ועשה לכם ניסים ונפלאות במצרים, וממילא
תראו את ישועת ה' אשר יעשה לכם גם היום".

כה אמר הרה"ק ה'מאור עיניים' זי"ע (ריש פרשת וארא),
לבאר את האמור ברש"י (ריש וארא) שאמר הקב"ה
למשה 'חבל על דאבדין ולא משתכחין', שבוודאי בעת
הנסיון מאבד האדם את מדרגותיו - שבלא זה אי אפשר
שיהא 'מקום' לנסיון, אבל עבודת האדם שלא לאבד גם
את 'דעתו' - שלא ישכח מאין הוא בא ומה תפקידו
זה העולם, וזהו אומרו חבל על זה שאינם כהאבות,
דאילו הם אף בשעה דאבדין - כשאבדו מדרגותיהם
בזמני הניסיון עמדו בשלהם, ולא משתכחין - לא היו
שוכחים את דעתם מלקבל על עצמם עול מלכות שמים
בכל עת וזמן.

דבר אל בני"י ויסעו - בכוחה של אמונה ובטחון
למהר ישועתו

בפרשתן (יד טו) מה תצעק אלי. הקשה באור החיים
הק', וקשה, ולמול מי יצעק אם לא אל ה'
אלוקיו, ובפרט בעת צרה כדכתיב (יונה ב ג) 'קראתי מצרה

כב. הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע אמר פעם בקדשו, כי המעיין בתורה יווכח לראות שבני ישראל לא שהו ב'מרה' כי
אם יום אחד בלבד, ועם כל זאת 'וילונו העם לאמר מה נשתה' (טו כד), בטענה ובכיה על שאין להם מים לשתות
כי מרים הם, והרי מיד למחרת באו אילימה ושם שתיים עשר עינות מים ושבעים תמרים, אלא כך נראה האדם שהוא
קצר רואי, ואינו יכול להתאפק ולדחות אפילו לזמן קצר את מבוקשו, ומדוע לא יחיה בעיני האמונה לראות שלא
יאריכו הימים והשעות וה' ירוויח לו בכל ענייניו. ועל ידי האמונה יקנה בנפשו מידת הסבלנות, כי כל חסרון הסבלנות
בא מכך שהאדם רוצה למהר לדעת ולהשיג מה מלפנים ומה מאחור, אם אך היה 'מאמין' היה מכיר שאי אפשר לאחור
המוקדם או להקדים המאוחר.

ואגב אורחא יובא בזאת אודות מידת הסבלנות, שהנה כתיב בפרשתן (טו יג) 'נהלת בעזך' פירש"י 'נהלת - לשון
מנהל, ואונקלוס תרגם לשון נושא וסובל, ולא דקדק לפרש אחר לשון עברית, עכ"ל. וכתב הרה"ק האמרי אמת זי"ע
במכתב קדשו ('ליקוטי יהודה' בפרשתן) להג"ר יעקב העניך סנקביץ זצ"ל ראש ישיבת 'שפת אמת' ששני הביאורים עולים
בקנה אחד, כי מי שבתפקידו 'מנהל' ועוסק עם הציבור עליו להיות נושא וסבלן, להלך עם כל אחד ואחד כפי רוחו.
כג. וכה מסופר על הרה"ק מלעכוויטש זי"ע, 'מעשה והביאו אל מעונו בלכו"ב' יהודי מתושבי הכפרים הסמוכים
שנשברה רגלו באופן קשה, ציוה מרן ז"ל שיכניסוהו אליו בין מנחה למעריב וישכיבוהו על גבי מיטה שניצבה
בחדרו. עשו כדבריו ונכנס הוא ז"ל אל החולה ואמר לו, אמור אחרי 'אתה גיבור לעולם ה' מחיה מתים וכו' סומך
נופלים ורופא חולים וכו' עד ברכת מחיה המתים, אח"כ שאל אותו אתה מאמין בכל זה, והשיב החולה הן, אך מרן
ז"ל גער בו 'דובר שקרים לא יכון לנגד עיני', אמור שנית אתה גיבור וכו', ושאל אותו שנית אתה מאמין והשיב החולה

השמש', הכח הזה לפעול על ידי אמונה יתקיים ויהיה נמשך עד בא שמש משיח צדקנו. עכ"ל.

ובבר מצינו כן בתורתן של 'ראשונים', דאיתא בגמ' (ברכות ד:): 'איזהו בן העולם הבא זה הסומך גאולה לתפילה', ומבאר 'רבינו יונה' בשם רבו (ברכות ב: מדה"ר ד"ה איזהו) וז"ל. 'מפני שכשמוזכר גאולה ומתפלל מיד, הוא מראה שבוטח בה' בתפילה כיוון שמבקש ממנו צרכיו, שמי שאינו בוטח בו לא יבקש ממנו כלום. ומוסיף ה'רבינו יונה', וכן נראה ב'שמות רבה' (כג ב) שאומר שכשראו ישראל הניסים והנפלאות שעשה עמהם הבורא שלא כטבעו של עולם בטחו בו. ועל זה נאמר

(יד לא) 'וירא ישראל את היר הגדולה אשר עשה ה' במצרים ויראו העם את ה' ויאמינו בה' וגו'', וכיוון שמוזכר עכשיו אותה הגאולה שבטחו אבותינו בה' והצילם ומתפלל מיד, נמצא שגם הוא בוטח בו שיענה אותו כמו שענה לישראל בעבור שבטחו בו, ומפני זה מוזכר אותה הגאולה ומתפלל מיד, והביטחון הוא עיקר היראה והאמונה, ולפיכך זוכה בסיבתו לחיי העולם הבא', עכ"ל. נמצינו למדים מדבריו, שעל ידי הזכרת הניסים והנפלאות שהיו ביציאת מצרים תתרבה אמונת האדם ובטחונו בה', וממילא תתוסף אמונתו שבוודאי אף אותו יושע הקב"ה, וכשמתפלל מתוך אמונה זו ודאי יענהו ה', ויושיענו בכל טוב שבעולם יי.

הן, אך מרן ז"ל גער בו כבתחילה, וחזר איתנו פעם שלישית עד שהחולה צעק בכל כוחו אני מאמין בכל זה, אני מאמין. מיד ציוה עליו שירד מן המיטה והנה רגלו בריאה כמאז ומקדם, אך כדי שלא יתפרסם הדבר אמר מרן ז"ל שישאווהו לאכסניא ושם ישכב עוד יממה, ואמרו ששכיבתו ביום זה הייתה קשה על החולה ביותר אחרי שכבר הבריא לחלוטין' (הובא בתורת אבות, מעשי אבות נה).

כד. מעשה שהיה ביהודי ששמו ר' ישראל ניסנשטרוק שהיה דר בברסק, הלה עשיר גדול היה מלפנים, על שולחנו התאחדו תורה וגדולה, עד שנתהפך עליו הגלגל ואיבד את כל כספו, והוזקק לכמה אלפי רובל בכדי לפרוע חובותיו, לקנות סחורה שיוכל לשאת ולתת בה ועל ידי זה לשוב לאיטו למעמדו הראשון, חיפש מי שיקיים מצוות 'אם כסף תלווה את עמי' ולא מצא, בלית ברירה יצא לדרכו לעבר העיר לאנדאן שם מדור הבארון המפורסם ר' אנשיל ראטשילד ז"ל, לבקש מעמו הלוואה גדולה. אלא שאף הוצאות הנסיעה שארכה כשלש חדשים לא היו לו, לכן מכר מחפצי ביתו, והכסף שקיבל חילק לחצאין, מחצה לקח עמו להוצאות הדרך ומחצה השאיר ביד בני ביתו עבור לחם לאכול, עד שיחזור והיו מעות בידו.

לאחר שלושת ירחים דרכו רגליו על אדמת לאנדאן, החיש ר' ישראל את צעדיו לביתו של הבארון ראטשילד, אך הנה מיד חשכו עיניו, בראותו עשרות ומאות 'משולחים' עומדים ב'היכל' טרקלינו של הבארון, וכולם עוברים כבני מרון אצל פקידי הבית, והם מעניקים לכל העוברים חצי זהוב ולכל היותר זהוב שלם, והרהר לעצמו וכי מה אעשה עם זהוב יחיד ובודד כשהנני נצרך לג' אלפי זהובים לכל הפחות להעמיד עצמי על מעמד ראוי, ולא הרגיש שעניו מביעים את רחשי לבו ודמעות רותחות ניגרות מהם (כמאמר החכם 'העיניים חלון הלב'), הפקידים הממונים על חלוקת הצדקה הבחינו מרחוק בכל אשר נעשה בירכתי ההיכל, שאיש נכבד והדור פנים מבכה מרה את גורלו, מיהרו לגשת אליו, ואמרו לו אנן שכירי הבארון הננו, ואיננו רשאים לתת יותר מזהוב אחד לכל אחד, אמנם זאת ניעצך, בוא הנה שנית בערב שבת קודש בחצות היום, בשעה זאת נכנס לכאן הבארון לבדוק את הרשימות של כספי הצדקה, תגלה לו מצפוני לבך, ואולי תשא חן וחסד לפניו, וימלא משאלות ליבך.

ויהי ביום השישי הופיע רבי ישראל בשעה הנקובה, ואכן הבארון נשבה אחר חינו, והזמינו לסעוד על שולחנו את סעודות השב"ק. במשך כל הסעודות ישב ר' ישראל על שולחן מלכים תיבל את הסעודות באמרות טהורות, דברי תורה וחכמה המשמחים לב שומעיהם, הבארון שנהנה ממנו מאד אמר לו בעצם יום השבת סור נא אלי מיד בצאת השבת, כי דבר לי אליך, במוצאי מנוחה ישבו יחדיו הבארון ור' ישראל, ור' ישראל החל לספר לו על עברו, שעד עתה היה בעצמו עשיר גדול, ועתה נהפך ל'יורד', וזקוק הוא בדחיפות להלוואה של כמה אלפי רובל. כשמוע הברון את דברי היהודי, פנה אליו ואמר לו, אמור נא כמה היה שווי כל נכסיך בזמנים הטובים ביותר, חישוב היהודי ומצא שבזמנים הטובים עלה ערך שווי עשרת אלפים רובל, נכנס הבארון אל החדר השני... יצא ונתן לו במתנה גמורה סכום אדיר של עשרת אלפי רובל, גם רשם את שמו על גבי הנייר 'בארון אנשיל ראטשילד' ומקום מגוריו בלאנדאן,

באר הפרשה - גשלה - שירה

אינשי כד הוינא זוטרי לגברי השתא דקשישנא לדרדקי [פירש"י, כשהיינו קטנים היינו חשוכים לגברי, עכשיו שהזקנו הננו שפלים כתינוקות]. וביאר הגר"א (חידושי אגדות) וז"ל, כמש"כ במדרש (ויק"ר כה ה) משל לתרגולת כשהיא קטנה אמה זנה אותה ונותנת בפיה, וכשמתגדלת ובאה לאכול עמה מכה אותה, לפי שכבר יכולה לזון את עצמה. כן כשהאדם קטן בוטח על בוראו מאד ומנהיגו הקב"ה בהשגחה עצומה פרטיית, וכשנתגדל בוטח בעצמו וכמו כן ההשגחה נתמעטת מעליו, וע"ז היו הכרובים במשכן כרכיבא להורות הקטנים הם ברוב עם השכינה, עכ"ל.

ובך פירש רש"י מה שנאמר (ישעיה לג ו) 'והיה אמונתך עיתך חוסן ישועות - מה שהאמנת בהקב"ה בעתים שעברו עליך וצפית לישועה היה לך לחוסן'.

מסתכלין כלפי מעלה - הנצחון בזכות שתלו עצמם בחסדי הבורא

בפרשתן (י"א) 'והיה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל', איתא במהרש"א (ברכות ח"א נד: ד"ה ואבן שישב עליה משה) על דברי הגמרא (שם) 'הרואה אבן

ודע, שעצם אמונה זו יש בכוחה להביא לאדם שפע רב טוב של פרנסה וכל טובי". וכך רמז הרה"ק ה'דברי ישראל' זי"ע בפסוק (בראשית מז יב) 'לחם לפי הטף, וז"ל. אמר אא"ז זצוק"ל, פירוש 'טף' הוא בלשון רז"ל לשון הסתכלות (עי' מגילה יד: ועינוהי מטייפי), והענין הוא, כי העיקר לפרנסה שיהיה האדם צופה ומצפה באמונה ובמחון לשמים. וזהו 'לחם לפי הטף' - לפי ההסתכלות לשמים, ומי שיותר מצפה לשמים יש לו יותר, כי עי"ז יש לו כלי יותר מוכן לקבל השפע. עוד נראה לומר לפי הפירוש הפשוט בתיבת 'טף' כמשמעו, והוא, דהנה כתיב (תהלים נה כג) 'השלך על ה' והוא יכלכלך', היינו כמו התינוק שהוא אינו יודע כלל לדאוג על מזונותיו, רק משליך כל יתבו ומשאו על אביו ואמו, כך השלך על ה' יהבך והוא יכלכלך. זהו ויכלכל... לחם לפי הטף - היינו לפי הנהגת הטף, היינו לפי הערך שהוא משליך יתבו על אביו שבשמים, כך והוא יכלכלך, עכ"ל.

ובן למדנו בתורתו של הגר"א, דאמרו בגמרא (ב"ק צב:) א"ל רבא לרבה בר מרי, מנא הא מילתא דאמרי

ר' ישראל שהשתומם למראה סכום אדיר זה שלא חלם עליו כלל, פתח פיו בהלל ושיבח את הנדיבות הרבה, אך הוסיף ותמה בפני הבארון לשם מה כתבם לי קלף עם האדרעס (כתובת) שלכם, וכי זקוקים אתם שאדע את מקום המגורים בכדי שאשלח לכם מכתב תודה...

ענהו הבארון, הנה רואה אני שה'שלימזל' (ביש מזל), רודף אחריך, ומחמתו נעשית יורד, ומי יודע אם עתה כשקבלת ממני סכום גדול כזה לא תשוב להפסידו, על כן נתתי לפניך את כתובת מגורי, שלא תצטרך לשוב להיטלטל בדרך שלושת חדשים נוספים, אלא תשלח את בקשתך דרך הדואר, וכיוון שכבר בידעי ומכירי עסקינן אשלח לך שוב עשרת אלפים רובל.

עפ"י עובדא זו יתבאר לנו ביאור נפלא בכתוב (תהלים קיא ד) 'זכר עשה לנפלאותיו, חנון ורחום ה', דלכאורה צ"ב, מה ענין 'זכר' עשה לנפלאותיו למה שהוא חנון ורחום, ועפ"י האמור יבואר היטב, כי הקב"ה אומר לבניו רחומי, זכרו נא את הנפלאות אותם עשיתי עמכם בימי צאתכם מארץ מצרים, וכאשר תמצאו עצמכם בעת צרה ח"ו - היזכרו באדרעס (הכתובת) אשר יש לפנות לשם בעת צרה, התפללו אלי, ויתעורר בי הרצון לשוב להטיב לכם בניסים ונפלאות. וזהו שאמר הכתוב זכר עשה לנפלאותיו שיזכרו את כל ניסיו, כי חנון ורחום ה', וברצונו לשוב תמיד להטיב לנו, וזה ייעשה על ידי שנזכור יציאת מצרים ונאמר לפנינו שירה חדשה.

כה. על פי זה מבארים הא דמטו משמיה דהרה"ק בעל התפארת שלמה זי"ע על תפילתו של הרה"ק ה'אור לשמים' זי"ע שהינה סגולה נוראה לפרנסה ולהצלחה לאומרה בכל יום, ואף הוא בעצמו אמר תפילה זו פעמיים בכל יום בערב ובבוקר, והמתבונן בתפילה זו ישתומם מה סגולה היא זו, כי יראה שכל עניין הפרנסה אינו מוזכר שם ולו ברמיזה בעלמא, וכל אותה תפילה מלאה בדיבורי אמונה ודביקות בחי עולמים - ריבון העולמים ידעתי כי הנני בידך לבד כחומר ביד היוצר, ואם גם אתאמץ בעצות ותחבולות וכל יושבי תבל יעמדו לימיני להושיעני ולתמוך נפשי מבלעדי עוזך ועזרתך אין עצה וישועה, ואם חלילה יחפצו כולם להרע אז אתה בחמלתך תשים עיניך עלי ותשקיף עלי השקפה לטובה ממעון קדשך, הנה חבלים נפלו לי בנעימים וישועתי באה ועזרתי תגלה. ומה סגולה יש בתפילה זו לפרנסה טובה ולכלכלה, אלא ביאורו, כאשר 'יכשיר' האדם את 'ראשו' להבין שכל עזרתו משמים באה לו הרי בזה גופא יזכה לשפע רב ממרום, כי סגולת האמונה להמשיך על האדם הרחבה ועושר רב.

באר הפרשה - גשלה - שירה

תירזין זה הובא גם בדרשות ה'חתם סופר' זי"ע (דרשות רנ; שבת הגדול תקצ"א) ומבאר בזה את הפסוק (תהילים ל ז-ח) 'ואני אמרתי בשלוי כל אמוט לעולם, ה' ברצונך העמדת להררי עוז הסתרת פניך הייתי נבהל', שהרי מתחילה הפליא הקב"ה להוציא את בני ישראל מתחת יד מצרים ושעבודם באותות ומופתים ושידוד מערכות שמים וארץ, ולכאורה תמוה עד מאד, כיצד אירע ש'הסתרת פניך' - והנה מצרים נוסע אחריהם, וכי תאמר שהקב"ה עושה ניסים לחינם שאחר צאתם מתוך ניסים יחזרו מצרים לרדוף אחריהם.

אלא ביאורו, שבשעה שיצאו ישראל והיו ב'שלווה' שוב לא חשו בנפשם שהם תלויים בחסדו ית' וזקוקים לעזרתו - וזהו 'אני אמרתי בשלוי כל אמוט לעולם'. מה עשה הקב"ה - הסתיר פניו מהם בכדי שיכירו שהם צריכים לעזרתו ית' בכל עת ובכלל שעה - 'ברצונך העמדת להררי עוז' - כי הקב"ה רוצה להעמיד את בני ישראל על דרך טוב אלא שהוא מתאווה לתפילתם של ישראל^ט כמו שאמר (שם ט) 'אליך ה' אקרא ואל ה' אתהנן'. ומה הייתה תפלתם וצעתם 'מה בצע בדמי ברדתי אל שחת היודך עפר היגיד אמתך' (פסוק י), כמו דכתיב 'המבלי אין קברים במצרים לקחתנו למות במדבר'.

שישב עליה משה בשעה שעשה יהושע מלחמה בעמלק, צריך שיתן הודאה ושבח לפני המקום. וז"ל. לפי מה שמבאר שבמקום שאירע הנס מברכין (על הנס) ה"נ מקום 'ראש הגבעה' אשר שם ה'אבן' הזה הוא הוא מקום הנס בנצחון המלחמה, שעי"ז (שם) הרים משה ידיו וגבר ישראל, עכ"ל. ולמדנו כי הנצחון נעשה במקום התפילה - מקום שמרימים הידיים לשמים ולא במקום המערכה עצמה...

בפרשתן (יד י) 'ופרעה הקריב וישאו בני ישראל את עיניהם והנה מצרים נסע אחריהם וייראו מאד ויצעקו בני ישראל אל ה', ומפרש ה'אלשיך' (בפרשתן יד ה) כי אין לקב"ה חפץ אלא שיהיו בני ישראל נכנעים לפניו ומכירים כי לעולם הם צריכים לחסדיו הגדולים ורחמיו המרובים, אם אך ישכחו לרגע מענין זה מיד 'והנה מצרים נוסע אחריהם', על כן משנעשה 'ובני ישראל יוצאים ביד רמה', ובתרגום 'ברמות רוחא', מיד נשלח פרעה להביאם להכנעה שיכירו שאין בכוחם להינצל מידו לולא ה' עזרתה לנו. אך משתכירו בזה - 'ויצעקו בני ישראל אל ה' מיד בא להושיעם בענין שלא היה לפניו כמוהו 'מחוץ לדרך הטבע' וקרע את הים והעבירם בחרבה 'ביבשה בתוך הים'.

כו. ואכן על כל אדם לגשת לכל תפילה כשהוא מצייר לעצמו איך שהוא עומד על שפת הים והוא מוקף מארבעת צדדיו במצריים וחיות רעות - אני אנה אני בא - אין לי מנוס אלא בתפילה אל ה' שהוא יחיד בעליונים ושליט בתחתונים ובידו הכוח והגבורה לגדל ולחזק לכל, וכעין פירושו של רבינו עובדיה מברטנורא זי"ע (בספרו 'עמר נקא' פר' בשלח) על דברי רש"י בפרשתן (יד י) 'ויצעקו בני ישראל אל ה' - תפסו אומנות אבותם, וביאר הרע"ב שכך אמר הקב"ה למשה, כל תפילתם אינה אלא מכוח 'מנהג אבותיהם בידיהם' (ולא בלבבם) - שכך עשו אבותם בעת צרה, היו מתפללים לפני, אבל אינה מכוח ההכרה והידיעה שאין להם על מי להישען אלא על אביהם שבשמים, ולא כך היא דרכה הנכונה של תפילה.

כז. כבר אמר הרה"ק השרף מקאצק זי"ע (שם משמאל בשלח - חמשה עשר בשבט תרע"ב) על דברי המדרש (קה"ר א ג) שהאריכו לתאר למה דומה האדם במשך כל ימי חייו ומסיימים 'הזקין הרי הוא כקוף', ותמה ה'שרף' וכי מה חטאו זקני העם שמדמים אותם לקוף, אלא, הכוונה שהוא כקוף העושה את הפעולות שרואה שסובביו עושים (ר'נודק' היינו ברוחו), כך הם העושים את כל עבודתם, תורתם ותפילתם רק כי כך נהגו אבותיהם, או חבריהם, או עצמם... יש שפירשו שהוא כענין ה'אומנות' שביד האדם ובה מביא פרנסתו, כך 'אומנות אבותם' - התפילה, היא הכח שבה פעלו אבותינו את כל עניניהם ברוח ובגשם, ואף אנו נלך בדרכם זאת.

כז. ומביא החת"ס שם, והוא דברי הכתוב (שה"ש ב יד) 'יונתי בחגוי הסלע בסתר המדרגה הראיני את מראיך השמעני את קולך כי קולך ערב ומראיך נאוה', וברש"י פי' שם, יונתי בחגוי הסלע, נאמר על אותה שעה שרדף פרעה אחריהם והשיגם חונים על הים, ואין מקום לנוס לפניהם מפני הים ולא להפנות (לצדדים) מפני חיות רעות, למה היו דומין באותה שעה, ליונה שבורחת מפני הנץ ונכנסה לנקיצי הסלעים, והיה הנחש נושף בה - (מה תעשה) תכנס לפניו הרי הנחש (בפנים), תצא לחוץ הרי הנץ, אמר לה הקב"ה הראיני את מראיך את כשרון פעולתך למי את פונה בעת צרה, 'השמיעני את קולך' - (כמה דכתיב) ויצעקו בני ישראל אל ה'.

עבודתך... זוהי עבודת האדם לקום כנגדו בעוז ותעצומות להכריז 'גדול אני... קדוש אני...' כל פעולה מפעולותי מגעת עד כסא הכבוד ופועלת גדולות ונצורות^{יז}.

איתא בגמ' (ערכין טו.) ישראל שבאותו הדור מקטני אמנה היו... דכתיב (תהלים קו ז) 'וימרו על ים בים סוף ויושיעם למען שמו', מלמד שהיו ישראל ממרים באותה שעה, ואומרים (שמו נבקע הים גם למצרים במקום אחר) כשם שאנו עולים מצד זה כך מצרים עולים מצד אחר. ופליאה רבתי היא, היאך יתכן שבעת התגלות אלוקית - שראתה שפחה על הים זה קלי ואנווהו, עדיין לא האמינו בשלמות בקב"ה. וביאר הרה"ק הרמ"מ מלעלוב זי"ע, שאכן וודאי האמינו בקב"ה אחר שראוהו 'עין בעין', אלא - שלא האמינו בעצמם שהם ראויים לנס להינצל מיד מצרים, ועל כן חששו שמו יבקע הים אף למצריים ויעלו מצד אחר. ולזה נקראו 'קטני אמנה', שאף בחסרון אמונת האדם בכוחותיו כבן ישראל ייקרא 'קטני אמנה'.

למען אנסנו - התרוממות ע"י הניסיונות

בפרשתן (טו ד) 'למען אנסנו הילך בתורתי אם לא', הנה עבוד העמידה בנסיונות ברא ה' את עולמו, שהרי מלאכים יש לו מספיק בעולם העליון - כמו שאומרים ב'אקדמות' 'חיל אלף אלפין ורבוה לשמשותא',

ואכן 'שמע ה' וחנני ה' היה עוזר לי' (שם יא) - ויתבאר תיבת לי - לשמי, כלומר שאחרי תפילתם נתחדש דבר נפלא, כי עד עתה הייתה גאולתם רק בזכות אבות (לקוט תהלים סח), אבל עתה זכו להושיע בזכות עצמם ע"י האמונה שהאמינו בהקב"ה שחזרו לפני פי החירות וקפצו לים במסי"ג, והיינו 'היה עוזר לי' - לשמי ולא רק בזכות אבות, ע"כ.

ויאמינו - על כל יהודי להאמין בערך עצמו

בפרשתן (יד לא) 'ויאמינו בה' ובמשה עבדו, כתב הרה"ק רבי צדוק הכהן מלובלין זי"ע (צדקת הצדיק קנ"ד), וז"ל. כשם שצריך אדם להאמין בהשי"ת כך צריך אחר כך להאמין בעצמו, שיש להשי"ת עסק עמו ושאנינו 'פועל בטל'... רק צריך להאמין כי נפשו ממקור החיים יתברך שמו, והשי"ת מתענג ומשתעשע בה כשעושה רצונו^{יח}. וזה פירוש 'ויאמינו בה' ובמשה עבדו, ו'משה' קאי על כלל ישראל - שישים ריבוא נפשות מישראל שבדור ההוא (כלומר, שהאמינו בכוחו של כל אחד מתוך שישים הריבוא), שכולם האמינו שהשי"ת חפץ בהם, עכ"ל. ורבות יש להתחזק בדברים אלו, ובפרט בדורנו דור אחרון שחסרון אמונה זאת היא תולעת המכרסמת ומבלה כל חלקה טובה בבני ישראל, כי אין ביד היצר לקרר את האדם אלא בטענה זו - מי אתה ומה שווה

כח. ולא יאמר רשע אנכי ולא אלי הדברים אמורים, כי מצינו בפרשתן דכתיב (טו יב) תבלעמו ארץ, וברשי"י, מכאן שזכו לקבורה, בשכר שאמרו ה' הצדיק, הרי לך שאף רשע כפרעה שלא אמר ה' הצדיק אלא לרגע אחד ומיד חזר בו, ג"כ החשיב הקב"ה פעולתו ושילם שכרו משלם. וכבר אמרו בצחות כי ג' דברים מתברך כל איש לעת פטירתו מן העולם, א. שתצא נשמתו במעמד 'מנין' עשרה מבני ישראל. ב. שיזכה לטבילת גופו אחר הפטירה. ג. שיגיעו מעותיו וירושותו למקומות טובים וראויים. אף המצריים זכו לכך, יצאה נשמתם במעמד שישים רבוא מבנ"י, זכו לטבילה כהוגן במי הים. וכספם וזהבם הגיעו למקומות טובים - לידי בני ישראל.

כט. כה ביאר הגאון רבי חיים מוואלאז'ין זי"ע (נפח"ח שער א סוף פ"ט, דרשות מהר"ח שה"ש א ט, עיי' נועם אלימלך - ליקוטי שושנה ד"ה לסוסתי) וז"ל. ולכן בעת קריעת ים סוף. אמר הוא ית' למשה 'מה תצעק אלי דבר אל בני ישראל ויסעו'. ר"ל דבדידהו תליא מלתא. שאם המה יהיו בתוקף האמונה והבטחון ויסעו הלך ונסוע אל הים 'סמוך לבו לא יירא' מעוצם בטחונם שבוודאי יקרע לפניהם, אז יגרמו עי"ז התעוררות למעלה שיעשה להם הנס ויקרע לפניהם. וזהו 'לסוסתי ברכבי פרעה דמיתך רעיתי' - ר"ל כמו בסוסי פרעה שהיה היפך מנהגו של עולם שהרוכב מנהיג לסוס. ובפרעה וחילו הסוס הנהיג את רוכבו כמשרז"ל (שהסוס הנהיג את בעליו לתוככי הים), כן דמיתך והמשלתיך רעיתי עי"ז האופן ממש, שאף שאני רוכב ערבות, עכ"ז כביכול את מנהיגה אותי ע"י מעשיך. שענין התחברותי כביכול להעולמות הוא רק כפי ענין התעוררות מעשיך לאן נוטים. וזהו שאמר הכתוב (דברים לג כו) 'רוכב שמים בעזרך'. וכן משרז"ל העבודה צורך גבוה, עכ"ל. וכלומר שכל יהודי מנהיג כביכול במעשיו בזה העולם את אשר ייעשה בעולם העליון. ל. כעין זה איתא ב'שפת אמת' (וארא תרס"ג ד"ה וידבר) וז"ל. ובאמת כמו שצריכין להאמין בהקב"ה אף שאין יכולין להבין הנהגה הנעלמת של הקב"ה, כמו כן צריכין להאמין בבני ישראל אפילו שנראין כעורין ושחורין כמו שנאמר (שה"ש א ה) 'שחורה אני ונאווה'. עכ"ל.

עצמו והחזיק ידיו כלפי מעלה, אלא כשישב על האבן ונסתייע בידי אהרן וחור. וללמדנו שגם בעת חולשה לא יפול ברוחו, אלא אדרבה יתאמץ להתחזק (ולא ימנע מלבקש מאחרים שיייעו בעדו).

איש אל אחיו - להחשיב איש את רעהו ולהיטיב לו
בפרשתן (פו טו) ויאמרו איש אל אחיו מן הוא, יש שרמזו בהאי קרא, בגנות הלוקים במידות מגונות, ואינם מחשיבים איש את רעהו, ואדרבה 'מבקרים' זה את זה, ואף מדברים לשון הרע, וכך הם אומרים איש אל אחיו - פלוני מי הוא, ומה חשיבות יש בו, ושורש כל זה בא מאחר ש'לא ידעו מה הוא' - שלא התבוננו איש איש מה מצבו בעצמו.

כי כל 'בר דעת' יבין שעליו להתעסק ולהתבונן בעצמו
 בתכונותיו ומידותיו, ומה לו לאדם לעסוק 'לתקן עולם' (בפרט, כשהוא עצמו ג"כ טעון תיקון). והאמת תיאמר לכל אלו המתחזקים ומפשפשים במעשי חבריהם אם טובים הם אם לאו וכיו"ב, אנא, אנא מכם, חורבן עולם נגרם בהנהגה כזאת, חדלו לכם מדרך עקלקלות זאת, 'פשפש וימשמש איש איש במעשי עצמו' - ואם ברצונו לחקור בנעשה אצל זולתו, עדיף שיבדוק במצבו הגשמי בפרנסה או בשאר צרכיו - אולי זקוק הוא לעזרה בגוף או בנפש. ובענייני הרוח - בעבודת ה' ובתכונותיו ומידותיו

וכל עיקר ה'נחת רוח' שיש לבורא מעולמו הוא מקרוצי חומר שיש להם נסיונות ומתגברים עליהם.

כך פירש הרה"ק מלעכוויטש זי"ע (תורת אבות ד"ה למען אנחנו) בהאי קרא למען אנחנו הילך בתורת אף כשהוא במצב אם לא. היינו כשבא לזמן קושי והסתרה, ואעפ"כ הוא מתגבר לילך בדרך הישר, הרי אז הוא עיקר חשיבותו, שעומד איתן להתחזק בזמנים אלו באמונה טהורה".

ומצינו בחשיבות ההתגברות בעת הקושי, בגמרא (ברכות נד.) 'הרואה אבן שישב עליה משה בשעה שעשה יהושע מלחמה בעמלק, צריך שיתן הודאה ושבח לפני המקום', וכבר עמדו המפרשים לבאר מה חשיבות יש באותה אבן, וכי ניצחו במלחמה בגלל שישב משה על האבן. ואמרו צדיקים לבאר, שהרי כדי לנצח במלחמה היה משה צריך להחזיק ידיו כלפי מעלה, ככתוב בפרשתן (ז' יא) 'והיה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל', ובשנחלש משה תמכו בו אהרן וחור שישארו ידיו כלפי מעלה, אך מאחר וקומתו של משה הייתה עשר אמות (ברכות נד:) לא הגיעו אהרן וחור לקומתו עד שנתיישב משה על האבן (והנמכה קומתו), ורק כך ניצחו את עמלק בדרך גם ולמעלה מדרך הטבע, נמצא שכל מטרת האבן הייתה כשהיה תשות כח וכעין נפילה אצל משה, לכן יברך כשרואה את האבן, כי אין עיקר הברכה על השעה שעמד בכוחות

לא. וכבר אמר החכם, שכמו בעניין חכמת השיר יראה המתבונן שאי אפשר לזמר ניגון בקול ישר, אלא על ידי שהקול עולה ויורד נבנית לה שירה נפלאה, כך על האדם להאמין שדייקא על ידי עליותיו וירידותיו, נוצרת לו שירת חייו, שירה עריבה ונפלאה, כי אף הירידות והדברים הקשים הבאים על האדם הלא הם לטובתו השלימה.
לב. בצחות אמרו, שיש המצריכים להחזיק את האתרוג הפוך בשעה שמברכים על הלולב (או"ח תרנ"א ד), ללמדנו כי כשאדם נמצא במצב הנראה כאינו טוב כדאמרי אינשי 'מיט'ן פיטעם אראפ' (כ'שפיטעם' כלפי הקרקע) - זהו שעת הכושר לברך...

לג. וכך ביארו צדיקים (י"לקוט אוהב ישראל, עירין קדישין השלם בשם הרה"ק מרוזין זי"ע) בפסוק (יג ב) 'קדש לי כל בכור פטר כל רחם בבני ישראל, באדם ובבהמה לי הוא', וכה ביאורו, **קדש לי** - הרוצה להתקדש, ידע שכל בכור - כל יהודי חשוב ממנו, ולכן **פטר כל** - תחילת דבר יקיים בנפשו רחם - לרחם בבני ישראל, שמא תאמר באדם ובבהמה שאינו אדם אלא כבהמה, תשובתך **לי הוא** - אין זה מעניינו של אדם אם פלוני אדם או עושה מעשה בהמה - כי אם מעסקיו של הקב"ה.

וכך פירש הגאון המשגיח רבי יחזקאל לעווינשטיין זצוק"ל (אור יחזקאל מידות עמו' בג) שתלמידי ר' עקיבא לא נהגו כבוד זה בזה (יבמות סב:) כי חששו שמא ע"י שניהגו כבוד איש ברעהו יביאוהו לידי גאווה. ובאמת היה זה פגם כי אין זה מעניינו של אדם ה'דאגה' אודות ענוותנותו של רעהו, אלא יהא עניו לעצמו... ואת רעהו יכבד בכל הכבוד ששייך לו...

איתא בתנא דבי אליהו (רבה כח) 'וכך אמר להם הקב"ה לישראל, מה אני מבקש מכם, אלא שתהיו אוהבין זה את

במצרים כשכל אחיהם כבר יצאו משם. ולכאורה יפלא, שהרי איתא במדרש (שמו"ר בא) וז"ל. 'חושך למה הביא עליהם, לפי שהיו פושעים בישראל שלא היו רוצים לצאת ממצרים, אמר הקב"ה אם אביא עליהם מכה בפרהסיא יאמרו המצרים, כשם שעבר עליו כך עבר עליהם, לכך מתו באפלה'. וקשה, אם כל כך הפליגו דתן ואבירם ברשעותם עד שלא רצו לצאת ממצרים, מדוע לא מתו כשאר הרשעים מבני ישראל בשלושת ימי האפילה. וביותר קשה, עפ"י הידוע (מדרש שכל טוב שמות יד כא) שהקב"ה עשה להם גם וקרע עבורם את הים בשנית, בזכות מה זכו בפנ"ע לנס גדול כזה.

ומקדים להביא דכתיב (ה יד) 'ויוכו שוטרי בני ישראל אשר שמו עליהם נגשי פרעה לאמר מדוע לא בליתם חקכם ללבן כתמול שלשם גם תמול גם היום', וכל זה בא להם כי הם לא היכו את בני לוחם לסיים מכסתם, וע"ז היו הנוגשים המצרים מכים בשוטרי בני ישראל מכות נמרצות. והרי דתן ואבירם היו מאותם השוטרים (שמו"ר ה כ-כא), ואף הם ספגו מכות נמרצות על כך שלא היכו את אחיהם (וכדאיתא שם משמיה דרבי יוחנן שלכן אמרו 'למה הבאשתם את ריחנ' שמרוב המכות הקשות שסבלו הבאיש ריחם), לכן אמר הקב"ה, יהודי שהסכים לסבול מכות נמרצות, וחבל בכדי שלא להכות יהודי אחר, אף אם רשע גמור הוא, אין כוח ביד שלושת ימי אפילה להרגו ולא ביד נחשולי המים להטביעו, וזכו להינצל ממיתות אלה. ללמדך כמה גדול ורם הוא כוחה של

ניחיהו לנפשו, ויתן לו להיות 'רואה חשבון' לעצמו בלא סיוע אחרים...

מה גדלה מעלת הנוהר בכבוד הבריות, כדמצינו ב'ירושלמי' (דמאי א ג) שרבי פנחס בן יאיר הוצרך לחצות את 'נהר גינאי', ציווה רפב"י על הנהר שיבקע, ונבקע בפניו, שאלוהו תלמידיו האם גם הם יכולים לעבור אמר להם, מי שיכול להעיד ע"ע שמימיו לא פגע ביהודי יעבור מבלי כל חשש. מכאן נראה, כי השומר פיו ולשונו מלפגוע באיש ישראל בין בדיבור ובין במעשה, שקול כנגד שישים ריבוא מישראל שבזכותם נבקע הים, וראוי לו שיעשו עמו את הנס הגדול מן השמים.

ומידה טובה מרובה, שכר הרבה ישלם הבורא למי שאינו חוסך דיבורים טובים מחברו. וכך ביאר הרה"ק מווארקי זי"ע ('בית יצחק' בשלח) כיצד קיימו בני 'מצוות צדקה וחסד' בהיותם במדבר, והרי לא היה מחסור לאיש, כי לכולם ירד לחם מן השמים, ואף גם לבגד לא הוצרכו ל'נדבות', שהרי 'שמלתם לא בלתה מעליהם', אלא, כל ענין 'צדקה וחסד' היה על ידי דברי חיווק ועידוד איש לרעהו, שאין לך צדקה גדולה מזו".

ויטו שכם - המטה שכמו לסבול תחת חברו ינצל מכל רע

נוראות מצאנו בתורתו של הגה"ק מהרי"ל דיסקין זי"ע (מהרי"ל עה"ת בשלח ברה"ה ואמר) דכתיב בפרשתן (יד ג) 'ואמר פרעה לבני ישראל נבוכים הם בארץ', ובתרגום יונתן, ואמר פרעה לדתן ואבירם שנשארו

זה, ותהיו מכבדין זה את זה, ותהיו יראים זה מזה... וכבר כתב הגר"א באגרתו, רוב מצוות התורה הם לשמח אחרים. הרה"ק רבי דוד מלעלוב היה ידוע ב'אהבת ישראל' שאין בדומה לה, ולא היה מסוגל לראות כל רע על שום אחד מישראל, עד שהיה אומר שכל יהודי 'קדוש' ונעלה הוא, ואין שייך בו רע כלל וכלל, ומה שלפעמים רואים שהוא מתנהג שלא כשורה, אין זה אלא מחמת חלק ה'גוי' שבו.

פעם נסע הרר"ד יחד עם מחותנו הרה"ק היהודי הקדוש זי"ע, על אם הדרך עברו ליד איזה פונדק, נכנס לשם הרר"ד לשעה קלה, אך לא יצא את פני הבית כי אם לאחר זמן מרובה, משיצא שאלו היהודי הק', מחותן, מדוע התמהמהתם לצאת מן הבית, ענהו הרר"ד כי ראיתי שם 'יראת שמים' מופלגת של יהודי ולא יכולתי לסור מעליו. בתוך הבית שהו יחדיו אב ובן, האב היה 'לא יוצלח', וכל אימת שהבן ביקש מעמו דבר מה לצורך עבודתו הביא לו האב חפץ אחר... לפתע קצף הבן על האב וצווח עליו, אם לא הייתי מתיירא מאלוקי כבר הייתי הורג אותך למוות, והרר"ד לא הפסיק מ'להתפעל' מהיראת שמים המרובה של הבן שאינו רוצח את אביו רק מפני יראת העונש של מעלה.

לד. הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע (בפרשתן) ביאר שהרי כל אחד טעם במן את הטעם שהעלה על דעתו (יומא עה.), והיו העשירים גומלים חסד עם העניים שלא הכירו בטעם בשר ודגים וכל מטעמים, ותארו בפניהם את הטעמים הטובים שבמאכלים, וכך קיימו את מצוות הצדקה.

כבדים ויקחו אבן וישימו תחתיו וישב עליה ואהרן וחור
תמכו בידיו מזה אחד ומזה אחד, נוראות מצינו ב'תרגום
יונתן' (יז יב), שמושה רבינו נענש והיו 'ידי משה כבדים'
(מבלי כח להחזיק את ידיו כלפי מעלה) מפני שלא הזדרז ודחה
את המלחמה למחרת, והיה עליו להעביר את הטומאה
מן הארץ תיכף ומיד ולא לדחות פורקן של ישראל.

ובאמת כבר רמזו כן צדיקים בלשון הפסוק 'וצא הלחם
בעמלק מחר', שעלינו להקדים ולצאת למלחמה
בנגד אותו 'עמלק' היצר המלמדנו לדחות כל דבר טוב
וכל הנהגה טובה - 'למחר... למחר...' כלומר, הנח לי
עתה ובעזי"ת למחר אקח את עצמי לעבוד את ה'.
כי כך היא דרכו של יצר, מתחילה ינסה להניא את האדם
- כי כבר אברהם תקוותו, כיצד יתקן את כל אשר עיוות,
או יפתנו שממילא לא יעמוד בקבלתו, ואם יראה היצר
שאין האדם שומע לו - יבוא אליו בחלקלקות לשונו
שעדיף לו להתחיל דף חדש רק ממחר, וכוונתו היא
לדחותו כדי שתפוג ההתעוררות, ואז יקל עליו למנוע
ממנו להתחזק, מה יעשה האדם - מצוה הבאה לידי אל
תחמיצנה, אלא עשה אותה לאלתר מבלי להתמהמה ורק
כך יעלה על דרך המלך.

באו מים עד נפש - מסירות הרצון ושכירת הטבעיים
ב'ראשית חכמה' (שער האהבה פ"ח אות ו) מביא את כל
קורות ישראל בקריעת הים, וכפי שלמדנו
רז"ל כי דייקא לאחר שנחשון בן עמינדב קפץ ומסר
נפשו עד שהיכו המים באפיו אזי נבקע להם הים. וכתב
שמכאן נלמד שכל הרוצה שהקב"ה יעשה לו נס למעלה
מדרך הטבע, הרי עליו תחילה למסור את נפשו ואת
רצונותיו ולשכור את טבעו, ואז ינהג עמו הקב"ה שלא
בדרך הטבעי.

מסירות גוף (ונפש) בדאגתו לזולת, וזה הוא עיקר גדול
בחיינו של אדם.

במצרים לא אשים עליך - מתנת ה'תשובה' ניתנה לכל
יחיד מבני ישראל

בפרשתן (טו כו) 'כל המחלה אשר שמתי במצרים לא
אשים עליך כי אני ה' רופאך', ולכאורה צ"ב,
דהיה לו לומר 'כל המכה אשר שמתי במצרים' ולא כל
המחלה, ומבאר ה'חתם סופר' (תו"מ ד"ה כי אני ה' רופאך)
שהכוונה היא על המחלה של 'כי אני הכבדתי את לבו
ואת לב עבדיו', שהקב"ה הכביד את לבם שלא יוכלו
לשוב בתשובה אליו, ובוזה בא להבטיח לבני ישראל
ש'מחלה' זו לא אשים עליך, שלא יסגור הקב"ה דלתות
התשובה בפני בניו רחומיו, אלא הפתח פתוח לכל יהודי
לשוב אליו יתב"ש, ואביו שבשמים מחכה ומצפה לו
מתי ישוב אליו.

וישיב לעצמו, וכי גרוע הנני מאותם שעמדו על הים
וכפרו בקוב"ה ובטובתו, בתלונתם 'המבלי אין
קברים במצרים לקחתנו למות במדבר' (יד יא), ואעפ"כ
זכו מיד בלילה שלאחריו ל'קריעת הים' ולהתגלות אלוהית
שהיו מראים באצבע ואומרים 'זה קלי ואנוהו' וראתה
שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל בנבואתו, והיאך
היה כדבר הזה. אלא מכאן הוכיח הרה"ק ה'שפת אמת'
זי"ע (פסח תרל"ב בד"ה והנה) שבכוח כל יהודי באשר הוא
ליהפך 'בשעתא חדא ברגעא חדא' מרשע לצדיק, מאפילה
לאורה להיות אהוב וחביב וקרוב לאביו שבשמים.

וצא הלחם בעמלק מחר - להלחם בעמלק הדוחה את
התשובה למחר

בפרשתן (יז ט"ב) 'ויאמר משה אל יהושע בחר לנו
אנשים וצא הלחם בעמלק מחר... וידי משה

לה. כה אמר הרה"ק הרבי רבי העניך זי"ע (חשבה לטובה עה"ת, פסח), הנה בתורה מצינו בקריעת ים סוף, שהתורה
אמרה 'ויבקעו המים', ומדוע כינו בגמרא ומדרשים את הנס 'קריעת ים סוף' ולא 'בקיעת ים סוף', הרי קריעה
היא רבה היא יותר מבקיעה. אלא, שהקב"ה אכן ציווה על הים רק על בקיעה של מה בכך - שבתוך הבקע הקטן
יעברו בני ישראל. אך בפועל משהגיעו ישראל לים סוף והים ראה וינוס - מה ראה, ארונו של יוסף ראה, ובראות
הים את ארונו של יוסף, שהתגבר על הנסיונות בקדושה נעלית, וקרע את עצמו מעל לטבעו. מיד נקרע הים. כי
זה הקורע את עצמו למעלה מטבעו הרי כל מוסדי תבל נקרעים לפניו.

כי עיקר חשיבות האדם היא בהתגברותו על הנסיונות. מעשה באברך מדרי ארה"ק, ששמע בשיעור מפי אחד
המגידיים, כי מובא בספרים שבשעה שיהודי מתגבר על נסיון, והוא מתקדש ומשבר את טבעו לעשות רצון קונו,
באותה שעה נפתחים כל שערי שמים ובידו לפעול כל מה דבעי. לאותו אברך הייתה ל"ע בת שחלתה במחלה, ושכבה

אשירה לה' – ענין קריעת הים ו'שבת שירה' עד עצם היום הזה

בספר 'רמתיים צופים' (על התנכ"א להרה"ק רבי שמואל משינאווא, פט"ז זוטא אות ז') מביא שהרה"ק רבי יצחק מווארקו זי"ע שאל את הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע מדוע נקראת שבת זו נקראת 'שבת שירה' על שם ה'קריאה' שקוראים בשבת זו שירת הים, (שהרי אינו עתה

כדברים האלו כתב הרה"ק ה'כני יששכר' מדינוב זי"ע (אגרא דפרקא אות כ"ד) בשם הר"ר ריי"מ מולאטשוב זי"ע שכל הרוצה לפעול ישועה ונס בשינוי מדרכי הטבע, כגון זה שאינו יכול להוליד ורוצה להיפקד בזרע של קיימא, יעשה מצווה גדולה שלא כטבעו ובוה ישבר את כל המסכים המכדילים בינו לבין הישועה הנצרכת¹.

בחוסר אונים בבית החולים בעיר באר שבע, באחד הימים הוזקקו הרופאים לסממני רפואה יקרים שלא היו תחת ידם, ורק בעיר תל אביב הייתה אפשרות להשיגם. בלית ברירה נסע האברך לתל אביב לקנות הרפואה לבתו, משירד האברך מהאוטובוס על פתחה של תל אביב, נתקל במראה שאינו הגון, תיכף התגבר האברך על יצרו ועצם את עיניו בכל כוחו, ובכוחות אדירים עמד בניסיון. תיכף נזכר האברך באלו הדברים ששמע מפי המגיד, ויפן לקרן זוית, ושפך את לבו בדמעות שליש לפני קונו, שירחם על בתו וישלח לה רפואה שלימה מן השמים...

משסיים האברך את תפילתו, פנה להמשיך בדרכו לחנות הרפואות, ובתוכ"ד התקשרו אליו בני ביתו, בתחילה לא עלה בידה להוציא הגה מפיה רק בכתה מאין הפוגות, עד שנרגעה רוחה לאחר כמה רגעים, וסיפרו שבתם התעוררה לפני כמה רגעים, והרופאים שמיהרו לבדקה נדהמו לגלות שהמחלה החלה לרדת וכבר אינן כל צורך ברפואות... הבט וראה כמה גדול כוחו של המתגבר על טבעו.

וכבר איתא בספר חסידים (קצו) שאותיות נ' וס' סמוכים זה לזה, לרמז כי האדם ה'נס' מעבירה שבאה לידו, עושים לו 'ניסים'.

כתב הגאון בעל 'שבט הלוי' זצוק"ל (שה"ל ח"ד נה) במענה למי שביקש מאתו דרך תיקון במקום תעניות וסיגופים על עבירות חמורות ביותר, ומעתיק שם את לשונו של הרה"ק ה'ישמח משה' זי"ע (בספרו ח"ג י"ח) שבחלומו גונב באזנו מן השמים, כי אכן, כל הפורש מדבר עבירה עליו לסגף עצמו בצער בכדי לכפר על העוון, מכל מקום מי שכבר משוקע בעוון ונשתרש בחטא, אם מתגבר לעזוב את דרכיו הרי עצם הפרישה מן העבירה צער גדול היא לו, ממילא יצא בכך ידי חובת הצער שעליו לעבור. ומסיים בשה"ל, שאף שאין פוסקים הלכה מן החלום, 'הענין מצד עצמו יראה אמיתי'. ולא רק בענין הקדושה הדברים אמורים, אלא בכל ענין שהאדם 'משבר את טבעו', מעשה ביהודי שנכנס בערש"ק אחר חצות אל הגה"צ רבי אלחנן היילפרין זצוק"ל בביתו שבלאנדאן, וכה אמר לו 'איך בין א שיינער איד' (הגני יהודי נכבד ונשוא פנים) ואף קול ערב יש לי, מן הראוי שתכבדוני ב'תפילת מוסף' למחרת בבית מדרשכם... ענהו רבי אלחנן, הנה בית המדרש של בני הקהילה הוא, ולאחד מבני הקהילה יש יא"צ בשבוע הבעל"ט וה'עמוד' שייך אליו, גש נא אליו וטול רשות מאתו להתפלל לפני העמוד במקומו. מיהר ה'נכבד' אל היהודי הלז שהיה בעל בעמיו, וביקש מאתו כנ"ל. כי ברצונו לגשת ל'מוסף' אחרי שהוא יהודי נכבד וגם קולו ערב ונעים. היהודי התגבר על מידותיו (שלא להשיב לו גמולו כהעזתו) ומיד הסכים לוותר לו. ועדיין לא נרגע ה'נכבד', והוסיף לשאול, וכי מע"כ חושב שאעשה זאת עבורו בחינם, וכי אתפלל לפני העמוד במקומכם ללא 'תשלום' כנהוג לשלם לחזן נאה ומופלא כמוני... שוב עצר בעצמו היהודי, ובנחת שאלו – איזה סכום ירצה את הוד כבודו... ענהו הנכבד, שעל סכום הגון של מאתיים פונט יש מה לדבר. בעוז ותעצומות התגבר הלה על מידותיו, הוציא מאמתחתו מאתיים פונט טבין ותקילין ונתנם לנכבד...

לא עברו אלא כב' שעות, ובהתרגשות פנה הבעה"ב לרבי אלחנן ושאלו האם הרב שלח אלי 'שליח ציבור', הנה וויתרתי לו על העמוד, ושתקתי על החוצפה, וראה זה פלא, מיד אחר שעה עלו המניות (סטאקס) אשר לי בכפליים... הרי לך כוחה של התגברות היצר, ובעיקר של עבודת המידות והמוותר משלו.

לו. מספרים כי בעיר לעלוב דר ערל זקן בן מאה ושמונה עשרה שחלה ונפל למשכב עד שהגיע לשערי מות, חשו צאצאיו למיטתו והביאו לשם את אנשי דתם שיהיו עמו לקראת מיתתו, אך הגוי החווה להם בידו שאינו צריך לכל זאת, ושישלחו את כל האנשים האמורים לטפל במיתה ובקבורה מעל פניו, ואכן, לא עברו כמה ימים, ואותו זקן יצא מכלל סכנה והבריא לגמרי. צאצאיו שנתפלאו לנוכח 'נבואתו' שאלוהו מנין ידע שאינו עומד למות, השיב להם הגוי שבשנות ילדותו הבחין פעם כי בכל לילה מתגלגל הרה"ק רבי דוד מלעלוב זי"ע ממעלה ההר עד תחתיתו, ששם

שהנה גדלו של 'אריח' הוא חציו משל 'לבינה' (רש"י מגילה טז: ד"ה לבינה), נמצא שגדלו של הריווח (החלק) פי שניים מהכתב הנכתב. ולרמז לנו, ש'הרבה יותר ממה שקראתי לפניכם כתוב כאן' (כלשונם יומא סח:), והשפע הרב הבא עלינו בשבת קודש זו גדול בהרבה מהניסים הכתובים בפירוש¹.

איתא בשם הרה"ק ה'חזוה' מלובלין זי"ע (הובא בסוף ספר נהר שלום עמוד פא לנכדו הרה"ק רבי מאיר שלום מקאלשין זי"ע), כי ב' פעמים בשנה מתעורר שוב הנס דקריעת ים סוף וכל הנרמז בו (זיווגים פרנסה וכו') – בשביעי של פסח ובשבת שירה, ונרמז בלשון הכתוב 'אז ישיר משה' 'אז' נומריקון אל"ף זי"ן, 'אלף' היינו בשבת שירה – כי 'אלף' לשון לימוד (כמו"ש איוב לג לג, 'אאלף חכמה'), והוא כשקוראים בסדר הפרשיות פרשת בשלח, וזי"ן – זה שביעי של פסח, שהוא הזמן שאמרו משה ובני ישראל את השירה הזאת לה', ובומנים אלו 'ישיר משה ובני ישראל וגו' לשון עתיד והווה, פירוש בכל שנה ושנה

ה'זמן' שהיתה השירה – בשביעי של פסח), וכי שבת פרשת בא נקראת 'שבת יציאת מצרים', וכן שבת פרשת יתרו אינה מכונה בשם 'שבת קבלת התורה'.

ענהו הרה"ק כי בתורה עצמה מצינו שינוי, שהשירה נכתבה אריח על גבי לבינה (מגילה טז: וברש"י), והנה 'ישראל' נומריקון י"ש ש'שים ריבוא א'ותיות ל'תורה, וכלומר שיש אחיזה לישראל בתורה, וגוף היהודי משול לקלף ואילו נשמתו החצובה מתחת לבסא הכבוד הרי היא בדיו הכתובה על גבי הקלף. וכאשר יש שינוי בתורה הרי זה מורה על שינוי גוף היהודי בשבת זו, שבידו להשתנות מן הקצה אל הקצה, ועל כן נקראת השבת בשם שבת שירה². ומסיים ב'רמתיים צופים' – ובעיני ראיתי שהיה (ה'חידושי הרי"ם) רוקד ממש בקבלת שבת זו בשמחה רבה מה שלא היה דרכו בכל השנה³.

ובביאור הטעם שנכתבה השירה 'אריח' על גבי לבינה' היה אומר הרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע

היה 'נהר' והיה 'תבר גזיזי דברדא' (משבר הקרח) וטובל טבילה של טהרה, ומאחר שהיה נער רע מעללים ככל הגויים החליט לעשות מעשה, ומני אותו היום החל לפזר בכל לילה קודם חצות חלקי ושברי זכוכית על פני הקרח, וכאשר הגיע הרר"ד להתגלגל את ההר היה נפצע בכל חלקי גופו מחמת שברי הזכוכית. לא עברו ימים מועטים, והוריי הבחינו שהנני נעדר מהבית בכל לילה ולילה, ומששמעו מפי את אשר אני מעולל בכל לילה ולילה הזדעזעו, כי שמעו של הרר"ד היה ידוע גם בקרב גויי הארץ כי איש אלוקים קדוש הוא, הוריי שחששו מקפידתו הורו לי למהר אל ביתו ולבקש את סליחתו על המעשה הרע הזה, משבאתי אליו וסיפרתי לו על מעשי הנלוזים, פנה אלי בבת שחוק ואמר לי, האתה הוא זה שעל ידך העמידני הקב"ה בניסיון שלא אלך לטבול לטהרה, וב"ה שזכיתי לעמוד בניסיון זה, על כן ברך אברכך שתזכה להאריך ימים עד מאה ועשרים שנים, והנה – סיים הגוי, עדיין יש לי עוד שנתיים ימים לחיות עלי אדמות עד שאגיע לגיל מאה ועשרים.

עלינו ללמוד מהאי עובדא עד היכן גדלה מעלת מסירות נפש, שנתמלא אותו צדיק בשמחה רבה כל כך עד שבירך את הגוי בברכה נדירה, אשר לא ידוע לנו על עוד אחד אפילו מאחינו בני ישראל שזכה מעמו לברכה נעלית זו. לז. טעם נוסף לקריאת השם 'שבת שירה' הסביר הרה"ק רבי אברהם יעקב מסאדיגורא זי"ע, כי כל הפרשה רצופה בניסים ונפלאות פלאיים שלא היו עוד כמותם, קריעת ים סוף, המתקת המים במרה, ירידת המן, וכן ניצחון עמלק, ואין לך נאה מהשם 'שבת שירה'.

לח. הרה"ק ה'אמרי חיים' מויז'ניץ זי"ע המליץ ואמר על דרך בני אדם לאחל אחד לחברו באמירה 'שהכל יתנהל כשורה', היינו שהכל ילך כ'שירה', עם ריבוי ההשפעות מלעילא.

עוד הוי מרגלא בפומיה (אמ"ח בשלח), שהנה דרשו חז"ל (סנהדרין צ:): 'אז ישיר משה' – מכאן רמז לתחיית המתים מן התורה, והכוונה היא שעל ידי קריאת השירה יכול האדם לבוא לבחי' 'תחיית המתים' אף בעודו חי בעולם הזה – להחיות בנפשו את כל 'ישנוניותו' בתורה ובמצוות, להלהיב לבו וכל אבריו באהבת ויראת ה'.

לט. בתוספת נופך יש להוסיף (משמעות ב'מהר"ל' אור חדש, אסתר ט י) דהנה בריש פר' 'ויחי' איתא ברש"י 'פרשה זו סתומה', ואין ריווח 'חלק' בין הפרשיות משום ש'נסתמו עיניהם ולבם של ישראל מצרת השעבוד', נמצא שחיסור ה'חלק' מורה על סתימת עיניהם ולבן של ישראל, אם כן ב'שירת הים' שנכתבה 'אריח' על גבי לבינה' ויש בה רווח חלק הרבה למאד, הרי זה מורה על פתיחת העיניים והלב גדולה ורבה עד מאד.

לו בקנין חזקה, והכי נמי כתיב בפסוקי השירה (פסוק ב) 'אלוקי אבי וארוממנהו', היינו שעל ידי השירה גרמו כלל ישראל להרים כבודו של הקב"ה כביכול^ט, והיו כאותו העבר המגביה את רבו, ובזה נקנו להיות לו יתב"ש לעם סגולה. נמצינו למידים כי לקירבה גדולה ועצומה אנו זוכים באמירת 'שירת הים', והקרוב אל בית המלך אינו חסר כלום...

הנה כתב ה'חרדים' (פרק ע"ג) דכמו שב'רפואת הגוף' ישנם 'רפואות' אשר ירפאו את האדם בדמים יקרים בייסורים אשר יכאבו למתרפא בהם, לאידך, יש רפואות סגוליות שאינם עולים לכדי דמים יקרים, וגם ירפאו את החולי ללא כל כאב. כיוצא בזה ממש יש בענייני התיקון לנפש החוטאת, יש תיקונים כתעניות וסיגופים המענים את הגוף ומוזככים אותו לשוב ולהיטהר כבראשונה, לאידך, יש עניינים 'סגוליים' אשר כל העוסק בהם מתכפרים לו כל חטאיו. ומונה ה'חרדים' כמה וכמה מאותם המצוות הסגוליות שיש בהם לכפר עוון, ואחד מהם (בר"ה הסגולה השלישית) לאמר שירת הים בשמחה כאילו הוא יצא עתה ממצרים, שעל ידי זה מתכפרים לו כל עוונותיו.

ומוסיף ה'חרדים' טעם לדבר, דאיתא במדרש (ילקוט'ש רנד) על הפסוק (טו כב) 'ויסע משה - שהסיעם מעוונותיהם' שנמחלו להם העוונות על ידי השירה, שכל מי שנעשה לו גם ואומר שירה מוחלין לו על כל עוונותיו. 'והנה אחר שציונו ה' לומר שירה זו בכל יום כדכתיב (שם א) ויאמרו לאמר, שיאמרו השירה לדורות עולם, וכדכתב רשב"י (זח"ב נד:) שרוצה לומר שנאמר אותה בכל יום בשמחה רבה כשעה ראשונה שאמרנו אותה, ודאי כח סגולתה כל יום כשעה ראשונה'. (וכוחה של אמירת השירה כבר נתבאר בזה"ק בפרשתן נד: ועיי' מדרש תהלים פ"ח).

באלו שתי הזמנים, נתעורר מחדש ענין השירה, ומחדש ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת לה'.

לא רק לשעתה היתה 'קריעת הים' אלא לדורי דורות, וכמו שאמר הרה"ק מהר"ש מבעלזא זי"ע לבאר דברי חז"ל (שמו"ר כא ו) שבשעת קריעת הים נבקעו כל מימות שבעולם, ולכאורה, הרי אין הקב"ה עושה ניסים לחינם, ולשם מה נעשה גם זה. אלא, כי 'מים' מרמזים על הצרות והייסורים שעוברים על האדם, וכדכתיב (תהלים פט ב) 'הושיעני אלוקים כי באו מים עד נפש', ובשעת קריעת ים סוף נבקעו כל מימות שבעולם, כלומר, שמעתה יהא כח לבקוע ולשבר את כל הצרות שבעולם. ובכל דור ודור נשפעים הניסים מחדש, וזוכה האדם לצאת מצרה לרווחה מכל צרותיו ובפרט באלו שנמשלו לקריעת ים סוף, כגון זיווגו של אדם (סוטה ב:), פרנסה, ענייני הלידה ושאר דברים הנאמרים במס' פסחים (ק"ח), לבקוע את ים הצרות, ולפעול כל הישועות.

אמנם נצרך לזה 'תפילה' כדכתב ה'רשב"ם' (שם ד"ה כקריעת) על הענינים שדימו חז"ל קשין כקריעת ים סוף, 'ונפק"מ למבעי רחמי' (לבקש רחמים) להרבות בתפילות ותחנונים. על כן ירבה האדם בתפילה לקל חי, ויזכה לפעול כל טוב.

שירו לה' - סגולת אמירת שירת הים בשמחה ובכוונה

נוראות כתב הרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע (הובא ב'ליקוטי יהודה' בשלח ד"ה אלוקי אבי) לדעת מה פועל האדם קרוץ מחומר במרומים על ידי השירות ותשבחות שהוא אומר בהאי עלמא, דכתיב בשירת הים (טו טז) 'עם זו קניתי', שהקב"ה קנה את כלל ישראל, והרי לא מצינו שעשה בהם הקב"ה אחד מדרכי הקנינים של הגבהה או משיכה, וביאר הרה"ק, עפ"י מה שאמרו (קידושין כב:) 'הגביהו הוא לרבו קנאו' שאם העבד מגביה ומרים את רבו הרי הוא נכנס ברשות אדונו להיות קנוי

מ. הרה"ח רבי נתנאל ראדזינער זצ"ל נכנס פעם אל הגה"ק ה'חזון איש' זי"ע ואמר לו 'רבי, קושיא אחת יש לי, והיא קשה כקריעת ים סוף', ברמזו על דברי חז"ל (סוטה ב:) 'קשה' זיווגו של אדם כקריעת ים סוף, אמר לו החזו"א, הרי סוף דבר היה שהקב"ה קרע את הים, אם כן אף אתה, תנוח דעתך, כי סוף דבר שתתיישב קושיתך... מא. מתאמרא בשם הרה"ק רבי ישכר דוב מבעלזא זי"ע, שלכן לא חטאו הנשים בחטא העגל כי הן אמרו את שירת הים בתופים ובמחולות ובשמחה יתירה כדכתיב 'ותקח מרים את התוף בידה' (שמות טו כ), ולכן ניצלו מהחטא.

והוא נקרא 'ראש השנה לאילנות', ודייקו בזה הק' שלכן נקרא ר"ה לאילנות לשון רבים, ולא 'לאילן' לרמז שהוא 'ראש השנה' וזמן שפע גם לבני האדם כמו"ש (דברים כ יט) 'כי האדם עץ השדה' (כ"כ ב'טור ברקת' להגה"ק רבי חיים הכהן זי"ע תלמיד מהר"ו זי"ע, סי' תער"ב) יד, ויכול האדם לפעול רבות ביום זה.

איתא ב'תרגום שני' (אסתר ג) שבשעה שהפיל המן הרשע את הפור מחודש לחודש (וחיפש חודש המיועד לפורענות), ומשנפל הפור על חודש שבט נענה ואמר הלא בראש חודש שבט (לפי בית שמאי) חל ראש השנה לאילנות, לא אוכל להביא פורענות לישראל בחודש זה ולא אוכל להשמידם אז. וכתב על כך בספר 'זכר דוד' להרה"ק רבי דוד זכות אבד"ק מודינה (מאמר ג' פצ"ז), כי אף שלא קיימא לן שבראש חודש הוא ר"ה לאילנות אלא בט"ו בו, מכל מקום חזינן שיום 'ראש השנה לאילן' (כל

וכן הביא ב'משנה ברורה' (נא יז) בשם הזוה"ק ויאמר שירת הים בשמחה, וידמה בדעתו כאילו באותו היום עבר בים ים, והאומרו בשמחה מוחלין לו עוונותיו.

ולא רק לענין מחילת עוונות הדברים אמורים, אלא לכל מיני ישועות, כמו שכתב הרה"ק ה'בית אהרן' זי"ע (פסח בר"ה איתא במדרש), וז"ל. בשירת הים יש הכל, מה שהיה ומה שעתיד להיות, וכל הגאולות וכל העניינים שצריך האדם, הכל נכלל בשירת הים. ואם יאמר האדם שירת הים בכל לב ובמסירות נפש כל אחד לפי מה שהוא יתוקן כל ענייניו בגוף ובנפש, עכ"ל.

אילן אילן - מעלת וסגולת יום חמשה עשר בשבט

הנה ימים המבורכים באים, יום חמשה עשר בשבט, יום שבו נפתחים אוצרות השמים להריק על העולם שפע רב בכל עניני 'פירות' רוחניים וגשמיים כאחד.

מב. העידו על תלמידיו של הרה"ק הרר"ש מניקלשבורג זי"ע שכשאמרו עמו את השירה התרוממו כל כך עד שהרגישו בנפשם שהם עוברים זה עתה בין גזרי ים סוף, והיו מרימים שולי בגדיהם שלא יירטבו מהמים שבקרקעית הים. (בצחות לשון העיר הרה"ק הקדושת ציון' מבאבוב זי"ע שלכאורה חידוש הוא האיך בשעת התעלות כה גדולה חשבו כלל על בגדיהם...)

מג. הרה"ק רבי יצחק אייזיק מזידיטשוב זי"ע היה מחלק פירות בשולחנו הטהור ביום חמשה עשר בשבט לכל הקהל, פעם נגמרו הפירות באמצע החלוקה, נענה הרבי ואמר לחסידיו, פירות הינכם רוצים, אתן לכם פירות כפי שלימדוננו חז"ל - 'אלו דברים אדם אוכל פירותיהם בעולם הזה, והקרן קיימת לו לעולם הבא... ותלמוד תורה כנגד כולן', לכו עסקו בתורה ויהיו לכם 'פירות' הרבה.

מד. המהר"ל זי"ע (נצח ישראל פ"ז, ח"א נדה כה. ד"ה תחילת) מבאר דמיון האדם לאילן, שהרי הוא כ'עץ הפוך' ששורשו למעלה, שכשם שמשורש האילן יוצאים הענפים כך גם ראשו של האדם הוא 'השורש' שממנו יוצאים ומתפשטים כל האברים, ומקור יניקתו וחיותו הוא מן השמים ומלמעלה (דוגמת יניקת האילנות מן האדמה). ומעתה, כשם שאם יתנתק העץ מן האדמה סופו 'למיתה' ולאבדון כי יתייבש וינבול לגמרי מאחר שנגדע ממנו כל כח חיותו, כך אם יתנתק האדם מן 'השורש' דהיינו מאביו שבשמים אזי אחת דינו ל...

הרה"ק מהר"ש מבאבוב זי"ע אמר פעם לצעירי הצאן מבין חסידיו בהקישו של האדם לעץ השדה, כי כמו עץ השדה בכל עת שהוא עדיין צעיר ועול ימים, אף אם יתעקם עדיין אפשר להעמידו ביושר ולקשור אותו בשלשלאות בדרך שרוצין, ויגדל לתפארת לאורך ימים ושנים, אך משהוא מזקין כבר עומד גזעו בחוזקה ואי אפשר להסיטו ממקומו כמלא הנימה. כיו"ב הוא האדם עץ השדה - בימי הנעורים עדיין אפשר לאדם לשנות את טבעיו שאינם טובים ואת מידותיו המגונות - להעמיד עצמו על דרך הישר. אך ככל שהוא מזקין קשה מאד לעקור כל מידה רעה. שאלוהו התלמידים, ועד כמה נקרא האדם צעיר לימים, ענה ואמר, כל כמה שהוא נותן לכופ את עצמו הרי הוא עוד צעיר... ומכאן לימוד לכל אחד אף למי שכבר אינו מצעירי הצאן לכופ את עצמו, ויום חמשה עשר מסוגל לעניין זה.

עוד בענין האדם עץ השדה, אחד מחסידי הרה"ק בעל ה'תניא' זי"ע היה 'עובד' גדול שהיה 'טוב לשמים' אך לא היה מייטיב לבריות כלל, קרא לו רבו ואמר לו, הנה הכתוב אומר (דברים כ יט) 'כי האדם עץ השדה', והדמיון שבין האדם לעצי השדה, כי כמו עצי השדה, אף העץ שהוא גדל ביופי והדר לשם ולתפארת - אם אינו נותן פירות אינו כי אם 'אילן סרק', ואינו נחשב ולא כלום, כיו"ב האדם, אף אם יתעלה בתורה ועבודה אם אינו נותן משלו 'פירות' לאחרים הרי הוא כ'סרק'...

כי מנהג וותיקין הוא, ויש להעמים בכוונתו לא רק לפירות הגשמיים, אלא לפירות הרוחניים שהם תורה ומצוות בראוי וכיאות, כי צריכים לדעת האריך לאכול את הפירות^מ.

כתב רב האי גאון (שימוש תהילים על מזמור א') שמזמור הראשון שבתהילים מסוגל לאמרה לאשה המפלת, כי בו נאמר 'והיה כעץ שתול על פלגי מים אשר פרו יתן בעתו', והנה הרה"ק העטרת ישועה' מדויקוב זי"ע (למ"ו בשבט בד"ה בפסוק) מבאר בפסוק זה, כי מול שבט הוא 'דלי' המרמז על מים וכמו שנאמר (במדבר כד ז) 'זל מים מדליו', וזה הכוונה והיה כעץ שתול על 'פלגי' מים - אם נפלג ונחלק את חודש שבט המרמז על 'דלי' מים, נמצא בחצי שבט את חמשה עשר בו. וביום זה אשר פרו יתן בעתו הזמן מסוגל מאד לפירות ההשפעות הטובות לפעול כל טוב וטב^מ.

חד לשיטתו) מסוגל מאד לעכב כל פורענות וכל רע מראשי עם קדוש^מ.

ובתב הרה"ק ה'אוהב ישראל זי"ע (בשלח עוד ג"ל טעם אחר) מט"ו בשבט מתחילים ימי הרצון והרחמים וישועה תהיה לנו ע"י משיח צדקנו שיבוא בב"א.

ומצאנו לרבותינו הראשונים שהחשיבו את זה היום כיום טוב של ראש השנה' ממש, וכך איתא ב'מרדכי' (ר"ה אות תש"א) וז"ל. 'וששאלת, ציבור שבקשו לגזור תענית בשני וחמישי ושני ופגע בט"ו בשבט, האם יש לחוש לראש השנה ולדחות התענית, או לא, כך דעתי נוטה, שהתענית נדחה עד השבת האחר ואין קובעין תענית בו כיום שלא מצאנו תענית בראש השנה'^מ.

אף ב'צוואת רבי אליהו הכהן מאיזמיר' (שבט מוסר פט"ז) ציווה את בני היוזר לאכול פירות בט"ו בשבט

מה. הרה"ק רבי דוד בידערמאן זי"ע היה בוער בשולחנו הטהור ביום חמשה עשר בשבט, והיה מתלהב באמרו כי הנה יום הוא יו"ט של 'ארץ ישראל', העיד הרה"ק הרמ"מ זי"ע כי לא הייתה אצלו התלהבות במשך השנה כהתלהבותו בשולחנו זה אחת בשנה, והיה חוזר ואומר שוב ושוב 'אן ארץ ישראל דיגער יום טוב'.

בשנת תרע"ז התפשטה מחלת ה'טיפוס' ברחבי ירושלים של מעלה, מחלה זו הייתה נוראה ביותר, והייתה מביאה חולשה רבה על האדם עד שהיה נופל ומת ל"ע, ולא עוד אלא שמחלה ממארת זו הייתה 'מדבקת' את כל הבא במגע עם החולה, באותה שנה בט"ו בשבט ישב רבי דוד בלבית אש ובצהלה רבה כשעל שולחנו היו ערוכים פירות רבים משוב הארץ, אלא שלא היו כמעט משתתפים באותו טיש, מאחר שהמחלה הכתה בעם ורבים חללים הפילה, באמצע עריכת השולחן פרץ אל תוככי ביהמ"ד ילד רך בשנים, ניגש אל הרבי בעודו מיילל מרה, כי אביו ואמו לקו שניהם במחלה הנוראה והינם שוכבים שרועים על ריצפת הבית ואין מי שיטפל בהם ויעתיר עבורם, קם רבי דוד'ל ממקומו בסערת נפש וזעק 'הייליגער באשעפער, וכי אפשר להשבית את שמחתי ביום זה'. לאחר מכן פנה אל הילד, נתן בידו פרי מעל השולחן, וציווהו שיתן לאביו שיאכל מזה הפרי בציווי הרבי, ויאמר לאביו ולאמו בשמו שעוד יזכו לראות ממנו פירות ופירות פירותיהן, ואכן שניהם הבריאו וזכו לראות בני בנים מזה הבן.

מו. הרה"ק מסאדיגורא זי"ע אמר פעם בחמשה עשר בשבט, יש צדיקים שנהגו ללבוש בגדי לבן כמו ב'ראש השנה', בין כך ובין כך יעזור ה' שכבר מהיום תחל 'שנה טובה' (אמת ליעקב ח"א עמו' קמז)

כבר אמרו צדיקים (אומרים משם הרה"ק מצאנו זי"ע) כי חמשה עשר בשבט יום מיוחד הוא, כי מאותו היום ועד חג השבועות יש מידי ב' שבועות ימי חג ומועד, כי לאחר ט"ו בשבט בא ר"ח אדר, פורים, ר"ח ניסן, חג המצות, ר"ח אייר, ל"ג בעומר, ולאחר מכן ר"ח סיוון וחג השבועות.

מז. מספרים על יהודי אחד שעלה עם משפחתו לארץ הקודש, תיכף כאשר הגיע אל ארץ הקודש רכן על עפרה ונישק את אדמתה, לאחר מכן פגש ברוכל המוכר רימונים, שמחו בני המשפחה לאכול מפריה של ארץ הקודש ולשבוע מטובה, קנה רימון אחד ופתחו - תוכו זרק וקליפתו אכל - כשאר הפירות שזורקים את הגרעינים, והיו כל בני המשפחה מתאפקים מלדבר סרה על 'פירות ארץ ישראל'... עד שנתגלה להם ה'סוד' ש'פירות ארץ ישראל' צריכים לדעת איך לאכול מהם... כך אף אנו צריכים לדעת האריך לאכול ולקבל את פירות ההשפעות היורדות בהאי יומא. מח. על כן על כל אחד ואחד לעורר את עצמו בתחנון ותפילה לקדם פני מלך עליון, וטוב יעשה מי שיסיים את כל ספר תהילות דוד בן ישי, 'פון דעקל ביז דעקל' (מצדו האחד של הספר לצדו השני) או אז יעשה 'דקל לפירותיו' וישפיע על עצמו עד בלי די, מ'פירות הדקל דעבידי דאתו'.

לתנאו הראשון - כל הטבע משועבד לתורה ועמליה

איתא במדרש (ב"ר ה ה) אמר רבי יוחנן תנאי התנה הקב"ה עם הים שיהא נקרע לפני ישראל, הדא הוא דכתיב (יד כו) 'וישב הים לאיתנו' לתנאו שהתנה עמו (וכמו שכתב הבעל הטורים ש'לאיתנו' אותיות 'לתנאו'). והקשה האור החיים הק', שאם אכן התנה הקב"ה שיבקע הים לפני יוצאי מצרים מדוע סירב הים להבקע, וכמובא בחז"ל (שמו"ר כא ו) שאמר הים למשה 'מפניך אני נקרע, אני גדול ממך, שאני נבראתי בשלישי ואתה נבראת בששי. כיון ששמע משה כך הלך ואמר להקב"ה אין הים רוצה להיקרע, מה עשה הקב"ה נתן ימינו על ימינו של משה, שנאמר (ישעיה סג יב) 'מוליך לימין משה'. ועוד הקשה שמצינו בגמ' (חולין ו) שרבי פנחס בן יאיר חלק את נהר גינאי, וכיצד היה בכוחו לעשות כן.

ומבאר האור החיים הק', 'שהקב"ה התנה על כל מעשה בראשית להיות כפופים לתורה ועמליה, ולעשות כל אשר יגזרו עליהם, וממשלתם עליהם כממשלת הבורא ברוך הוא^א, ולזה תמצא כמו כן בשמים ובארץ ובכוכבים

עוד ביארו (תולדות יצחק) על זה היום בכתוב (תהלים קכב ד) ששם עלו שבטים שבטי י-ה עדות לישראל להודות לשם ה' שרמו יש בכך, שבטי מרמז על חודש שב"ט, וי-ה (עולה למנין ט"ז) מרמז על יום ט"ו שבו, שיום זה נועד עדות לישראל להודות לשם ה' - להודות לשם ה' בברכה על הפירות.

אומרים בשם הרה"ק רבי אברהם מתתיהו משטעפינשט זי"ע שדקדק בלשון הגמרא (תענית כט.) משנכנס אדר מרבנים בשמחה, ש'מרבין' משמע שהיא כבר נמצאת אצלנו - ובטורם יפציע אורו של אדר כבר צריך להיות בשמחה, אלא שמשנכנס אדר יש להרבות בה, ואם כן עלינו לדעת אימתי הוא זמן תחילת השמחה. ומבאר כי מחמשה עשר בשבט צריך להיכנס אל השמחה, ועל דרך שאמרו (פסחים ו:) 'שואלין ודורשין בהלכות החג שלושים יום קודם החג', וכך גם ט"ו בשבט הוא שלושים יום קודם הפורים, וסימנך 'חמשה עשר' בהיפוך אתוון הוא 'שער שמחה', כי זה השער לה' להיכנס בו שמיום זה ואילך נפתחים שערי השמחה.

משמיה דהרה"ק האהבת ישראל זי"ע מתאמרא שאכילת האתרוג מסוגלת לפקידת עקרות.

מט. סגולת התורה לרפואת הנפש וגוף גם כן. מעשה באחד מבני קהילתו של הגה"ח הרי"ד גראסמאן שליט"א רבה של מגדל העמק, שהוצרך בנו לעבור ניתוח (אפערציע) על כליותיו, ר' יצחק דוד שיכנע את האב שייכנס עם הבן אל הרה"ק הרמ"מ מלעלוב זי"ע להזכיר עצמו ולפעול דבר ישועה ורחמים, וכן עשו (ונכנסו יחד עם רי"ד), הרבי שאל את הבחור 'האם אתה לומד גמרא, אם תקבל על עצמך ללמוד גמרא לא תצטרך לעבור את הניתוח'. אביו של הבחור החל להסביר לרבי שהלא הם כבר בדרכם לניתוח, וכל הרופאים הסכימו שעליו לעבור ניתוח זה, אך הרבי לא שעה כלל לדבריו של האב, ופנה שוב אל הבחור וחזר ואמר לו 'אם תקבל על עצמך ללמוד גמרא לא תצטרך לניתוח', ויצאו מן הבית. האב והבן נסעו תיכף אל עבר בית החולים לעריכת הניתוח, אך משבדקו הרופאים את הבן ראו שכל מחלתו נעלמה כליל ואינו נצרך כלל לניתוח. הבחור שנפעם כל כך מהמופת הגלוי אותו חווה על בשרו, שקע בים התלמוד, עד שבהגיעו לטו"ב שנים זכה לסיים את הש"ס כולו, ובהמשך השנים נתעלה להיות תלמיד חכם מופלג. סיים רי"ד ואמר, שבאותם ימים אמרו, שגדול היה המופת האחרון שהבחור צלל בים התורה וצמח לתלמיד חכם מופלג, יותר מן הראשון - עצם הרפואה, כי הקשר והשייכות של הבחור עם 'גמרא וכדו' היה כרחוק מזרח ממערב. מעשה הובא ב'מעשה איש' (ח"א עמוד ע"ז), בן תורה אחד בא להתייעץ עם הגה"ק החזון איש זי"ע בנוגע לאיזה עניין רפואי שהוא מסובך בה ונראה שעליו לעבור איזה 'ניתוח', החזו"א אכן יעץ לו לערוך את הניתוח במקום פלוני אצל רופא פלוני. אח"כ שאל הבחור רשות מהחזו"א לדבר עמו בלימוד, ודיברו במשך שעה ארוכה בעניין השייך לסדר קדשים, והחזו"א נהנה טובא מבן תורה זה. כשסיימו, אמר לו החזו"א בנוגע לניתוח אינך צריך לניתוח כלל. לא הבין הלה - מעיקרא מאי קסבר החזו"א ולבסוף מאי קסבר, הבהיר לו החזו"א, בתחילה דברתי עמך 'כמנהגו של עולם', אבל, משראיתי כי מ'עמלי תורה' אתה, הוריתי לך לבטלנו, כי הקב"ה מתנהג עם עמלי התורה בהנהגה שונה, ואינך זקוק לאותו הניתוח, לאחרונה סיפר זאת בליקוואד ראש הישיבה רבי מלכיאל קאטלער שליט"א, נענה זקן אחד ואמר אני הוא 'בעל המעשה'.

הקב"ה ימינו לימין משה, ללמד שכבר יש בו את התורה שהיא בחי' ימין, וכמו שנאמר (דברים לג ב) 'מימינו אש דת למו'. ומסיים האור החיים הק' וז"ל: ולזה כל צדיק וצדיק שיעמוד אחר קבלת התורה יביא בידו שמר חוב אחד לבופו ליחלק מפניו".

ויהי רצון, שיתעוררו עלינו כל הניסים מקריעת הים, ומירידת המן, ושיהא צילנו נאה עם כל השפעות הטובות, ונזכה כולנו כאחד להיוושע בגאולת עולם במהרה רידן אבי"ר.

ובשמש וירח שלטו עליהם הצדיקים יחידים ואין צריך לומר מרובים כאשר חקק ה' להם בעת הבריאה. ועל כן היה בכוחו של רבי פנחס בן יאיר לבקוע את הנהר שכך התנה הקב"ה מתחילת בריאת העולם. אלא שאמר הים שאינו נקרע בפני יוצאי מצרים שהרי עדיין לא קבלו את התורה, וכל התנאי הוא רק להיכנע תחת לומדי תורה ועמליה. ורימו בדבריו שהוא קודם למשה שהוא נברא בשלישי ומשה נברא בשישי, שאם היה בן תורה הרי היה קודם לים שהתורה קדמה לעולם (פסחים נד.), אך מאחר שעדיין לא קיבלו את התורה ממילא הים קודם לו. והולך

נ. ומעתה מצינו 'תרופת פלא' לכל אותם המתקשים 'כקריעת ים סוף' אם במציאת זיווגם ואם בקושי הפרנסה אשר נמשלו בלשון חז"ל ל'קריעת ים סוף', שהרי כל אותו הקושי לא היה אלא מפני שעדיין לא קבלו ישראל את התורה, אך לאחר מתן תורה 'הים ראה וינס', אם כן איפוא זאת עשו וחיו, השקיעו עצמכם בתורה וייעלם הקושי ויננס הים (וכנזכר לעיל שקביעת עיתים סגולה יש בה להשפעת הפרנסה).

נא. בפרשתן (יז ח) 'ויבא עמלק וילחם עם ישראל ברפידים', ובמדרש (תנחומא בשלח כה) 'שָׁרְפוּ ידיהם מן התורה', ענין זה המשיל הגאון רבי אלחנן וואסערמאן זצ"ל הי"ד לשתי מדינות שנלחמו במשך שנים רבות זו בזו, ולא הוכרע קרב המלחמה ביניהם, הלך חכם אחד אל מלכו, ואמר לו, הנה, כדי לנצח את האויב עלינו לברר תחילה איה המקום שהם מחזיקים את כלי זיינם, וכן באיזו דרך יוצאים חייליהם לקרב המלחמה, וכשנדע כל זאת נדע באיזה מקום עלינו לערוך את המלחמה ובזה ננצח אותם, וכן עשו וניצחו במלחמה. והנמשל מובן, כל אדם נמצא במלחמה תמידית עם יצרו הרע, היום אומר לו עשה כך ומחר אומר לו עשה כך וכל יום מפסיד צד אחר, מה יעשה כדי להכריע ולנצח במלחמה – יבין את תכסיסי ודרכי המלחמה של השונא, ועי"ז יכניעו תחתיו. וגילה לנו הקב"ה רז זה שע"י התורה יש ביד בשר ודם להשתלט על השטן ולהכניעו, והיינו דכתיב 'ויבא עמלק וילחם עם ישראל ברפידים' - שָׁרְפוּ ידיהם מן התורה, שרק מחמת שרפו ידיהם עלה ביד עמלק להילחם עמיהם וחזרו למלחמה תמידית שאין לה סוף, כי רק על ידי התורה אפשר להתגבר על קיומו.

והא למה זה דומה (יסוד הדברים איתא ב'מסילת ישרים' פ"ה), לאחד שהמציא כלי מיוחד המורכב מאלפי חלקים, שאין מי שיודע את סודות הכלי יותר ממנו, וכל בר דעת יעשה רק כפי הוראותיו, כיו"ב (ב'נמשל) הקב"ה ברא את היצר הרע, ורק הוא יתב"ש יודע את הדרך המובחרת איך להתגבר כנגדו, ואם אמר הקב"ה 'אם אתם עוסקים בתורה אין אתם נמסרים בידו' ע"כ שאין חכמה ועצה אחרת טובה יותר מזו.

פניני פרשת השבוע

נושא השבוע: ברכות בכוונה

פרשת בשלח

בס"ד | גיליון מס' 165

מדוע הניתוח המורכב התבטל ברגע האחרון?

בט"ו בשבט ראש השנה לאילן!

לברכה לעבור עד כסא הכבוד. ולאחר שהברכה עוברת בכל השערים בדרכה לבוא עולם, יוצא הכרוז ומכריז: 'הנה המתנה ששלח יהודי פלוני למלך!' - ומגיש את הברכה לבוא עולם, כמתנת אהבה מבנו יקרו שבעולם הזה. ואבא שבשמים משתוקק ומתרגש בקבלת המתנה, כי הוא משתוקק לכל מתנה כזו!

החשיפה הזו מסעירה את הלב. לא משנה אם קוראים לך משה או יעקב או יחזקאל או יצחק או כל שם אחר, בכל פעם שהברכה היוצאת מהפה נאמרת כהלכה ובראוי - הממונה נוטל אותה, פותח בעזרתה את כל השערים ושומר הפרטי מוכרז במיקרופון השמימי, בהגשת הברכה למלך מלכי המלכים, החפץ בברכה הזו ומשתוקק לקבלה! כן, השם הפרטי של כל אחד ואחד מאיתנו מוכרז בראש חוצות השמים, כהוקרה על כך ששלחנו מתנת אהבה לאבינו שבשמים!

והברכה הזו, היא זו שפותחת את השערים, היא המביאה בכנפיה את הדבר שאנו הכי רוצים בו - השפעה שמימית שופעת, עצומה, אדירה. השפעה של בריאות, השפעה של נחת, השפעה של פרנסה - כל אלו מושפעות בתהליך ישיר בפתחת השערים באמירת הברכות, כאשר מלך מלכי המלכים משתוקק לקבל עוד ברכות טובות וראויות מאיתנו...

הבה ניקח את הדברים לתשומת ליבנו, כדי ליחד זמן ומחשבה לאמירת הברכות בכוונה. כמה כדאי להחזיק בביס ברכון קטן ולומר את הברכה מתוך הכתב - כדי לשמור על הכוונה והריכוז, או לקבל על עצמנו לומר את הברכות בקול רם כדי לעורר את הכוונה, ולזכור כי זהו הרגע המכונן בו שערי שמים נפתחים לקראת ברכותינו. ככל שנייחד כוונה ומחשבה לאמירת הברכות - כך נזכה שהבורא בטובו ישפיע עלינו השפעה ברוכה וטובה, לחיי אושר ושמחה כל הימים!

החלטה בגליל, נס ב'שניידר'...

היה זה לפני כשנה וחצי, ביום צום שבעה עשר בתמוז תשע"ו. אל אויר העולם פרצה באותו היום עוללה קטנה וזעירה, שהתרגשות בשמחת לידתה היתה גדולה וחריגה. לא רק שהיתה זו בת בכורה להוריה שהפכה אותם לאב ולאם, היתה זו גם נכדה בכורה במשפחה, הנכדה הראשונה לה זכה הרב שמעון שליט"א - ממנו קיבלנו את הסיפור הבא לפרסום.

שלושה ימים נמשכה השמחה, עד לרגע לפני שחרור התינוקת לביתה ולהוריה המאושרים, אז ביקרו ההורים אצל רופא התינוקות כהכנה לקראת השחרור, ונחרדו לגלות כי הרופא ממשש בענין את צווארה של התינוקת הזעירה, כשעיניו מביעות דאגה. הוא הבחין בציטטה קטנה וחשודה בצוואר, משהו לא מוצא חן בעיניו, והוא מחליט להשאיר את התינוקת להשגחה.

יום ועוד יום חולף, והציטטה הקטנה לא רק שאינה נעלמת, אלא היא הולכת וגדילה באופן מאיים ואף מפחיד למדי. הפעם כבר הסבירו הרופאים כי הדבר נראה מסוכן ומאיים, וההורים נדרשו להתחזק במטעני אמונה כדי לקוות שהכל יחלוף בשלום. אלא שעם כל יום שעבר, מצחם של הרופאים הלך והתקטם בדאגה, ניכר היה שסכנה

בעיצומו של החורף הסגרירי, בין העננים האפורים והקור המקפיא, מתחבא לו יום מתנה מיוחד במינו, יום ט"ו בשבט. האילנות מתחילים לבלבל, מחדשים פריחה מרגשת. שוקי הפירות עטורים בפירות ססגוניים במגוון צבעים וניחוחות, והאווירה כולה עוצצת ביום שהוא ראש השנה לאילן, וזרי האדם עץ השדה.

זהו היום בו נהגו בתפוצות ישראל להתכנס סביב שולחנות ערוכים, מעוטרים בפירות שהשתבחה בהם ארץ ישראל, בשבעת המינים ובשאר פירות מתוקים ועסיסיים. היום הזה מיוחד להפניית המבט אל הפירות המלווים אותנו בכל ימות השנה, מהווים חלק ניכר מהתפריט שלנו, ומעניקים לנו שפע של ויטמינים וערכים תזונתיים המטיבים לבריאותנו.

אם בכל ימות השנה אנו רגילים ליטול את פרי העץ ולאכולו כמעט ללא מחשבה, הרי שביום ט"ו בשבט עולים הפירות לראש הכותרות, זוכים בתשומת לב מיוחדת ונכבדה. אנו מעניקים להם את הכבוד הראוי להם, ומייחדים זמן והתבוננות לראות את הטוב שהבורא יתברך נתן לנו בפירות אלו, ולהודות לו על כך מעומק הלב. ביום הזה נעסוק בהבנת המהות העמוקה הטמונה בפירות המלבלבים הללו, תוך שליבנו נרגש בהודאה והוקרה לה' הטוב על חסדו שבפירותיו.

כל פרי שאנו מכניסים לפנינו מעניק לנו הזדמנות לזכות ברגע מרגש ומכונן של ממש, רגע בו הלב נפתח ומשורר תודה לבוא עולם. לצד הויטמינים התזונתיים שהפרי מעניק לנו, הוא נותן לנו ויטמין רוחני רב עוצמה, רגע של חיבור מרגש עם אבא שבשמים. בעת אכילת כל פרי אנו זוכים לכך, ברגע בו נאמר בחדווה: 'ברוך אתה השם... בורא פרי העץ'.

זו ברכה קצרה, תשע מילים בלבד, אך יש בה עוצמה סגולית ואנרגטית שקשה לתאר. זה רגע בו כל יהודי יכול לזכות, אינספור פעמים במהלך יום בודד, לרגע של חיבור וקשר עם אבא שבשמים, רגע בו הוא משתפך בהמיית הלב לומר תודה על כל הטוב והחסד לו הוא זוכה, כפי שהדבר מתבטא ביכולתו לאכול את פרי העץ או פרי האדמה, או כל הנאה אחרת.

ברכות הנהיגין מזמנות לנו מפגשים יומיומיים אהובים, בהם אנו זוכים לפנות כבנים לאבינו, ולהודות לו על כל הטוב לו אנו זוכים. כל הברכות מזמנות לנו הזדמנות

כזו, ואין זה משנה אם זו ברכת 'אשר יצר' - שהיא הודאה נרגשת על מערכות גופנו המשוכללות והיצירתיות, הפועלות באופן כה גאוני ומופלא, או ברכת 'עושה מעשה בראשית' - על הברק המבהיק לנגד עינינו. כל ברכה וברכה היא הזדמנות להודות ולהלל, לנצל רגע של פתיחת הלב כדי לומר תודה.

ולמרות שהרגעים הללו מצויים וזמינים אינספור פעמים, כל רגע כזה לא רק מרגש את הלב היהודי בעולם הזה, אלא גם מחולל מהפכה בעולמות העליונים. ברגע בו יהודי פותח באמירת ברכה, מתחוללת דרמה משמעותית בשמי שמים. בכל פעם שאדם פוצח ב'ברוך אתה השם' - נעות וזעות כל אמות הסיפים, הפעולה הכאילו פשוטה הזו - מניעה את העולמות כולם.

את הגילוי הזה חושף הזוהר הקדוש בפרשת עקב, המתאר כי בכל פעם שיהודי אומר ברכה בכוונה והיא עולה השמימה, כל שומרי הפתחים כולם נעים לאחור, מאפשרים

לעילוי נשמת

ר' שלמה פרץ ז"ל בן מאיר הלוי גולדשמיט (אריאלי)

נשקפת לשלום הפעוטה. מדובר בגידול מסוכן, והתינוקות הקטנטנה זקוקה לרחמי שמים, ומי יקח אחריות לנחת תינוקות כה זעירה בצווארה...

עוד כמה שבועות חולפים בהתייעצויות, ובנייתיים הגיעה חופשת 'בין הזמנים' של חודש אב. כמדי שנה בשנה עלתה כל המשפחה בצוותא לצפון הרוחק לימי הנופש הקבועים, מותירים אוזן פקוקה למתרחש במרכז הארץ - המלחמה על חייה של אחייניתם הקטנטנה. גם הסב הטרי - המאושר והמודאג חליפות הצטרף לחופשה, כשלבנו נתון כל העת בעדכונים מהמתרחש בבית החולים 'שניידר'...

באחד הימים נמנו וגמרו בני המשפחה לסדר לציונו הקדוש של התנא האלוקי רבי שמעון בר יוחאי במירון, ולשאת שם תפילה רבים בצוותא למען בת משפחתם, התינוקות הצעירה, אשר מוטלת בין חיים ו... ואיש אינו יודע מה יעלה בגורלה. הם התכנסו יחדיו בציון הרשב"י, ובמשך שעה ארוכה נשאו פרקי תהלים מעומק הלב, כשדמעות זולגות מעיניהם בתחנונים למען התינוקות הקטנה.

לפני התיבה עבר הסב, הרב שמעון, שהרטיט את הקהל באמירת תהלים נרגשת כשדמעות רותחות נוזלות מעיניו למען נכדתו הבכורה והיחידה. עם סיום התפילה עצם ר' שמעון את עיניו בדבקות, ונשא תפילה נרגשת מעומק הלב:

'רבונו של עולם', עלתה תפילתו מבין הרי הגליל, 'הלא אתה רופא כל בשר ומפליא לעשות, וכפי שהדבר הנורא הזה המאיים על חיי נכדתי הגיע בפתע פתאום - אתה יכול גם להעלימו בפתע פתאום ולא יישאר ממנו כל זכר. מבקש אני ממך אבא יקר שבשמים, עשה נא עמי חסד ואמת, תחולל פלאים במקום שטובי הרופאים פכרו ידיהם בייאוש, ותחולל את הנס שיעלים את הגידול הנורא הזה מצווארה של נכדתי הפצפונת...' - בכה הסב בדמעות תחנונים, ולאחר ההרור הוסיף:

'רבונו של עולם! מקבל אני על עצמי בלי נדר, כי מהיום ואילך אומר תמיד את ברכת 'אשר יצר' ככוונה, בהתלהבות, בהודאה עמוקה לך על שתחולל את הנס, ואין כמוך רופא כל בשר ומפליא לעשות - להעלים גידול מסוכן כל כך מצווארה של תינוקת אומללה. מקבל אני על עצמי להתחזק ולחזק באמירת ברכת 'אשר יצר' ככוונה ובקול רם, ואתה רחום תחולל את הנס ומפליא לרפא את נכדתי האהובה! - זעקו המילים מתוך לבו, כשהוא רועד בבכי נרגש...

לא בכדי בחר הסב דווקא בסגולה זו, שכן נודע ומפורסם כי הרה"ק רבי מאיר מפרמישלאן ז"ע, כשהיו מזכירים בפניו חולה, היה ממליץ כסגולה לרפואה לומר ליכותו את ברכת 'אשר יצר' ככוונה, באומרו כי זו סגולה בדוקה ומנוסה לרפואה ולבריאות. וברגעים הללו, כשהיי נכדתו האהובה מוטלים על כף המאזניים, בחר הסב להיצמד לאותה סגולה ידועה ומפורסמת, ולהתחזק באמירת 'אשר יצר' ככוונה כדי להביא לרפואתה השלימה של הפעוטה הקטנה...

דקות ארוכות הוסיף הסב לעמוד במקום, שב על הבטחתו כי יתחזק ויחזק באמירת ברכת 'אשר יצר' ככוונה רבה. רק לאחר שחש כי שפך את לבו והשלים את התפילה ובטח בחסד ה' וברחמי כי הנס אכן יתחולל, עזב את ציון הרשב"י, מאמין בכל לבו ומצפה לבשורות הטובות...

המעמד הנגש בציון הרשב"י התרחש ביום חמישי, כשביום ראשון שלאחרי התקיימה פגישה מכריעה בין ההורים לבין הצוות הרפואי ובכירי המנתחים בארץ, כולל גם הרב פירר בעצמו שהגיע לבית החולים לאור נדירות המקרה. הם ישבו על המדוכה שעה ארוכה, בסיומה הוחלט מי יהיה הצוות הבכיר שינתח את הפעוטה הקטנה...

בשעה 12 בצהריים התכנסה הישיבה, בראשותו של ד"ר יורם שטרן - ממחלקת אף אוזן גרון בבית החולים 'שניידר', ובסמוך לשעה 4 היא התפזרה בהחלטה כי פרופסור פלוני יעריך את הניתוח באופן מידי. ניתנה הוראה לצוות חדר הניתוח להכין את החדר להגעת פעוטה קטנה בת כחודש וחצי - ניתוח נדיר ומורכב. אלא שאז, באורח פלא, הגיע עיכוב לא צפוי...

הרופא המומחה שנבחר להיות המנתח, קרב אל התינוקת הזעזעונית שישנה בעריסתה, שב ומישא את הגידול המסוכן והמוזר שעלה בצווארה, ונראה מבובל ונבון. הוא הכריב את משקפיו ובדק שוב את הנתונים, ואז אמר: 'אינני יודע אם נוכל לערוך את הניתוח היום, משהו מוזר קורה כאן, הגידול התקטן לפתע... יתכן שנצטרך לדחות את הניתוח למועד אחר. ומי יודע' - נשא עיניים מצפות, 'אולי בעוד כמה ימים יסתבר שבכלל אין צורך בניתוח הזה!'

ואכן, גם ביום המחרת נבדקה התינוקת בדקה מעמיקה, והאבחנה היתה ברורה וחדה: הגידול נסוג, הולך ומתקטן, כמעט ונעלם. כעבור שלושה ימים, ביום רביעי, בהתרגשות ובשמחה שלא ניתן לתאר, שמע הרב שמעון את בנו קורא אליו ושואג משמחה, כששפופרת הטלפון בקושי עומדת בסאת התרגשותו:

'זהו! השתחררנו! הרופאים אומרים שזה נעלם מעצמו! לא הותר כל זכר! התבקשנו לשוב לבית החולים לביקורת בעוד שבועיים, כי על פניו המחלה נעלמה כלא היתה, בלי ניתוח, בלי סיכון, בלי בעיה! - שאהבן אל תוך הטלפון, ולא ידע כיצד להכיל את התרגשותו ושמחתו, כשעיני אביו זולגות דמעות הודיה נרגשות, והוא מיהר לשוב לציונו של רשב"י, הפעם כדי להודות!'

ולא בא סיפור נפלא זה, אותו שמענו מהסב בעצמו, אלא כדי ללמדנו: לברכות יש כח רב, עוצמה אדירה שלא נוכל לתאר. מרוב שהן יומיומיות ושגרתיות, אנשים עלולים לאבד תשומת לב, ולאבד במו ידיהם את המפתח הטוב ביותר לפתיחת שערי שמים, מפתח ההודאה לה' דרך הברכות, אשר פותחות את כל השערים ומעניקות חיים מאושרים.

אך מי שבוחר לנצל את שעת הברכה, להתבונן היטב מה הוא הולך לומר ולכוון בה היטב, לאומרה בקול רם, להתרגש ולהתלהב בהודאה מעומק הלב לבוא עולם על כל חסדו - הוא הזוכה שבוא עולם פותח לו שערי שמים, מעניק לו מטובו שפע ברכות וישועות. ההזדמנויות רבות כל כך, אנו אומרים ברכות לפחות מאה פעם ביום, הבה ננצל את ההזדמנויות הללו!

ככל שננצל את שעת הברכה, נאמר אותה בכוונה ובהתלהבות, נתרגש בכל מילה ונשמח שאנו זוכים להודות ולהלל - כך נזכה שהברכות שלנו יגיעו לבוא עולם, יפתחו עבורנו את שערי שמים, וישפיעו עלינו שפע של ברכות, בבריות, בנחת, בפרנסה, באושר ועושר, בחיים טובים ומלאי שמחה!

כמה שווה כוס מים?

שעת צהריים נאה בפריז הגדולה, בירת צרפת השוקקת חיים. דמות מופת הדורה נראתה מהלכת ברחובות העיר, הגאון רבי ישראל סלנטר זצ"ל, שנקלע לפריז כדי לסדר עניין חשוב. רבי ישראל סלנטר התהלך ברחובות פריז כגולה במקום לא לו, כל האוירה והסגנון העסקי היו זרים לו, הוא רק ביקש להסדיר את הנושא לשמו בא ולברחו...

ובכל זאת, השמש קפחה על ראשו בצהרי היום, והוא נאלץ להיכנס לבית מלון סמוך ולבקש כוס מים קרים להרוות את צמאונו. כשנכנס, ביקש וקיבל כוס מים גבוהה, נעימה וצוננת, בירך 'שהכל' בכוונה ושתה להרוות את נפשו. אחר כך ניגש לשלם את החשבון, והופתע כשהתבקש לשלם בגין כוס מים פרנק שלם!

'פרנק שלם?!' - הרהר רבי ישראל, 'הלא זה סכום עתק, בשווי אפסר להגיש ארוחת צהריים מלאה לכל בני הישיבה! פרנק שלם בשביל כוס מים?! האם זה הגיוני?' - שב ושאל את עצמו, תוהה ונבון. אך זה המחיר, ואותו שילם רבי ישראל. וכששב לעירו ולתלמידיו, בישר להם על התובנה שחלחלה במוחו, עליה היה כדאי לשלם הרבה יותר מפרנק אחד.

וישא רבי ישראל את משלו ויסבר לתלמידיו, כי מחיר כוס המים, בוודאי אינו עומד על יותר מפרוטות בודדות בלבד. אלא שבית המלון ממוקם באזור יוקרתי, שמחירי השכירות בו גבוהים מאוד. הוא גם מעוצב ביופי ובהדר, והעיצוב הזה עולה הון רב. לצד זאת, המים מוגשים בכוס זכוכית גבוהה בעלת ריקועים עדינים, וגם הכוס הזו שווה כסף...

'אמרו מעתה', הסביר רבי ישראל במתק לשון, 'אינני משלם על כוס מים פרנק שלם. אני משלם על כוס מים, בסביבה עסקית כה יוקרתית, בבית מלון כה מהודר, בכוס כה נאה ומסוגנת. נו, על 'עסקת החבילה' הזו בוודאי כדאי וראוי לשלם פרנק שלם! הלא לא על המים משולם המחיר היקר, כי אם על החבילה כולה, והיא בוודאי שווה פי כמה וכמה!'

הרעים רבי ישראל בקולו ואמר: 'וכאשר יהודי לוקח כוס מים בידו, ומברך 'שהכל נהיה בדברו', הרגע הזה אינו רגע של הודאה על כוס מים בלבד, אלא רגע מכונן בו לבו משתפך בהודאה על שהוא חי, והוא מסוגל לשתות, והוא יכול לקרב כוס לשפתי, ומעזי מסוגלים לעכל מים, והמים שהוא שותה מחיים את נפשו. על כזו חבילה - היה מן הראוי לצאת בריקוד סוחר בכל אמירת 'שהכל נהיה בדברו', כי אנו מודים לא רק על המים, אלא על חבילת החיים כולה!'

ובאומרו זאת, התרגש תלמידיו לגלות את צורת ההתייחסות לרגע של אמירת הברכה. לא רק הודאה נרגשת על כוס המים, אלא על כל המכלול, על כל מה שאנו מקבלים מידו הטובה והרחומה של בורא עולם, המאפשר לנו ליהנות מכל השפע האלוקי שברא והשפיע לעולמנו!

הבה נתרגש בכל ברכה, נשמח בכל הזדמנות לשאת קולנו ולברך את הבורא. לא ברכה בלבד שי כאן, כי אם רגע של פתיחת הלב, להודות ולהלל ולשבח לה' הטוב על כל חסדו. כמה כדאי לייקר את הרגעים הללו ולברך בכוונה ומכל הלב, ולזכות שהבורא יוסיף וישפיע עלינו מטובו ישועות וברכות לרוב!

חדש! הופיע!

פניית פרשת השבוע

הגיליון השבועי המבוקש
הגדוש באוצרות אמרות
צדיקים, סופרים
מפיעמים, מסרים ממוקדים
וסגולות נפלאות

בעריכה מחודשת ומאירת עיניים, בכרך מותק אחד!

הביאו ברכה אל בתיכם ואור חדש בשולחן השבת שלכם!

מפתחות סודיים ונודים למאות ערכים, סיפורים, סגולות ואישים

ניתן להשיג בחנויות הספרים המובחרות | להזמנת כמות: 052-7681063 | דוא"ל: 8510510@GMAIL.COM

אור חדש בפרשת השבוע!

הגיליון השבועי המבוקש
הגדוש באוצרות אמרות
צדיקים, סופרים
מפיעמים, מסרים ממוקדים
וסגולות נפלאות

הגיליון השבועי המבוקש
הגדוש באוצרות אמרות
צדיקים, סופרים
מפיעמים, מסרים ממוקדים
וסגולות נפלאות

אגעדאנק

על פרשת השבוע

פרשת בשלח תשע"ח

© כל הזכויות שמורות למו"ל. אין לקרוא בזמן התפילה וקריאה

בס"ד, בכל ענייני הגיליון ניתן לפנות לדוא"ל: g.agedank@gmail.com

וחמושים עלו בני מארץ מצרים (יג, יח)

ברשי" כתב וחמושים מזוינים. יש להבין מה בא הפסוק ללמדנו בזה, מאי נפק"מ אם עלו מזוינים או לא. עוד יש להבין, למה אכן לא השתמשו בכלי הזין שלהם בעמדם על הים, בכדי להילחם במצרים? והרי ידעו שאין הקב"ה עושה ניסים בחינם "לא עבד קוב"ה ניסא למגאנ", ולשם מה קרע את הים וניער את פרעה, בעוד שיכלו ישראל להרגם בכלי זינים? אמנם מוסר גדול לימדנו הכתוב בזה. שאף שיש בידם כלי זין, אינו מדרך המוסר שהם יהרגו את המצרים בעצמם, שכן "ביאר דשותי מיא מיניה לא תישדי ביה קלא", - בור ששתית ממנו מים אל תשליך לשם אבן, ואחרי שהתגוררו במצרים כ"כ הרבה שנים, מצד הכרת הטוב, עדיף לשנות הטבע, ולקרוע את הים בשביל שלא ילחמו ישראל בעצמם במצרים. וכדי להשמיענו נקודת מוסר זה הדגיש הכתוב לאמור "וחמושים עלו ישראל", שתדע שאעפ"כ שהיה להם כלי זין, עדיף לשנות הטבע ושלאל לפגוע במיטיב לך.

בספר 'ציוני תורה', הוסיף לבאר עפ"י הנ"ל את טעם המנהג הידוע לתת מזון לפני העופות בשבת שירה (עיי' מג"א), וידוע בספרים כמה טעמים, או משום שגם העופות אמרו שירה יחד עם ישראל, והנעימו בצפצופם את שירת ישראל, או כדאיתא שבעת אשר דתן ואבירם פיזרו את המן יוצאו מן העם ללקוט ולא מצאו" שכן העופות אכלו את המן שפזרו שלא יחשבו שכן ירד להם מן השבת.

אמנם, לדברי החת"ס הנ"ל, יוצא שכל עניין קריעת ים סוף היה רק בשביל עניין 'הכרת הטוב' שלולא זה לא נצרך כל הנס, לכן דווקא בשבת שירה מחזורים אנו להחזיר טובה ולהכיר טובה לעופות.

ובזה מובן מש"כ בספר תוספת שבת להמליץ וליישב את המנהג להאכיל את הציפורים בשבת שירה ובמג"א (אור"ח שדך) אוסר ומובא גם במשנ"ב (שם) שכל המטרה היא רק משום הכרת הטוב ולא שביב להאכיל אותם.

ויובן יותר בהקדם מה שמצינו שמשה רבינו לא הכה את האור מפני הכרת הטוב, והשאלה מפורסמת מה ענין הכרת הטוב יש למי שאין בהם דעת? או לאדמה שג"כ אינה מכירה בטוב הנגמל לה? כן מובא בראש"ש שלא רצה לדון בדיון תורה על בית מרחץ מסוים כיוון שהוא נהנה מהבית מרחץ ויש לו הכרת רצח כלפיה! וגם כאן נשאלת השאלה מה טעם הכרת הטוב לדבר דומם שלא מבין? אלא שמידת הכרת הטוב הכרחית לעבודת השם, כפי שמאריך במנחת חינוך במצוות כיבוד א"א ובעוד הרבה מקומות, וחובה עליו לסגל את נפשו ולהשריש בנו את המידה הזאת של הכרת הטוב, ולא בשביל השני אלא בשביל עצמנו, לכן, על אף שהמים אין בהם דעת וגם לא לאדמה מ"מ בשביל האדם גופו יש בזה את התועלת שמשלש את נפשו במידה הזאת.

אשר על כן, היות וכל ענינה של נתינת המזונות לעופות הינה משום הכרת הטוב, הרי שהאדם עושה זאת רק בשביל עצמו ולא בשביל האכלתם, לכן שונה הוא מסתם נתינת מזונות לצורך בעלי החיים.

ויקח שש מאות רכב חבור וגו' (יד ז)

ולמה דוקא שש מאות? ו"ל דהנה כתיב "איכה ירדוף אחד אלף ושנים יניסו רבבה" והנה מספר בני ישראל יוצאי מצרים היה ששים רבוא, לפי זה, היה פרעה צריך כדי לרדוףם מאה ועשרים רכבים, והנה במצרים היו בני ישראל פי חמשה ד' וחמושים עלו בני ישראל ופרש"י אחד מחמשה דארבע חלקים מתו בשלש ימי האפילה. אבל פרעה לא ידע מזה ולכן לקח רכב פי חמישה ועולה לחשבון שש מאות רכב.

והנה ר"מ איתא מ"ט ונטה את ידך על הים וקבעהו (יד, טז)

איתא בספרי קבלה שלקרוע את הים היו צריכים לכווין שם צ"א שהוא השם של ר"ת פ'ותח א"ת י"דך, ואפ"ל דמרומו ג"כ כאן בפסוק, דהנה ה' אמר למשה 'הרם את מטך' דהיינו קח האותיות אחרי מ"ט" דהיינו נ"י ל' (90) ונטה את ידך" פי' קח אותיות לפני האותיות של י"דך" דהיינו ט"ג י' (22) על הים" פי' קח האותיות אחרי ים" (כי האות ה' בים הוא רק הוספה) דהיינו כ"ג (70) וביחד תמצא קכ"ב, ובקעהו פי' תחלקנו לשנים נמצא במדויק צ"א והוא השם צ"א המרומז כאן.

אז ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת לה' (טז, א)

"בקשו מלאכי השרת לומר שירה אמר להם הקב"ה מעשי ידי טובעים בים ואתם אומרים שירה?!" (מגילה י')

יש לשאול מדוע מלאכי השרת לא ניתנה רשות לומר שירה ואילו לבני ישראל ניתנה רשות? מתוך בעל ה"כלי חמדה": בני ישראל לא אמרו שירה על האסון של המצרים, אלא על תשועת עצמם. כמו שנאמר "ויהי לי לישועה". אבל המלאכים הרי לא נשתעבדו במצרים, ונמצא שכל השירה שלהם הייתה על אחרים ואין אומרים שירה כשיש גם אסון של אחרים.

המפרשים מביאים עוד, דהנה כתיב בחיל סנחריב שהקב"ה פתח אזניהם ושמעו השירה של חיות הקודש ופרחו נשמתן, ואף כאן רצו המלאכים להרוג את המצרים ע"י שישירה שירה, אמר להם הקב"ה, מעשי ידי טבעו בים, - 'מעשי ידי' היינו התינוקות שהושלכו לים, ואתם אומרים שירה? הלא צריך להיות 'מדה כנגד מדה' לכן מוכרחין שיתבעו בים.

(מפרשים)

עזי וחמרת יה ויהי לי לישועה זה אלי ואנוהו אלקי אבי וארוממנהו (טז, ב)

בגמרא (שבת קלג, ב) "זה אלי ואנוהו התנאה לפניו במצות עשה לפניו סוכה נאה ולולב נאה ושופר נאה וכו', אבא שאול אמר ואנוהו הוי דומה לו מה הוא חנון ורחום אף אתה היה חנון ורחום". ובמסכת בבא קמא (ט, ב) "אמר ר' זירא בהידור מצוה עד שליש במצוה". שיש להוסיף בהידור מצוה עד שליש משווי כל המצווה.

יש להבין מה השייכות של 'הידור מצוה' לשירת הים, ועוד, מאי טעמא רק עד שליש? בספד"ק "בני יששכר" (מאמרי השבתות, מאמר ב) כתב בזה דבר נפלא, על פי מה דאיתא בתרגום יונתן על הפסוק (שמות יד, ז) "ויקח שש מאות רכב בחור ושלשים על כלו", ותרגם "ומוליתא תליתאה על כולחון", מה כוונת התרגום? ונראה לפרש על פי הירושלמי כלאים (פ"ח ה"ב) הובא בפירוש הר"ש למשניות (כלאים פ"ח מ"ב) וכן הוא במדרשים (מכילתא פ"א ז) והוא שמנהג העולם היה תמיד לנסוע בעגלה המחוברת רק לסוס אחד בלבד. עד שבא פרעה שהיה בימי יוסף, והנהיג לנסוע במרכבתו בשני סוסים, ("מרכבת המשנה"), ואחר כך פרעה שרדף אחרי בני ישראל, היה אוסר שלשה סוסים בכל מרכבה, וזהו הפירוש "ושלישים על כולו", שהוא הוסיף שליש על הסוסים, דהיינו סוס שלישי. וזה ג"כ כוונת ה'תרגום יונתן' "ומוליתא תליתאה" (היינו סוס, כענין 'מוליתא' של בית רבי' בגמרא שבת נב, א), ואם כן הוסיף פרעה 'הידור' שליש בעבירה, לרדוף אחרי ישראל, והנה הש"ת לקח ממנו נקם ורוכבו רמה בים ומבחר שלשיו טבעו ע"י סוף, על שרורו לפניו "זה אלי ואנוהו" אתנאה לפניו במצות, שלקחו ולמדו מההידור של פרעה שהיה הוספה של שליש בעבירה, ולמדו ממנו להדר במצוות עד שליש.

ובספרו "אגרא דפרקא", (אות שע"ה), הוסיף לבאר עם זה את מאמר חז"ל (פסחים קיח, ב, ערכין טו, א), שהקב"ה שילם לים על מה שפלט את המצרים, ושילם לו הקב"ה כנגד אחד ומחצה שבהם, שבמצרים היו שש מאות רכב ובסיסרא היו תשע מאות רכב", ולמה הוסיף הקב"ה משש מאות לתשע מאות? אלא דהקב"ה הרי מקיים את התורה, ודייקא כאן על הים שנתחדש הענין של הידור מצוה עד שליש, כאמור, לכן שילם לו הקב"ה תוספת שליש על מעשהו.

בספר 'פרדס יוסף', הביא לבאר את המחלוקת הנ"ל בפסוק "זה אלי ואנוהו" אם לומדים "התנאה לפניו במצות" או לאבא שאול לומדים ש'מה הוא רחום אף אתה רחום' וכו', שמר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי. כלומר: דרך אנשים שבמצוות שבין אדם למקום הרי הם מדקדקים בקלה כבחמורה, ומוסיפים להדר עד שליש ויותר ואילו ב'בין אדם לחבירו' אינם מקפידים לצער וזולתם. זה מה שאבא שאול בא להוסיף, שגם אם הנך מהדר במצוות "התנאה לפניו במצוות" תזכור גם כן להדר ב'בין אדם לחבירו' שכן מה הוא רחום אף אתה רחום.

והוסיף לבאר בזה באופן נפלא את מה שאמר דוד המלך בתהילים, "ואנכי תולעת ולא איש", שדוד המלך התאונן על רדפו שמקפידים על מצוות שבין אדם למקום ואינם מקפידים על בין אדם לחבירו, וטען כך: הרי בכל דבר מאכל הנכם בודקים את המאכל שלא יהיו בו תולעים, אז אם הנכם מקפידים שלא לאכול תולעים, הקפידו גם כן שלא 'לאכול' אנשים, וזה שאמר "ואנכי תולעת ולא איש" החשיבו אותי לפחות כתולעת ואל תאכלו אותי...

(פרדס יוסף)

ויקראו בית ישראל את שמו מן והוא כורע דג לבן וטעמו כצפיחית בדבש (טז, לא)

התורה הק' מספרת, שטעם המן היה כ"צפיחית בדבש", עוגת דבש.

נשאלת השאלה, בחז"ל מבואר שמתיקות הדבש היא אחד משישים שבמן. היינו, המן היה מתוק פי שישים יותר מהדבש. ובלשון הפסוק משמע שהוא רק כצפיחית בדבש? דהיינו כמו הדבש עצמו?

שמעתי בשם הגאון מוילנא זצ"ל שאדרבה, הן הן דברי הכתוב "וטעמו" - ה'נותן טעם' שלו. כמה הוא 'נותן טעם'? אחד משישים. אחד משישים של המן היה כמו צפיחית בדבש, כי המן עצמו מתוק פי שישים יותר. וכעת, א חלק אחד שבמן, נכנס למאכל אחר - עד שישישים עדיין עומדים ומרגישים טעם כמו דבש.

אה, רבותי, וכי הפשט הזה אינו צפיחית בדבש?...

וילקטו אותו ... איש כפי אכלו לקטו (טז, כא)

הגאון הצדיק רבי אליה לופיאן זצ"ל, אומר חידוש נפלא, מבהיל על הרעיון:

הכתוב אומר: "זה הדבר אשר צוה ה' לקטו ממנו איש לפי אכלו עומר לגלגולת מספר נפשותיהם איש לאשר באהלו תקחו" (טז, טז). לאחר מכן (פסוק יט) מופיע הציווי: "איש אל יותר ממנו עד בוקר". ומיד אחר כך (פסוק כ') התורה מספרת: "ולא שמעו אל משה ויתירו אנשים ממנו עד בוקר וירום תולעים ויבאש ויקצוף עליהם משה".

אנשים אלו, כפי שגילו לנו חז"ל, היו דתן ואבירם. ומה היה ה"חשבון" שלהם להותיר מן המן למחר? הם אמרו לעצמם: "מי יודע מה יהיה מחר? מה נאכל מחר, אם, חלילה, לא ירד מן? מה שבטוחו בטוח! נאכל היום רק מחצית העומר שלקטנו ואת מחציתו השניה נאכל למחר! ליתר בטחון!"

האמת היא שקשה לדמיין מצב שכזה... אנחנו קמים בבוקר פותחים את הפרזיז'ר ומוציאים בו, ברוך השם, אוכל מכל טוב. גם אם הוא ריק - נגשים למכולת הסמוכה. ואם במכולת לא יהיה את שחשקה נפשנו - ישנם סופרמרקטים ענקיים ששם יש הכל... דתן ואבירם חששו שעלול להיות מצב בו הם יקומו בבוקר ולא יהיה כלל מה לאכול! אין שום אכילה במחנה כולו! זה מצב לא קל... לכן, ליתר בטחון, השאירו חצי מהמכמות היומית למחר...

אי א' לא היתה להם את מידת הבטחון בהשם יתברך שיתן להם את אכלם גם מחר! הם אכלו היום רק חצי עומר ושמרו את החצי השני למחר...

ומה אומר הפסוק שלאחר מכן? (פסוק כא) "וילקטו אותו בבוקר איש כפי אכלו" - כפי פרשו: כמה אכלתם אתמול? חצי עומר? מלא ואלא תקבלו כל יום רק חצי עומר... "כפי אכלו"! כפי המידה שאכלתם אתמול, בעטיו של חוסר הבטחון שהיה לכם, כך תקבלו מכאן ולהבא מידי יום ביומו במשך ארבעים שנה!

מוראדיג!

"ולא תהיה המרה, והממעט לא החסיר" (יח)

(יחי ראובן)

לרב מבריסק וצ"ל היה כולל אברכים... כל ערב ראש חודש הוא היה משלם להם את המלגה, ויהי מה. אם ארע פעם שלא היה לו את הכסף במועד – הוא היה לוזה אותו ובלבד שישלם לאברכים בזמן.

והנה הגיע ערב ראש חודש אחד שלא היה לו כסף לשלם... הוא גם לא מצא רעיון ממי ללוות... הוא ישב על מקומו תפוס בהרהורי... עבר שם אחד המתפללים שהבחין במצוקתו של הרב, ואמר לו: "אה! כמה טוב היה המצב אם היה מגיע עכשיו עשיר מלונדון ותורמאלך דולר, סכום שיש בו כדי להחזיק את הכולל למשך חצי שנה... אה! היה זה ממש א מצחיה... נענה הרב מבריסק ואמר לו: "אם יבוא עכשיו עשיר מלונדון ויתן לי אלף דולר – אני לא לוקח! אני לא אחליף את המתיקות של הבטחון תמורת אלף דולר! מידי חודש בחודשו אני נושא את עיני למרום ואומר: 'ריבונו של עולם! עיני נשואות אליך! אנא! בטובך הגדול! שלח לי את הכסף שאני צריך!' בצורה שכזאת אני 'חי עם הקב"ה' באופן קבוע! ואכן זוכה אני מידי חודש לראות בחוש את יד ה' המסיעת לי! אם יהיה לי בכיס אלף דולר להחזקת הכולל לכמה חדשים, הרי שאפסיד את מתיקות הבטחון הזו... וכי משתלם למכור מתיקות שכזו באלף דולר?

אצל הבריסקער – רב "השלח על ה' יהבך והוא יכלכלך" היתה צורת חיים תמידית! הנהגה יום יומית! ישמע חכם ויוסיף לקח!

ויאמר ה' אל משה כתוב זאת זכרון בספר ושים באזני יהושע כי מחה אמחה את זכר עמלק וגו' (ז', יד)

יש לדקדק, כיון שכבר צויה השי"ת למשה שיכתוב בספר תורה את מצות מחיית עמלק, למען הוצרך עוד לשום באזני יהושע בעל פה ג"כ? הלא ודאי יראה יהושע מה שנכתב בס"ת וכן יעשה.

אך הענין הוא כי ידוע שכששלח דוד המלך את יואב בן צרוי להכרית את עמלק, הלך והרג רק את הזכרים של עמלק, והנקבות הניח בחיים. שאלו דוד הלא כתוב מפורש בתורה (דברים כה. יט) מחה תמחה את זכר עמלק. היינו כל זכר הן הזכרים והן הנקבות, ולמה החייתה הנקבות, השיבו יואב שרבו למד עמו זכר עמלק פי' רק הזכרים, א"כ לפי זה ראינו אף שהוא כתוב מפורש בתורה מחה תמחה את זכר עמלק מ"מ יש מקום עדיין לטעות רק זכר ולא זכר כי בהס"ת ליכא נקודות. לכן, צויה השי"ת למשה שימסור בעל פה ליהושע שהנקודה הוא זכר ולא זכר, וז"ש כתוב זאת וכו' ושים באזני יהושע מסור לו בעל פה כי מחה אמחה את זכר עמלק כסגול שלא ישרא מאתו שום זכר. (קול אליהו לגר"א)

מאוצרות המגידים

ויהי בשלח פרעה את העם, ולא נחם אלוקים דרך ארץ פלשתים כי קרוב הוא, כי אמר אלוקים פן ינחם העם בראותם מלחמה וישבו מצרימה (י"ג, י"ז)

הייתכן? וכי בגלל קושי מלחמה ישנו חשש שיחזרו לגיא צלמוות?? אם היה הכתוב אומר: פן תשבר רוחם בראותם מלחמה – הדבר היה מובן, שכן לאחר כל התלאות שעברו בני ישראל – יש חשש שעוד מלחמה תשוב את רוחם. אבל אטו משום כך ישובו מצרימה – למקור הסבל והרדיפות?

אכן על כך באה התשובה בפסוק עצמו, המגלה לנו את חולשתו הגדולה של האדם, באומרו: "כי קרוב הוא"!!

ואין כוונת הפסוק לומר שקרובה דרך ארץ פלשתים למצרים, אלא עדיין קרובה מאוד וציאתם של בני ישראל זה עתה ממצרים, וטבע האדם להימשך ולהיגרר אחרי הרגליו הנושנים!!

וכאימרת העולם שעדיף לאדם להישאר עם הצרות שכבר הורגל אליהם מלהסתגל לצרות חדשות – גם אם החדשות יהיו קלות יותר, כך קושי השיעבוד של מצרים שכבר הורגלו והושרשו בו בני ישראל – יהיה עדיף להם על פני מלחמה, שמשמעה: צרה חדשה!!

למחלה רעה זו קראו בעלי המוסר: "השרשה ראשונה", ואם בגשמיות כך, שנוח לו לאדם בצרות שהורגל בהם מלהתרגל בצרות חדשות קלות יותר, וכפי שלמדנו בפסוק זה – ק"ו שברוחניות כך הוא הדבר!

שיכאר ירצה האדם לעזוב את הרגליו, להשתנות, להתקדם, לשוב בתשובה – מאבק מר יסחר לפתע את שני ההרגלים לכשעצמו!

כלומר: אם לא יחליט האדם בדעתו שדרך העוונות רעה היא וגורמת לו נזק והפסד, ואילו דרך הטוב תביא לו את האושר והסיפוק – עדיין עלול הוא לשוב לכסלו – כי קרוב הוא! אם לא יאזור כגבר חלציו ויתנער בכח ובאומץ מהרגליו – עלול הוא להמשיך בדרכו הרעה והמזיקה משום ההרגל שהורגל בה!!

ולכן כאשר מתנוצץ ניצוץ בלב שו' אדם לשוב למוטב או להתעורר למעשה טוב כל שהוא – עליו להזדרז לבלותו מיד בכל האפשר, פן ישוב וינחם על רצונו הטוב וכל רשפי התעוררותו יכבו וייעלמו במעבה חשכת החומר, עד שלבסוף ישרא בהרגליו הקודמים וישכח הכל – כי קרוב הוא!!

שמואל לא תפנה

לאחר שהבנו את היסוד האמור נמחישו במעשה נורא אשר יואר ויובן היטב לאור האמור, ואף ישוב ויבהיר לנו באור יקרות את אשר למדנו כבר מן הפסוק.

את המעשה שמעתי מגיסי הגאון ר' שלמה זלמן אויערבך זצוק"ל, וכן מחמותי הרבנית אויערבך, כפי אשר שח "חלוץ" אחד את כל פרטי המעשה הנרגשים להגרש"ו, וכך היה המעשה:

ר' שלמה זלמן זצוק"ל היה אז בחור, ובית חמי זצ"ל בנסיבות התקופה אשר היתה עת מלחמה וקושי, עבר לגור ב"נחלת צדוק" – שכונה בירושלים. שם, בדירתם החדשה, וגם זה בנסיבות העיתים – נותרו עדיין בא' מן החדרים "חלוץ" ואשתו לגור. "חלוץ" – כינו לעולים באותה עת שהיו חניכי התרבות ההילולית).

בהמשך הזמן כמובן שעברו למקום אחר, אולם בנתיים היה צורך להגיע עם החלוץ ואשתו להסדר על פרטים שונים באשר לחיים בשיתוף, שכן גם אם היו נכנסים ויוצאים בכניסה נפרדת כמובן – עדיין היו אי אלו תקלות. בין היתר היה ענין שמירת השבת, שלגביה היתה רגישות מיוחדת.

נכנסה איפא חמותי ז"ל אל החלוץ ואשתו, ודיברה על לבם, עד שהגיעו להבנה בכל הענינים, וגם על שבת הבטיחו והתחייבו לא לחלל שבת. אלא שכבר בשבת הקרובה התברר שבפועל הינם מחללים שבת, ולא מקיימים את הבטחתם.

התיישה בחמותי בדעתה, ושלחה את בנה ר' שלמה זלמן שבר חכים הוא לה, לעשות כחכמתו. ואכן העננה הוסרה במהירות כאשר בשיחה קצרה ועדינה התברר שלא ידעו בכלל מהו חילול שבת, ומשעמדו על הדברים – הבטיחו כמובן לא לפגוע בקדושת השבת.

כביד להניח שאותו "חלוץ" ינחן בחושים חדים, כפי שאכן יתברר בהמשך המעשה, וכנראה שמשפטים קצרים ששח עמו ר' שלמה זלמן – בעודו בחור – כבר הספיקו לשבות את לבו בקסם חכמתו של הגרש"ז, ומיד ניצל החלוץ את הענין והחל לגלגל שיחה עם הבחור שלמה זלמן.

"הימים היו ימים טרום מלחמת העולם הראשונה" – פתח החלוץ את דבריו, לא לפני שביקש את ר' שלמה זלמן לצאת אל החורשה הסמוכה, מקום נוח לשיחה – "על יהדות לא ידעתי דבר, עם הורים רפורמים, וסבתא שמדליקה נרות בליל שבת – מה כבר אפשר לדעת... ואפי' על עצם היותי יהודי בקושי ידעתי.

"ככה הייתי נראה אז, כמו היום, עם קשר אפסי לכל היהדות כולה, אלא שבנתיים – באמצע הדרך – משהו עבר עלי, נתוודעתי אל קיומו של בורא ומנהיג לעולם – ובכ"ז אני היום כמו אז, נשאיתי אותו הדבר".

הייתכן? – אמנם כן!! הכיצד? – הבה ונאזין:

"כשפרצה מלחמת העולם הראשונה" – ממשיך החלוץ בדבריו – "הייתי כבר בחור בגיל הגיוס, נתגייסתי עם בני גילי לצבא, חלקם היו אפי' מוכרים לי מסביבות מגורי כיהודים משומרים, ומה שחברתי היו אמנם תמיד נראים לי מוזרים ומשונים ועל כן לא היה לי כל קשר עמם, אבל בכל זאת – זה עושה משהו טוב בלב כשאתה מכיר כמה מהחברים בתוך הקרבות, ושהם יהודים כמון.

"נכנסנו לעיב המלחמה, ואט אט התקדמנו אל החזית עצמה. "שם", פולט החלוץ אנחה כבדה מגורו – "אתה פשוט שוכב בתוך גומחות חול, כשמטרים ספורים שוכבים חברים כמון, באותה צורה, רוב חלקי גופך מכוסים עד כמה שאפשר, עיניך מבצבצות מבין המחילות כעטלף, הרובה גם הוא משתחל מבין החרכים כשקנהו מכוון לאי שם, ואתה עושה כל הזמן פעולה אחת – יורה ויורה..."

"ובדיקו כמה שאתה עושה פה – נעשה מולך אי שם בצד השני, אצל האויב שונגדך... "אויב" הכוונה לאיזה קיסר שהסתכסך אולי על רקע קטנוני בהחלט עם הקיסר שלנו, ולשם כך מעמידים הם כל אחד את חייליו המשמשים כמטרה לחץ..."

"כאילו שאיכפת לי שימות אי שם איזה חייל שאינני יודע עליו דבר... וכאילו שאיכפת לו שאני לא אשאר בחיים... אבל שנינו משתדלים לפגוע כל אחד בדיוק בראשו של זולתו – ועל כן אנו יורים ללא הרף אחד על השני. למה? מדוע? – ככה! זוהי התשובה המתסכלת כל אדם בר דעת.

"תבין" – הוא ממשיך – "אתה מזיע ומתייגע, מסתכן ומתאמץ, וסבל את הפחד משריקות הכדורים שחולפים לא אחת ליד אוזןך ומניפים את שערות ראשך בחולפם על פיך, עם החברים זבי הדם שנופלים כזובים מכל עברך, ואתה לא יכול להסביר לעצמך מדוע בכלל נקלעת אל התופת הזו? ועל מה ולמה אתה רועד ביום וער בלילה, סובל עייפות ורעב, את כאב השכיבה, את מאמץ המלחמה? שאלות אלו הופכות אותך לכדור אש של כאב צורה המלא מועקה עד אין סוף.

"והנה" – ממשיך החלוץ ומספר – "באחת ההפוגות הנהוגות בשדה הקרב, בשעה שהייתי חסר מעש והתכנסתי יותר בתוך הכאב של עצמי, ראיתי לא הרחק ממני את אותם חברים יהודים שעליהם דיברתי קודם, והם מוציאים מכיסם איזה ספר קטן, לוחשים דבר מה בהתלהבות, ראשם נש על הלך ושוב, עיניהם שופעות דמע, וניכר בעליל על פניהם איך שזה עושה להם טוב – ממש כמים קרים על פש עיפה... מדוע כך?! לאחר כמה דקות הם היו נראים כה רעננים וטובי לב – כאילו זה עתה יצאו לקרב..."

"לא יכלתי להתאפק, ולאחר כמה ימים כשהייתה הפוגה ארוכה יותר נגשתי אל אחד מהם, וביקשתי לדעת: הכיצד אינו כאוב כמוני? ממה הוא מתנחם ומתעודד?

"לא כ"כ הבנתי את כל מה ששח עמי, אולם דבר אחד הבנתי באופן ברור: בעוד שאני סבור כי נקלעתי לכאן, וסתם אני יורה – אצלו הכל מובן ומוסבר! הוא הסביר לי שמישהו הביא אותו לכאן עם מטרה מסוימת המופנית אליו באופן פרטי, הכל נעשה עמו באופן מושגח במיוחד, ולכל כדור יש מסלול ידוע מראש!!

"הוא לימד אותי שאותו מישור שמסובב את הכל נקרא "הקב"ה", שהוא זה שברא את הכל ומשגיח על הכל, ושכל יהודי יודע זאת ומתחנך על זה ללא פקפוק וספק כלל.

"שמעתי את תוכן הדברים פחות או יותר, שבתי למקומי, הקרבות חזרו לשיאם, אני יורה ויורה, מחשבותי מעיקות ולבי נצבט שבעתים. הרי גם אני יהודי!! הנה לחברי היהודים יש עולם מופלא ומענין, שגם אם אינני מאמין בו – אבל לא היתה לי הזדמנות לבחון אותו, ואולי זה נכון ואמיתי?

"כך הרהרתי נוגות במצבי המדוכדך, דמעות רותחות זלגו מעיני טיפה אחר טיפה ללא הפוגה, ובכאב מכול בכעס הרהרתי לעצמי: מדוע אבי לא לימדני יהדות? וכך נכנסתי למתקפת רגשות של רחמים עצמיים, וככל שהדקות נקפו – כך זרם הדמעות הלך וגבר, ואני יורה ובוכה, בוכה ויורה..."

"כך המשכתי, עד שנוצר סדק כל בלב וניצוץ ראשון התנוצץ בלבי, וכה נשאוני מחשבותי באותה עת:

"רבונו של עולם" – אמרתי בלבי – "אני פונה אליך באם אכן הינך קיים: אם אכן חברי היהודים צודקים בדבריהם ויש מישהו שרואה הכל ומשגיח על הכל – הרי שאתה שומע גם אותי, ואני פונה אליך בתחינה ובקשה: תראה לי שאתה קיים!!

"וכך, ספק מהרהר ספק מדבר, המשכתי במחשבותי ואמרתי לעצמי: רבונו של עולם, הרי לא היתה לי אפשרות להכירך, ומדוע שלא אהיה זכאי לדעת על קיומך? א"כ מבקש אני ממך, רבשע' ותוכיח לי כעת את קיומך!!

"ובמה יוודע איפוא שאתה קיים? הנה אינני מעונין במלחמה חסרת הבנה, וא"כ עוזר לי שאצא מן הקרבות ע"י שיפגע בי כדור בדיוק באצבע, שלא אוכל יותר לירות וישחררו אותי מכאן, ובזה אדע שאתה קיים..."

"עודני מדבר עם לבי בכנות ובפשטות, והכדור של האויב בא גם בא, ועמה האמונה שחדרה אלי מעצמות... בדיוק באצבע פגע בי רסיס, רק אצבע נפגעה ותו לא, וכמובן שיותר לא הייתי בקרב – הכל בדיוק כפי שרציתי... כפי שביקשתי – ראיתי את הקב"ה כביכול עין בעין!! "והנה" – פתח החלוץ את ידו והראה באצבע "זה קלי ואנוהו" – "הנה לך האגודל הפצוע שלי לאות ולמופת על הכריתו עם מנהיג העולם!!" ואנו נסיים את מה שהוא לא ידע לסיים, ונכריז בשבילי: "אצבע אלוקים היא!"

"כמובן", – ממשיך החלוץ בשטף דבריו – "עומק השכנוע שלי בבורא העולם היה נורא ומבהיל, קשה לתאר עד כמה. גמרתי אומר שמיד כאשר תסתיים המלחמה – אלך ואלמד יהדות".

וכאן, אחרי אתנחתא מלווה באנחה רוויית כאב – המשיך החלוץ ועבר אל החלק השני של סיפורו. וכך המשיך לספר:

"המלחמה נגמרה ב"ה ויצאתי ממנה בשלום, רגלי הוליכו אותי לבית המדרש ללמוד יהדות כפי שהחלטתי, אלא שלא ידעתי את כוחות האדם – ונפלתי במלכודת..."

"מה היה? ובכן, לפני המלחמה כמעט השלמתי לימוד אגרונומיה (חקלאות). ונותר לי רק כשלושה חודשים לסיים ולקבלת תואר. מתנה סברתי בדעתי, שלהפסיד כעת את הכל – אין זה הגיוני, ובודאי שצריך פרנסה, וע"כ נתיישבתי איפוא בשכלי והחלטתי שקודם אסיים את הלימוד, ומשאתפנה, ואהיה עם מקצוע ביד – אלך ואלמד יהדות.

"אולם חשבון שכלי לחוד – ותחושותי לחוד!"

"את הסוד הזה לא ידעתי!! לא הבנתי שלרגשות האדם חוקים משלהם, ולא כל מה שהשכל מבין - גם הלב מרגיש!! לא ידעתי שבשעה שהלב עירני ורוצה לפעול - אין להחמיץ את ההזדמנות בשום פנים ואופן, כי אם יתקרה הלב - הכל ירד לטמיון!!
וזה בדיוק מה שקרה אתי... סימתי את לימודי כעבור כמה חודשים, ובנתיים הלב התקרה... וכשהלב קר - הוא יותר דומה לאבן מאשר ללב בשר...
ה'ופתעתי לגלות איך שבפועל אכן צעדתי לבית הכנסת לפגוש יהודים שידרכו אותי בלימוד יהדות - אולם לבי כל עמי!! השכל אומנם הוביל אותי בתחילה - אך עד מהרה נחנק... הלב הרוחני דמם... לא הרגשתי כל טעם, ולא יכולתי להתקדם כלום!
ו'וכרתי שאפי' צעדתי ביום כיפור הקרוב לביהכ"ס, אך לא הצלחתי לעשות מעבר לכך מאומה! מילה אחת לא הצליחה לצאת מפיו!!

"וכך נשאיתי כפי שעניין הרואות - עכשיו כמו אז!! נשאיתי במצב בו אתם צריכים לסכם עמנו על שמירת שבת, ובסוף אנחנו לא יודעים אפי' על מה בדיוק אתם מדברים...!"
כך סיים החלוץ כשהוא עוצר בעד עיניו לבלתי יפרצו עליו פרץ, ואמר: "אילו תפסתי אז את הרגע - הרי שבטח היום הייתי אני מלמד אותכם שבת מהי - ולא ההיפך...
"ולפיכך אני מספר לך כל זאת: דבר ראשון - כדי שתדע ש' מנהיג את העולם, כפי שספרתי לך. דבר שני - כדי שאתה ששומר מצוות ה' - תהיה זריר לעשות עם הידיעה הזו משהו, ולא תאבד את עולמך כמוני!! שתדע כשהלב חם - אז הזמן לעשות, ולא להשען על הבנת השכל!!", ובכך חתם את דבריו.
על זה ועל כיצא בו אומרת התורה: "ולא נחם אלוהים דרך ארץ פלשתים כי קרוב הוא" - שכן על אף שכל בר דעת מבין שעדיף קושי מלחמה מאשר לחזור מצרימה, אבל הבנה לחוד והרגשה לחוד... ההרגשה בלב היא - והלב עדיין במצרים... ולמה - כי קרוב הוא...
ומכאן יש לנו ללמוד בק"ו לרוחניות, שאם באים להשתנות - צריך להתרחק הרבה, שמא ישוב הלב להרגלי - "כי קרוב הוא!!" אם מתעוררים לעשות שנוי והתחדשות - חלילה מלאבד את חום הלב, וזה מה שלימדנו חז"ל (אבות ב', ד'): "ואל תאמר לכשאפנה אשנה - שמא לא תפנה!!"

"ולא נחם"

"ה'חפץ חיים' זצ"ל היה אומר: "טרף נתן ליראיו, יזכר לעולם בריתו" (תהלים קיא, ה). הן לה' הארץ ומלואה, לו הכסף ולו הזהב. מדוע שורת כוז דחקות בהיכלי התורה, וראשי הישיבה נאלצים לקחת מקל נדודים ולגלות לארצות נכר, כדי שבעולם כולו יזכרו שיש תורה ולומדי תורה, ויטלו חלק בהחזקתה. וזהו שראשי הישיבות, כדי להזכיר לעולם כולו את בריתו, טלטלים נדודים, "נתן ליראיו", הם ראשי הישיבות, כדי להזכיר לעולם כולו את בריתו, זו התורה (נדרים לב ע"א), ככתוב: "אם לא בריתי יומם ולילה, חקות שמים וארץ לא שמתי" (ירמיה לג, כה).

אבל הרווח הדדי. אני פועל לזכות אותם והם משתדלים לזכות אותי. אני מכתת רגלי מארץ לארץ מעיר לעיר ומבית לבית ומנסה לעורר לבבות להחזקת מוסדות התורה. פוקד בתי חסידיים, ליטאים, מכל הסוגים, ומתפתחת שיחה, אני מספר על מצוקת המוסדות והם מחזקים לבי באמונה ובטחון. וכבר אמרתי להם, שעל ידם הבנתי דברי הגמרא (חולין ז ע"ב): "ישראל קדושים, יש רוצה [לתת] ואין לו, ויש שיש לו ואינו רוצה". וכבר תמנה בתוספות, אם יש לו ואינו רוצה, מה קדושתו. אבל אילו היו שומעים את להט אמונתו, שגם זה לטובה, ויש לקבל סמורים באהבה, את יסורי הזולת כמוכן, ולהתאזר בבטחון, ישועת ה' כהרף עין, היש קדוש כמהו!!

הכלל, נקלעתי לבית חסידי ונתקבלתי בסבר פנים יפות, בעל הבית בר אורין ובר אבהן - פתח את ידו, ואני פתחתי לפניו את סגור לבי.
אמרתי: "אתם חסידים, אני חונקתי ב'חדר' ליטאי. הורי היו חסידי גור, חותני חסיד ברסלב, גיסי חסיד ליובאוויטש, כולם עובדים לקל אחד, וקבל האמת ממי שאמרה. ואומר לך מה ששמעתי מהמשגיח רבי יחזקאל לוינשטיין זצ"ל. יהודים הם רחמנים בישינים וגומלי חסידים (יבמות עט ע"א), שרשי כל המדות הטובות. אבל אסור לנו לשכוח שגם המידות הרעות מקנות בנו. והביא לך ראייה מוכחת מדברי רבנו יונה בספרו "שערי תשובה", שרבי עקיבא איגר זצ"ל אמר שאינו רק ספר מוסר, אלא ספר הלכה.

וכתב ("שערי תשובה" שער ג אות לד): נצטוונו "בלבתי רום לבבו מאחיו" (שברים יז, כ), והזהרנו בה להסיר מנפשנו מידת הגאווה. רבי יהודה המקנת בנו - ועוד (שם, אות לו): "לא תאמץ את לבבך", והזהרנו להסיר מנפשנו מידת האכזריות. הרי שבטבענו אכזרים אנו.

ועוד (שם, אות לט): "לא תשנא את אחיך בלבבך", והזהרנו בזה להסיר מנפשנו מידת השנאה לזולת -

ואיך זה מסתדר עם היותנו רחמנים וגומלי חסידים? אין כאן סתירה, כי האדם מלא סתירות, ואור וחושך מתערבלים בנפשו. ועלינו להגביר את האור ולדחות את החושך.

והוסיף, ש'כיצא בכך כל ישראל מאמינים בני מאמינים (שבת צז ע"א), האמונה נטועה בנו כמושרת האבות הקדושים וכולנו שמענו מפי עליון "אנכי ה' אלקיך" (שמות כ, ב), שכל נשמות ישראל עמדו בהר סיני (שבת קמו ע"א), ודיבורו של הקדוש ברוך הוא כמעשה (שבת קט ע"ב) -

ועם זאת "גם את זה לעמת זה עשה האלקים" (קהלת ז, ד), וכשם שמקנן בנו אור האמונה כך מקנן בנו חושך הכפירה, וגם זה מפורש בכתוב: "ולא תתורו אחרי לבבכם" (במדבר טו, לט) זו מינות (רש"י, מברכות יב ע"ב). לכן, אמר, אין צורך להבהל כשמגיחה חלילה מחשבת מינות, הרהור פסקני. זו גיחה בלתי רצונית של המידה החבויה, כשם שלפעמים מגיח הרהור אכזריות או שנאה. רבי עובדת האדם, להגביר את המידה שבנפשו ולמגר את החושך. שמעתי את הדברים, ושאלתי את מהשגיח: איני מבין -

"וירא אלקים את כל אשר עשה והנה טוב מאד" (בראשית א, לא). משמע, שאין באדם כח רע לחלוטין, שאין לו מקום ושעה. ואכן בגאווה יש בחינת "ויגבה לבו בדרכי ה'" (דברי הימים ב', ו), ו'שאלו ענש שרחה על האכזריות (תהלים ז). ואמר: "הלא מנאני ה' אשנא" (תהלים קלט, כא), "אהבה ה' שנאו רעים" (תהלים צז, ו), הכלל, כבר אמר השבא מקצת זצ"ל, שלפיכך קרויה המדה "מדה", כי יש להשתמש בה במדה, לצרכה ובשעתה. אבל מאחר ונתחדש כאן שגם הכפירה היא מדה, איך אפשר לומר גם עליה "והנה טוב מאד". האם יש לה מקום כלל, איזה שהוא שש?!

וענה לי אכן כן. כך אמרו בשם רבי ישראל מסלאנט זצ"ל, שלפיכך נבראה גם מדה זו, די שכאשר יבוא לפניך עני נצרך, אל תחזק לבו בדבורי אמונה ותאמר שישליך יתבו, אלא תתעלם לשעה מהבורא הון ומפרנס לכל, ותתן לו בעין טובה וביד רחבה. באמונה ובטחון תשתמש בפרנסתך שלך, ולא עבור הזולת -

וכאן, כשאני פוקד בתי גבירים שלצורך פרנסתם אין גבול למרצם והשתדלותם, כשזה מגיע לתמיכה בלומדי התורה הופכים הם לפתע לבעלי אמונה ובטחון ללא סיג...!

שמע, ואמר: "ראשית, הצדק עמכם. ואימרה זו שאמרת בשם רבי ישראל מסלאנט זצ"ל, מפורסמת גם אצלנו בשם היהודי הקדוש מפשיסחא זצ"ל ("בית יעקב", פרשת קדושים). ותרשו לי להסמין לכך סיפור חסידי" -
אח, סיפורים הם הדלק של הדרשות: "לא המדרש עיקר, אלא המעשה" (אבות פ"א מ"ז), כידוע...

פתח וסיפר סיפור מהספר "שבחי הבעל שם טוב" (אות קכ): פעם הגיעו בני מזי'בו' אל בעל שם טוב זצ"ל בשוועה: מושל העיר הודיעם שגדוד צבא עומד לערוך אימונים בסביבה, וכל משפחה חייבת לארח חיל בביתה -
חשכו העיניים!

חיל גוי בבית יהודי, על התנהגותו ושפתו. והוא יפשוט יד במאכלים ויטריף את כל המטבח. ובבית יש נערות, ופגיעתו רעה. איזו צרה!
פנה הבעל שם טוב לתלמידו ורעו הצדיק רבי נחמן מהורודונקא זצ"ל, שיתפלל להעברת רוע הגזרה. שמע, והפטיר: "גם זו לטובה!"
אמר לו הבעל שם טוב: "כמה יפה שלא היית בדורו של המן, שהיית אומר גם על גזרתו 'גם זו לטובה'!"...

כמה נהנית, אבל המארח לא סיים עדיין. אמר: סיפור זה הביא ה"דברי ישראל" ממזוזיץ זצ"ל בספרו (בתחלת פרשת בשלח), וכתב: האמת שהיתה זו אכן מדתו של נחום איש גמזו, שהיה אומר על כל דבר "גם זו לטובה" (תענית כא ע"ב) -
שלחו על ידו תיבה מלאה באבנים טובות ומרגליות לקיסר והחליפום בדרך בעפר. בקש המלך להרגו ואמר: "גם זו לטובה". בא אליהו הנביא ואמר: "אולי זה החול הפלאי שבעזרתו נצח אברהם אבינו את המלכים". בדקו ומצאו שכן הוא, ומלאו תיבתו באבנים טובות ומרגליות, והועילו אפוא אמונתו ובטחונו.

ואמר על כך הרבי ממזוזיץ: נחום איש גמזו רשאי היה להשתמש במדה זו, לגביו. אבל אין להשתמש בו לגבי הזולת: "ויחי בשלח פרעה את העם", כשמדובר על הכלל, "ולא נחם" (שמות יג, יז), אל תשתמשו במדתו של נחום איש גמזו...
וגם לא כשהשלטונות דורשים לארח חיילים נכריים בבתי המשפחות - וגם לא כשמוסדות התורה נאנקים תחת העול!...

ואספר -

הגעתי אל גביר אדיר, שברוך השם רואה את עולמו בחייו. חי חיים שהם מעין העולם הבא. למה הכוונה, לדברי הגמרא (בבא בתרא עה ע"ב): לא בירושלים של העולם הזה בירושלים של העולם הבא. בירושלים של העולם הזה כל הרוצה לעלות עולה, של העולם הבא אין עולים אלא המוזמנים לה -

גם לביתו, לטירתו, אין עולים אלא המוזמנים לו. יש לקבוע תורה, ולעבור שורת מחסומים ותשואלים. עד שיש לך הזכות להכנס מפרדוד לטריקלין, שוב מעין עולם הבא, ולבוסס בשיטת הטובעני עד שאתה מגיע אל היד המושתת ל"שלוש עליכם" לבכי.

שקעתי בכסא ודברתי על צרתם של כמאתים האברכים שאינם מקבלים קצבתם מזה כחצי שנה. והוא, כל כולו הזדהות, מצטט את המשנה: "כך היא דרכה של תורה, פת במלח תאכל וחיי צער תחיה ובתורה אתה עמל, איי איי" (אבות פ"ו מ"ד). זה כבר הרגיו אותי. אמרתי: אמת, אבל מה ההמשך - "אם אתה עושה כן, אשריך וטוב לך!" תהיה אתה כך!

על אברהם אבינו אומר המדרש (שיר השירים רבה א, נט) שהיה ממרר ומסגף עצמו ביסורים. אבל לאחריהם - גם לערביים המשתתחים לאבק רגליהם (קדושין לב ע"ב) - נתן לשונות בחרדל (בבא מציעא פו ע"ב)!

החוויר.

אמרתי לו: בוא ושמע, גביר אחד הגיע לימי הזקנה, ערך חשבון נפשו וחשבו עיניו. בשברון לב הלך אל רבו ופרט כל עווונותיו, ביקש תיקון תשובה. מוכן הוא לצום, להסתגף, להתענות, מה שהרב יאמר!
חקר הרבי: "ומה שאומר לך תעשה, בלי הרהור וערעור?"
כן, הוא מבטיח!

אמר לו: "אם כן, תאכל כל יום ברבורים ושלו דגים, ותשות יינות מבוסמים!"
חשכו עיניו. האם רומזו אתה לתשובתו שנדחתה, ואין רוצים בה?
"מדוע", ענה הרב, "זו התשובה הרצויה. וחסותך, בצדקה פרוק. ועויתך, במחן ענין" (דניאל ד, כד)! אלא שאם אתה מסתגף, תחליט שגם העניים רשאים לצום, אבל אם תתענג בברבורים אבוסים, תתן להם לפחות לחם לשובע" -
ורואה אני, שאצלך זה לא עזר...

חורונו העמיק.

אמרתי: בוא ונלמד קטע בגמרא. הסיפור ידוע, אולי ישעמם אותך, אבל אני מזכיר אותו כדי לשאול עליו שאלה.

הגמרא מספרת (ברכות ס ע"ב) שרבי עקיבא הלך בדרך, והגיע למקום ישוב, בקש מקום ללון, וסרבו. אמר: "כל דעביד רחמנא, לטב". מה שעושה הקדוש ברוך הוא, הכל לטובה. הלך ולן במדבר. היו עמו תרגול, חמור, ונר. באה רוח וכבתה את הנר. בא חתול וטרף את התרגול, בא אריה וטרף את החמור - לא הייתי מאחל לעצמי להיות שם באותה שעה. ורבי עקיבא אמר: כל מה שעושה הקדוש ברוך הוא, לטובה. בבוקר ראה שגדוד פשט על הישוב ולקח את תושביו בשבי. ואילו היה הנר דולק, התרגול קורא או החמור נוער, היו שובים גם אותו.

אישר: הסיפור ידוע.
שאלתי: איך הדליק את הנר?
ענה: כנראה שהיה עמו סוג של מצת.
הסכמתי: מסתבר. אם כך, מדוע לא שב והדליק את הנר?

השתאה: נכון, זו אכן שאלה.
אמרתי: אם הילד קורא במטותו באישון לילה, והאב בא וסוגר את האור, הילד לא ישוב וידליקו זו הייתה השקפתו המוצקת של רבי עקיבא. ה' עושה הכל, ולטובה. ואם האב שלח רוח שתכבה את הנר, איך אעז להדליק!
כמה התפעל מהתשובה!

אמרתי: ורבי עקיבא, שידע ש' עושה הכל, היה גבאי צדקה, "ידי עניים" (קדושין כז ע"א). וכשהיו תלמידיו זקוקים למעות לא אמר להם שכל מה ש' עושה לטובה והמקום ימלא חסרונם, אלא פנה לאותה מטרייתת ולוה כסף רב, כשהוא ערב לפרעונו. [אמרה לו: איני מאמינה לך. אמר לה: מי את רוצה כערב. אמרה לו: מי שאמר והיה העולם, והים הגדול. כשהגיע זמן הפרעון חלה רבי עקיבא ולא בא. הלכה לשפת הים ואמרה: רבונו של עולם, גלי וידוע לפניך שרבי עקיבא חולה ואין בידי לפרוע החוב. ראה, שאתה ערב בדבר. מה עשה הקדוש ברוך הוא, באותו היום נשתתית בתו של קיסר ונטלה ארגו מלא אבנים טובות ודינרי זהב וזרקה לים, והים הביאו למרגלות אותה מטרייתת. לימים נתרפא רבי עקיבא

ובא להחזיר חובו, אמרה לו: כבר פניתי לערב ושילם החוב, והא לך מה שפרע לי יותר. ומאותו עורך התעשר רבי עקיבא (נדרים נ ע"א, ובר"ן ותוספות) - אשריך, אמרתי לאותו עשיר, שאתה בעל בטחון כרבי עקיבא, ואומר שהכל לטובה. אך כל זה לגביך. עבור הוולת, היה "יד עניים" כרבי עקיבא! והענין, וביד רחבה!

ברוך אומר, ועושה!

שנינו (סוטה לו סוף ע"א): תניא, היה רבי מאיר. כשעמדו ישראל על הים, היו שבטים מתנצחים זה עם זה. זה אומר: אני יורד לים תחילה, וזה אומר אני יורד לים תחילה. קפץ שבוט של בנימין וירד לים תחילה. אמר לו רבי יהודה, לא כך היה מעשה, אלא זה אומר אין אני יורד לים תחילה וזה אומר אני יורד לים תחילה, קפץ נחשון בן עמינדב וירד לים תחילה.

וידוע, שבענייני אגדה אין מחלוקות, אלא אלו ואלו דברי אלקים חיים (ערוכי יג ע"ב). ואף כאן, כתבו בעלי התוספות (שמות יד, טו) שנחשון קפץ תחילה, ושבוט בנימין אחריו, לפני שבט יהודה ושאר השבטים. כך שאלו ואלו דברי אלקים חיים.

אך זאת יש להבין, איך יכונן יחידו שתי הדעות, שהיו השבטים מתנצחים, זה אומר אני יורד לים תחילה וזה אומר אני יורד לים תחילה, ורבי יהודה אומר לא כך היה מעשה, אלא זה אומר אין אני יורד תחילה וזה אומר אני יורד תחילה -

ועוד, מה יש להם להתנצח, זה אומר אני יורד תחילה - ירד, ודי!

ושמעתי - איני אומר שכך היה, אבל הרעיון נוקב כל כך! שמעתי, שהיו מתנצחים זה עם זה וכל אחד אומר אני יורד תחילה. ורבי יהודה אומר שלא כך היה מעשה. כלומר, כשבא למעשה, תעשה, אל תדבר, הוברר שזה אומר למעשה אין אני יורד תחילה, וזה אומר אין אני יורד תחילה...

איי, כל בן ישיבה מוכן 'ללמוד כל החיים', ממש: "אחת שאלתי מאת ה', אותה אבקש, שבתי בבית ה' כל ימי חיי" (תהלים כז, ד), עד זבולא בתריתא, "אדם כי ימות באהל" (במדבר יט, יד), אפילו בשעת מיתה יעסוק בתורה (שבת פג ע"ב), לא ימוש מתוך האהל - הרי כל מה שהוא דורש 'סידור מלא', זה רבי שיוכל להמשיך וללמוד בראש שקט - כמה נפלא! אתה יודע מה? בוא לא נדבר על לימוד כל החיים. מה דעתך, רק על היום. אה? הגעת בזמן לסדר, לא פטפטת במהלכו, ולא חלמת על הגמרא? אז את מי אתה מרמה, תלמד שבוע כדברי, ואחר כך תדבר...

אבל כך דרך העולם: "זה אומר אני יורד תחילה", בדיבורים הם חזקים, עד שזה מגיע למעשה. וכבר ספרתי -

זה היה באותם ימים בהם לא היו מים בברזים. בחצר היתה באר ממנה היו שואבים. באישון לילה, בעיצומו של החורף, הגשמים היכו על התריסים המוגפים. והרוח הרעידתם. הרעמים הרעימו והכל התחפרו בשמיכותיהם, ונשמע קולו של האב: "אני צמא! ילדים, מי יביא לי כוס מים!"

אח, כזו מצוה, כבוד אב! "החמורה שבמצוות", קורא לה התלמוד הירושלמי (ריש פאה), השוה כבודו לכבוד המקום (קדושין ל ע"ב) -

זו מצוה חשובה מכדי לעשותה כלאחר יד.

"שמעו", נשמע קולו של הן הבכור בעלטה, "אבא צמא, ומבקש לשתות. זו מצוה גדולה, נמכרה לכל המרבה במחיר! -

עשרה שקלים, כוס מים לאבא!"

"שנים עשר", אמר האח השני.

"ארבעה עשר", אח שלישי.

"עשרים", אח רביעי.

"מה אתכם", התערב הממשיך, "מצוה כה חשובה, עשרים שקלים בלבד?!"

"ילדים, אנא, אני צמא!" נשמעה תחינתו של האב.

"אבא, אנחנו מסדרים את העניין!" ענה הבכור. ובכן, כמה אתה מציע?"

"חמישים!"

נשמעו מלמולי הערכה. הן הבכור פתח: "חמישים שקלים, פעם ראשונה. חמישים, פעם שניה. מיהו מוסיף? חמישים, פעם שלישית. וזה לו! זכית במצוה!" בישר לו.

"ייתכן כן! כעת, אני מכבד בך את אבא!" -

וכך זכה במצוה כפולה!...

"חזים טבעת"

"וירדפו מצרים ויבאו אחריהם כל סוס פרעה ופרשיו אל תוך הים" (שמות יד, כג). בשעתו, כשבקש פרעה לאבד את ישראל, נאמר: "הבה נתחכמה לו" (שמות א, ז), ואמרו בגמרא (סוטה יא ע"א) שבקש להתחכם למושיעים של ישראל, לקדוש ברוך הוא. ידע שמשפטיו במידה כנגד מידה (סוטה ח ע"ב), ולפיכך גזר להטביע תינוקות ישראל ביאור, משום שכבר נשבע הקדוש ברוך הוא שאינו מביא מבול לעולם (בראשית ט, י) - ולא הבין שהקדוש ברוך הוא לא צריך להביא עליו מבול להטביעו, אלא הוא יכנס לים סוף מרצונו, ידור לקראת אובדנו!

דוגמת מה שמספרים, שגביך אחד תמה באזני ה"חפץ חיים" זצ"ל: "אומרים שהקדוש ברוך הוא יכול לרושע ולהעשיר ברגע אחד. אצלי, איני רואה כיצד: יש לי אחוזות ונחלות, יש לי בתי חרושת ומניות, יש לי השקעות בחוץ לארץ ופקדונות בבנקים. בשלבים, שלא נפתח פה חלילה, יתכן. אבל ברגע אחד, כיצד?"

חייך ה"חפץ חיים": "טוען אתה שבלתי אפשרי ליטול ממך כל הונך ברגע אחד, נחא. אבל אפשר ליטול אותך מהונך ברגע אחד" -

והגביר החזיר. זה, לא עלה בדעתו...

פרעה טען שהקדוש ברוך הוא נשבע שלא יביא עוד מבול מים לעולם, ולכן מחוסן הוא מפני עונש במדיה כנגד מידה על הטבעת ילדי ישראל ביאור.

ניחא, אבל אותך יכול להביא לתוך המים -

על כך לא חשב...

אבל נשאלת השאלה: כיצד באמת נפתה להכנס בעיניים פקוחות למלכות. הלא ראה שהים נחצה ל"ב גורים, והמים חומה, והקרקע מוצקה, ומעליהם תקרת מים קפואים. וכי סבר שזה נעשה לכבודו, שנכנס קוממיות לקראת סופו?

הרמב"ן (שמות יד, כא) ענה על כך: ה' השיב רוח קדים עזה כל הלילה, וסברו המצרים שהרוח העזה הפכה את הים לחברה. "אף על פי שאין הרוח בוקעת הים לגזרים, לא שמו לבם גם לזאת, ובאו אחריהם מרוב תאוות להרע להם".

מה נאמר כאן, מה ארע -

שמעו סיפור ששמעתי בנובהרדוק.

היה שיכור, התמכר לטיפה המרה. התגולל בשכרותו והמיט חרפה על משפחתו. אי אפשר היה לגמלו. "תפסת מועט, תפסת", דרשו שיתחייב שלא ישתה לבדו. ראשית, זה יגביל את שתייתו, לא תמיד ימצא עם מי לשתות. ושנית, יהיה מי שיפקח עליו, יתמוך בו, ויביאו לביתו לפני שיתמטט ברחוב.

תקף עליו הרצון לשתות, אבל זכר את הבטחתו. חיכה שיבוא אדם, יארח לחברה, ואיש לא בא. כולם עסוקים, מלבדו.

ישב, והמתין, וקצרה רוחו.

אמר לנפשו: "הבטחתי שלא אשתה לבד, את הבטחתי אשמור. אבל כשיבוא החבר, שיהיה הכל מוכן ומזומן" -

קם, והביא את הבקבוק לשולחן. וגם שתי כוסות הביא, והמתין, והחבר לא בא.

קצרה רוחו, החליט לקצר עוד יותר את ההמתנה. לכשיבוא, שיוכלו להגיד מיד. מילא את שתי הכוסות על גדותיו. הניחוה גרה לבתי נשוא. אבל איש כבוד הוא, הבטיח הבטחה. המתין בדריכות, העביר מבטו מהחלון לפתח, ואין איש. מה עושים? לשתות אינו יכול, ולהמנע אינו מסוגל!

לפתע אורו עיניו. נדרכו חושיו: זבוב טורדני זמזם, הסתובב במעופו. נחת על שפת הכוס, שפשף רגליו.

"לחיים", אמר לזבוב, והגיר את הכוס לגרונו.

הזבוב נראה אדיש.

לחש לו בחבו: "עד שאתה תתחיל לשתות, אנגמר את הבקבוק..."

בסופו של דבר, נאלץ לשתות גם את כוסו של הזבוב. אבל את תפקידו מילא, אורח לו לשתיה.

האמנם סבר שעל כך התחייב, שזה נקרא שלא שתה לבדו? אין זו שאלה. הלא רצה לשתות, להט והשתוקק. מוכן היה אפוא להתלות בכל דבר. גם בזבוב.

ומה רוצים מפרעה, שנתלה ברוח הקדים...

אמרו חז"ל: "כשעמדו ישראל על הים, היו שבטים מתנצחים זה עם זה, זה אומר אני יורד לים תחילה וזה אומר אני יורד תחילה לים... קפץ נחשון בן עמינדב וירד לים תחילה" (סוטה לו, א).

בחול המועד פסח נכנס אברך לבית הכנסת בין מנחה למעריב. הגבאים הבחינו בו ומיד פנו אליו שידרוש דרשה קצרה לפני הציבור.

"לא איש דברים אנוכי..."

הפצירו בו, והעלוהו לבמה. והוא פתח ואמר כך:

רבותי! עוד כמה ימים יחול שביעי של פסח בואו נתבונן מה קרה שם בקריעת ים סוף.

כולם וודאי יודעים כמה נורא היה מצבם של עם ישראל באותה עת. מאות אלפי יהודים צועדים עם נשותיהם ועם ילדיהם הקטנים, מאחוריהם שועטים מליוני פרשים מצריים, לפניהם ים סוף. אין לאן לברוח!

באותם רגעים נצרך מעשה של מסירות נפש שיציל את עם ישראל ויגרום לכך שהים יבקע. ללא מעשה של מסירות נפש - לא יכולים להינצל!

היה שם יהודי אחד - ממשיך הדרשן - בשם גרשון בן עמינדב...

כל הקהל מתחיל ללחוש 'נחשון בן עמינדב', אבל מידענו הדרשן עושה עצמו כאילו שומע וממשיך לתאר את התלבטויותיו של גרשון בן עמינדב, מה עליו לעשות בעת הזאת: מצד אחד נצרך מעשה של מסירות נפש לקפוץ למים, מצד שני - מה יהיה על אשתו וילדיו הקטנים, מי ידאג להם אם ימות בטביעה? ואף על פי כן החליט גרשון בן עמינדב, יש למסור נפש בלי להתחשב בשום שיקולים!

בנתיים ניגשים לגבאי כמה מתפללים וזועמים והטיחו בו: "הרי היהודי אמר שאינו איש ברים, למה לחצת עדרו ללעלות לדבר?!"

"ובכן" - המשיך הדרשן - "היה ברור שללא מסירות נפש לא יזוז דבר. החליט איפה גרשון בן עמינדב שהוא קופץ לתוך המים. אלא שלהפתעתו המרובה, את מי הוא פוגש שם? את נחשון בן עמינדב שהקדימו בכמה רגעים..."

אם לא היה נחשון מקדים את גרשון - עד היום היה נקרא הנס על שם גרשון!...

כן, כפי מפידי אדם זכות עולמית של קידוש השם בעקבות השתהות ותהיות - הדרשן. כשיש לך רעיון טוב - קפוצ' ובצע אותו מיד! (הר"ש לוינשטיין - הגדש"פ דורש טוב)

בדרך הדרוש

למדרש, שהאיך אמרו השירה ויצאו מדין "שומע כעונה"? אלא כיון ד"לה" יאמרוהו", שפיר אפשר לצאת ידי שומע כעונה. (צינו תורה)

הים ראה יונס (תהלים קיד) במדרש הים ראה יונס וינס מה ראה ברייתא דר' ישמעאל ראה ותמוה, ונראה דאיתא במדרש כשאמר הקב"ה לים שיקרע אמר הים לפני הקב"ה הללו עניי' והללו עובדי עני' מה נשתנו אלו מאלו אמר הקב"ה הללו עשו תשובה וזה תלי' בפלוגתא אם מועלת תשובה בב' או לא ולכאורה מוכח דתשובה מועלת בב' דאיתא בגמ' יומא (דף ל"ז ע"א) מה דכתיב ושם רשעים ירקב שיעלה רקבון בשמותם הדיוני שלא ידו קוראין לאדם על שםם הדיוני על שם רשע וקשה למה קוראין ישמעאל הלא ישמעאל הי' רשע והתירין דישמעאל עשה תשובה ומה מוכח דתשובה מהני בגמ' לפ"י שפיר המדרש הים ראה יונס וקשה הללו וכו' ותירין דהם עשו תשובה ומנ"ל דמהני תשובה מוכח ישמעאל וזה שפיר ברייתא דר"ר ראה ודו"ק: (מדרש יונת).

דס' רבוא שיעצו ממזרים לא היה רק חלק חמישית ונמצא שהיו ממזרים ה' פעמים ס' רבוא וכבר נשלם הקץ.

או ישיר משה ובני ישראל את השירה הוואת לה' ויאמרו לאמר (טו),

(א) במדרש תנחומא: או ישיר משה, וזהו יאמרוהו ולא לבשר דרם וכו', ויאמרו לאמר מהו לאמר רבי אלעזר בן תנאי אומר משה פתח תחלה וישראל וגמורין כי נאה נאה משה אמר עני וזמרת יה וישראל אומרים ויהי לי לישועה משה אמר ה' איש מלחמה וישראל אומרים ה' שמו וכו' ויש להבין מה רצה ברא ד"לה" יאמרוהו", ואפשר לבאר ע"פ מה דאיתא בגמ' סוטה הפלוגתא האיך אמרו ישראל את השירה, ואיתא התם שאמרו בקטן שגדול מקרה לו את ההלל. והיו מדין שומע כעונה. והנה כתבו האחרונים שדין "שומע כעונה" שייך רק בדברים שבין אדם למקום, כגון בתפילה ובבריות, אבל בדברים שבין אדם לחבירו, כגון מצוות תוכחה, שם לא שייך לומר שומע כעונה שהרי נדרש כאן שמיעה ממש, וכן כלפי דין הפקר, הרי הוא בעצמו רשע לומר בפיו. וי"ל, דזה היה קשה לו

ויחי בשלח פרעה את העם ולא נחם אלהים דרך ארץ פלשתיים כי קרוב הוא כי אמר אלהים פן ינחם העם בראתם מלחמה ושבו מצרימה: (ג, יז) לבאר את המך הכתוב וחמישים עליו וכו', נראה ע"פ מה דאיתא במפרשים דמה שנאמר לאברהם אבינו ועבדו וענו אותם הנו רק ס' רבוא, כי ס' סתם מספר בני ישראל הוא ס' רבוא, אמנם בני ישראל היו במצרים ה' פעמים ס' רבוא כמו שכתוב וחמישים עלו בני ישראל מארץ מצרים, ופירש"י אחד מחמשים יצאו וד' חלקים מתו בשלשתי ימי אפילה, נמצא מה שהיה ראוי לס' רבוא לעשות עבודה בת"ל שנים עשר ה' פעמים ס' רבוא בפ"ו שנים, כי ה' פעמים פ"ו עולה ת"ל ותקנים ומושב בני ישראל אשר ישובו בארץ מצרים ת"ל שנה. וא"כ א"ש דקאמר ולא נחם אלקים וגו' פן ינחם העם בראותם מלחמה ושבו מצרימה, וכדי שלא תקשה הא באמת בדין הוא שישבו למצרים מאחר דעדיין לא הגיע הזמן שאמר הקב"ה לאברהם, כי כ"ב כמתירן וחמישים עלו בני ישראל ר"ל

עלון שבועי מבית 'בני אמוס' וכל מאמיניהם

פרשת בשלח

פניני אמן ותפלה בפרשה

מאוצרות אמונים

נגש התלמיד לחדרו של המלמד, וראה עוסק עם תלמידיו בבאר פרק 'ברכי נפשי' שבספר התהלים. המתין אפוא התלמיד בצד החדר והקשיב להסברים שקלחו מפי המלמד. כאשר הגיע המלמד לפסוק "מה רבו מעשיך ה'", שאל את התלמיד הרבים: "הרי בעצומם של תאור פלאי הבראה אנו עוסקים, וכיצד השתרבב פסוק זה לכאן?" והשיב מיד: "כנראה שתאור מעשי הבראה הביא את דוד המלך לכוון התלהבות, עד שלא יכול היה לעצור ברוחו והעיקה פרצה מפיו כמאלה: 'מה רבו מעשיך ה!'".

כשמע החסיד את הפרוש הנפלא, הבין מיד לשם מה שלחו הרב לדרש בשלום המלמד הפלאי. ואכן, למים נודע אותו מלמד כתלמידו הגדול וממשיך דרכו של הבעל שם טוב, הלא הוא רבי דב בער, המגיד ממזריטש.

על פי מעשה זה באר רבי יחזקאל משינובה את הכתוב שלפנינו: כיון שתארו ישראל את הנסים שעשה עמם ה', התלהטו והתלהבו כל כך, עד שעיקרם התפרצה כמאלה: "מי כמכה באלם ה'".

בכך אף הסביר הרבי משינובה את לשון הפסוק בפיוט "זו ליבשה": "ידיים רוממו בשרה קדמוך - מי כמכה ה' באלים" - מתוך שהגדילו ישראל לרוממו, גדלה התלהבותם כל כך, עד שהקדימו ואמרו בשרה: "מי כמכה... ה'" עוד בטרם סימו תתאר את נסיה.

דברי יחזקאל הבלות והליכות עמי שסא

הוא ישיענו ויגאלנו

"ויאמר כי יד על כס יה מלחמה לה' בעמלק מדר דר" (ד טו) נשבע הקדוש ברוך הוא שאין שמו שלם, ואין כסאו שלם עד שימחה שמו של עמלק" (רש"י).

כתב רבי אליהו די ודאש בעל "ראשית חתמה":

בברכה ראשונה של תפלת שמונה עשרה אנו אומרים: "ומביא גואל לבני בניהם למען שמו באהבה", וכונתנו לבקש כי כיון שכל זמן שאנו בגלות 'שמו' של ה' חסר, יחיש את גאלתנו ויכריח זרעו של עמלק, ואז יהא שמו שלם. כעין זה יש לפרש את גשח הקדוש: "תגדל ויתקדש שמה רבא" - בהחשת ה' את גאלתנו, יגדל וישלם שמו יתברך, שכל זמן שעודנו בגלות אינו שלם.

רמז נפלא, ברוח זו, דרש רבנו יצחק הלוי, מגדולי הראשונים: האות החסרה בכסא' היא אל"ף ["כס"] ובשם הוי"ו - חסרות ה"א ונא"ו ["ה-"]; אותיות אלו מצטרפות יחדו למילה 'הוא', ועל כך אנו מבקשים בקדשת 'כתרי' 'הוא' יושיענו ויגאלנו שנית, ונשמיענו ברחמי שנית לעיני כל ח"י - כאשר יגאלנו הקדוש ברוך הוא, אזי יתספף 'הוא' לשמו ויתגלה כבודו לעיני כל ח"י.

הגאון רבי משה ליב שחר, מגדולי ירושלים, הוסיף ופרש לאור הדברים את שאנו אומרים אחר קריאת שמע של שחרית: "לדור ודור הוא קים ושמו קים וכסאו נכון"; "לדור ודור" - בעת שתשלם מלחמת ה' וימחה שמו "מדר דר", אזי: "הוא קים" - יתספף אותיות 'הוא' החסרות בכסא' ובשם 'היה', ומתוך שישלם השם והכסא יהיה: "שמו קים וכסאו נכון".

'ותאוצת חיים' אות קצו ; 'פגנח רזא'; 'אבני שהם'

ובזאת תפץ ה'. והדבר מדיק אף מנחם השירה (להלן טו ב): "עין זמרת ה" - מפני מה נתנה ה' לשרה לומר שירה? ויהי ל' לישועה" - משום שכנו על לישועתם ולא על מפתח המצרים. לקוטי רצב"א

הללו עבדי ה' - ולא עבדי פרעה

"אז ישר משה ובני ישראל" (טו א)

מהו פשוטו של לשון: "אז" - מהו המאורע שגורם לישראל לתת בשרה?

פרש רבי יוסף שאול נתנון, רבה של למברג:

במסכת מגילה (ד א) אמרו חכמים כי השעם שאין קוראים את ההלל בפורים כפסח, הוא משום שבהלל נאמר: "הללו עבדי ה'", ובעוד פסח נגאלנו מעבדות פרעה והפכנו לעבדי ה', בפורים אמנם נצלנו מהמן אך נותרנו עבדי אחשוורוש.

והנה, בגמרא בערכין (טו א) מבאר שאחר קריעת ים סוף חששו ישראל שמא: "כשם שאנו עולים מצד זה כך מצרים עולים מצד אחר", ורק לאחר שהורה הקדוש ברוך הוא לשרו של ים: "פלט אותם ליבשה", אזי נחה דעתם. בכך נבין, כי כל זמן שחששו ישראל פן ישובו המצרים להשתעבד בהם, נמנעו מלומר שירה, ורק אחר שראו "את מצרים מת על שפת הים" (לעיל ד ל), "אז" - עמדו לומר את השירה.

דברי שאול

מאה ברכות ואמן - סגולה לפרנסה

"לקטו ממנו איש לפי אכלו עמר לגלגלת מספר נפשות" (א"ש"י טו טו)

ראשי התבות "עמר לגלגלת" הנם בגימטריה מאה - רמז למאה ברכות. ראשי התבות: "מספר נפשות" א"ש"י הנם 'אמן', וסופיהן: "עמר"; ללמדנו שכל השומר אמונים בהקפדתו לענות אמן על הברכות, זוכה בשכר מעשהו זה שיפתחו לו שערי פרנסה.

תפארת אבות

ידידים רוממוך - בשרה קדמוך

"מי כמכה באלם ה'" (טו א)

בעוד הפסוקים שלפנינו ולאחריו מותארים את נס קריעת ים סוף, עוסק פסוק זה בגלגלות ה'. אם כן, מדוע נכתב כאן ולא בסיום השירה?

הרב הקדוש רבי יחזקאל משינובה באר זאת על פי מעשה:

כאשר נכנס אחד מתלמידי הבעל שם טוב להפרד מרבו טרם שוב לביתו, הורה לו הרבי: "בדוק לביתך סור נא לעירה פלונית ודרש שם בשמי בשלומי של רבי בערל". עשה החסיד כדברי רבו. אלא שכאשר נכנס לאותה עירה והתענג על אודות רבי בערל, התפלא לשמע כי איש אינו מכיר צדיק בשם זה. אחד מהתושבים שראה כי הוא נחוש למצא אדם בשם רבי בערל ויהי מה, הציע לו לגשת לבערל מלמד ולבדוק האם אליו התפנה הרב.

שעשה נסים לאבותינו במקום הזה

"התיצבו וראו את ישיעת ה' אשר יעשה לכם היום כי אשר ראיתם את מצרים היום לא תספדו לראותם עוד עד עולם; ה' ילחם ואתם תחשדו" (ד יג-יד)

באר נפלא לפסוקים אלו אמר החתם סופר:

לכאורה היה מקום לתמוה: מפני מה המתין הקדוש ברוך מלקרע את הים ולהטביע את המצרים עד שהגיעו בני ישראל לים סוף, הלא יכול היה להטביע את המצרים בנילוס שבמצרים? ויש לתרץ, כי בגמרא (ברכות נד א) אמרו שהרואה את מקום קריעת ים סוף מברך: "שעשה נסים לאבותינו במקום הזה", ואלו היה הנס בנילוס לא היו ישראל יכולים לברך עליו, שהרי יאסר עליהם לשוב למצרים (ראה דברים יז טו).

ואכן כך אמר משה לישראל: "התיצבו וראו את ישיעת ה' אשר יעשה לכם", וזקן "היום" - בהגיעכם לים סוף, שכן: "לא תספדו לראותם עוד עד עולם" - לא תוסיפו לראות שוב את מצרים, והרי לא יתכן: ה' ילחם לכם" ויושיעכם, ואתם תחשדו" - מלברכו ולהודות לו על כך.

עמו אנכי בצרה - אחלציהו ואכבדהו

התיצבו וראו את ישיעת ה' אשר יעשה לכם היום... ה' ילחם ואתם תחשדו" (ד יג-יד)

דרש הרב הקדוש רבי צבי אלימלך מדינוב:

כלל ידוע הוא, כי אם, חלילה, נקלע אדם לצרה ומבקש להתפלל לישועתו, יבקש על צער השכינה שמצטרפת בצערו (סנהדרין מו א) ולא על צערו האיש, שכן על תפלה שכזו ימנעו המושקעים מלקטור, והיא תתקבל ברחמים וברצון.

סוד זה נרמז אף בפסוקים שלפנינו: ראה משה כי בני ישראל הרגלו לזעק אל ה' על צערם, מבלי לכוון על צער השכינה, על כן הורה להם דרך בתפלה: "התיצבו" - אל תבקשו לצאת ממצבכם הקשה, וראו" לנגד עיניכם רק "את ישיעת ה'" המצטרע עמכם, ובכך מבקש לכם שישמע ה' תפלתכם: "ועשה לכם" - למענכם, ויושיעכם מהמצרים; וכלל זה יעמד תמיד לנגד עיניכם: ה' ילחם לכם" - וישמע תפלתכם, בתנאי שיאתם תחשדו" מלבקש על עצמכם.

בני יששכר מאמרי כסלו טבת מאמר ב אות לו

אין הקדוש ברוך הוא שמח במפלת הרשעים

"ולא קרב זה אל זה כל הלילה" (יד ב)

"אמר רבי יוחנן: מאי דכתיב: 'ולא קרב זה אל זה כל הלילה'? בקשו מלאכי השטן לומר שירה, אמר הקדוש ברוך הוא: 'מעשי' די טוביעי בים ואתם אומרים שירה?!" (מגילת ב).

מפני מה, אם כן, הניח הקדוש ברוך הוא לישראל לומר שירה, וכי משוא פנים יש כאן?

באר רבי צבי הירש כהנא מרבי נרשא:

אינה דומה השירה שבקשו המלאכים לשורר לשירתם של ישראל; המלאכים שלא התענו תחת ידי המצרים בקשו לשורר על מפתח מצרים, ובזאת לא תפץ ה' שכן אינו שמח במפלת הרשעים. אך ישראל שוררו על גאלתם ועל פדות נפשם,

אמן פותחת שערי ברכה

בך כתב רבנו מנחם רקאנטי בפרשתנו:

"ומטעם זה אמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות נג ב): 'גדול העונה אמן יותר מן המברך', כי העונה מעלה מחשבתו למעלה מן המברך, כי הוא פותח המקור מראשיתו להשפיע הברכה..."

ברכות השחר - בקולו בכונה! בתברותא!

תענה אמונים

מבט על סדר התפלה

קריאת שמע - פרשת 'ואהבת' (ו)

חובת האדם להנהיג עצמו בדרך התורה תמיד

בזהר הקדוש (ואתחנן דף רסט א) תמנה: היה צריך הכתוב לומר: 'ותדבר בם', מהו 'ותדבר בם'? אלא 'ותדבר' הוא לשון הנהיגה [כמו (תהלים מז ד): 'ידבר' [נהיג] עמים תחתיו]. כונת הכתוב להורות לה' כי על האדם להנהיג עצמו תמיד על פי דרך התורה: 'בשבתך בבייתך ובכלתך בדרך ובשכבך ובקומך'.

בעל 'חידושי הר"ם' הוסיף ודרש על כך: "שבתך... לכתך... קומך" - ראשי תבות 'שק"ל', והרי נאמר (ויקרא כו כה): "וכל ערפך יהיה בשקל הקדש", ללמדנו כי חובת האדם לנהל תמיד את כל מהלך חייו: בשבתו, בכלתו ובקומו בדרך הקדשה (אמרי אמות' משפטים תרפ"ח).

עוד אמר החידושי הר"ם: הכתוב מלמדנו כאן כי חובת תלמוד תורה נוגעת לחייו של כל איש מיישראל, אלא ששתי דרגות יש בה: על בנ' 'ששכר' ההוגים בתורה עקר החובה היא בשעת: 'בשבתך בבייתך', ואלו על בנ' 'ובלול' היוצאים למסחר העקר הוא: "בכלתך בדרך" ('כנה פאר' וזאת הנכונה).

רבי יוסף ליב סופר אב"ד פאקש (פר עקב) בספרו 'לקוט סופר' דרש את הכתוב כך: "בשבתך בבייתך" - בעת ישיבתך בביתך במנוחה וברגוע בודאי חייב אדם לנצל כל רגע לתורה, אולם עליו לדעת כי גם "בכלתך בדרך" - בשטרות הפרנסה מחיבות אדם לצאת מביתו לצורך עסקיו, מחובתו לקבל דבר ללמוד לכל הפחות "בשכבך ובקומך" - בכלל אחר שובך מעבודתך, ובבקר טרם צאתך.

תורה מוזאת כתב הלב שמחה באגרת ששלח לאחד מחסידיו: "התחנן בלמודך גם בנסיעתך בדרך", והוסיף וכתב: "גם אולי יש הבנה מיוחדת אז, כנאמר בפרשה: 'ובכלתך בדרך'". כעין זה היה אף פשטן נכדו והצריך לנחם על משהו, אמר לו הלב שמחה: "דע כי בשעת שכיבה יש סביבת דשמיא מיוחדת ללמוד, שכן מפרש בתורה: 'ובשכבך' (לקוטי יהודה ואתחנן).

'מאן דירית מסכתא דא דירית עלמא דא'

כתב מרן ה"חפץ חיים במאמר 'תורת הבית' (סוף פ"א): לא לחנם הקדימה התורה: 'והיו הדברים... על לבבך': ל: 'בשבתך בבייתך ובכלתך בדרך', אלא ללמדנו כי כדי שיוכל האדם ללמד אף בזמנים שהלמוד קשה עליו - "ובכלתך... ובשכבך", עליו לפעול שדברי התורה יהיו חרותים על לבו. על כן ראוי לכל אדם כי מלבד השעור הקבוע שלומד ישנו לעצמו בכל יום שנה אחת ויחזור עליה שוב ושוב, כדי שמתוך כך תהיה שגורה בפיו לכל הפחות מסכת אחת שיוכל להגות בה אף בשעה שלא היה מצויים בידו ספרים, ובפרט בימי האקנה שבהם עלולה להיות להחלש חלילה ויקשה עליו ללמוד מתוך הספר. ובזהר הקדוש (ראה הקדמה לתקופת דף יב ב) אמרו: "מאן דירית מסכתא דא דירית עלמא דא" - ובודאי שפדי שתהיה המסכת נחשבת כ'ירוש' בידו, צריכה היא להיות שגורה בפיו בעל פה.

בספר 'ישמח משה' (לר"ש גאליפולטי, דף כו) הביא על כך את דברי הגמרא (ר"ה כו א) ששני בני אדם הקוראים יחדו אינם יכולים להוציא את הרבים, שכן "תרתי קלי לא משתמעי", מלבד הדברים החביבים על האדם כקריאת המגלה. והנה, מדברי הגמרא נשמע שפסל שמחבב האדם את הדבר כך מתאמץ הוא כדי לשמועו, והדברים נוגעים גם לדברי התורה: שחבב שלא להרפות מעסק התורה אף בזמנים קשים, ישתדל לחבב על עצמו את הלמוד כך שיהיה תמיד בבחינת 'מצוה היום' - אלא היום נצטוו בהם לראשונה (ראה ר"ש דברים כו טו), וכיון שתהיה התורה חביבה עליו, בודאי יתאמץ ולא יפגע מלעסוק בה אף אם יבואו עליו חלילה זמנים קשים.

יש בנתנו שעם להביא כאן את המעשה המפלא שהביא בספר הקדוש 'מנורת המאור' (נר ג' כלל ח' פ"ח פ"ח) בשם המדרש:

מעשה בחסיד אחד שהיה מתבודד בביתו והוזה בתורה, ובפרט היה לומד את מסכת חגיגה וחזר עליה שוב ושוב כל ימיו, עד שהיה שגורה בפיו. בשעה שפטר מהעולם איש לא ידע על כך כיון שהיה ספון בביתו, עד שהגיעה דמות אשה ועמדה על ד' מטה. הריקה האשה קולה בבכי ובמספד, באנחה ובצעקה, עד שהתקצצו רבים למקום. או אז הכריזה האשה: "ספדו לחסיד זה שפגדני כל ימיו זה ופעל שלא אהא עזובה ושכוחה. כבדו את ארוננו, ותפשו לתי' העולם הבא". מיד התקצצו הכל, עשו עליו מספד גדול ועצמו וקברוהו בכבוד גדול כראוי לו. עם סיום מעמד הקבורה שאלו האנשים את האשה לשמה, והשיבה: 'חגיגה', ומיד נעלמה מן העין. הבינו כלם כי מסכת חגיגה היתה היא, שגוראת בצורת אשה וכאה בשעת פטירתו כדי שייספדו לו ויקברוהו בכבוד, כגמול על כך שהיה שוקד והוזה בה תמיד.

'בשבתך בבייתך' - מהות המצוה

אכן יש להבין, מפני מה הזהירה התורה דוקא בנוגע למצות תלמוד תורה כי חובה על האדם למינהו 'ה' בשבתך בבייתך' והו' "ובכלתך בדרך" וגו', הלא ישנו כמה וכמה 'מצוות תמידיות' שצריך למינהו בכל עת ובכל שעה?

הגאון רבי יצחק הוטנר זצ"ל באר זאת בדרך משל: כאשר נאמר על פלוני שנגזר בכבוד במשך שנים, כונתו להעיד על האדם שנגזר במשך שנים רצופות, ויתכן שבמהלך החליף כמה וכמה גוונים. אף כאשר נאמר כי גזר גזר בן שנים אין עדותנו מתייחסת למנגנון אלא לתאר את מהותו של הגזר, שארכו שנים.

בדומה לכך נוכל לפרש את החלוק בין התורה לבין יתר המצוות: הפסוק "בשבתך בבייתך ובכלתך בדרך ובשכבך ובקומך" אינו בא להמחיש לנו את ארך הזמן שבו עלינו לעסוק בתורה, אלא לתאר לנו את עצם מהותה, כמצוה אחת רצופה שאמורה להקריף את כל מהלך חיינו בכל רגע נתון ובכל מקרה שיבא עלינו. בשונה מיתר המצוות התמידיות שכל רגע שהאדם עוסק בהן הרי הוא מקים מצוה, אף אין כל קשר בין רגע למשנהו (פסח: יצחקי שבויות מאמר כד).

מעשה אמונים

ספור שבועי על אמן ותפלה

מתפלה בצבור אין מפסידים

עוד בעודו צעיר לימים, עת ששם מרן הרב מפוניבז', רבי יוסף שלמה פהנמן זצ"ל, פראש ישיבה בעיר פוניבז' בליטא, רגיל היה לטל מפעם לפעם את מקל הנדודים ויצאת לארצות הגולה לגיס כספים להחזקת ישיבתו.

באחת מאותן הזדמנויות נקלע לעיר פרנקפורט שבגרמניה, שם הזמן להתארח בביתו של מורנו רבי יעקב רוזנברג זצ"ל, מראשי 'אגדת ישראל'. המארח שידוע היה כתלמיד חכם ומוקיר רבנו, הכיר מיד בטיבו של אורחו הדגול, ומתוך שקס על כבודו ובקש למנע ממנו בזיונות מיתרים עלה בלבו רעיון שיוכל לסייע לו.

הוא התעניין אצל הרב ובקש לשמע מהו הסכום המשער שיתכנן לגיס בעיר פרנקפורט. הרב חשב מעט ונחש בסכום מס'ים. "אם כך", אמר לו רבי יעקב, "ויאיל נא כבוד תורתו לשבת בביתו על העבודה ועל העבודה, ואל יטריח עצמו לתור אחר תורמים. אפעל אני להפגישו עם אי אלו בעלי כולת מתושבי פרנקפורט אשר אהבת התורה פועמת בלבם, וכן בעזרת ה' גסי יחד סכום נכבד שיהיה בו כדי למלא את שאפתו של הרב, מבלי שתתבזה חלילה כבוד תורתו, או יתבזה זמנו היקר לרי"ה".

שמו הרב מפוניבז' מהרעיון והסכים לו בחפץ לב. ואכן, במשך הימים הבאים ישב הוא על התורה ועל העבודה, ומפעם לפעם היה המארח, רבי יעקב, נפגש עם גביר פלוני או אלמוני. וכאשר הסכים הלה להרים תרומה נכבדת למען הישיבה, היה רבי יעקב לזקן את הרב לפגישה עם אותו הגביר, והתרומה נתנה לשביעות רצון כל הצדדים.

באחד הימים נודע לרבי יעקב על גביר מס' שעמו תכנן לדבר למען הרב מפוניבז', כי למחרת עומד הוא לצאת מהעיר לצורך עסקיו לתקופת מה. משך מהר הוא לפנות אליו כדי שייספיק להפגש עם הרב ולהעניק לו את תרומתו עוד בטרם יעזב את העיר.

נענה העשיר בשמחה, אך התנצל כי ממתניה על שלחנה רשימת משלוח שעליו להספיק בשעות הספורות שונות לו עד למועד הנסיעה, ולכן לא יוכל לפגש את הרב בביתו.

כאשר הפציר לו רבי יעקב כי יסע בכל זאת לפנות זמן לפגישה החשובה, הרהר הגביר מעט. לבסוף ענה, כי היות שבמתכניו לנסע לפגוש היצאת בשעה בבוקר, מוכן הוא להקדים קמעא את בואו לתחנת הרכבת, ואם אף הרב יואיל להשכים קום ולבא לשם באותה שעה, ישמח הוא לשוחח עמו בניהוחא ואף להעניק לו סכום קטן.

פאשר שב רבי יעקב לביתו ספר לרב בשמחה על הפגישה שנקבעה, תוף שהוא מוסיף, כי כיון שגביר זה מפרסם כאוהב תורה דאי לרב מאד להתאמץ ולפגשו, שכן לבטח יעניק לו תרומה הגונה.

הרב שמח מאד לשמע הדברים וסכם עם רבי יעקב כי ישכים מחר להתפגש בשעה מקדמת מהרגיל, ומיד אחר כך יצא לתחנת הרכבת כדי לפגש את אותו גביר. אלא שלמחרת בבוקר, כאשר פקח הרב את עיניו והביט בשעונו, נחרד לגלות כי קם מאחר מהמתכנן. השעה היתה כבר שבע בבוקר, וזכר הפגישה החשובה המתכננת גרם לו להסתפק: ברוך ה' לו כי אם ילך עתה להתפגש עם הצבור בודאי יחמיץ את הפגישה עם הגביר, אלא שכל אף שהקפיד בכל מאודו על תפלה בצבור, יתכן שמצוות תלמוד תורה של התלמידים הרבים התולים עיניהם בהצלחת שליחותו עדיפה מחובת התפלה בצבור.

הרב הרהר במצב רגעים מספר, ולבסוף גמר אמר בלבו כי לא יפסיד תפלה בצבור בכל מחיר. 'בטוחני' כי מתפלה בצבור אין מפסידים כלום, החליט בבטחון ופנה בצעדים נמרצים לעבר בית הכנסת.

התפלה אפוא הרב בניהוחא כדרכו, אחר קפל את טליתו ותפלו ומהר לרוץ אל תחנת הרכבת. בלבו קננה תקווה כי למרות הכל יספיק לפגש את הגביר.

מי יודע, חלף בלבו הרהור, 'אולי הפעם התעכבה הרכבת מלצאת!..'

אלא שעם הוא למתנה הבחין כי תחנתו נכזבה; הרכבת התקדרה יצאה זה מכבר, והמתנה היתה כמעט ריקה מאדם. מלבד מתי מעט אנשים שהקדימו בואם לנסיעה ברכבת הבאה. האכזבה היתה קשה, אף למרות זאת לא התחרט הרב לרגע על החלטתו. בטוח היה כי לא הפסיד מאום מתפלה בצבור, וכי ביד הקדוש ברוך הוא לספק לו את הסכום הדרוש בדרך אחרת.

הוא התישב על ספסל מזדמן כדי לפוש מעט מהרציה המהירה, והנה לא עברו אלא דקות ספורות ולפתע התפרץ בריצה אל תוך המתנה הגביר שעמו תכנן להפגש. בעודו מתנשף נגש הגביר לרב, לחץ את ידו ופתח בסדרת התנצלויות: "מחלל נא לי הרב על שהטרחתי להמתין. ענב בלתי צפוי מנע ממני להגיע למתנה בזמן המיועד... אוי לי כי בגללי הצורך כבוד תורתו להתעכב זמן כה רב במתנה...".

הרב הנרגש נסה להרגיעו באומרו כי בסביעתא דשמיא, אף הוא התעכב בארץ בלתי צפוי ואחר לבא למתנה, אלא שהגביר המשיך בשלל וטען כי כיון שקבע עם הרב לבא בשעה פלונית וקבר המתין לחכם, יש בכך משום באי כבוד התורה ועליו לעשות הכל כדי לכפר על מעשיו...

תוף כדי דבור הוציא האיש סכום נכבד ביותר מארנקו ומסרו לרב כתרומה להחזקת הישיבה. למותר לציין כי היה זה סכום כפול ומשולש ממה שתכנן לתת אילו היתה הפגישה מתקיימת כמתכנן.

"כמה גדול הלחץ שלמדת ממעשה זה", יאמר הרב לימים לתלמידיו, "אלו הייתי רץ בבקר אל הגביר ומותר על תפלה בצבור, לא די שהייתי מפסיד את התפלה, אלא אף את התרומה לרב, הייתי מקבל. שכן לבטח אחר שהייתי ממתין עד בוש הייתי מתאש ושב לבית האכסניה בידים ריקות. ואלו עתה, בזכות התעכבותי לצורך המצוה לא הפסדתי מאומה, ואדרבה, הרווחתי בכפל כפלים".

אוצרות התורה תצוה

וכאשר תקום מן הספר, תחפש באשר למדת אם יש בו דבר אשר תוכל לקימו. (אגרת תרפ"ז)

"בני אמונים" ת.ד. 102 בני ברק | פקס: 08-9746102 | מייל: 9139191@gmail.com | ניתן לקבל עלון זה במייל מידי שבוע

חוט של חסד

הגליון לכל בית יהודי | בנשיאות הר"צ שלום ארוש שליט"א פרשתו | בשלח | י"א שבט תשע"ח (27/01/18) | גליון 555

התודה לא מפסיקה להפתיע

בעולם זה עושה עם האדם רק הכי טוב. גם במציאויות ובמצבים קשים – ה' מעביר את האדם במהלך של גאולה וישועה וחפץ לעשות לו נסים גדולים. כל המהלך של בני ישראל על שפת הים היה מהלך של גאולה וישועה, ניתוק מושלם ממצרים ונקמת מחץ מושלמת במצרים הרשעים, והמשכת שפע גדול מאוד לעם ישראל, שפע של דעת והשגת אלוקות, בבחינת 'ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל בן בוזי', שפע של נסים ונפלאות שהיו פי חמישה מכל מכות מצרים, ושפע גשמי עצום בבחינת "ביזת הים" שהייתה גדולה לאין ערוך מביזת מצרים.

אמנם בני ישראל היו במצב קשה, ולכאורה היינו אומרים שלא ניתן לדון אותם לכך חובה, אבל ה"אור החיים" הקדוש אומר שמידת הדין סברה שדווקא כן ראוי לדון אותם על כך שלא התעצמו באמונה בכל תוקף במצב הזה דווקא. זה עורר עליהם את הקטרוג ומנע מהם את הנסים.

מצדיקים את האמונה ורואים נסים

והעצה היעוצה שנתן ה' למשה הייתה: "הצדקת האמונה בכל תוקף!" וכבר ביארנו פעמים רבות שיעקר הצדקת האמונה היא ההודיה לה' על הטוב ועל הרע. לנסוע אל תוך הים – זה נגד השכל, זה מראה על הצדקת האמונה בכל תוקף. וגם כשיהודי מודה לה' על הרע – זו פעולת אמונה חזקה מאוד נגד השכל. השכל אומר לו שהוא במצב רע, אבל הוא מצדיק את הבורא ברוך הוא ומתעצם באמונה שאין רע ומאמין שזה בוודאי מהלך אלוקי שמקרב אותו לטובה האמתית והנצחית – וזוהי היא מבטל את כל הקטרוגים וראוי שיעשו לו נסים ונפלאות וממשיך על עצמו שפע בגשמיות וברוחניות.

ולכן ההודיה לה' על הצרות והקשיים היא העצה הגדולה והעמוקה ביותר, כי חוסר

שייחלק על סמך הביטחון כי אני אעשה להם נס, ובאמצעות זה תתגבר הרחמים. 'ואתה הרם את מטך', פירוש באמצעות מעשה הטוב (שהם מתחזקים באמונה) נעשה להם הנס ובקע הים כי גדול הביטחון והאמונה הלז להכריעם לטובה".

מה מפריע לניסים להתרחש?

ומוסיף החיים" הקדוש ואומר, שמתוך תשובת ה' למשה נבין מה היה הפגם של בני ישראל שבגללו עוררו על עצמם את מידת הדין ואת הקטרוג "הללו עובדי עבודה זרה". מה היה הפגם של בני ישראל? עונה ה"אור החיים" הקדוש: "ונראה לי לומר כי רשם ה' לומר להם טעם תגבורת הדין עליהם לצד שהם המעיטו בלבם האמונה ואמרו 'הלא טוב לנו עבוד את מצרים', לזה ציווה ה' לעשות כנגד עוון זה הצדקת האמונה בכל תוקף, גם בזה רמזם לדעת הסובב תגבורת הדין מחדש".

יוצא לנו כאן לימוד נורא מאוד: בני ישראל היו שקועים במ"ט שערי טומאה ועובדי עבודה זרה, אבל זה לא מה שעורר עליהם את הדין. מה מה שעורר עליהם את הדין זה מה ש'המעיטו את האמונה בלבם' מה הכוונה? שהתבכיינו על כך שיצאו ממצרים ואמרו 'טוב לנו עבוד את מצרים'. כלומר: הדבר שמעורר דין על האדם ומונע ממנו את רחמי ה' גם אם הוא ראוי לנס – זה חיסרון באמונה שמתבטא בבכיינות; ומה שמציל את האדם מכל הקטרוגים וממשיך עליו רחמים גדולים ונסים זה 'הצדקת האמונה בכל תוקף'.

לא נותנים לאמונה להיחלש

ונתרגם את הדברים לענייננו למעשה. ברגע שאדם מתלונן ומתבכין – זה פגם של המעטת האמונה, כי על פי האמונה הכול טוב ואין שום רע

העצה לזכות לניסים

ומבאר ה"אור החיים" הקדוש על פי המדרש. המדרש אומר שבאותה שעה עמדו עם ישראל בדין, והמקטרגים טענו כלפי שמיא: "מדוע אתה מציל את בני ישראל והורג את המצרים, הרי הללו עובדי עבודה זרה והללו עובדי עבודה זרה?" ואז הקדוש ברוך הוא רצה להצדיק את עם ישראל בדין, וכדי להצדיק את עם ישראל בדין, לא יעזור שה' ירחם עליהם כי "אין מרחמים בדין", אלא צריכים עם ישראל להצדיק את עצמם על ידי שיעשו מעשים טובים, ולכן אמר למשה שההצלה לא תלויה בו, כי הוא יתברך מצדו, ברחמי המרובים, רוצה להציל את עם ישראל ולעשות להם נס אבל מידת הדין מונעת.

לכן נתן הקדוש ברוך הוא למשה

עצה: לומר לבני ישראל להגביר את מידת החסד והרחמים, ואז יוכל הקדוש ברוך הוא להשתיק את מידת הדין ואת כל המקטרגים ולעורר על עם ישראל רחמים עצומים ולעשות להם נס. ומה העצה? אומר ה"אור החיים" הקדוש בזאת הלשון:

העצה זאת היעוצה להגביר חסד ורחמים: 'דבר אל בני ישראל ויתעצמו באמונה בכל לבם וייסעו אל הים קודם

בכל פעם מחדש מדהים לראות כיצד היסודות הנפלאים של התורה וההודיה והשכל של הדיסק 'תפסיק להתבכין' – עומדים ביסוד כל התורה וביסוד כל המאורעות המרכזיים של סיפורי התורה. זכינו לראות זאת כבר בפרשיות רבות ובדבריהם של הראשונים והאחרונים, ושוב בפרשת השבוע שלנו נמצאים דברים מפורשים ונוקבים בדבריו של אחד מגדולי צדיקי הדורות.

התורה מספרת שבני ישראל עמדו על שפת הים בצרה גדולה, הים לפניו והמצרים מאחוריהם, ומתוך דוחקם צעקו אל ה'. וה' אומר למשה: "מה תצעק אלי? דבר אל בני ישראל וייסעו". ישנם הרבה דקדוקים וקושיות במקראות הללו, והפרשנים פנו איש לדרך. רבינו ה"אור החיים" הקדוש שואל על פסוק זה: מה הטענה כלפי משה 'מה תצעק אלי?' וכי למי יצעק? האם משה טועה בזה שהוא מתפלל וצועק לה? ועוד שואל: לאן הקב"ה רוצה שבני ישראל ייסעו, הרי הים לפניו?

בס"ד בר"ה

העצמה

השבת הגדולה

עם הרב שלום ארוש שליט"א

במלון קרלטון נהריה
ו' ניסן 22/03 עד ח' ניסן 24/03

סדנת זוגיות עם הרב שלום ארוש שליט"א

הפייטן אבי קדוש ילווה את השבת

שיעור מפי הרבנית ארוש

ארוחות כיד המלך

לפרטים והרשמה:

052-8952029 | 02-5812210

פנינים
חסידות ברסלב

ראש השנה לאילנות הוא בשבט שהוא חדש האחד עשר. כי אז יכולין לקבץ ולתקוף חטא אדם הראשון שפגם בצדק הדעת שקטנו על ידי אחד עשר סמני הקטרת שהוא בחינת תפלה בבחינת צדק. (לה ייד - הל ערלה הלכה ג)

רבי נתן מברסלב זצ"ל דבר פנים אחת מהקבוצות הקדושה של הפעל-שם טוב וצ"ל ואמר, שפני תבצורת הקבוצות שהיה להם, אם היה להם גם השיחות והדברים שלנו - היה נתפסל אצלם כח הבחינה; אבל עכשו בדורות הללו ההתגברות גדולה כל כך, שאחר כל הדברים שלנו צדן התגברות כח הבחינה גדול וצפזם מזה, אבל אצל-על-פי-כן יש לו עוד שיחה קו, שגם עכשו היתה מתפסלת הבחינה!... אבל מה תועלת יהיה בעצדתכם בלא זה?... (אבן עזר"ה ברוך אות ד"ד).

א ב ש ל חיים

- ☆ השבת היא מקור הגעגועים של הנבא לברא.
- ☆ השבת היא אחת התרומות החשובות ביותר של עם ישראל לעולם כלו.
- ☆ הענג של השבת מקרב את האדם לברא עולם יותר משגופים ותענויות.
- ☆ השבת נותנת עינים לראות את כל המציאות בעינים של אמונה.

זה גם לשון הנביא "אם תשיב משבת רגלך עשות חפציו ביום קדשי" השבת זה יום קדשו של הקב"ה, והקדושה מעידה על האחדות, על הנשגבות, על שלמות האמת, כמו שאומר רבנו (ל"מ נ"ב) שקודם הבריאה היה כולו אמת, כולו קודש, כולו אחד, כולו טוב, ולכן נקראת השבת "יום קדשי" להורות על כך שהיא נקשרת עם האחדות של קודם הבריאה, ולכן "ונקראת לשבת ענג" תתענג ביום שמחת המלך ותכבד אותו כי "לקדשו ה מקבד" זהו יום קדושתו של זה שברא אותך ונותן לך חיים, שבחר לו את היום הזה מתוך כלל המציאות וקבע אותו לשמו, ומן הראוי שתכבד אותו ביומו המיוחד.

זה שדורש הפסיקתא את הכתוב "מים יצרו ולו אחד בהם" שלוש מאות וששים וחמש ימים הם ימות החמה, ליחידו של עולם אחד מהם, איזה הוא? אמר רבי יצחק זהו יום השבת! וכן אומר הזהר "שבת, שמה דקדושה בריך הוא" שמדברים אלו עולה דבר ברור, השבת היא יומו המיוחד של הקב"ה, הוא יום מיוחד בהם. זה גם הטעם שהמחלל את השבת חמור עונו כל כך, כי זה לא שהוא מזלזל באחת

השבת הקדושה נזכרת בפרשה שלנו מיד אחרי שירת הים, שבת היום לה' והיא נזכרת כיומו המיוחד של הקב"ה, השבת הקדושה נזכרת כמובן כבר בראשית הבריאה, וכן בעשרת הדברות, והזכרת ונשיגות הרבה פעמים בתורה, ובתנ"ך באופן כללי נזכרת "טוב" פעמים, וזה לא רק בגלל שהיא מצווה שיש בה עדות על בריאת שמים וארץ, אלא השבת היא יומו של הקב"ה, ולכן היא חשובה כל כך, עד שהיהושלמי אומר (נדרים פ"א) "בתורה ובנביאים ובכתובים מצינו שהשבת שקולה כנגד כל המצוות שבתורה".

זה הטעם שלא מוצאים בתורה לשון 'שבתות ימים', כמו שכתוב במועדים 'מועדיכם', כי ימי השבת הם לא שבתות עם ישראל, השבתות הם - שבתות ה' (ויקרא כג). וכן אומר הכתוב "ואת שבתתי תשמרו" (שמות לא). והסו"ף ואמר בפרשתנו "שבת היום לה' (שם טז). כי השבת לא תקרא שבתכם כי אם שבת ה', והטעם לזה כי מהותו וטעמו של יום השבת שהוא יום מיוחד, אשר ביום זה היה לפניו שבתה ומונוחה מכל מלאכתו ולכן חיבתו ויחודו וקדושו הקב"ה לשמו.

ש"ת של חסד

אמירת תחנון ונפילת אפים בבית הכנסת כשהאבל מתפלל שם - ח"ג

על עצמו כל ימיו מיום עומדו על דעתו לפי שיטת ר"ת, לכן היא מבקשת שיתן הוראה כנשיא החברה קדישא. שלא יתחילו להתעסק במת עד שיגיע הזמן לפי שיטת ר"ת (וכי אז החלו אנשי הח"ק בניסוק במת מיד עם אדם הכובדים בשבת שלא להשתות את המת שלא לפי הצורך). בשיטת חיים ענה לה, כי בירושלים הוכרעה ההלכה אחת ולתמיד כפי שיטת הגאונים. לא יחיד רשאי כמובן להחמיר על עצמו, אך בציבור ובפומבי לא ייעשה שום דבר המשנה את המנהג הקיים. תוך כדי דיבור נכנס גבאי הח"ק וסיפר לר' חיים כי נפטר עוד יחידי מחשובי העיר, ושאל לדעתו בקשר לבעיה כל שהיא שהתעוררה. הרבנית האלמנה שמעדה עדיין בבית, כאשר שמעה את הסיחה, אמרה לר' חיים שהואיל וכפי שהיא מבינה ישנו עוד נפטר בעיר, הרי ניתן בקלות לסדר שיטתו קודם בנפטר השני, וממילא כבר יעבור הזמן והכל על מקומו ביוב בשלום. ר' חיים ענה לה, כי הואיל ובעלה נפטר לפני הרב השני, הרי לפני מנהגי ירושלים יש להתעסק בו קודם. ר' חיים אמר לאלמנה דברי ניוחמים ויחידו על בעלה הרב שהחמיר על עצמו, אך הסביר לה כי הבעיה עקרונית ומשמעותית מאד והוא לא יכול להורות דבר שיש בו פגיעה במנהגי ירושלים שישודותם בהרי קדש, עכ"ל הסיפור. הסיפור מאד מאלף, הוא מעיד מה שמענו מפי גאון ודקדק הגרי"ח ז"ל בצורה פסקנית עד מאד כי בירושלים הוכרעה ההלכה אחת ולתמיד כפי שיטת הגאונים, והוא מראה עד כמה שחורר חדר גאון ודקדק זה שלא ייעשה בפומבי שום דבר המשנה את מנהג קיים זה, הגם שהוא לקולא, ועוד זאת, כדי שלא לשנות מנהג אחר בירושלים פחות ממור החרבה ממנהג הנזכר דהיינו במנהג להתעסק במת בקבורתו של אדם שנפטר קודם, לא רצה להקדים להתעסק בהם שנפטר לאחר מיכן הגם שעי"ן כך היו מקיימים בנפטר הקודם מה שהקפיד על עצמו בחייו ולא היה אפילו ניכר שמשנים בו מנהג ירושלים שהוא כפי שיטת הגאונים, ושמו מכל משמר שלא לפגוע בשום פנים ובשום צד במנהגי ירושלים שישודותם בהרי קודש"ה, הגר"ז יוסף זצ"ל בשו"ת יביע אומר ח"א ו"ח י"ד סי' כ"ז אות א' ובח"ז י"ד סי' כ"א אות ד' ו"ח י"ד ובשו"ת יחיה דעת ח"ג סי' ל"א, הגר"ז אליהו זצ"ל בשו"ת מאמר מרדכי ח"ג י"ד סי' כ"ד, ועוד.

למעשה

אבל בשבעת ימי אבלותו, בין כשהתפלל בבניין בביתו ובין כשהולך לביהמ"ס להתפלל, הציבור נגרים אחריו ואינם אומרים תחנון ונפילת אפים, בין בתפילת שחרית ובין בתפילת מנחה, וכך הוא מנהג ירושלים עיה"ק תובב"א. ועל אף שפוסקים רבים מחלקים בין בית האבל לבין בית הכנסת וסוברים שביהמ"ס אין הציבור נגרים אחריו ועליהם לומר תחנון ונפילת אפים, הנלע"ד כתבתי ואנוכי על משמרת אעמודה.

בשפתני, ועל כל הנה ייתן את קולו בבכי ונחלי דמעות תזלנה עיניו על אשר הכעיס והקניט את בוראו ברע מעלליו, את אשר אסר התיר ואת אשר שנה' אהב, והדאגה והיגיון על זה יביאורו להתחרט בלב שלם על כל אשר עשה ויקבל עליו שלא לשוב להרע עוד, ישפוך שיחה ידורש סליחה על המים הזדונים אשר עברו ורפא לו. ועיניו ראוות נכלות, כי לפי רוב ההרגל בנוסח הידיו הנלמד פעמיים בכל יום, הרבה בני אדם כמוהו, אין איש שם על לב להתמרמר בבכי כפי התנאים הצריכים הנזכרים לעיל, לא מינה ולא מקצתה! ומי ייתן ויבין מה שמוציא מפיו, מחזקתא טיבואת לידא דכי מטיאנו ל'חטאנו עוינו וכו' מכה בגאון על החזה ולבו כל עמו... וכל כי את דאוי ציפונתא היא... לכן לדידי חזי מנהג יפה מנהג הקדמונים שלא לומר היודי כי אם לפרקים - ביום תענית ציבור או בשני ובחמישי ולא פעמיים בכל יום. אך אחר שכבר הנהיגו לנו אבותינו אבות אבותינו לאומרו בכל יום, וכוונתם רצויה לעורר לב האדם לתשובה בכל עת ועונה, חלילה לנו להרהר אחר מעשיהם, ומנהגם תורה, ומביעי לן ליתובי דעתין לומר היודי בנחת ובכוונה והכנת לבבנו הערל, והוא יתברך יטע בלבנו אהבתו ויראתו, לב טהור יחדש בקרבנו ליראה אותו כל הימים".

כמה וכמה ת"ח מיקירי קרית דירושלים עיה"ק תובב"א אמרו לי שהמנהג בירושלים הינו כדעת האורחות חיים וסיעתו - שאין הציבור בביהמ"ס אומרים תחנון ונפילת אפים כשהאבל מתפלל איתם. וידוע שמנהגי ירושלים יסודתם בהרי קודש [שו"ת צ"ץ אליעזר ח"ז סי' ס"ב אות ג' (המדרש שם על המנהג ירושלים בזמן השקיעה, שנהגו כדעת הגאונים ולא כדעת ר"ת, וראו להביא כאן את דבריו משום שיש בזה לימוד חשוב על שמירת מנהגי ירושלים, וז"ל: "אוסף לזה מעשה-רב בזה, שהעיד ובר' י' עקב גליס נ"י בעתון 'המודיע' מתאריך י"ז אדר א' תשל"ו מה שמשמש בשם הגר"ח זוננפלד ז"ל מה שסיפר לו בשעתו רבי שמעון ברגמן זצ"ל שהיה מיקירי קרית דירושלים ומוקצי הבגאים בחברת קדישא פרושים, והוא הסיפור כלשוננו: פעם אחת נפטר בירושלים אחד מקיצי הרבנים שעלו מחו"ל, תלמיד חכם גדול וירא שמים, היה זה בשבת בבקר. למנות ערב פנתה הרבנית לביתו של רבי חיים ובקשה אותו, היות ובעלה הרב החמיר

- באחד מהראשונים.
- גם אליבא דשיטת שיירי כנסת הגדולה וסיעתו הסוברים שהציבור בביהמ"ס כן אומרים תחנון ונפ"א כשהאבל מתפלל איתם, אין תמימות דעים בין כל הפוסקים ומצינו מחלוקות רבות ביניהם באלו נסיבות הציבור לא אומר תחנון ונפ"א (כגון: ביום השביעי, כשהאבל בא ראשון לביהמ"ס וכד'), וא"כ שיטה זו אינה מבוררת; מה שא"כ לשיטת האורחות חיים וסיעתו, שהיא שיטה מבוררת טפי שבכל גווני הציבור בביהמ"ס לא אומרים תחנון ונפ"א כשהאבל מתפלל איתם.
- לגבי המנהג שהציבור כן אומרים תחנון ונפ"א כשהאבל מתפלל איתם בביהמ"ס, מצינו חלק מהאחרונים [שו"ת יחיה יעלה הנ"ל, ספר משמרת שלום ערך ת"ו אות ד'] הקוראים למנהג זה "מנהג טעות שיש לבטלו"; ואילו לגבי המנהג ההפוך - שהציבור בביהמ"ס לא אומרים תחנון ונפ"א כשהאבל מתפלל איתם, לא מצינו שקורים למנהג זה "מנהג טעות" אלא רק "שלא נהגו כן" [עיי' בשדי חמד אסיפת דינים מערכת וא"ו אות ד'].
- החיד"א [ברכי יוסף א"ח סי' קל"א ס"ק יג] מביא בשם מהר"י מולכו זצ"ל שבכל מקום שיש ספק לגבי נפילת אפים ותחנון - יותר טוב שלא לפול. וא"כ בנידו"ד שיש מח' הפוסקים האם הציבור בביהמ"ס אומרים תחנון ונפילת אפים כשהאבל מתפלל איתם, הרי ספק כיצד להורות ולכן "יותר טוב שלא לפול".
- מדברי השד"ח חמד [אסיפת דינים מערכת וא"ו אות ב'] משמע שבכל מקום שאפשר עדיף לבטל אמירת תחנון, וא"כ הכא בנידו"ד שנחלקו הפוסקים האם הציבור אומרים תחנון ונפילת אפים כשהאבל מתפלל איתם - עדיף להורות כדעת הסוברים שנגרים אחריו ואינם אומרים. וז"ל השד"ח: "מה שנהגו בכל תפוצות ישראל להתוודות פעמיים בכל יום אחר תפילת י"ח שחרית ומנחה... אמנם האמת אגיד י לדעת הענייה יש לפקפק באמירתו בכל יום, כי עיקר היודי הוא לאומרו בהכנעה ובכוונה הלב ולכל הפחות להתבונן במה שמוציא

תשובה זו נכתבה לע"נ האב"ר היקר המסולא בפז והמדוכא בייסורים שנפטר בדימי ימינו ביי"ח טבת ה'תשע"ח, מן המיוחדים בשיבתנו הקדושה - ישיבת "חוט של חסד" פתח"ק ירושלים תובב"א, הרב יוסף רפאל בן אריה וכוכבה זצ"ל למשפחת לבנון.

בשבועיים האחרונים, המדור דן בשאלה אודות אבילים שאין באפשרותם להביא מניין אנשים לביתם לתפילת שחרית במהלך שבעת ימי האבלות ולכן הולכים להתפלל בבית הכנסת, מה הדין לגבי אמירת תחנון ונפילת אפים בבית הכנסת?

בחלק הראשון המדור דן במח' הפוסקים האם אומרים תחנון ונפילת אפים בבית האבל ובהלכה שנפקה שאין אומרים, ובטעם הדבר.

בחלק השני, המדור דן במח' הפוסקים האם הציבור אומרים תחנון ונפילת אפים כשהאבל בא לביהמ"ס להתפלל. חלק זה הינו האחרון והמסכם של השאלה הנ"ל.

תשובה

ו. ששה טעמים שעל פיהם נראה להורות שאין לומר תחנון ונפילת אפים כשהאבל מתפלל בביהמ"ס

על אף כל הפוסקים שהובאו בשבוע שעבר הסוברים שרק בבית האבל אין הציבור אומרים תחנון ונפילת אפים אבל כשהאבל בא להתפלל בביהמ"ס הציבור אינם נגרים אחריו וכן אומרים תחנון ונפילת אפים, נלע"ד דלא כדבריהם אלא שאף כשהאבל האבל לביהמ"ס אין הציבור אומרים תחנון ונפילת אפים, וששה טעמים להורות כך:

- שו"ת יחיה יעלה [סי' י'] כותב שמפורש בדברי אחד מהראשונים - האורחות חיים, שגם כשהאבל לביהמ"ס להתפלל הציבור נגרים אחריו ואין אומרים תחנון ונפ"א, ואילו דברי השו"ע אינם מפורשים אלא רק מדייקים מתוכם שסובר שהציבור אינו נגרר אחר האבל וכן אומרים תחנון ונפ"א, ואין לדחות דיוק בשו"ע מפני דברים מפורשים

המשך דבר ראש הישיבה

האמונה שמתבטא בבכיינות – הוא השורש העמוק לכל הקטרוגים והדינים שיש על האדם, הבכיינות מעוררת עליו קטרוג יותר מכל העבירות שלו, ולכן זה השורש לכל הסבל שלו בחיים; וכשהוא סובל בגלל פגם הבכיינות לא תועיל לו התפילה בבחינת "מה תצק אלי", כי ה' בודאי חפץ חסד הוא ורוצה לרחם ולעשות לו נסים, אבל מידת הדין אינה מניחה; והדבר היחיד שיכול להצדיק את האדם בדניו הוא הצדקת האמונה בכל תוקף, שיודה לה' על כל מה שעובר עליו, ואז ימשיך על עצמו נסים וישועה.

שומעים בקול הצדיקים ונגלים

כמו שלמדנו, שאפילו על חטא העגל יש שיעור וקצבה לעונש, אבל על חטא המרגלים שהוא חטא הבכיינות, נגזרה בכייה לדורות בלי שום קצבה. כי לחטא הבכיינות אין שום תרופה. התרופה היחידה היא רק תיקון השורש העמוק של החטא, וללכת בצורה מוחלטת ומושלמת בעוצמת האמונה וההודיה.

זה עוד מקור מפורש מדברי רבינו חיים בן עטר, שהיה בבחינת משיח בן יוסף, שכל עניינו של יוסף הוא חיזוק האמונה שהכול לטובה וכל הגאולה תלויה בו, ובזה נותן ה"אור החיים" הקדוש משנה חיזוק ותוקף לדברי רבי נתן שאם היו שומעים לקול צדיקי האמת לתת שבח והודיה לה' יתברך על הטוב ועל הרע, היו מתבטלות כל הצרות וכל הגלויות והייתה באה הגאולה השלימה.

רבי נתן תולה את זה דווקא ב"שמיעה לקול הצדיקים", כי הצדיקים הגדולים מקבלים את העצה ישירות מהקדוש ברוך הוא שמלמד אותם מה השורש של כל הקטרוגים ומה מעורר מידת הדין, ונותן להם עצה ללמד את בני ישראל להתעצם באמונה ובכך להמשיך עליהם ישועות גדולות.

יהי רצון שנוזכר להתעורר באמת להבין שבשיחות פשוטות אלה נמצאת העצה הגדולה ביותר, ולמעשה העצה היחידה, לצאת מכל הסבל מכל הצרות מכל הגלויות מכל הקשיים מכל הבעיות ולהביא ישועה גדולה לעצמנו ולעולם כולו.

את כל מה שכתבתי
לכל בית ישראל.

נא להתפלל לרפואת משה בן אידה, גילה בת ציפוריה, שרה לאה בת יונתן מיכל. להבדיל לענין שמרית תמר בת מרים, ארז רפאל בן כוכבה ז"ל

בנם של קדושים

לכבוד יומא דהילולא יד' שבת רבי יצחק אביחצירא הי"ד זי"א

הייתי ראוי לה באותה שעה. לא זו בלבד שאיני מקפיד על שלא המתנחם לי, אלא שחפץ אני לבוא ולבקש ממנו דרך תיקון והוראת תשובה...

☆☆☆

בצל האושפיזין

מנהגה של משפחת אביחצירא, בכל לילה מלילות זמן שמחנותנו, חג הסוכות, היו נערכות סעודות גדולות לכבוד בעלי האושפיזין. ואצל רבי יצחק הייתה הסעודה הגדולה ביותר זו שנערכה בליל יום טוב שני של סוכות, באושפיזא דיצחק. בסייעתא דשמיא באחת הסעודות, לאחר שהזמין רבי יצחק את האושפיזין ונטל ידיו לסעודה, אחז את הפת בשתי ידיו אך לא בירך עליה ולא בצעה. הדבר נמשך דקות ארוכות, כשבת שחוק מרחפת על שפתיו. הנוכחים עקבו אחריו בהשתאות, בודדים מהם ניסו לחפש סיבה ומקור לחיובו של הצדיק בין נטילת ידיו לבציעת פתו. רק לאחר שבצע רבי יצחק והחל בסעודה, העזו היושבים בקרבנו להגיד מילה על דבר התמיהה אשר הראם. נענה רבי יצחק ואמר: "ומה אעשה וראיתי את שבעת האושפיזין הבאים לבקרנו בסוכה ועל פניהם ארשת שמחה גלויה. לא יכולתי שלא לחייך עמם... ורק כאשר הפסיקו לחייך יכולתי לבצוע את הפת" –

על קידוש ה'

פטירתו הייתה פתאומית וכואבת מאוד. היה זה באחת ממסעותיו כשחלף בדרכו על פני העירה תולאל בלוויית משמשו ושומר חמוש, בדרכם תקפו אותם חוליית שודדים רוצחים. הללו פתחו בקרב קצר עם השומר ובקרב זה נורה למות רבי יצחק אבוחצירא והוא כבן נ"ב שנים בלבד. משמשו והשומר הצליחו להימלט על נפשם בהביאם את הבשורה המרה אל בני השפחה האבילה. ביום י"ד בשבט" תרע"ב. מקום קבורתו באותה עירה הסמוכה למקום הרצח. וזה רבי יצחק שכל חייו חי על קידוש ה', וכשהגיע זמנו להיפטר מן העולם גם אז נהרג על קידוש ה'.

זכות הצדיק נצר למשפחת קדושים, וזכות תורתו הקדושה תהא למגן וצנינה עלינו ועל כל ישראל לפעול את הגאולה השלימה בב"א.

סיפור לשולחן שבת

משיב מעון

באחת הנסיעות, כאשר הגיע רבי יצחק אבוחצירא לקהילה מקהילות מורקו, התאכסן בביתו של יהודי נכבד ממכריו, נקראו כל יהודי הקהילה לסעודה רבתי לכבודו של הצדיק, ובראש המוזמנים היה ראש הקהל. לסעודה נאספו האנשים, אלא, שראש הקהל התממהה ובושש לבוא. משנתאחרה השעה, פנה רבי יצחק אל המארח והורה לו לכבד את הציבור בנטילת ידיים כי בדעתו להסב מיד לסעודה. נבהל המארח והחל לגמגם הסבריו, הוא ניסה להסביר לצדיק כי ראש הקהל אינו מן הנוחים לרצות וכעסו המתלהט בין רגע אינו דווקא באותה המהירות, ואם יבוא ויראה שהסבו לסעודה בלעדי – רע יהא הדבר בעיניו יותר מאשר אם לא היו מוזמנים אותו כלל. התעלם רבי יצחק ושב ואמר, כי הגיעה העת לסעודה. וכדבריו כן היה, כולם ניגשו לסעודה. רק לקראת סיום הסעודה, הופיע ראש הקהל, ועל פניו הצטיירו מיד אותם אותות פליאה על העזת 'נתיני' לגלות עצמאות יתירה ולהתחיל בסעודה בלעדי.

בעל הבית נבון היה ממראה פניו של ראש הקהל שמעיד בפתח. אך בטרם הספיק זה להתחיל להצרות את התנצלויותיו שהיו סדורות על לשונו, קם רבי יצחק והחל לצעוק על ראש הקהל, לחרפו ולגדפו בעלבונות, ולא נחה דעתו עד שהורה לראש הקהל לעזוב מיד את הבית. שקט של תדהמה השתרר, ומשיצא ראש הקהל את הבית נחה רוח טובה ושמחה על הצדיק רבי יצחק והוא פתח בפיטו שהחל לשורר בשמחה גדולה. ואם לא הייתה זו שיחת היום בסעודה, 'מופת' בפני עצמו הוא, שכן לא היה אדם אחד שלא היה מוטדד וחושש מפני תגובות הצפוייה – "או הלא צפוייה של ראש הקהל.

למחרת, בשעת בוקר מוקדמת, נקש המארח על דלת חדרו של רבי יצחק וביקש את עצתו והדרכתו, כי זקוק הוא ללכת לפייס את ראש הקהל ואינו יודע לשיט עצות בנפשו. נענה רבי יצחק ותהה: "לפייס? אינני יודע על מה הנך סח". ולאחר השתתות קצרה הוסיף: "האמת שכלל לא ראיתינהיכנס, ואם כוונתך על מילות הגנאי אשר השמעתי, דע, כי לא כלפי אדם היו מכוונות. אז או האמת ואין בלתי, שבאותו רגע שנפתחה הדלת, ראיתי מלאך משחית הנכנס פנימה וחששתי לשלומם של כל הנוכחים. לא מצאתי דרך לגרשו אלא בגידופים וחרפות, לבל יפריעו בסעודת המצוה בה היינו מסובים. משיצא זה, שמחתי ופצחתי בשירה". הבין המארח שרבי יצחק כלל לא הבחין בבואו של ראש הקהל,

אמנם ספר המידות! יצחק אביחצירא

אמונה בא על-ידי צדקה. [אמונה ל']

איפוא, שהמלאך לא נכנס בגפו אמש בזמן הסעודה, אלא מלווה היה את ראש קהלכם בצורה כה מאיימת כפי שראיתיו. אין לך מה לפייס את ראש הקהל, אך תוכל להסביר לו במה דברים אמורים ואולי ייכנע לבבו הערל ושב ורפא לו".

סר המארח למשרדו של ראש הקהל, ביקש לפתוח בדברי ריצוי ופייסות שיוקדמו לחומרת התממהה אשר הגה רבי יצחק. אלא שראש הקהל הקדימו ואמר בגילוי לב: "אם להתנצל באת, אין בכך צורך. יודע הייתי שרבי יצחק איש קדוש הוא, ועתה לעיני נחשפה גדולתו. בעיניו הצופיות למרחקים ראה את שעניי בשר אינן קולטות. בחושי הדקים לא החטיא באבחנותי, ולא הייתה מילה אחת מכל חרפותי וגידופי שלא

נפשתי מוקדמת, נקש המארח על דלת חדרו של רבי יצחק וביקש את עצתו והדרכתו, כי זקוק הוא ללכת לפייס את ראש הקהל ואינו יודע לשיט עצות בנפשו. נענה רבי יצחק ותהה: "לפייס? אינני יודע על מה הנך סח". ולאחר השתתות קצרה הוסיף: "האמת שכלל לא ראיתינהיכנס, ואם כוונתך על מילות הגנאי אשר השמעתי, דע, כי לא כלפי אדם היו מכוונות. אז או האמת ואין בלתי, שבאותו רגע שנפתחה הדלת, ראיתי מלאך משחית הנכנס פנימה וחששתי לשלומם של כל הנוכחים. לא מצאתי דרך לגרשו אלא בגידופים וחרפות, לבל יפריעו בסעודת המצוה בה היינו מסובים. משיצא זה, שמחתי ופצחתי בשירה". הבין המארח שרבי יצחק כלל לא הבחין בבואו של ראש הקהל,

Special • Happy • Amazing

בסדר מצוה גדולה להיות בשמחה תמיד

Hasidish Simcha
חסידיש שמחה
...אמנה האמנה כפס...

דמויות ענק איכותיות, מפוארות, מעוצבות בסעם יהודי הרוקדות לפי קצב המוסיקה

בר מצוה • בת מצוה • חתונה • יום הולדת • ארוע משפחתי • תלמודי תורה • מתנחלים • בתי ספר • גנים • קייטנות ועוד...

אשה מצחיקה בדמות ענק לעזרת הנשים בלבד

מהרו והבטיחו את מקומכם
053-314-2709
02-5821354:opn
ניתן לקבל קבלות מם למסדות וליחידים

פעילים וביצועים מיוחדים בדרגות ותיקים

אסטרטגיות ונספחות

מאשרות כניסה עם מכתב מרשם לארוע

שאלו את מי שכבר ראה

חינוך באהבה

לימודי הצלחה פרק ג' מאת הרב יצחק אבוחצירא. מחנך ויועץ חינוכי

השבוע, נמשיך בע"ה לצעוד בשלבי ההצלחה, כאשר עיקר עבודתנו היא להחזיר בילד שהוא יכול להצליח, על אף כל המגבלות והקשיים שלו.

העבודה עם הילד "להחזיר בו את האמונה ביכולות שלו", תתקיים בשילוב עבודה אישית שלנו בדיוק באותו הנושא, כדי שנהיה אנחנו "כלי" של אמונה ביכולות של עצמנו, וכך נוכל להעביר את אמונת ההצלחה שלנו לילדינו.

מאמין, מנסה ומצליח

במאמר הראשון שאלנו: "כיצד נגרום לילד שלנו להצליח בלימודים?"

הזכרנו מספר סיבות אובייקטיביות, שיכולות לגרום לילד חוסר הצלחה או הצלחה מוטעית, כמו: קשיי למידה וכדו', אך הסיבה העיקרית שתגרום לילד חוסר הצלחה היא: "חוסר אמונה בהצלחה".

נכון שקשה לו... ו... אבל לא זאת הבעיה העיקרית שלנו.

הבעיה העיקרית שצריכה להטריד אותנו היא: מה הוא כן עושה, בכדי להצליח?!

האם הוא מתייאש ואומר "גם ככה אני לא יהיה הכי טוב, בגלל ש... ולכן התייאשתי ואני כבר לא מנסה".

או שהוא אומר: "למרות שאני לא יכול, ולמרות שקשה לי ולמרות שכבר ניסיתי כמה פעמים ונפלת... בכל זאת אני מאמין בעצמי שאני יכול להצליח ולכן אני ממשיך לנסות...".

תענו בכנות! באיזה ילד אתם בוחרים? הרי בודאי בילד שממשיך לנסות.

אתם יודעים, מי "יוצר" את ילד א' המתייאש ואת ילד ב' המאמין ומתאמץ? אנחנו ההורים!!!

עלינו לדעת בדיעה ברורה: כדי שהילד שלנו יצליח בלימודים בפרט, ובחיים בכלל, עליו ללמוד להכיר ולראות את מעלותיו ואת יכולותיו, והיות טוב ביחס למה שהוא יכול להיות מול הפוטנציאל של עצמו.

הילד לבד בכוחות עצמו, לעולם לא יוכל להכיר את יכולותיו ומעלותיו, הילד מכיר את עצמו רק מ"הפידבק" שהוא מקבל מהסיבה שלו, דהיינו מאיתנו ההורים.

ילד שמקבל פידבק של הצלחות - יגדל כילד מצליח, כי זה מה ששידרו לו.

וילד שמקבל פידבק של כישלונות - יגדל כילד כישלון, כי זה מה ששידרו לו.

יושב בחושך

כחורה, עלינו להיות המאמין האיש של הילד ולהשריש בו את - "דפוס החשיבה של ההצלחה" שהוא: "עכשיו אני טוב, אני שמח ומאושר בהישגיי ואני שואף לעוד", איך מאמינים את הילד? ע"י מודעות אישית שלנו, עבודה ושיחות עם הילד.

הורים יקרים! אין כזו מציאות של: "אבל הילד שלי באמת לא טוב".

כי זה לא ייתכן, שהרי כל אחד טוב במשהו ואפילו הילד הגרוע, המופרע והנכשל ביותר - גם הוא טוב במשהו ומצליח לפחות בדבר אחד, אמנם זה לא הרבה, אבל מיד נראה שזו התחלה ונקודת פתיחה מצוינת.

עלינו לדעת כי: הבעיה העיקרית שגורמת לילד להמשיך להתדרדר, ומונעת ממנו לראות את קצה קרחון ההצלחה היא: בגלל שהוא "יושב בחושך".

הילד יושב בחושך, בגלל שהחלק שהוא טוב בו - הוא מועט וכבד אצל.

לעומת החלקים שבהם הוא אינו טוב - שהם רבים ומארים. מוארים, אבל באור שלילי. כאשר הפרו'קטורים שלנו מופנים בעיקר לרע ולכישלונות של הילד ומאירים את החולשות ואת הרע שלו באור חזק ושלילי, אין סיבה שבעולם שהוא יוכל להצליח - כי הוא שקוע עמוק בבון "חוסר היכולת" שלו.

להסיט את הפרו'קטור

המסלול השני בדרך להצלחה אומר לנו "להסיט" את הפרו'קטורים שלנו, לכיוון הנכון. הכיוון הנכון שאותו אנחנו צריכים להאיר בילד הוא: את הצד "חיובי" שלו.

באותה הדרך בדיוק, צועד הילד "בדרך להצלחה בלימודים" לילד צריכה להיות מוטיבציה ללימודים, אמונה בצדקת הדרך, אמביציה להצליח, יעד מוקדם והכי חשוב - אישיות חזקה ובטוחה שתוכל לעמוד גם במצבי נפילה.

המשך בע"ה בשבוע הבא!
לייעוץ טלפוני ללא תשלום/או לתיאום משיחה צור קשר בימים ג' - ד' משעה 8-10 בערב
נייד: 0548-434-435

הרב שלום ארוש מגיע אליך

יום א, יב בשבט (28/01/18)
חדרה והסביבה
ב"ב שבת אחים רח' הנשיא 24
בשעה: 20:30

יום ד, טז בשבט (31/01/2018)
ירושלים והסביבה
שיעור קבוע בישיבה שמואל הנביא 13
בשעה: 20:30

יום ה, טז בשבט (01/02/2018)
חולון והסביבה
שיעור קבוע רחוב המסילות פתח המעודה ב"ב ע"ש הלל צה"ל
בשעה: 21:30

לקביעת שיעור 052-7611100

בדיחות הדעת

אחד מתקשר לטיפש שפירסם

מודעה שהוא חשמלאי מוסמך וביקש ממנו לסדר לו את הפעמון של הדלת בבית, הטיפש אומר לו אין בעיה, אבל אצלי משלמים מראש בכרטיס אשראי.

הלקוח משלם לו. הטיפש אומר לו, אנחנו נגיע תוך 40 דקות לתקן את הפעמון.

למחרת מחייג אליו הלקוח בבעס גדול, "שילמתי לך, למה לא באת לתקן?" עונה לו הטיפש, "מה קרה לך, 4 פעמים הייתי אצלך בבית, צילצלתי בפעמון ואף אחד לא ענה..."

זמנים בשלח תשע"ח

ירושלים	תל אביב	חיפה	באר שבע
16:32	16:48	16:39	16:51
17:46	17:48	17:46	17:49
18:25	18:22	18:22	18:25

הפטרות השבת

אשכנז: שופטים (ד, ד-ה, לא) - ודבורה אשה נביאה
ע"מ: שופטים (ה' א-לא) - ותשר דבורה

י"ל ע"י מוסדות "חוט של חסד" רח' שמואל הנביא 10, ירושלים ת.ד. 57669. טל: 02-5812210
פקס: 02-5812252
להצטרפות לקבלה בדוא"ל ולתגובות כתבו לנו 5812210@gmail.com

Breslev.co.il

מצליח או במקצועות בהם אינו חזק, רק שאנו עושים זאת בדרך הנכונה.

הדרך הנכונה היא: להעלות אותו על מסלול ההצלחה.

על המסלול הזה, אי אפשר להעלות "כישלונות" כי במסלול הזה צועדים רק מצליחים.

אז אם אנחנו רוצים שהילד שלנו יצמד במסלול המצליחים, נמצא את הדברים שהוא מצליח בהם, נאיר אותם, נחזק אותם וגם הוא יוכל בע"ה לעלות על המסלול.

כשהיה בטוחים שהוא צועד בטוח על המסלול, נוסיף אחר כך למסלול שלו גם את מה שאנו רוצים להעלות "כפתרון לבעיות".

לכן נתני הכרחי בתקופת השיקום הוא: לשכוח את הכישלונות, להוריד אותם מסדר היום ולשכנע את הילד שהוא אכן מצליח.

הילד כאיש עסקים

נוסיף דוגמא מעולם העסקים:

אנחנו רוצים לעשות עסקים או לסחור במניות, מה אנחנו צריכים? כמובן סכום כסף התחלתי למסחר, הרי אי אפשר להגיע ליריד בלי שום פרוטה - שהרי מה בדיוק נקנה בלי כסף?!

אבל אם יש לנו אפילו 10 ₪, נוכל לקנות משהו קטן ולנסות למכור אותו ברווח מועט.

את מה שהרווחנו, נניח 12 ₪ נוסיף לקניית העסק הבא וגם אותו ננסה למכור ברווח נוסף.

לאחר תקופת מסחר נוספת, נהיה יותר מיומנים ומשופשפים, נכיר שיטות מסחר נוספות, נשתמש בידע ובטכניקות שצברנו ונוכל לקנות סחורה יותר רווחית ובכך להכפיל ולשלוש את העסקאות והרווחים שלנו.

מה קורה אם נפלו בעסקה לא רווחית והפסדנו את הרווחים הקדומים, או אפילו חזרנו חזרה ל"עשרה שקלים" הראשוניים? פה נמצאת "האישיות שלנו" במבחן:

האם נכנע, נתייאש ובנין שלעולם לא נהיה אנשי עסקים, או נרים את הראש ונתחיל הכל מהתחלה?!

תקראו עכשיו את התשובה בקול ברור שלוש פעמים:

זה תלוי בחוסן הנפשי שלנו ובמידת האמונה שלנו שאנחנו אכן יכולים להצליח. (תקראו שוב!)

אם נהיה "בטוחים" בעצמנו, אזי נחזור שוב ליריד. והפעם, אולי נהיה מעט יותר אזהרים ואולי נבקש עזרה מאנשי עסקים מיומנים, אבל בהחלט נקום מהנפילה, נתחזק ונתחיל מההתחלה.

אבל אם ח"ו לא יהיה לנו חוסן נפשי, אם ח"ו לא נהיה בטוחים בעצמנו, אם לא יהיו לנו "עוגנים" אזי...

רק אנו ההורים

לסיכום מה נדרש מאיתנו להיות "אנשי עסקים" מוצלחים: אמונה שאני יכול לעשות עסקים, רצון לעבוד, שאיפה להצליח, יכולות אישיות לעבוד קשה עם תגמול מועט, סכום התחלתי למסחר וכמובן אישיות חזקה בטוחה שתוכל לעמוד במצבי נפילה. ואת כל הכלים היכולות הללו יכולים להקנות לילד שלנו רק אנו ההורים שלו, נקודה.

חסד נש"רין
להתחיל | להתחדש | לנחם
מדרשה לנשים בשבתות הר"ר ארזיש שליט"א

ערב מיוחד לנשים לקראת ט"ו בשבט

הערב יתקיים במוצ"ש הקרוב י"א שבט בשעה 8:30
בית כנסת תהילה רח' שמעון הצדיק 23 פינת ארזי הבירה

בתוכנית:

- הרבנית בוסו תליט"א ביתו של הבבא סאלי זיע"א בדברי חיזוק
- מצאת יחודית בנושא כשרות ובדיקת הפרות
- שיעור מיוחד לט"ו בשבט מפי הרב שלום ארוש שליט"א

אימוני הזכר מאסיבי
ימי שלום 9:00-12:30
מזמנת להצטרף...

לברורים נוספים: 052-7173107

לקט אמרות חז"ל
רעיונות, עובדות
והנהגות מגדולי
ישראל,
על מדות טובות
שמביאות לאהבת
הזולת הנלמדות
מפרשת השבוע

ליקוט ועריכת: יצחק בן אהרן
כל הזכויות שמורות למכון אהבת אמת
אסור להעתיק, לשלם ולהדפיס בלי רשות בכתב

איש לרעהו

מכון אהבת אמת – המרכז להעמקת ערכי אהבת הזולת

ע"ש ר' צבי יהודה דומוביץ ז"ל – רח' אבן עזרא 2 ירושלים 9242402
טל: 02-5671812 פקס: 077-7671812 דוא"ל: paypal: ahavemet@012.net.il

שבת קודש י שבט תשע"ח: הדלקת נרות: ירושלים 4:32 תל-אביב: 4:46 חיפה: 4:36 מוצאי שבת: ירושלים: 5:47 תל-אביב: 5:49 חיפה: 5:47 ר"ת: 6:25

פרשת בשלח

ענוה וביטול עצמי

מופץ השבוע
"בריאות ורפואה" – 107

"אין בי תורה וחכמה"...

שנה קודם הסתלקותו של החתם סופר, הקריא לו בנו אגרת ששלח אחד מגאוני הארץ, ובה כתב: "יורני נא אדוני מאור הגולה ורבן של ישראל, יאיר עיני באור תורתו".

כששמע החתם סופר דברים אלו, זלגו עיניו דמעות ואמר במר נפשו: "איך נחשך מאור התורה! האני מאור הגולה! איך התמעטה ידיעת התורה, אם אני צריך להיות הרב! והרי במהרה תבוא הגאולה, ומלאה הארץ דעה, ואז תתגלה חרפתי שאין בי לא תורה ולא חכמה..."

הגדת החת"ס

"וכי יש לי הבנה בזה"...

נכנס למעונו של הגאון מטשיבין – רבי דב בעריש ווייזנפלד זצ"ל אחד ממקורביו כדי לברר על בחור משיבתי שהוצע לבתו. בתוך הדברים שאל את רבי דב בעריש אם הבחור ירא שמים והשיב בחיוב.

לאחר שיצא אמר הרב מטשיבין לגאון רבי עזרא ברזל זצ"ל שהיה משגיח בשיבה: "האמת היאך יכול אני להשיב על שאלה כזו, וכי יש לי הבנה בזה? אבל מיד החלטתי שבעניני שידוכין איני יכול שלא לענות, שכן יחשבו שיש איזה חסרון בבחור ולכן אין מקום לענוה."

שר התורה

משים עצמו כמי שאינו...

בא אברך לפני הגאון רבי מיכל יהודה ליפקוביץ זצ"ל וסיפר: בלומדי עניני המשכן וכליו, נתקשתי באיזה ענין. נכנסתי לגאון רבי חיים קנייבסקי שליט"א והצגתי לפניו את השאלה, והשיב "כבר שואלים זאת ואינני זוכר מי שואל..." שבתי ושאלתי: "ומה מתרצים?" והשיב: "יש תרוץ אבל אינני זוכר מהו..."

ותמוה לי: מה ל"שכחה" בלתי מצויה זו בבית מדרשו של רבי חיים...? נענה רבי מיכל יהודה מניה וביה: "בטח זה כתוב בספר..."

ואכן הקושיה והתרוץ נמצאו בספרו של רבי חיים (ועל ברייתא דמלאכת המשכן) חזר האברך לרבי מיכל יהודה: "מהיכן ידע זאת הרב?" השיב רבי מיכל יהודה: "הבנתי שכך צריך להיות..."

מעלה לאדם אשר עם כל גדולתו נוהג בענוה ומבטל עצמו בפני זולתו!

נלמד מהפסוק: "ונחנו מה כי תלינו עלינו" (פרק טז-ז)

ואמרו חז"ל: אמר להם הקב"ה לישראל חשקני בכם שאפילו בשעה שאני משפיע לכם גדולה אתם ממעטין עצמכם לפני. נתתי גדולה לאברהם אמר לפני "ואנכי עפר ואפר". למשה ואהרן, אמרו "ונחנו מה". לדוד, אמר "ואנכי תולעת ולא איש". עוד אמרו: גדול שנאמר במשה ואהרן יותר ממה שנאמר באברהם, דאילו באברהם כתיב "ואנכי עפר ואפר" [שיש בהם ממשות כלשהי] ואילו במשה ואהרן כתיב "ונחנו מה". ואמר רבא... אין העולם מתקיים אלא בשביל משה ואהרן. כתיב הכא "ונחנו מה" וכתיב התם "תולה ארץ על בלימה" (חולין פט.).

ידוע, כי מה שמשפיל אדם עצמו ומתבזה, זוהי הכפרה הטובה בשבילו. וזה גם זכות קיומו, כדברי חז"ל (סנהדרין צב.). לעולם יהא אדם אפל [=שפל] וקיים, וכמו שנאמר על בית אפל שאין פותחין לו חלונותיו לראות את נגעו. עיי"ש.

הגאון רבי חיים שמואלביץ זצ"ל (בשיחות מוסר) למד מדברי חז"ל (מגילה טו.) עד היכן מגעת גודל הזכות שיש לאדם השובר את מדותיו ומשפיל את כבודו, עד כי זכות זו עומדת להם לישראל להצילם מגזירות קשות ורעות וכך אמר:

הגמרא שואלת: מה ראתה אסתר שזימנה את המן למשתה? רבי שמעון בן מנסיא אומר: אולי יריגש הקב"ה ויעשה לנו נס. תרוץ אחר: אולי יראה הקב"ה שאני צריכה להחניף לרשע זה ולזלזל בכבודי ויעשה לנו נס.

וביאר רבי חיים: הרי כלל ישראל עמד בסכנה של "להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים מנער ועד זקן טף ונשים", והכל עמדו בשקם ובעתניהם וביקשו רחמים, ובכ"ז עדיין כל זה אינו כדאי לעורר עליהם רחמים לפני הקב"ה, ואף תפלת אסתר לא הועילה.

ועם כל גודל מעלתה ידעה אסתר שהתפללות והתעניות עדיין לא יועילו, אלא מה כן מסוגל להועיל? מה שתאלץ לזלזל בכבודה! שבירת מדת הכבוד הוא שיהיה בכוחו לעורר רחמים לפני השי"ת, אולי יריגש הקב"ה בזה ויעשה להם נס.

בהספד שנשא הגה"צ רבי דן סגל שליט"א על הגראי"ל שטיינמן זצ"ל, סיפר שאמר לו הרב שטיינמן: "גדולי ישראל במשך הדורות כמו רבינו הגר"א זי"ע, יצאו לגלות משום כפרת עוונות. שכן בגלות ישנן בזיונות והם כפרה גדולה. אך מאידך, נגרם מזה מעט ביטול תורה... אך היום ברוך ה' "אכשר דרא". לא צריך לצאת מהבית כדי לעשות גלות... הביזיונות מגיעים עד לבית..."

עלון "איש לרעהו" פרשת בשלח הוקדש לעילוי נשמת

ר' יצחק בן ר' חיים עבי שווארץ

גלב"ע ביום יג שבט

ת.נ.צ.ב.ה.

לבטוח בה' שיספק לו כל צרכו. ישמה בחלקו ולא ידאג דאגת המחר ! נלמד מהפסוק: "הנני ממטיר לכם לחם מן השמים ויצא העם ולקטו דבר יום ביומו למען אנסנו" (פרק טז-ד)

ופירש רש"י (מהמכילתא): "דבר" יום ביומו - צורך אכילת יום, ילקטו ביומו, ולא ילקטו היום לצורך מחר. עוד אמרו חז"ל (במכילתא): דבר יום ביומו - מי שברא היום ברא פרנסתו, מכאן היה רבי אלעזר המודעי אומר: כל מי שיש לו מה יאכל היום, ואומר מה אוכל למחר, הרי זה מחוסר אמנה."

יסוד גדול במדת האמונה והבטחון לומדים אנו מפרשת השבוע: כשבני ישראל ראו שמצרים רודפים אחריהם וכל דרכי ההצלה לכאורה חסומים מכל צד, נבהלו ופחדו מאד והתלוננו "המבלי אין קברים..." היה כאן חוסר בטחון בהש"ת שיכול להושיעם בכל מצב, גם כשבראיה טבעית נראה ברור שאין כל מוצא מהסכנה.

ואז גילה להם משה רבינו שהבעיה האמיתית אינה במה שמצרים עושים אלא בפחד והדאגה שישראל מרגישים ומביעים. והורה להם משה שככל שיתחזקו יותר בשלוות האמונה והבטחון בהש"ת כך יראו את ישועת ה'. וזהו שאמר להם: "אל תראו התייצבו!" כלומר: שובו ליציבות הנפשית הטבעית והרגועה "וראו את ישועת ה'" כלומר: אל תביטו בראיה רדודה ושיטחית על מה שקורה מסביבכם, שכן היא ראייה מוטעת הנובעת מפחד ובהלה בלתי נשלטים בשכל, אלא הביטו בראיה מפקחת ושכלית מקיפה ואמיתית על יכולתו של הקב"ה להושיעכם כפי שהוכיח במצרים.

וזהו שהמשיך משה: "כי אשר ראיתם את מצרים היום לא תוסיפו לראותם עוד עד עולם". ונמצא שראיתכם היום היא כוזבת ודמיונית. אין בה ממש. אלא: "ה' ילחם לכם" ואימתי? רק כאשר "אתם תחרישון" - כשלא תשאלו שאלות ולא תעוררו ספיקות ולא תביעו דאגות, וזאת ע"י האמונה התמימה והבטחון המוחלט בהש"ת.

ואכן, כשקיימו ישראל באמונה תמימה, בבטחון ובמסירות את ההוראות שנצטוו ונסעו לתוך הים, ונחשון קפץ לתוכו באין אומר ודברים, אשר בזה בא לידי ביטוי שיא האמונה התמימה והבטחון המוחלט בהש"ת, או-אז נבקע הים לפניהם, והלכו בתוך הים ביבשה... ישועה פלאית כזו שלא היה ניתן להעלות על הדעת בשום פנים ואופן.

יסוד אמונה ובטחון זה שלימד משה רבינו, הוא בעצם המפתח לכל הישועות הנצרכות לו לאדם בעולם הזה בכל דור ודור, ומתבטא במיוחד בקושי הגדול שיש לו לאדם בפרנסתו או בזיווגו. כי על כן אמרו חז"ל: "קשין מזונותיו של אדם כקריעת ים סוף". וכן: "קשה זיווגו של אדם כקריעת ים סוף". מדוע הם דומים דוקא לקושי ים קריעת ים סוף? ובמה היה טמוני הקושי הגדול של קריעת ים סוף? אלא הקושי הגדול היה, כפי שביארנו, בראיתם המוטעת של ישראל בקריאת המצב לאשורו. וזה שגרם להם ל"איבוד עשתונות" וממילא להקשות ולהרחיק מהם את הישועה. שכן הם הביטו בתוך המסגרת הטבעית הפשוטה לפי המושגים המוגבלים של האדם, ולא מעבר לכך, ולכן הם כה נבהלו ונחרדו ממה שעלול לקרות.

ובדיוק זה מה שקורה גם לענין מזונותיו של אדם. מבטו על הפרנסה, עפ"י רוב, אינו נכון אלא מצומצם, רדוד ומוטעה: כאשר ההצלחה מאירה לו פנים, הוא צוהל ומרומם את עצמו, את כשרונותיו וחכמתו. את "כוחו ועוצם ידו"... ואז כאשר פתאום נכשל ו"לא הולך לו" [כי יש לו את הזכות שיראו לו משמים ש"לא לחכמים לחם"] הוא נהיה מבוהל וממורמר ובא בטרוניות על כל העולם, ואולי גם על עצמו, וכולו דאגה וטירדה מאין יבא עזרו, וזה גופא מרחיק את ישועתו כמצב דאגת ישראל קודם קריעת ים סוף.

לקושי זה כיוונו חז"ל בדמותם את מזונותיו של אדם לקריעת ים סוף. קושי שהאדם עצמו יוצר אותו בחוסר אמונתו ובטחונו והכרתו בהש"ת שהוא נותן לו את החכמה והכח לעשות חיל.

יסוד זה של אמונה ובטחון לענין פרנסתו של אדם, גם הוא מפורש הוא בתורה [כמו שהתפרש לענין קריעת ים סוף]. הנה בפרשת בהר (ויקרא כה) נאמר: "ואכלתם לשובע..." וכי תאמרו מה

"הכל יסתדר"...

מספר הגר"ח וואלקין שליט"א: בתקופה המתוחה שלפני מלחמת תש"ח, התארכה בתו של ר' דוד צבי זילברשטיין ז"ל, כשהעומד מצד החתן היה רבה של קוממיות הגר"ב מנדלסון זצ"ל.

הגיע ר' דוד אל החזון איש ומנה שלושה דברים שהטרידוהו והעיקו על לבו: א) כיצד נערוך חופה בזמן שהפגזים נופלים רח"ל? ב) מניין נקח כסף עבור קניית רהיטים? ג) מה נעשה אם לאחר הנישואין יקחו את החתן לצבא?

חייך החזון"א ואמר לו: "אתה חושב שיש רק שני מחותנים? יש מחותן ראשי, היושב בשמים. תקבעו תאריך לחתונה והכל יסתדר!" ואכן קבעו תאריך, והנה שבוע לפני המועד שנקבע פגש ר' דוד באקראי יהודי שזה עתה הגיע מלודז' וביקש להפקיד בידו סכום כסף עד יעבור זעם המלחמה.

ואף גם זאת: ימים ספורים לפני החתונה באו מתנועה מסויימת וביקשו מר' דוד שחתנו - ששמעו עליו כי מוכשר הוא - ישמש בה כמודריך ויסדרו לו על ידי כך פטור מהצבא... וכן בדיוק ביום החופה היתה הפוגה מההפצצות, והיה אפשר לצאת לערוך את החופה. כל שלושה דברים שהעיקו על לבו של ר' דוד נגזרו ונעלמו, כפי שאמר החזון"א.

מעשה איש

למעלה מדרך הטבע...

מעשה ביהודי בעל משפחה גדולה שהתגורר בארץ ישראל והיו מזונותיו מצומצמים, וכיון שהיו לו קרובים וידידים בארה"ב עלה בדעתו לעבור לשם כדי שיוכל להשתכר ולהרויח יותר, אולם בטרם עשה מעשה הלך להתייעץ עם רבו כ"ק האדמו"ר מסטאמר - רבי יואל טייטלבוים זצ"ל.

שאלו הרבי האם יש לו לחם לכלכל את ביתו והצטרכויותיו דבר יום ביומו? השיב החסיד כי לחם לפי הטף יש לו הגם שאף זה בדוחק, אולם הוא רואה איך שבניו גדלים ובקרוב יצטרך להשיאם ואין לו פרוטה לפורטה להוצאות הנישואין.

השיב לו האדמו"ר תשובה מאלפת: "יהודים מחתנים את צאצאיהם בין בארץ ישראל ובין בחו"ל מבלי שידוע מהיכן יגיעו המעות להוצאות החתונות, ואולם ההבדל בין יושבי ארץ ישראל לבני חו"ל הוא, שבארץ ישראל רואים בחוש איך זוכים לכך למעלה מדרך הטבע, ואילו בחו"ל מלוּבש השפע בדרך הטבע, וכי שוה לך לוותר על ההנהגה של למעלה מדרך הטבע עבור ההנהגה בדרך הטבע?"

באר החיים

"אל תצר צרת מחר"

מעשה באדם ששטח לפני הגאון רבי משה סולובייצ'יק זצ"ל משוויץ, את דאגותיו על ענין עתידי, שלא יודע הכיצד לפתור את הבעיה כאשר בא תבוא...

השיב לו רבי משה במשל של **החפץ חיים**: אדם עמד על גבי גבעה גבוהה ומתחתיה, נפרשה לעיניו, עיר שלימה. הוא ראה את הגגות אבל לא ראה את הרחובות, והביע את תמיהתו: מה קורה בעיר הזאת שאין בה רחובות, וכי אנשי העיר הולכים על הגגות?

ואולם משירד מן הגבעה והתקרב קצת לעיר, הבחין בכמה רחובות מרכזיים, אך עדיין תמה: מילא ברחובות הגדולים אפשר ללכת, אבל איך צועדים בין שכונה לשכונה. כשהתקרב יותר ראה כמה רחובות קטנים, וכשנכנס לגמרי לתוך העיר ראה גם את הסימטאות הצרות, או-אז הבין שהרבה דרכים ואפשרויות ישנם להגיע לכל מקום ומקום... והנמשל מובן.

עפ"י והאיש משה

מדוע התפלה אינה נענית?

נכנס פעם אברך למעונו של הגראי"ל שטיינמן זצ"ל וביקש ברכה לפרנסה. יהודי נוסף שנכח בחדר שאל: מבקשים בברכת המזון "ואל תצריכנו לא לידי מתנת בשר ודם ולא לידי הלוואתם כי אם לידך המלאה והפתוחה"... ואיני מבין: אם לא נקבל מתנה ולא הלוואה מהגמ"ח הכיצד אפרנס את ילדי מידי חודש מהיכן אקח להוצאות שוטפות?!

הגיב הגראי"ל בכאב: "אתם יודעים מדוע בני אדם אינם זוכים לסייעתא דשמיא בממונס? מדוע התפלה על פרנסה אינה מתקבלת? כי אין מאמינים די הצורך בכך שהקב"ה יכול לתת! בן אדם מתפלל, ועם זאת הוא מוטרד בהרהורים: כיצד הקב"ה באמת יתן לי? אם לא מתנה ואפילו לא גמ"ח, מאין יבוא עזרי?!"

הגביר הרב שטיינמן את קולו והוסיף: "האם אתה דואג להקב"ה? וכי הוא יתברך זקוק לעיצות שלך? הוא לבדו יודע איך לתת לך! אכן כן. לא במתנת בשר ודם ולא על ידי הלוואתם אלא מ"ידך המלאה הפתוחה הקדושה והרחבה"! וכאשר מאמינים בזה, אזי ה' שומע את התפלה."

עפ"י "מאחורי הפרגוד"

נאכל בשנה השביעית... וציויתי את ברכתי... והקשו המפרשים: וכי אם לא ישאלו "מה נאכל" לא יצוה הקב"ה את ברכתו ומדוע תולה את ברכתו בשאלתם?

ופירש הספורנו, שאם לא ישאלו "מה נאכל" יקויים בהם "ואכלתם לשובע" שיהיו הפירות רבי המזון "אוכל קמעה ומתברך במעי" וממילא יספיקו פירות השישית גם לשביעית, ואולם אם ישאלו "מה נאכל" מחוסר בטחון, או-אז תתרבה הכמות [ואמנם תשבע העין מראות, אך קושי העיסון בתבואה יגדל].

הנה כי כן, מפורש בפסוקים שהאדם עצמו, בחוסר בטחונו בהש"ת הוא שיוצר את הקושי במזונותיו! שכן אילו היו היו "מחרישים" - כעצתו של משה רבינו לישראל בקריעת ים סוף [ולא היו שואלים "מה נאכל?"] מתוך אמונה ובטחון מוחלט בהש"ת, אזי היו אוכלים לשובע. אך מכיוון שמורגל אצל האדם בטעות שעבודתו החרושה בשדה, היא זו שמרבה לו את התבואה [=כוחי ועוצם ידי" והקב"ה "רק עוזר"] על כן כאשר מצווה הוא להשבית את שדהו, נבהל נחרד ודואג, מהיכן יהיה לו לאכול ["הרי לא נזרע ולא נאסוף את תבואתינו"] ובזה גופא מקלקל את השפע האיכותי של "מתברך במעי" ונותר עם הכמות הגדולה שמצריכה טירחה מרובה. ממש כפי שבני ישראל נתקפו באימה ופחד, היאך ינצלו מפרעה. [יסוד זה מרומז בתורה גם לענין זיווגו של אדם, אלא שאין כאן המקום להאריך עוד. ובעזה"י נשלים ב"נ ביאורו בפרשת בהר הבעל"ט בנושא הבטחון].

אמונת חכמים

להאמין בכוחם של חכמי התורה. להשמע להוראתם ולעשות כעצתם!

נלמד מהפסוק: "זיעשו בן" (פרק יד-ה)

וכתב רש"י: להגיד שבחן, ששמעו לקול משה ולא אמרו היאך נתקרב אל רודפינו, אנו צריכים לברוח, אלא אמרו: אין לנו אלא דברי בן עמרם! (מכילתא) **בכח** אמונת חכמים תמימה, לחולל ניסים! כפי שאירע בימי יואל הנביא שניבא על רעב שעתיד לבוא על ישראל [שארבעה מיני חגבים יכלו את התבואה] בימי יהורם בן אחאב מלך ישראל, וניבא שאחרי הרעב יבוא שפע על ישראל (יואל ב-כג)

ואכן באותה שנה [שביעית לרעב] עבר חודש אדר ועדיין לא ירדו גשמים וכמובן לא זרעו. והנה באחד בניסן החל היורה ואמר להם הנביא צאו וזרעו. וטענו לו הרי המעט שנותר חיוני הוא לאכילתנו כי אם נזרענו ימותו ברעב. ואמר להם: אעפ"כ צאו וזרעו!

אמונתם בדברי הנביא היתה כה חזקה שעשו מיד כדבריו כנגד כל הגיון. ומספרת הגמרא (תענית ה.) שנעשה להם נס ונתגלה להם מזון תבואה שאצרו העכברים בתוך הכתלים וכן מה שאצרו הנמלים בחורים, והיה להם מיד מה לאכול עד שתצמח תבואה חדשה.

ולא זו אף זו: תוך ג' ימים מהזריעה ירדה להם רביעה שניה של גשמים [בה' בניסן] וצמחה התבואה במהירות עד שבשנה זו הקריבו עומר מתבואה חדשה בט"ז בניסן. נמצא תבואה הגדילה בששה חודשים, גדלה באחד עשר יום... כל זאת בא להם בגלל שהאמינו בנביא וקיבלו לעשות כפי שציוו אף כי סברו אחרת.

על האדם להאמין בכוחם של חכמי התורה לא רק מפני סוגלתם העצמית אלא בעיקר משום ש"שכינה מדברת מתוך גורנם על כן יש לסמוך לגמרי על הוראת החכם אף אם מצד הגיונו ושכלו סובר אחרת. כדרשת חז"ל על הפסוק "לא תסור מן הדבר"...

באחת ממשאותיו של הרב מפוניבז' - הגאון רבי יוסף שלמה כהנמן זצ"ל, הביא את דברי הגמרא (פסחים פז:) שירבעם בן יואש זכה להמנות עם מלכי יהודה בגלל שלא קיבל לשון הרע על עמוס הנביא, ולא אבה לשמוע אל המביאים דיבתו רעה, ואף כשסיפרו לפניו דברים חמורים כאילו התנבא עמוס עליו שימות בחרב מפני רשעותו, אמר ירבעם: "חס ושלוש אמר אותו צדיק כך, ואם אמר, מה אעשה לו, שכינה אמרה לו".

כך צריכה להיות הגישה לגדולי ישראל - אמר הרב מפוניבז' - מצד כל אדם מישראל, ואף מצד אלו הרחוקים מתורה ומצוות. לא לקבל דברי דיבה שנאמרים בשם גדולי ישראל אלא לומר כירבעם בן יואש בשעתו: "חס ושלוש אמר אותו צדיק כך!" כי על כן, שכינה מדברת מתוך גורנם של גדולי ישראל בכל הדורות, כמו שדיברה מגורנו של הנביא בשעתו.

באמונה תמימה...

קרוב לביתו של החזון איש התגורר הרב **זאב גאולמן** זצ"ל שהיה ת"ח מחניכי נובהרדוק ובן בית אצל החזו"א. יום אחד הופיע ר' זאב אצל החזו"א ובכה לפניו כי בתו הקטנה כבת חמש חולה אנושות ומאושפת ב"הדסה בת"א.

ביקשו החזו"א לגשת לכולל בזכרון מאיר (כיום כולל חזו"א) שיגידו תהלים לרפואת הילדה ואח"כ לשוב אליו. בשובו אמר לו החזו"א: סע לבית החולים אל הילדה, ואם ישאלו אותך אנשים בדרך מה שלומה, אל תענה. כשתצליח להכנס לחדר הילדה, הבט והסתכל כל הזמן בעיניה עד שתתחיל לבכות, ואז תוכל לעזוב...

בקשיים גדולים הצליח להתגנב לחדרה, וכאשר גילו אותו שם רצו לגרשו מהמקום, אך ר' זאב התעקש להשאר ולא ויתר. זמן רב הביט בעיני הילדה כפי שציווהו החזו"א, עד שסוף סוף החלה לבכות ואז מיהר לעזוב את המקום.

למחרת כשבא לבקר את בתו התברר שהשתנה לגמרי מצבה לטובה באופן מפתיע, עד כדי כך שהאב התבקש להכנס לחדרו של פרופסור מאיר מנהל ביה"ח והוא חקרו איזה טיפול עשה לבתו...

האב הגיב שלא עשה כל טיפול, כשנוכח הפרופסור לראות שלא יצליח להוציא ממנו דבר, שאלו: לפחות תגיד לי, היכן היית לפני שהגעע אתמול אל הילדה?!

ענה לו ר' זאב הייתי אצל החזון איש... בשמוע פרופסור מאיר את התשובה הגיב במילים הבאות: אה, היית אצל הפרופסור הגדול הזה? א"כ כדאי לך עתה לברוח מהר עם הילדה מבית החולים, הואיל וצוות הרופאים רוצה לבצע בדיקות בלי סוף על הילדה, כדי למצוא את התרופה שריפאה אותה...

מעשה איש

ומי כעמך ישראל

בין איש לרעהו – סיפורים בני זמננו

"נחמתי כי עשיתם"...

כָּכָה יַעֲשֶׂה לַמִּשְׁפָּחָה שֶׁהֵעִזָּה לַפְּגוּעַ אֲנוּשׁוֹת בּוֹ, וּבְצִיבּוֹר הַקֹּדֶשׁ עָלָיו הוּא נִמְנָה. עֵת לַעֲשׂוֹת לְהֶשֶׁם - מִה שֶׁאֵלָּה בְּכֻלּוֹ!

והוא ממחר להתרחק מהמקום לפני שידם הארוכה של "הני בריוני" תשיגנו.

* * *

אדהכי והכי מתחיל ליבו נוקפו.

ממחר להתקשר לידיד טוב, להתייעץ. הלה, שובב כרוחו, דווקא מתלהב: אתה יודע מה? אם כבר שמת את זה - שישאר! "עס קומט זיי!" [-זה מגיע להם!] הוא קובע בעסיסיות.

נרגע וממשיך לצעוד. כעבור בנינים נוספים, שוב מתעורר המצפון. לחזור לשם? להמשיך הלאה? לפתע מבזיקה בראשו דמותו הטהורה של מי שהסתלק מעמנו שבועיים קודם לכן. המלאך שהתגורר בין בני תמותה, מרן "רַב אהרן לייב" זי"ע אשר במשך 100 שנה ריסק וניתץ את כל הבלי העולם הזה והכבוד המדומה, המטופש והנמוך...

הוא נזכר בו. נזכר בביקור שלו במעונו, בשיחה הקצרה שניהלו. בסנדקאות שכיבד אותו בברית של בנו... נו, איפה הוא ואיפה אני? הוא נרדף עשרות בשנים ומעולם לא הסכים להגיב למנאציו, ואני? כמה קללות מעבר לדלת וכבר איבדתי את הצפון? איך היה מגיב ה"מרכבה לשכינה" נוכח התקרית?

* * *

הוא ממחר לחזור למקום-הפשע. נוטל את הכוס ברטט ובהתרגשות - כמעט כמו כוס של ברכה. משליך לפח האשפה הקרוב. מחפש ומוצא עיתון ישן. מנגב ומספיג את תחתית תיבת הדואר, ושוב משליך לפח בעודו לואט: תהא ההתגברות הזו לעילוי נשמת ר' - -

עם תחושת הקלה עצומה עוזב את המקום.

* * *

בני המשפחה המנאצת לעולם לא ידעו בזכות מי נמנע מהם ה"תענוג" המפוקפק.

לעולם לא יקשרו בינם לגדול הדור הקשיש מבני-ברק ש"מנע בנשמתו" את הפיגוע.

ועוד תובנה: יהודי דופק אצלכם בדלת ומבקש תרומה. תרצו - תתנו. לא תרצו - אל תתנו. אבל לעולם, לעולם! אל תפגעו או תעלבו בו. אל "תעקצו" ואל תנסו "לחנך" אותו. הימנעו גם ממבט עוין - כי אף פעם לא תדעו על מי ועל מה אתם דורכים.

הסיפור הזה אמיתי להחריד. לא שיניתי ולא נגעת!

את הסיפור בחר השולח לפתוח במשפט הבא: "אין פרטים מזהים מסיבות מובנות..."

אנו משוכנעים שעם סיום הקריאה בהחלט תסכימו גם אתם עם החלטתו.

* * *

יום רביעי בערב, אור לעשרה בטבת תשע"ח.

יהודי יקר "עדין נפש בדרך-כלל למעט זמנים מאתגרים..." נוקש על דלתות בתים בעיר מסוימת. עובר בית בית, מבקש יפה, פעם מקבל ופעם לא. עד כאן הכל כרגיל.

ואז הוא מגיע לאותה דלת ש"לא כדאי" לדפוק עליה. מנין לו? החוש-השישי בו נחונו המקצוענים משדר לו את זה. למרות זאת מחליט לדפוק. לנסות - תמיד אפשר. מקסימום יסרבו - גם לזה הוא כבר התרגל.

מי שם?

-צדקה.

שתיקה מתמשכת שמסתיימת עם "רק רגע".

הוא ניצב בעמדת המתנה. "מתייבש" לו דקה, שתיים, שלוש וארבע. ואז הוא שומע פרצי-צחוק מתגלגלים. לועגים למשפחו. והוא - עדיין עומד שם כמו "טמבל".

זה עוד מילא. כאן מתחילה מסכת של קללות ונאצות, נגדו אישית ונגד הציבור עליו הוא נמנה. שפת-ביבין שאין להעלותה על הכתב, ואפילו לא על הדעת.

הוא מאוד נפגע. נפשו המדוכדכת בלאו הכי הושפלה עוד יותר.

הוא ידע את אשר עליו לעשות: "סדרת חינוך" מקורית שתוציא להם את הטעם לעשות חגיגה שכזו על גבו של יהודי.

* * *

יורד לחצר הבנין. מסתובב קצת ועד מהרה מוצא את שביקשה נפשו - כוס-נייר. נכון זה עם שאריות של קפה שחור, אז מה? הוא מצטנע בפניה. 'וַיִּפֶּן כֹּה וְכֹה וַיֵּרָא כִּי אֵין אִישׁ' ומילה את הכוס במי שופכין. עם הכוס המלאה עד גדותיה הוא חוזר לכיוון הבנין. למזלו הייתה תיבת הדואר של אותה משפחה גם גדולה וגם פתוחה. אִי אִי אִי - התרגיל הולך להצלחו!

הכוס המצחינה מונחת אחר כבוד, או אחר בזיון, בתוך תיבת הדואר. היא כבר תפעל את פעולתה ושהם כבר יערכו לבד חשבון הנפש על מה ולמה באה עליהם הרעה הזאת... במקדש אין מכניסים מפני הכבוד, אבל לתיבת הדואר של הרשעים האלה מכניסים גם מכניסים! והמחשבות בראש רצות: "לא תקם ולא תטור?" מה פתאום! צריך "לחנך" אותם - למען יִשְׁמְעוּ וַיֵּרָאוּ!

היית מעורב בסיפור שקשור לבין אדם לחבירו? שמעת ממקור ראשון?
ספר לנו עכשיו! פקס: 077-7671812 דוא"ל: ahavemet@012.net.il

כאיל תערוג

פנינים על פרשיות השבוע וליקוטי ענייני דיומא
מרבן של ישראל מרן הגראי"ל שטיינמן זצוקללה"ה

בס"ד | גליון 241 | שנה ה' | פרשת בשלח | שנת תשע"ח

הודעה חשובה

בס"ד ניתן להשיג את הספר
כאיל תערוג - גדולי הדורות
בחניות הספרים ובהפצת י. בלוי
בבית הכנסת ברחבי הארץ.
לפרטים נוספים ניתן לפנות
למערכת בטלפון 0527680034

הודעה ובקשה

לבקשת רבים, אנו מתעדים
בעז"ה להו"ל את הקונטרסים
הבאים במהדורה נוספת
כאיל תערוג על המועדים
כאיל תערוג ענייני ברית מילה
כאיל תערוג ענייני שידוכין ונשואין
כאיל תערוג ענייני בר מצוה
אנו פונים ומבקשים לכל מי שיש לו
הערות, הארות, הוספות ותיקונים
נא לפנות בהקדם למערכת.

טוב מלא ברכה

להרה"ג, חנו ממותקים וכולו
מחמדים, מזכה הרבים לאלפים
רבי שלמה לוינשטיין
שליט"א
לרגל הוצאת ספרו החשוב
ומתוק האור
פניני הגראי"ל
המלא בעובדות הדרכות ועצות
ממון רבנו הגראי"ל זיע"א
הכתובים בטוב טעם ודעת.
יתן ה' שיזכה להמשיך להגדיל
תורה ולהאדירה.
מערכת כאיל תערוג

ענייני הידור מצוה

"זה א-לי ואנוהו". הנה פסוק זה אמרו משה
וישראל בשירת הים ולא נאמר כלל שהוא
דין לעשות כן. ועוד דזה נאמר קודם מתן
תורה, ואמנם בוודאי מכיון שזה נכתב בתורה
חזינן שהוא דבר טוב.

אבל עדיין יל"ע מנלן דהוי חיוב וגם למה זה
מחייב את הדורות הבאים?

והנה בפשיטות דין זה אלי ואנוהו אינו
מעכב, אבל רש"י בסוכה דף כ"ט ב' ס"ל
דמעכב ועיין תוס' שם מי שנשבע לא
ללמוד בס"ת נאה מסתמא הנדר חל, וכן
בנשבע ללמוד בס"ת נאה השבועה חלה
ולא חשיב נשבע על המצוה דאינו מפורש
בתורה שלא נתפרש ענין הנוי כמה נצרך
וכמש"כ תוס' שבועות כ"ג ב ד"ה דמוקי
דכל שנזכר איסור בעלמא ולא נתפרש לא
נחשב נשבע על המצוה, והאריכו בזה.

ובגמ' בשבת קלג, א איתא בשיראין נאים.
ובכלל זה שהארון קודש יהא נאה. ואפשר
דכל מה שעושה לכבוד המצוה הוי נוי מצוה,
ואפי' אם ילבש בגדים מכובדים כשהולך
לקיים המצוה הוי בכלל זה אלי ואנוהו ועיין
לעיל שבת דף כ"ב א וי"ל.

עוד שם: דבעינן זה אלי ואנוהו מבואר ...
דסברא זו דחיא שבת. והנה בפשטות ענין
נוי מצוה שיהא יפה כמו אתרוג הנראה יפה
לעיני בני אדם, אבל בשם הגר"ז מברסק
מטין לפרש שהמצוה היא יותר נאה ומהודרת
ועי' כתבי הגר"ז נזיר דף ב' ב' מש"כ על
שיראים נאים.

והעירו דלכאורה א"א לפרש כן גבי שופר
נאה וקולמוס נאה שזה אינו בגוף המצוה
אלא בדבר שבו מקיימים את המצוה,
ומשמע דגם בגשמיות של חפץ המצוה יש
ענין של נוי ועי' קסת הסופר סי' ג' ס"ו.
אמנם יש פעמים שאינו בחפץ של המצוה
רק בקיום המצוה כגון מה שאמרו בסוכה דף
ל"ג א' דיש לאגוד הד' מינים משום זה אלי
ואנוהו דלכאורה אינו עושה יותר יפה רק
שהמצוה היא יותר נאה, אמנם אפשר דהוי
גם יותר יופי חיצוני כשהכל אגוד יחדיו ולא
כל אחד בפני עצמו.

היד שלא לקחה כסף

איתא במכילתא ויהי ידיו אמונה בידו אחת
שלא קבל בה מישראל כלום. ובידו אחת,
אמר משה לפני הקדוש ברוך הוא: רבונו של
עולם על ידי הוצאת את ישראל ממצרים
ועל ידי קרעת להם את הים ועל ידי עשית
להם נסים וגבורות כך על ידי תעשה להם
נסים וגבורות בשעה הזאת.

וסיפר הגאון רבי אליהו דיסקין שליט"א
ששאלתי את מרן רבנו זצ"ל איך יתכן להשוות
את היד שלא לקחה כסף ליד שעשה את כל
הנסים, הרי זה לכא' הבדל עצום בכח של
היד, ואלא לכא' מוכרח שלא לקחת כסף
מישראל זה אותו דרגה של נסים ונפלאות?
ואמר לי רבנו: שהכונה במדרש היא אחרת
שאיזה כוח היה ליד לעשות כל כך הרבה
נסים, זה בגלל שהיד השניה לא לקחה כסף
מאיש, כשהיה כזו נקיות גדולה אז אפשר
לעשות נסים ונפלאות.

מנהג אכילת פירות בט"ו בשבט

רשימות תלמיד: בט"ו בשבט אמר רבנו מספיק לאכול פרי אחד, כי העיקר הוא לזכור שהוא
ראש השנה לאילנות. אמנם לשון המ"א (סי' קל"א) הוא: נהגו "להרבות" בפירות, ומ"מ גם אם
נדייק התיבות במג"א אכתי די לן בשלשה מינים, דרבים היינו שלשה כמבואר בגמ'. ובודאי
אין הכונה להרבות מאד, דאין בזה תועלת רק מילוי הכרם.

ובענין מנהגו של רבנו באכילת פירות בט"ו בשבט שמענו שאמר רבינו לכו"ב: תביא תמר,
ונאכל קצת, שלא יהי' ספק ברכה אחרונה.

ואמר רבנו מה שי"א [ראה בני יששכר] להתפלל על אתרוג בט"ו בשבט, יש לעיין דהא בעצרת
נדיבנין על פירות האילן ולא בט"ו בשבט.

ולתפלל בעצרת ג"כ לא שייך דהא אין מתפללים בקשות ביו"ט [בפרט לדעת הגר"א], ואף אם זה
צורך מצוה, מ"מ לא מסתבר שיהא מותר לבקש ביו"ט על צורך מצוה של זמן מרובה אח"כ.
וגם יל"ע דמצינו תפילה על צרכי האדם הגשמיים שזה קיום האדם, אבל להתפלל שיזכה
לאתרוג מהודר מנלן, ויל"ע.

יום היארצייט של הגאון הגדול רבי שלום בן ציון פלמן זצ"ל

י"ב שבט תשנ"ה

הגאון רבי בן ציון פלמן זצ"ל זכה עשרות עשרות שנים להתקרב לרבנו וללבן עמו עשרות סוגיות בהלכה, ופירסם חלק זה של הלכה ועומק העיון בהלכה של רבנו זי"ע ברבים. ופעם נשאל רבנו על אהבתו העצומה עד למאוד להגרב"צ זצ"ל ואמר: הוא איש אמת שאוהב רק תורה בלי שום כבוד! והוסיף היכן מוצאים בדורינו כאלו אנשים! דברים נשגבים.

וקרוב לחמישים שנה היה לו קביעות לדבר וללבן עם רבנו סוגיות סבוכות שבש"ס כשעה אחר תפילת ערבית והיה יורד עמו לעומק הסוגיא עד לתמצית הלכה וסיפר הרה"ג ר' משה ל. שליט"א שכבר לפני המשים שנה היה רבנו מסתובב עמו בגבעת הישיבה בב"ב הלך וחזור ודן עמו בדברי תורה והיה מחזה מרנין לב לראות מצד אחד את הסיני ועוקר הרים ומצד שני את ההכנעה והערכה שהיה בין שניהם קביעות כל הזמן.

וזכינו בגליון כאיל תערוג בס"ד להביא תמידים כסדרם מדברי תורתו היקרים, ובזכות בני משפחתו היקרים ה"ה בנו הרה"ג ר' ישראל מאיר פלמן שליט"א ונכדיו הרה"ג רבי משה דוד ליפקוביץ שליט"א והרה"ג רבי ראובן פלמן שליט"א העומדים תמיד לימינו בכל עת בכל ענין שנצרך

יתן ה' שזכותו של מרן רבנו זצ"ל תעמוד להם בכל ענינים וכשאיפת לבם הטוהה. נביא כאן מעט עובדות על הקשר שהיה ביניהם.

עוסק במלאכתו

סיפר מרן זי"ע"א להגרב"צ, שבצעירותו ישב ביחד עם ב' בני עליה, ודנו על ההלכה שאסור להנות מכתרה של תורה, במש"כ הטור בהלכות תלמוד תורה (יו"ד סי' רמו סעי' כא) והעתיקו הרמ"א (שם), ומעלה גדולה למי שמתפרנס ממעשה ידיו שנאמר יגיע כפיך כי תאכל וגו' כל המשים לבו לעסוק בתורה ולא לעשות מלאכה להתפרנס מן הצדקה הרי זה מחלל השם ומבזה התורה 'לפי שאסור ליהנות מדברי תורה בעולם הזה', וכן דעת הרמב"ם (אבות פ"ד מ"ה), ויש מקילין לומר דמותר לחכם ולתלמידיו לקבל הספקות מן הנותנים כדי להחזיק ידי לומדי תורה שעל ידי זה יכולין לעסוק בתורה בריות, ומ"מ מי שאפשר לו להתפרנס היטב ממעשה ידיו ולעסוק בתורה מדת חסידות הוא ומתת אלהים, אך אין זה מדת כל אדם שא"ל לכל אדם לעסוק בתורה ולהחכים בה ולהתפרנס בעצמו עכ"ל. ועלתה השאלה ביניהם מדוע כהיום אין נוהגים כדברי הרמב"ם, ומתפרנסים מן הצדקה ונהנים מכתרה של תורה, ואף הרמ"א שהביא יש מי שמתיר מ"מ כתב דממדת חסידות להחמיר בזה.

וממחשבה למעשה החליטו ביניהם לנסות ולקיים את דברי הרמ"א הנ"ל, ולראות האם הם יכולים לעמוד בדבר הזה בלא שיפגע אצלם איכות וכמות הזמן של לימוד התורה.

הראשון ניסה והצליח, ובאמת עד היום הזה הוא יושב במשך רוב שעות היום והלילה, ועוסק בתורה בעמל ויגיעה, ואינו מפסיק ממנה לרגע. השני, תוך זמן קצר נכנס לעולם העיסוק, ותוך זמן קצר נשאב כל כולו לעסקים, והפסיק מתלמודו כמעט לגמרי.

ואילו מרן זי"ע"א התחיל בזה, ולאחר זמן קצר ביותר הבחין שהדבר מפריע לו בלימוד התורה, ובאותו הרגע הפסיק את המלאכה שעסק בה באמצע, כשהוא מותיר שם את כלי העבודה כמות שהם, ורץ בחזרה לבית המדרש לעסוק כל היום בעמלה של תורה.

ללמדך - אמר מרן זי"ע"א - שבדור הזה אי אפשר לקיים שניהם, וההנהגה הזו כיום לא שייכא, וכדי להצליח באמת בתורה ועבודה חייב להיות שהראש יהיה שקוע ומונח כל היום בעומקה של הלכה, שאם יכנסו בתוכו אפילו לזמן מועט עניני מסחר עלול הדבר לפגוע בעמל התורה.

יגע בתורה בעמילות עד אין קץ

ודיבר הגרב"צ בענין העמל והיגיעה של רבנו זי"ע בתורה, שהיתה מתוך הכרה המוחלטת שאין שום ערך אחר לאדם בעולם זולת זה, וכי זהו הערך העליון היחיד של האדם. זהו עצם החיים ואין חיים מבלעדי זה.

וסיפר ששמע כי עוד מנעוריו בעיר בריסק, היה יגע בתורה במס"נ, וכשחשש שמא בלילה יתנמנם באמצע לימודו מתוך עייפות, הניח קערה עם מים קרים מתחת לשולחן לימודו, וכשהיפפות ניסתה

בשוויץ בתחלה לא הורשה להכנס אא"כ יעבוד בכפיה עבור השלטון. לימים סיפר (וכך שמע הרב אפרים פינס מירושלים מסבא של אשתו הרב אטלס), היו שם שלשה בחורים שבאו מבריסק ועבדו שם בשוויץ בהרכבת צנורות, השלשה היו מרן זי"ע"א ורבי משה סלוביצקי והרב אטלס, ובשעת העבודה שלהם הם שינו מסכתות בעל פה ביחד, סוגיות שלימות למדו, סיימו כל מסכת יבמות, ומסכת ב"ק, וכמדומה שגם חלק ממסכת גיטין ועוד, מסכתות אלו למדו קודם לכן בבריסק אצל ה'אמרי משה', ואת זה חזרו ושנינו בעל פה תוך כדי העבודה, את הגמ' עם התוספות, כך עמדו בנסיונות התקופה ונשארו שלימים וחזקים.

כל זה עמד לו בהיותו כולו תורה, ולא החשיב דבר מעניני העולם זולת זה, היה בז ולועג לעניני הבלי העולם, ולא תפסו אצלו חשיבות כלל. ומוזה נבע חיי הפשטות וההסתפקות בו היה חי כל ימיו, כידוע לכל, בית דל ופשוט, מטה של הסוכנות העשויה כמה ברזלים לאורך ולרוחב ועליה מזון מקש, ארון ספרים שנעשו מקרשים שנמצאו ברחוב, ואת הכסאות עשו מארגז תפוזים.

ככל היוצא מפי

לאחד ממקורביו של הגרב"צ שאשתו עבדה בהוראה, נודע על מוסד הקרוב לביתו שדרושים להם מורות, ומאוד רצו לקבל את המשרה ההיא מחמת קירבת המקום לביתם. ומכיון שמרן זי"ע"א היתה לו השפעה על המנהל, החליט לבקש מהגרב"צ שידבר עם מרן זי"ע"א כדי שימליץ למנהל לקבלה למוסד.

הגרב"צ עשה כבקשתו ועלה יחד עימו לבית מרן זי"ע"א כדי לבקש ממנו את הבקשה, בתחילה דיבר הגרב"צ עם מרן זי"ע"א בעניני לימוד והלכה, ורק לקראת סוף השיחה העלה את הבקשה בעבור אותו אדם שהצטרף עימו יחד לשיחה.

מרן זי"ע"א בירך את אותו אדם במאור פנים, בברכה והצלחה ושיזכה לפרנסה בריווח ובנקל. ובסיום אמר להגרב"צ, שלא בטוח שייצא לו לדבר על כך עם המנהל.

כשיצאו מהבית יצא הגרב"צ בהרגשה שמחה שהצליח בשליחותו, ואילו אותו אדם יצא בהרגשה שהשליחות לא הצליחה שאם מרן זי"ע"א אמר שלא בטוח שייצא לו לדבר על כך עם המנהל, הרי זה ברור שלא ידבר עימו על כך, ואם כן כל הטרחה שטרח כאן היתה לשווא.

וכשהבחין הגרב"צ ברחשי לבו, אמר לו "תראה איך הצלחנו, הרי אם הגראי"ל היה אומר שידבר עם המנהל, זה ספק היה מצליח

ספק לא. ואילו עתה שלא הבטיח שידבר עם המנהל, ולעומת זאת בירך אותך בכזו ברכה טובה הרי הברכה וודאי תתקיים בידך, והוסיף הגרב"צ עשרות בשנים אני מכיר את הגרא"ל, ואני יכול להעיד לך שכל מילה שהגרא"ל הוציא מפיו לא שבה ריקם, אם כן אתה מבוטח לברכה והצלחה ופרנסה בריווח ומה יש לך לדאוג, **הרי אין לך הצלחה יותר מזאת!**"

שנא את הרבנות

להגרב"צ פלמן הציעו לו רבנות במספר מקומות מרכזים, ולכולם הוא סירב, כשבנו את קרית 'נחלת משה' פעל הרב שמעון סירקה מראשי צא"י להביא את הגרב"צ לרב, ולצורך זה הגיעו משלחת של תלמידי חכמים לבקש ממנו להיות רב, התגובה הראשונה שלו היתה "מה אני אשם" וסירב. אלא שלבסוף קרא לו מרן רה"י הרא"מ שך זצוק"ל, והכריח אותו להיות רב.

אמר לו הגרב"צ שרב מלבד מה שהוא עונה שאלות בהלכה, הרבה פעמים הוא צריך גם לענות על ענינים ציבוריים, ואין לו את הידע איך להתעסק עם זה.

השיב לו הרב שך: אתה לא צריך להתעסק בשום ענין, אלא רק לענות תשובות בהלכה ולמסור שיעורים, ומעבר לכך אתה לא צריך כלום. וכמו כן הבטיח לו שלא יצטרך לדבר בשום כינוס ציבורי. במקביל ביקש הרב שך מהרב סירקה שבשום פנים ואופן לא יבקש מהגרב"צ לדבר באירועים ציבוריים.

ועדיין מיאן הגרב"צ לקחת על עצמו את התפקיד, ואז פנו המשלחת למרן רה"י הגרא"ל שטיינמן זצוק"ל שעמו הגרב"צ היה קשור, שאולי הוא ישכנע אתו להיות רב, אמר להם הרב שטיינמן שכפי שאני מכיר את ר' בן ציון אין לו קשר לכלום חוץ מתורה, ואינו יסכים להשתעבד לשום דבר חוץ מהרבצת תורה ויראת ה', ולפיכך אתם צריכים לדאוג שלא יהיה לו קשר לשום גוף ציבורי, וגם את המשכורת שיקבל שיהיה דרך גופים פרטיים, כיון שאם הוא יקבל דרך גוף ציבורי הוא ירגיש שהוא מחויב ומשעובד לאותו גוף ציבורי, וגם בזה דאגו שלא יקבל ישירות את הכסף דרך צא"י אלא בדרך עקיפה. ואז נאות הגרב"צ לקחת על עצמו עול הרבנות.

ללמוד וללמד

הגרב"צ למד בכולל פונביץ' עד שנת תשמ"ב, ואז שלחו אותו מרן הגרא"מ שך ומרן הגרא"ל שטיינמן זצוק"ל להרביץ תורה ולכהן כראש כולל במשה, קבוצת אברכים מחשובי הכולל הלכו לרבינו הגרא"ל שטיינמן זצוק"ל ראש הכולל, וביקשו ממנו שישפיע עליו שהוא ישאר בכולל פונביץ', משום שהגרב"צ היה בכולל מעין משיב שכל השאלות הקשות באו אליו, ואם הוא לא יהיה בכולל לא יהיה את מי לשאול את כל השאלות. והוסיפו שלחשיבות הענין הצליחו לארגן לצורך כך מילגה נוספת להגרב"צ אם ישאר בכולל, וחשוב מאוד לכלל אברכי הכולל שישאר בכולל. אבל למעשה גם הרב שך וגם הרב שטיינמן אמרו, שאפילו שלכולל עדיף שהוא ישאר בתוכו אבל להגרב"צ טוב יותר שייצא מהכולל להיות ראש כולל, כיון שזה יותר טוב בשבילו שילמד אחרים בצורה מסודרת.

והגרא"ל שטיינמן אמר אז, שזה ודאי שבמסכת שבת ועירובין, וכל סדר מועד, הגרב"צ הוא הרבי של הכולל, שהרי מי אם לא ר' בן ציון רבה של שבת, מי אם לא ר' בן ציון רבה של עירובין מי אם לא הוא רבה של סדר מועד, אבל בכל אופן עדיף שיצא להיות ראש כולל.

חיזוק לשמירת השבת

בקהילת 'נחלת משה' היה תקופה שהיו כמה חולים, ומרן זיע"א אמר להגרב"צ לתקן שהציבור יקבלו שבת יותר מוקדם, ומאז קבלת שם הוא כחצי שעה קודם השבת. ובעצרת חיזוק שעשו אז סיפר הגרב"צ זצ"ל על אחד הקהילות החשובות בארה"ב, שהיה שם מגיפה שבנ"א צעירים הסתלקו מן העולם, וראשי הקהל באו למרן הגרא"ל שטיינמן זצוק"ל לבקש עצה בדבר, אמר להם הגרא"ל תראו להגדיל את קדושת השבת בעירכם ולקבל השבת חצי שעה קודם השקיעה,

וכך עשו וקיבלו עליהם אנשי העיר להקדים את יום השבת ומאז פסקה המגיפה.

והביא שהדברים מפורשים! בפרי מגדים (סי רנ"ו סוף סק"א) **"המוסיף מחול על הקודש - מוסיפים לו חיים"**. והוסיף הגרב"צ שכן החפץ חיים היה רגיל לומר לאנשים שהיו זקוקים לישועת ה', להקדים את כניסת השבת, שהרי השבת היא מקור הברכה ועי"ז שתקדימו את קדושת השבת תגדילו את ברכת ה' בביתכם.

בתקופת ממשלת הרשע היה חילול שבת גדול בא"י והגרב"צ פלמן זצ"ל שכאב לו מאוד את כאבה של השבת הביא את מה שכתב החפץ חיים, שכשיש פירצה בחילול שבת, העצה לזה להתחזק בלימוד הלכות שבת.

ולכן חשב על רעיון לכתוב מכתב חיזוק לשמירת שבת על ידי כך שכולם ילמדו הלכות שבת מידי שבת ושבתו. וניסח מכתב שבכל בית הכנסת ובכל ישיבה ילמדו מידי שבת ושבתו חצי שעה הלכות שבת.

וכשהציע את הדבר לפני רבינו הגרא"ל, אמר שאכן כך ראוי לעשות, אבל אין לנו כח בדורינו לתקן כאילו תקנות שבכל מקום ילמדו מידי שבת דוקא הלכ' שבת, ואמר לי לשנות את הנוסח של המכתב "שראוי שכל אחד ילמד מידי שבת בשבתו חצי שעה הלכות שבת".

השקפה התורנית

מרן זיע"א היה מעורה מאד בכל עניני הנחלת השקפה התורנית באמצעים שונים, מ"מ לא הביע זלזול בדעתן של אותם גדולים שסברו אחרת. ובתקופת הבחירות בתוך אגודת ישראל, [תשל"ז] הגרב"צ פלמן זצ"ל סלד מהמחלוקת שהיתה אז, ורצה להמנע מלבחור, ניגש למרן זיע"א להתייעץ, ענה לו מרן ואמר, כי ישנם שתי דעות בין גדולי ישראל בדרכי ההנהגה, ומנה את דרכו של מרן החזו"א והגרי"ז ועוד, ואח"כ מנה שמות של גדולים שסברו אחרת, ואמר כי מתפקידנו לחזק את דעתם של החזו"א והגרי"ז, ולכן צריך שתצביע ולא תמנע.

תמיד הגרב"צ פלמן זצ"ל היה אומר שהשיקול דעת של הרב שטיינמן הוא עמוק מאד מתוך מבט רחב ותמונה כוללת, עם ההשלכות לעתיד, לא מתוך ראייה מצומצמת לגופו של ההוה ותו לא. שח בנו הרה"ג רבי יוסף שליט"א: בעת שלמדתי בישיבה קטנה היה לי תורנות כל יום שישי להביא מביתו של רה"י רבינו הקדוש זיע"א יין בשביל הבדלה בישיבה, ופ"א שאלתי אותו בטעמו, ואמר: שבשחרית במי שבירך כל כלל ישראל בכל מקום שהם מברכים "וכל מי שנותנים יין לקידוש ולהבדלה", ויין לקידוש אני נותן למקום אחר, ולהבדלה אני נותן כאן לישיבה.

מתי שבאתי אליו ביום שישי, נתן לו גלויות (דואר אויר) לשים בתיבת דואר, ואמר לשים זאת רק אחרי שעה 12:30, שאז ודאי כבר לא יקחו זאת בערב שבת (הדואר עובד ביום ו' עד השעה 12:00), ולא יהיה בזה שום חשש חילול שבת.

*רבינו חינוך אותנו שבחורים צריכים לעסוק ולעמול בתורה ורק תורה ורק תורה בלי שום עסק אחר. פ"א רעשה הארץ סביב החוק 'מיהו יהודי', והרב שך יצא נגדו בכל עוז.

אחד הבחורים המוכשרים בישיבה סיגנן מכתב נגד החוג הידוע שעמד מאחורי החוק, והחתים על זה כמה רבנים, ומאחר שידע דעתו הנחרצת של רבינו בנושא, ביקש מרבינו שיצרף חתימתו על זה. רבינו שלא כדרכו, התחיל לצעוק עליו, **מה זה נוגע אליך, מי ביקש זאת ממך, תשב ותלמד**.

וכך חינוך אותנו, שאין שום ערך וחשיבות בעולם, חוץ מלהבין עוד תוס'. ואין דבר שנוגע לתלמידים חוץ מלימוד התורה. כי הם חיינו ועל זה נמית נפשינו, וחוץ מזה אין כלום. וכך שימש דוגמא חיה לבחורים.

*פ"א בעת שלמדנו בישיבה קטנה שאל אותי ואם אחי אם אבא לומד איתכם, אמרתי לו שאאמרו"ר לומד איתנו פעמים בשבוע. נהנה רבינו ואמר, שצריך לדעת שכל אבא שיכול צריך ילמוד עם בנו אפילו שהוא בישיבה, ויש הורים שחושבים שמעת שנכנסים לישיבה פטורים מהמצות (ושננתם לבנך, ומצות חינוך).

משיעורי הגרב"צ פלמן זצ"ל - הל' קידוש

אכילת אורז לקידוש במקום סעודה

דעת השו"ע שיוצאים ידי קידוש במקום סעודה גם במיני תרגימא מה' מינים, וביאר הגר"א (שם) דהיינו משום שלענין קידוש במקום סעודה אין צריך שיאכל דוקא סעודת שבת, אלא צריך שיאכל דבר שסעיד וכיון שגם הם סועדים סגי בזה, והוספין דכיון שסעודת הברכות (דף ל"ה ע"ב) דתמרא סעיד ומשמת, א"כ גם יין חשיב לקביעות סעודה.

ולפ"ז יש לדון אם גם באורז יוצא ידי קידוש במקום סעודה, דאף שמבכר עליו בורא מיני מזונות וא"כ לכאורה לא גרע משאר מיני תרגימא מה' מינים, מ"מ צ"ע אם הוא סעיד וחשיב סעודה לענין מידוש במקום סעודה.

והנה ברא"ש (ברכות כיצד מברכין ס' ח') כתב שהטעם שמברכים על אורז בורא מיני מזונות 'אף על פי שאינו מן ז' המינין, כיון שזה נקרא מזון כי הוא משביע וסועד הלב, ומבואר בדבריו דאורז הוא גם סועד את הלב, וכן הוא במשנה ברורה (ס' ר"ח ס"ק כ"ח) שביאר שהטעם שמברכים על אורז בורא מיני מזונות 'דפת שלו או תבשיל משביע וסועד הלב כמו מה' מיני דגן, ולפ"ז נראה שכשם שיוצאים ביין ידי קידוש במקום סעודה כיון שהיין סעיד, כך גם באורז יוצא ידי קידוש במקום סעודה כיון שהוא סועד משיב. ולפי זה יכולים בני ספרד שנהגים לאכול טעניות בפסח לעשות קידוש בשבת צוה"מ פסח, ולצאת ידי קידוש במקום סעודה באכילת אורז.

וכן שמעתי מהגראי"ל שטיינמן זצ"ל דלכאורה מה"ט
היה ראוי לצאת קידוש במקום סעודה באורז, אך אמר
שאין מנהג העולם כן. וצ"ע לדגא.

אם מזונות שטפלים לדבר אחר מהני לקידוש במקום סעודה

יש להסתפק באוכל דג מלוח עם מזונות, באופן שהמזונות טפלים לדג מלוח, דינא הוא שמברך עליו שהכל כיון שאצלו הדג מלוח הוא העיקר, והמזונות שהם טפלים אינו צריך לברך עליהם.

ויש לעיין האם יצא בכה"ג ידי חובת קידוש במקום סעודה, דהרי ביאר הרשב"ם (פסחים דף ק' ע"ב) דילפינן לדין קידוש במקום סעודה מכתוב וקראת לשבת עונג, במקום סעודה קורא לשבת כלומר קרייה דקידוש שם תהא עונג, וסאן העונג והסעודה היה הרג מלוח ואילו המזונות הם טפלים אליו. וא"כ לא היה קידוש במקום סעודה.

אכן לפי דברי הגר"א שכלפי דין קידוש במקום סעודה בעינן שהסעודה תהיה סעודת את הלב, ולפיכך גם יין חשיב קידוש במקום סעודה, מסתבר שגם הכא אע"פ שעיקר הסעודה היא הדג מלוח מ"מ אכילה זו סעודת מכוין שנכלל בה גם אדלת מזונות, ולכן יוצאים בזה מידוש במקום סעודה, וכן נקט הגרא"ל שיימנן זצ"ל.

בדין קידוש קודם תפילת שחרית, ואם יכול להוציא את חבריו שכבר התפלל

בדין טעימה קודם תפילת שחרית, הנה הטור בסי' פ"ט סעי' ג' הביא פלוגתא דרבוחא אי שרי בשבת לשתות מים קודם תפילת שחרית, וז"ל, ואסור לו להתעסק בצרכיו או לילך לדרך עד שיתפלל, ולא לאכול ולא לשתות, ואם עשה כן עליו הכתוב אומר ואתה השלכת אחרי גויך, אל תקרי גויך אלא גאיך, אחר שנתגאה זה מקבל עליו עול מלכות שמים, וכתב אבי העזרי שמונה לשתות מים דלא שרי בהו גאווה, ודוקא בחול, אבל בשבת ויור"ט כתב דאסור משום הקידוש, ואדוני אבי הרא"ש היה שותה מים בשבת בבוקר קודם תפילה, שאין הקידוש אוסרו כיון שעדיין לא הגיע זמנו, ע"כ. וכ"כ הטור בהכרות שבת ס' רפ"ט, וז"ל, וראיתי לאדוני אבי הרא"ש ז"ל שהיה שותה מים בבוקר קודם תפילה, שכיון "שלא חל עליו עדיין חובת קידוש עד לאחר תפילה" אינו אוסרו מלטעום, ומשום ואתה השלכת אחרי גויליכא. בדמים ליכא גאווה. ע"כ.

ועיין בבית יוסף בסי' פ"ט שכתב דדעת הרא"ש נראה עיקר, וכל שכן שיש פוסקים (רמב"ם פרק כ"ט הלכה ה') שמתירים לשחות מים קודם קידוש, כמו שתיבאר בס' רע"א, וכן השו"ע בסי' רפ"ט סעי' א', וז"ל, וגם ה' הקידוש צריך להיות במקום סודה. ושא"ל יטעון קודם

לו כלום כמו בקידוש הלילה, ומיהו לשתות מים בבוקר קודם תפילה מותר, מפני "שעדיין לא חל עליו חובת קידוש", ע"כ. ונשמעתי ממרן הקהלות יעקב זצ"ל שאמר שבזמננו מותר לשתות קודם התפילה גם תה עם סוכר כיצון שהיום אין בזה גאוה וכן הורה הגרש"ז זצ"ל. והנה בכלשון השו"ע מבואר שההיתר לשתות מים הוא מכיון ששלא חל עליו חובת קידוש, מיהו היינו רק קודם תפילת שחרית אבל אחר תפילת שחרית אע"פ שהוא קודם קריאת התורה ומוסף, אסור לשתות אפילו מים וכמו שכתב המהשגח ברורה (ס' רפ"ו סק"י) ללאחר תפלת שחרית 'כבר נתחייב בקידוש' ואסור לאכול ולשתות מקודם.

ויש לדון אם יכול אחד שעדיין לא התפלל להוציא ידי חובת קידוש בברכת בורא פרי הגפן מדין ערבות אחד ששכבר התפלל, והיינו באופן שמוציא רק בברכת הגפן, והשני שותה את היין, שבוה מה שיכול להוציאו בברכת הקידוש הוא רק מדין ערבות. ובפשטותו לפי המבואר בשו"ע שהקדום התפילה עדיין לא חלה עליו חובת קידוש אי"כ זה שעדיין לא התפלל חשיב אינו רק חיובא במצוות קידוש, ואי"כ אינו יכול להוציא את זה שכבר התפלל במצוות קידוש. ודמי לחרש המדבר ואינו שומע שאינו יכול להוציא אחרים בחקיעת שופר (כמבואר בס' תקפ"ט סע"ב), משום שאינו יכול לקיים בעצמו לפיכך חשיב כאינו רק חיובא, וכמו בן עיר שאינו יכול להוציא בן כרך בט"ו אה דביעבר (כמשכ"ח הל"ב ס' תרפ"ח ס"ח).

והנה בשו"ע (סי' קפ"ט סעי' ב') מבואר שאם גדול
אכל פת פחות מכדי שביעה, כיון שחייב בברכת המזון
מדרבנן, אפילו קטן יכול להוציאו ידי חובת ברכת המזון,
יכתב המגן אברהם (שם סק"ג) בשם הראשונים שגם אם
הקטן אכל פחות מכדי שביעה יכול להוציאו ידי חובתו,
ואע"פ שהגדול מחויב בברכה מ"ז מחמת חד דרבנן, ואילו
הקטן מחויב רק מחמת תרי דרבנן, נכיון שגם כל עיקר
חובתו במצוות הוא מדרבנן, מ"מ יכול להוציאו ידי
חובתו, ובמג"א (בסי' תרפ"ט סק"ד) הביא מדברי הרא"ם
שליבאיר את הדינו מיום שיכול הקטן לאכול כדי שביעה
לחובתו, וצמנו ליד חיוב דתן דרבנן.

ובגמרא ברכות (דף מ"ח ע"א) לגבי מעשה דשמעון בן שטח, מבואר, שאם היה אוכל כזית פת היה יכול להוציא בכברכת המזון את ינאי המלך וגם את המלכה. ומבואר בדברי הגמרא שאע"פ שהם אכלו כדי שביעה, מ"מ אם ששמעון בן שטח היה אוכל כזית היה יכול להוציאם, ואע"פ שהם מחויבים בברכה מ"ז מדאורייתא ואילו שמעון בן שטח מחויב מדרבנן. ויש לבאר לפי דברי הרא"ם דיוקן שהיה מביא שם שמעון בן שטח לאכול כדי שביעה ולהתחייב מדאורייתא לפיכך היה יכול להוציאם ידי חובתם.

ובשורת רעק"א (קמא סי' ז') ביאר את יסוד דברי הרא"ם, דהנה חלוק הוא ערבות בחיוב בהמ"ז לערבות בשאר המצוות, דבכל המצוות כגון בקידוש והבדלה החיוב מוטל עליו מצד עצמו ואין לו מקום להפטר ממנו, אלא שכבר קיים חיובו ויצא, ובוה כיון שהוא נקרא בר חיובא יכול להוציא את חברו מדין ערבות. אבל בברהמ"ז כל זמן שלא אכל אינו בר חיובא כלל, דהרי אינו מחויב לאכול כדי שביעה ולהביא את עצמו לידי חיוב, וא"כ צ"ע היאך יוכל להוציא אתמים ידי חובתם מדין ערבות, וזילה הוצרך הרא"ם לבאר דכיון שיכול לאכול כדי שביעה ולהתחייב בברהמ"ז חשיב בר חיובא.

ועכ"פ מבואר שגם באופן שאינו בר חיוב, מ"מ אם בידו להתחייב הוי בר חיובא ויכול להוציא אחרים מדין ערבות. ולפ"ז י"ל גם בנדין דידן, דכיון שבידו להתפלל ולהתחייב בקידוש, שפיר הוי בר חיובא ויכול להוציא את חברו מדין ערבות אע"פ שאינו מחויב בקידוש כיון שעדיין לא התפלל.

וכשהצעתי את הדברים קמה הגרא"ל שטיינמן וציל
הסכים לזה, והוסיף שאפשר עוד, דאע"פ שלשון השו"ע
שקורם התפילה לא חל עליו חובת קידוש משום שעדיין
אינו זמן הסעודה, מ"מ אין כוונתו שאינו בר חיובא,
אלא שלענין שתיית מים קודם התפילה קאמר שיכול
לשתות כיון שלא הגיע זמן הסעודה ועדיין אינו מחויב
לקדש, אבל שפיר חשיב בר חיובא שיוכל להוציא אחרים
בקידוש. והביא לסייע לסברא זו, דאטו מי שעבר וקידש
בזמן התפילה נימא דאחר התפילה צריך לחזור ולקדש,
קודם שמה שקידש קורם התפילה לא עלה לו משום של
היה בר חיובא. ודואי מסתבר שיצא ואינו מחויב לחזור

לקדש. והיינו משום שדין קידוש חלה עליו כבר מעלות ששחר ולא שייכא לתפילה, אלא שחובת קידוש ליכא עד אחארה שהתפלל כיון דרבעי קידוש במקום סעודה, ואינו נזיל לסעוד עד אחר שיתפלל לפיכך הדין קידוש בזה ינו אוסרו מלטעום, עכ"ד הגר"א^ל.

וכן נראה מסברא דחובת קידוש חל עליו מעלות השחר
 וְאִם קִדּוּשׁ שִׁתְּפַלֵּל (ואף שאינו יכול לשותות מ"מ הא יכול
 צאת מאחר אף בלא שתיה כדמבואר בס' רע"צ סעי'
), ומה שאינו יכול לסעוד אין מפקיע ממנו דין קידוש
 כדמבואר במשנה ברורה (שם ס"ק י"ט, ובשעה"צ סק"כ)
 וכתב שאף מי שאינו חייב בסעודה (כגון אם הוא נהנה
 ממה שמתענה) מ"מ חייב בקידוש, אלא שהוא אנוס
 ללקיים המצוה לפי שאין קידוש אלא במקום סעודה,
 וא"כ כ"ש קודש תפילת שחרית שהוא מחוייב בסעודה,
 לא שאסור לו לאכול מחמת הדין תפילה, דמיקרי שפיר
 קריובא ויכול להוציא חבירו מדיו ערבות.

בדיון קידש על דעת שהוא י"ז ונמצא מים

המגן אברהם (ס" רע"א ס"ק ל"ב) כתב שאם קידש על עתה שזה יין ומצא שהוא מים או שכר צריך לחזור לקדש, ובשחרית בדיעבד יכול לסמוך על הפת ע"ש), והוסיף "מג"א דאם היה דעתו לשותת גם מין אחר אינו צריך לברך יוב בורא פרי הגפן כיון שהיה דעתו גם על יין זה, ע"ש.

ומבואר שאם קידש על הכוס וסבר שהמשקה שבתוך הכוס הוא יין, ובסוף נמצא שהוא חומץ או מים, לא יצא ידי חובת קידוש, שמצוות קידוש היא לקדש על היין ולמעשה לא קידש אף על היין. ולכן צריך לחזור שוב ולקדש על היין, ובכרת קידוש שבדרך מתחילה על החומץ היתה ברכה לבטלה, צריך לחזור ולברך ברכת הקידוש. אבל בברכת בורא פרי הגפן הדבר תלוי, אם בשעת הקידוש כאשר ביקר בורא פרי הגפן, היה הקידוש ברכתו לשותות עוד יין, אלא רק את היין ובתוך הכוס של הקידוש, הרי עכשיו כשמוגז כוס יין חדשה ריך לחזור ולברך עליה, גם בורא פרי הגפן, שברכת בורא פרי הגפן שבדרך בתחילה אינה פוטרת את היין הזה. וממילא שחוזר ומקדש שנית, הוא מברך שתי ברכות, ברכת הגפן ברכת הקידוש. אבל אם בשעה שבדרך הגפן היה בדתו ששותות עוד יין בסעודה, הרי כיון שלא הסיח עכשיו את דעתו ברכת בורא פרי הגפן, ממילא מועלת הברכה הזו לפטור את יין החדש שעכשיו מקדש עליו. ולכן יברך רק ברכת קידוש אף צריך לשוב ולברך גם ברכת הגפן, שזה נפטר בברכת הגפן שבדרך על הכוס הראשון (שנמצא כסוף חומץ).

ויש לדרון באדם שקידוש בשחרית ובירך הגפן על דעת
והוא יין ונמצא שאינו יין, אולם היה דעתו גם לשתות
יין אחר שבוה הדין הוא שאינו צריך לחזור ולשתות. ויש
הסתפק אם עתה כשישתה מן היין האחר יתקיים דין קידוש
ל היין, כיון שברכת הגפן הייתה גם על יין זה, אך מאידך
פשר שכיון שמה ששותה את היין הזה אינו מדין ברכת
גפן דקידושו אלא מחמת שיצא בברכה זו על כל שתית
גפן, אינו יכול ליצול בזה ידי קידוש דאין ברכת הגפן
קידוש, ואז אפשר דיכול לשוב ולברך שוב בורה פרי הגפן
דין קידוש שבו (אף דיצא כבר ברכת הנהנין על היין).

ולמעשה הגרמני"ל שטיינמן צ"ל אמר, שימוזג כוס אחר לול יין וישתה את זה בלא לומר כלום, וייעצא בזה ידי חובת יידוש אע"פ שאינו מבקר עליו ברכת הגפן. וזהו חידוש ואפשר לצאת ידי חובת קידוש של יום, כאשר לוקחים כוס של לבד, בהפצצת של הקידוש בשחרית הוא עצם כוס היין, מהשמילא כאשר יעצא ידי חובת הגפן ואינו יכול לשוב ולברכה, נזיל לקחת כוס יין לבד וייעצא בזה ידי חובת קידוש.

וראיתי מביאים שכן נקט גם הגרש"ז אויערבך זצ"ל, וראה באריכות בהליכות שלמה פסחן אולם הקהלות נקבם זצ"ל נקט דכיון שאינו אומר נוסח של קידוש אין ה כלום. עוד ראיתי לדון במי ששכח לקדש בשחרית התחיל את סעודתו ובצע על הפת, ובתוך סעודתו טעם צתה יין, ועתה נזכר שלא לקדש, האם יכול לשתות עתה עוד כוס יין בלא ברכה ולצאת בזה ידי חובת קידוש, מרב שהקה"י זצ"ל נקט דשתיתי ביי בלא הברכה של מכת הגפן אינה כלום ואינו יוצא בכך ידי קידוש.

אולם הגרס"ז אויערברך זצ"ל נקט דמיין שכבר ביין
ל היין שפיר יכול לשותות עוד כוס יין ולצאת בזה ידי
ובת קידוש, והגה"צ רבי וועלוול אידלמן זצ"ל אמר
ובכח"ג יקח יין חדש שמברכין על זה הטוב והמיטיב
גליו יקדש.

להערות והוספות על הנכתב בגליון נא לפנות למייל 0527680034@okmail.co.il או בפקס 0722164414 ולציין עבור מערכת כאיל תערוג

ניתן לתרום לגליון מכל עמדות נדרים פלוס ברחבי הארץ באמצעות להצן קופות נוספות. בחיפוש יש להקיש כאיל תערוג.

כמו"כ ניתן לתרום דרך המערכת הטלפונית הממוחשבת 24 שעות ביממה, בחיוב לטל' 037630585 שיוחה 198

ליקוטים נפלאים פרשת בשלח

קברים במצרים", שאין קברים הראויים לאבותינו במצרים, לכן
"לקחתנו למות במדבר. מה זאת עשית לנו להוציאנו ממצרים"
- מה טובה יש לנו בזה, הלא לא הטבת בזאת כי אם לאבותינו.
(כתב סופר)

"ד' ילחם לכם ואתם תחרישון" (יד, יד)

בסימן שאלה, אתם רוצים שד' ילחם לכם ואתם שותקים, אלא
תתפללו גם אתם אליו.
(מהרי"ל דיסקין)

"ואתה הרם את מטך ונטה את ידך על הים ובקעהו" (יד, טז)

פירוש וסוד נפלא גילה כאן הרה"ק המקובל האלקי רבי שמשון
מאוסטרופוליא ז"ע - שבפסוק זה מרומז שהקב"ה אמר למשה
להשתמש בב' שמותיו הוי"ה ואדנו"ת בכדי לבקוע את הים!
כיצד? "ואתה הרם את מטך" - הרם את תיבת "מטך" אל
האותיות שמעליהם, ובכן, מעל האות מ' נמצאת האות נ', מעל
האות ט' נמצאת האות י', מעל האות כ' נמצאת האות ל'. ביחד
האותיות "ניל". "ונטה את ידך" - הוריד את תיבת "ידך" אל
האותיות שמתחתיה, ובכן, מתחת האות י' נמצאת האות ט',
מתחת האות ד' נמצאת האות ג', מתחת האות כ' נמצאת האות
י'. מצטרפים האותיות "טגי" לאותיות "ניל". "על הים" -
האותיות שעל תיבת "ים", על האות י' נמצאת האות כ', על
האות מ' נמצאת האות נ'. מתווספים האותיות "כן", וסך כל
האותיות "ניל" "טגי" "כן" - ובגימטריא 182. "ובקעהו" - תחלק
את מה שבידך לשניים, יוצא 91 שזהו המספר של שני שמות של
הקב"ה שם הוי"ה ושם אדנו"ת, וא"כ בצירוף שני שמותיו יתברך
הללו נבקע הים.

"וישם את הים לחרבה ויבקעו המים" (יד, כא)

במדרש איתא הים ראה וינוס (תהילים קיד-ג) מה ראה, ארונו
של יוסף ראה. יש לומר הביאור בזה, דלכתחילה לא רצה הים
לציית ולהיבקע, שכן טען כלפי משה, גדול אני ממך, שאני
נבראתי ביום השלישי, ואתה האדם, רק ביום השישי. אלא,
משראה את ארונו של יוסף, נוכח לדעת, כי הקשישות איננה
סימן ליתר גדלות, כי הנה יוסף צעיר מאחיו, ובכל זאת היה הוא
המושל עליהם, עד שהוכרחו לכרוע ולהשתחוות לפניו, ומתוך
שמירה על פקודתו בתור מלך לקחו אתם את ארונו. ארונו של
יוסף הוכיח, כי אף על פי שהאדם צעיר הנהו מן הים, בכל זאת
יכול הוא לצוות עליו ולאצו שייבקע.
(הדרש והעיון)

"ולא נחם אלקים דרך ארץ פלשתים כי קרוב הוא" (יג, יז)

מן השמים רצו, שכשיצטרכו בני ישראל אי פעם לעבור בדרכים
שאינן חלקות וישורות, יוכלו למצוא עצה לעצמם ולהחזיק
מעמד בתקופות מאוחרות, אפילו כאשר הדרך תהיה משובשת,
עקלקלה ורחוקה....
(שפת אמת)

"ויהי בשלח פרעה את העם..." (יג, יז)

כל מקום שנאמר "ויהי" אינו אלא צרה. והצרה כאן היתה "בשלח
פרעה את העם". ואין העם אלא רשעים, וכן הוא אומר מה
אעשה לעם הזה, ואומר העם הרע הזה (רש"י בשם הספרי
במדבר יא, א). והיינו ששלח עמהם גם את הערב רב. הללו
התערבו עם בני ישראל, ובנטייתיהם הרעות ובמידותיהם
השפלות השפיעו לרע על ישראל והיו להם לאבן נגף
בהזדמנויות שונות.
(אגרא דכלה)

"וחמושים עלו בני ישראל מארץ מצרים" (יג, יח)

פירש"י מזויינים, היינו שיצאו מזויינים בכלי זיין כעורכי מלחמה.
וקשה כיון שיצאו בני ישראל ממצרים מזויינים למלחמה, למה
בעמדם על הים לא צוה הקב"ה לבני" להלחם עם מצרים, וה'
ילחם להם וינצחו בדרך הטבע, ולמה הוצרך לעשות להם נס
שלא כדרך הטבע לקרוע להם הים, גם צריך להבין לאיזה צורך
הודיע הפסוק ענין זה שיצאו עם כלי זיין, ואפשר לומר דבני
ישראל עצמם מצד ריבוי העם, ומצד היותם מזויינים בכלי זיין,
ודאי אם היו נלחמים כנגד המצריים היו נוצחים אותם בדרך
הטבע, והרי ג"כ מעיקרא נתיירא פרעה מהם באומרו, "פן ירבה
והיה כי תקראנה מלחמה", אלא דכאן היה רצון הקב"ה שלא
ילחמו נגד המצריים, ולא ירמו ידם נגדם, והוא מצד מדת הכרת
הטוב אשר היה אכסנאי להם בשעת הדחק, וממילא מובן הדבר
מדוע לא השתמשו בכלי זיין להילחם עם המצריים, אלא דעדיין
יכול להיות שיאמר האומר שהסיבה שלא נלחמו נגדם הוא מצד
היותם חסרי כח וכד', ולכן הודיענו הכתוב "וחמושים עלו" שהיו
מזויינים בכלי זיין ומצד הטבע לא היתה שום מניעה לכך אלא
משום רצון השי"ת.
(מרן החתם סופר)

"ויאמרו אל משה המבלי אין קברים במצרים לקחתנו למות במדבר מה זאת עשית לנו וגו'" (יד, יא)

נראה לפרש דברי תלונתם, כי מאחר שראו את כל הנסים
והנפלאות שעשה ה' במצרים למען הוציאם, ושוב ראו עתה
עצמם בצרה גדולה, לכן התייאשו מהצללתם, וחשבו שכל הנסים
שעשה ה' ביציאתם ממצרים לא היו בשבילם, אלא נעשו כדי
שיוציאו עמם עצמות השבטים וארונו של יוסף, שלא יהיו
קבורים במצרים מקום טומאה. ולפיכך אמרו: "המבלי אין

בסיוע עמותת "חינוך וסיוע באהבה"

לרפואת רפאל אהליהב בן מרים

ליקוטים נפלאים פרשת בשלח

"ואנוהו" - אני משבחו ואומר: לו נאווה תהלה! אבל "אלהי אבי" שהוא בעצמו לא עשה כלום אלא שהוא סומך עצמו על אלהי אביו - כגון שהיה אביו רב או צדיק - "וארוממנהו" הרי הוא כבעל גאווה במרומם את עצמו חנם.
(ר"מ מפארמישלן)

"תשלח חרנך יאכלמו כקש..." (טו, ז)

בשר ודם, כשכועס אינו עושה מאומה ככעסו בלבד, אבל מידת הקב"ה, תשלח חרונך יאכלמו כקש.
(הגר"א)

"נערמו מים" (טו, ח)

אומר התרגום: "וחכימו מיא", כשם שניתנה חכמה לאדם - כמו שכתוב: "ויפח באפיו נשמת חיים" - כך ניתנה למים חכמה ודעת, לדעת מתי לנוס מבני ישראל ומתי לחזור לים.

"אמר אויב ארדף אשיג אחלק שלל תמלאמו נפשי אריק חרבי תורישמו ידי" (טו, ט)

כדי שאפשר יהיה לקחת שלל מלחמה, יש צורך להרוג לפני כן את האויב. מדוע אפוא שינה פרעה מן הסדר, ואמר תחילה "אחלק שלל", ורק אחר כך "אריק חרבי"?
בספר "פניני משלחן גבוה" הובא תרוץ על כך, על פי מה שנאמר לעיל בפרשת בא (י, ט): "בנערנו ובזקנינו נלך בבנינו ובבנותינו בצאננו ובבקרנו נלך".

רואים מהפסוק, שהנערים והזקנים הולכים ראשונים. אחריהם הבנים והבנות, הילדים, ולבסוף הצאן והבקר. כעת פרעה רודף אחר ישראל. את הצאן והבקר, שהולכים, שהולכים אחרונים - הוא יתפוס בתחילה (כך, לפחות הוא מתכנן), ויחלק אותם שלל. על כן נאמר בתחלה: "אחלק שלל". אחר כך יגיע פרעה אל הבנים והבנות, אותם יקח וימכור לעבדים, ועל זה נאמר: "תמלאמו נפשי". ולבסוף הוא הגיע - כך הוא חושב - אל הנערים והזקנים, הצועדים בראש, ויהרגם. על כך הוא אומר "אריק חרבי".

ומה היה לבסוף?

"נשפת ברוחך כסמו ים..."

"הנני ממטיר לכם לחם מן השמים למען אנסנו הילך בתורתי" (טז, ד)

היינו הקב"ה משפיע פרנסה "למען אנסנו" היינו בזכות אברהם שנתנסה בעשרה נסיונות, "הילך בתורתו אם לא" בין אם ילכו בדרך התורה ובין ח"ו להיפך.
(הרה"ק רבי מאיר מפרמישלן ז"ע)

"אז ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת לה" (טו, א)

תמה רבי חיים קניבסקי שליט"א, מדוע בתפילת ערבית אומרים אנו 'וראו בני גבורתו שבחו והודו לשמו', ואילו בתפילת שחרית אומרים אנו 'על זאת שבחו אלהים'. כיצד למן הערב עד הבקר הפכנו מבנים לאלהים?
מבאר רבי חיים: ישנו חילוק גדול בין בני אלהים. בן הוא מצב הקיים לעולם, אף הן שיעשה לאביו את העוולות הגדולות ביותר לא יאבד את התואר 'בן', כפי שמביאה הגמרא (קידושין לו). 'רבי מאיר אומר: בין כן ובין כך אתם קרויים בנים, שנאמר: "זרע מרעים בנים משחיתים". לעומת זאת, רק בן שמכבד את אביו זכאי לתואר 'אהוב':

והנה, בפרקי דרבי אליעזר (פרק מא) מובא שכשעמדו בני ישראל במצב הנואש בו המצרים עמדו מצדם האחד, והים מהצד השני, נתיראו מאוד, השליכו את כל תועבות מצרים מעליהם ועשו תשובה גדולה.

וכיון שכתב הרמב"ם בהלכות תשובה (פ"ז הלכה ו'): 'תשובה מקרבת את הרחוקים, אמש היה זה שנאוי לפני המקום משוקץ ומרוחק ותועבה, והיום הוא אהוב ונחמד קרוב וידיד: נמצא שבערב - לפני קריעת הים היו בני ישראל רק בגדר בנים: אולם לפנות בוקר כשכבר עשו תשובה, כמובא בפרקי דרבי אליעזר הפכו הם לאלהים.

זהו אפוא פשר החילוק בין תפילת ערבית שבה אומרים אנו וראו בניו ובין תפילת שחרית שבה אומרים אנו שבחו אלהים: (ומתוך האור)

"אשירה לה' כי גאה גאה סוס ורכבו רמה בים" (טו, א)

נראה לפרש: "כי גאה גאה", הכוונה על פרעה. כי מובא במפרשים, שלפעמים הקב"ה מגביה ומרומם על גפי קרת כמאמר הכתוב (משלי ט, ג) "תקרא על גפי מרמי קרת" על גבהי מרום (הקרת) העיר למי שרוצה לפרוע ממנו ואח"כ מורידו מטה מטה, ממקום גבוה לבור עמוק, כדי שירגיש ביותר את יד ה'. לכן הגביה את פרעה, עד שעשה את עצמו לאלוה-ומושל, ורדה והשתעבד בבני יעקב, כאילו הוא מאחד הגדולים אשר בארץ. ולבסוף הורידו בלב ים ואבד שמו וזכרו מעל פני תבל. וזהו שאמר הכתוב: "אשירה לה' כי גאה גאה". עלי להודות לה', שהגביה את פרעה מאד, כדי להורידו לשאול תחתית, עד שנתקים בו; "סוס ורכבו רמה בים".
(תורת מהרי"ץ)

"זה אלי ואנוהו אלהי אבי וארוממנהו" (טו, ב)

מי שאינו סומך עצמו על אביו שהיה צדיק, אלא הוא בעצמו עובד את ה' ובא לידי הכרה, עד שאומר הוא "זה אלי" כלומר האל שלי, שאני מצאתיו ואני עבדתיו, עליו נאמר

סיפורים נפלאים פרשת בשלח

"וחמושים עלו בני ישראל" (יג, יח)

כשעלה הרה"ק רבי אהרן קדוש ה' מבעלזא זי"ע לארץ אחר המלחמה, היה זה שבת שירה והיה אז בחיפה. בשבת קודש הזמינו את אחיו הגה"ק רבי מרדכי מבילגורייא לדרוש ובין דבריו אמר: לכאורה איך שייך להודות לה' על שניצלנו, אחר שכ"כ הרבה יהודים נהרגו ונשרפו על קידוש השם. אלא דכן מוכח מפרשת השבוע דכתיב וחמושים עלו בני ישראל מארץ מצרים. ופרש"י, אחד מחמשה יצאו, וארבעה חלקים מתו במצרים בג' ימי אפילה, ובמדרש יש עוד דעות שאחד מחמישים, וי"א אחד מחמש מאות, ועם כל זאת, מיעוט הנותרים שניצלו אמרו שירה, כן לדידן אע"פ שנהרגו כ"כ הרבה מבני ישראל בשואה, בכ"ז על הניצולים להודות ולומר שירה. (מעיינות איש ע' מ"א)

"אז ישיר משה" (טו, א)

"אמר משה ב'אז' חטאתי, שאמרתי "ומאז באתי אל פרעה". הרע לעם הזה" ב'אז' אני אומר שירה" (מד"ר) שואל בית הלוי: לכאורה, איזה תיקון יש בזה שהשירה נאמרה באותו לשון ובאותה התיבה שבה חטא? אלא, הוא משיב, יש והאדם שמח ומהלל לה' על הצלתו ועל הטובה שבאה לו כעת, ואולם שירת ישראל ושמחתם לא היו רק על ההווה, שנצלו מן המצרים, אלא עיקר שמחתם היתה על העבר, שזכו להיות לכלי שרת אשר על ידם נתגלה ונתפרסם כבודו יתברך, ואמרו שירה גם על השעבוד, שאלמלא השעבוד לא היה עתה מקום לשמחה. וזהו שאמר משה שמקודם חטא ב'אז' שהתרעם על קושי השעבוד, ועכשיו הוא אומר שירה ב'אז', שר על העבר, ובכך מתקן מה שאמר קודם.

וזהו שאמר הכתוב "אורך כי עניתי ותהי לי לישועה", אני נותן לך הודיה על העינוי הקודם, שעל ידו באה לי הישועה ונתקדש שמך על ידי שניהם, ועל כן באה ההודיה, כי שניהם כאחד טובים. (בית הלוי)

"ויראו העם את ה' ויאמינו בה' ובמשה עבדו" (יד, לא)

מעשה בבית מדרש של חסידים ואנשי מעשה בחוץ לארץ, שביקשו לפאר ולרומם את בית ה'. הם גייסו כסף רב כדי לשפץ את כל בית המדרש ומבואותיו. ארון קודש חדש ומפואר נבנה ובימה מוגבהת לכבודה של תורה הוקמה. עם הכניסה לבית המדרש המשופץ, עוררו הקהל את הגבאים, כי אם משפצים את הבימה והארון הקודש, ההיכל ועזרת הנשים, מן הראוי לשפץ קודם את הספר תורה עצמו, שהינו שריד ופליט מדור הישן של המתפללים שהיו ואינם עוד. נמנו וגמרו, כי יש להזמין סופר מומחה וירא שמים מרבים שייתן הצעת מחיר על תיקון ושיפוץ הספר, להגדיל תורה ולהאדירה. הסופר שהגיע וראה את מצב הספר, נקב בסכום של חמשת אלפים דולר, כשהגבאים חשבו רק על חמש מאות דולר לא יותר. ראש הקהל עמד על שלו, והסופר פנה משם לביתו בידיים ריקות.

בלילה הציקה לסופר המחשבה כי הותיר את בית המדרש ללא ספר תורה כשר. פנה בבוקר לסופר ממזדעני ויחד קיבלו על עצמם לתקן את הספר תורה ללא כל תמורה. באו לבית המדרש נטלו את ספר התורה ופנו לנסוע במכוניתם. בדרכם סטו מן הדרך בטעות ונקלעו לבית קברות נוצרי. ליד בית הקברות עמד שוטר שבדק את תעודות זהותם ורשם פרטים. כל התירוצים כי נקלעו לכאן בטעות לא התקבלו.

כשבועיים לאחר מכן, קיבלו שני הסופרים מכתב מבית המשפט שבו כתוב כי כל אחד מהם זכה בסכום של שישים ושתיים אלף דולר. מסתבר, כי באותה שעה שנקלעו לבית הקברות הנוצרי, נערכה בו לווייה יוקרתית של איש עשיר, שציווה לחלק את כספו בין כל מלווי למנוחתו.

אלו דברי המדרש (דב"ר ד, ה), "אמר הקדוש ברוך הוא, שמעו לי, שאין אדם שומע לי ומופסיד".

"ותען להם מרים שירו לה' כי גאה גאה סוס

ורכבו רמה בים" (טו, כא)

רעייתו של הגאון רבי אריה לייב זצ"ל בעל ה"שאגת אריה" היתה אישה גדולה. המעשה הבא חושף את אורח החיים הסגפני שסיגלה לעצמה.

על גדולתו בתורה של הגאון רבי אריה לייב זצ"ל, שחי לפני כמאתיים שנה, אין צורך להרחיב. ספריו "שאגת אריה", "טורי אבן", "וגבורת ארי" נפוצים בכל בתי המדרשות שברחבי תבל וחידושי תורתו נשאים בפייהם של לומדי התורה די בכל אתר ואתר, ענייתו הנוראה אף היא מן המפורסמות, וידוע, כי פעמים לא היה תחת ידו גיליון נייר כדי לכתוב עליו את חידושי תורתו. מסופר כי בביתו לא היו צלחות לאכילה, משום שלא היה לו ממון לרכוש כאלו. בשולחן ביתו, קרש גס וארוך, היו שקעים עמוקים אשר בתוכם היו מניחים את האוכל, ובני הבית היו אוכלים מן השקעים באמצעות כפות מעץ. בעל ה"שאגת אריה" לא חש כלל כי חסר לו דבר מה, כה היה שקוע בלימודו.

ביום מן הימים נכנס לביתו גדול דורו, הגאון רבי רפאל המבורג זצ"ל, וכאשר נוכח כי רבי אריה לייב הסועד את לבו בכף עץ מן "הצלחת" - הלא היא השקע שבשולחן, קפא על מקומו ונעמד דום. מעודו לא ראה עניות שכזו.

ה"שאגת אריה" לא העלה על דעתו כי רבי רפאל נרעש בשל כך, ואמר לו: "רבי רפאל, אתן לך במתנה את כפות העץ ובלבד שלא תעבור על לא תחמוד..."

לעי"נ

הרה"צ פנחס בן ר' בנימין בינוש
רוזנבוים זצוק"ל - כ"ו בניסן

סיפורים נפלאים פרשת בשלח

כיצד להגיב. הוא חשש מאוד מתגובתה של אשתו ומאכזבתה הקשה.

ומה היתה תגובתה, אחרי השקעה של שבעה חודשים?
"עד עכשיו עשיתי שישים אלף "איקסים", עכשיו אעשה את
ה"ווי" הראשון!"
(מפי הרב שיש שליט"א)

"והישר בעיניו תעשה" (טו, כו)

בספר "מעשה צדיקים" מובא המעשה הבא: מסופר, שבעירו של ר' חיים מקרסנה שהיה מקרובי ה"בעל שם טוב" - בא אדם אחד והתפאר בפני כולם שהוא מסוגל לעבור את הנהר שעובר בעיר על גבי חבל המתוח מהגדה האחת של הנהר לעבר הגדה השנייה.

אמרו לו השומעים: "נראה אם מסוגל אתה לכך!"
הסכים בתנאי שישלשלו לידו סך של מאה זהובים. הנוכחים הסכימו לשלם. הם רצו מאוד לצפות במחזה מעניין שכזה. תוך זמן קצר התאסף קהל רב על הנהר לחזות במחזה.

נכח במקום גם ר' חיים ומקורביו.
הלהטוטן ביצע את אשר הבטיח לקהל, הלך על גבי החבל הדק, ותוך כדי סיכון נפשו עבר את הנהר מקצה אחד לקצה השני. ציבור הנוכחים הביט והתרגש. מקורביו של ר' חיים הביטו אף הם אחר האיש הצולח את הנהר, אך בד בבד הסתכלו גם לעבר ר' חיים הנצב לידם.

והנה הבחינו שהרב שקוע במחשבות עמוקות. לאחר שהתפזר הקהל, ביקשו מקורביו של ר' חיים שיסביר להם על מה חשב באותה עת. השיב להם ר' חיים: "כשהתבוננתי באותו אדם המהלך על גבי החבל, ידעתי שהוא מסכן את נפשו עבור בצע כסף, סך של מאה זהובים.

ולמרות זאת, בעת שפסע על החבל הדקיק והיה נתון בסכנת נפשות לא הרבה האיש במאה הזהובים שאמור הוא לקבל בעוד זמן קצר, כי אם היה חושב על כך מיד היה צונח אל המים. הבנתי מכך שהאיש מרכז את כל כוחותיו ומעייניו במשימה שהוא מבצע ומשתדל בכל כוחו שלא לנטות מן החבל אפילו כחוט השערה.

ניתן ללמוד מכך מוסר השכל גדול: עד כמה נדרש מכל יהודי להשתדל בעבודת הבורא יתברך, שהרי אם בעבור בצע כסף מסוגל אדם להשתדל כל כך ולהתרחק מכל מחשבה זרה ופניה צדדית, קל וחומר שיש לאדם לעשות כן בעבודתו יתברך ובשעת קיום המצוות עליו לפנות לבו מכל מחשבות זרות וכן יצליח לעמוד בניסיונות החיים!"

א לוס שבת

לימים הוצע לו, לבעל ה"שאגת אריה", לכהן פאר כרבה של קהילת מץ. כאשר הגיע עם בני משפחתו לעיר רבנותו, שיחרו ראשי הקהילה לרבם החדש, כי מנהגם מימים ימימה, להתקבץ בבית הרב ביום היבחרו, ובני משפחות הרב מגישים לחוגגים קפה ועוגיות.

הסכים ה"שאגת אריה", לכינוס זה, אך בני העיר שידוע ידעו את עוני רבם ואת מחסורו, שיגרו לביתו קפה, סוכר ועוגיות כדי שהרבנית תגיש אותם כתקרובת לפני הנאספים.

בהגיע השעה היעודה, הסבו המכובדים בבית הרב, וסביבם בני הקהילה שנאספו מכל עבר לרגל המאורע המרגש. תוך זמן קצר, הובא מגש כוסות קפה מהבילות אל השולחן, והנוכחים התכבדו איש אחר איש ליטול כוס קפה וללגום ממנה כמנהג המקום.

הראשון הצליח להסתיר את העווית פניו, רעהו נשך את שפתיו, והשאר הניחו את כוסות הקפה מידיהם. הקפה היה מר בלי גרגר סוכר.

כעבור זמן מה סולקו כוסות הקפה, ואל השולחן הובאה התקרובת הבאה: מגש מלא ב... קוביות סוכר. התברר כי הרבנית לא העלתה על דעתה שהסוכר משמש כחלק ממשקה הקפה. מעולם לא הורגלה למותרות מעין אלו, היא חשבה כי לרגל האירוע הנכבד, הביאו אל ביתה קוביות סוכר כדי לחלקן לנאספים...

כל ימי חייה, היא סבלה מעוני ומחסור, עד אשר סיגלה לעצמה צורת חיים זו, מתוך הכרה כי היא מקדישה את חייה עבור התורה הקדושה.
(אמונה שלמה)

"ושם נסהו" (טז, כה)

בשכונת "אור החיים" בבני ברק מתגורר יהודי נכבד ומורם מעם. יהודי זה הנו סופר סת"ם מפורסם ביותר, ורבים וטובים מתייעצים עמו בנושא זה.

לרגל עשרים וחמש שנות נישואין, "חתונת הכסף", הפתיעה אותו אשתו במפה רקומה מעוטרת שכמוה לא ראתה עין. היתה זו מפה מושקעת ומיוחדת, שעליה היו רקומים שישים אלף "איקסים!"

בליל שבת נפרשה המפה על השולחן, ובשובו מבית הכנסת עצר את נשימתו מול יופיה.

במוצאי שבת דפק על הדלת סופר מתחיל וביקש את עזרתו של בעל הבית. בעל הבית, המנוסה בכך, הכניס אותו בשמחה ופרש את יריעתו על השולחן.

קשה היה להם לעבוד על מפת הניילון ועל כן הם הסירו אותה, פרשו את היריעה ועיינו בשאלות.

לפתע, מאין איש יודע כיצד קרה הדבר, נשפך הדיו השחור והתפשט על המפה היקרה. כשראה זאת בעל הבית, לא ידע

בסיוע עמותת "חינוך וסיוע באהבה"

לרפואת רפאל אהליהב בן מרים

לקבלה במייל: LikutimNiflaim@gmail.com

שבט טיש

וְקִרְאָתָ לַשַּׁבָּת עֲנֵג

ספורים ואגדות פנינים ופרפראות מדות והליכות

פנינים

בראתם מלחמה (יג, יז) - בגימטריה במלחמות עמלק, כפי שכתב רש"י בגון מלחמת וירד העמלקי והפנעני, ולכן יתנו לב לשוב. (מגדנות)

וה' הלך לפנינו יום (יג, כא) - מובא במדרש, כי הקב"ה לנה את עם ישראל בעמוד ענן משך 40 שנה במדבר, כנגד הלוי של אברהם אבינו את המלאכים שבאו לבקרו במילתו. והחשבון מדקדק להפליא במדה כנגד מדה, שכן מובא במדרש על הפסוק נפש בייחמל מעל מעל - מכאן אתה דן לצדקה, שאם מעל בשוה-פרוטה, ופרוטה היא אחד משמונה באיסר האיטלקי, אזי הוא צריך להביא אשם בשני שני סלעים. וכמה פרוטות יש בשני סלעים? 1,536 פרוטות, שהרי בכל סלע יש 768 פרוטות, ואם מדה טובה מרבה ממדת פגיעות פי 500, אזי מי שנותן צדקה ועושה חסד מקבל משמים פי 1,536 כפול 500, דהיינו פי 768 אלף. אך לפי הדעה בקדושין שפרוטה שנה רק 6 באיסר, צריך להפחית רביעית מהחשבון, דהיינו בסלע אחד רק 576 פרוטות ובשנים 1,152, ובהכפלת 500 של מדה טובה הרי לנו 576 אלף. וכיון שאברהם אבינו לנה את המלאכים דרך מיל, כפי שכתב בעל הטורים על-פני סדום סופי תבות מיל, וכיון שמהלך אדם בינוני ביום עשר פרסאות שהם 40 מיל, ובשנה מקצעת יש 360 יום, הרי שבשנה הולכים 14,400 מיל ובר-40 שנה הולכים 576 אלף מיל. לכן לנה הקב"ה את ישראל 40 שנה מרחק 576 אלף מיל, בכפל מדויק של המיל שבאברהם. (רמ"י מאוסטרובצא)

והנה מצרים נסע אחריהם (יד, י) - בגימטריה תען צ' פעם אמן, ונטריקון מצרים נסע אחריהם הם אמן, כדברי הקדמונים שהענינה צ' פעם אמן בכל-יום, נצל מפלפגע רע, ואף באשר המצרים שהם המצרים נוסעים אחרי לטרודו, אינם יכולים לו ונופלים לפניו. (מגדנות)

וישע ה' ביום ההוא (יד, ל) - קרי בה ביום הה"א, או ביום ה' הוא, שכן היום נבקע ביום החמישי בשבת, כמובא בסדר עולם. אך לפי הדעה שייצאת מצרים היתה ביום חמישי, היה יום שביעי של-פסח בליל רביעי. (שם)

ספורים בפרשה

אמר אויב ארדה אשיג אחלק שכל (טו, ט)

כשהגיע הש"ך, רבי שבתי הכהן לפרקו, נשא את בתו של הנגיד רבי שמעון וולף טויבר מוילנא, נכד הרמ"א, וישב עליהתורה ועליהעבודה, כשהוא סמוך על שלחן חותנו וכל מחסורו עליו. עברו ימים, ובמחוז מגורם התקנים ירד מסחרי גדול. בקשו חותנו וחזנתו של הש"ך לתהות על-קנקן חתנם הצעיר, האם יצליח לעסוק במסחר, ושלחוהו עם סכום נכר אל השוק. בחסר רצון נפרד רבי שבתי מגרתו, פנה אל-השוק, והנה הזדמנה לו רכישת סחורה איכותית במחיר מציאה, וחזר עם רווח נכבד. מוכן מאליו כי השמחה בבית היתה גדולה, וכלם שבחוהו על-פקחותו וחקמתו, והמתינו ליריד הבא. גם בפעם הזו הצליח האגרה הצעיר בשוק ושב עם סכום נכבד, אולם כאשר בני-הבית בקשו ממנו להמשיך במסחר, הזכיר את הפסוק שבפרשה **"אמר אויב ארדה אשיג אחלק שכל"**, ודרשו: **"אמר אויב"** - זה השטן, **"ארדה"** - את האיש הלמדן ואעקר אותו מתורתו, **"אחלק שכל"** - ואף אתו לו שכל רב ורוח גדול, עד שישקע במסחרו וישפח את-תלמודו. אך לבסוף **"תוריטמו ידי"** - אוריש אותו מממונו וכל עסקיו יבשלו, וכך ישאר קרח מכאן וקרח מכאן, ללא תורה וללא סחורה. ומאז סרב רבנו הש"ך לכל הצעה מסחרית, ושקע בלו באהלה של-תורה, עד שנעשה לאחד מגדולי הדורות, אשר האיר עיני ישראל בחבוניו ובתורתו.

כי אני ה' רפאך (טו, כו)

הרב מאפסא בעל "אוהב ישראל", סבל פעם מפצע מגלתי בגורנו שהסב לו יסורים רבים, וכל מאמציהם של הרופאים לפתח את המקרה ולרפאה, עלו בתהו. התניעצו הרופאים ביניהם, ולבסוף הציעו לרבי לנסע להבראה באזור הדר, שם האויר צלול ונקי, ואולי בקד תבוא לו ארוכה. נודע הדבר ליהודי כפרי בעל-אמצעים, שבבעלותו בית מרנח בעירת נפש בבלך זיטומיר, אזור בעל אויר צח ומבריא, והוא שש להציע לצדיק להתארח אצלו ככל אשר יחפץ. אתר הנפש היה במרחק לא גדול מהעירה ורוז'ין, בה התגורר הסבא קדישא רבי ישראל מרוז'ין, וכאשר נודע לו כי הרב מאפסא שוהה בסמיכות אליו, נסע לבקרו. התועדו הצדיקים זמורה, ובין הדברים שאל הרב מאפסא את-אורחו: **"במה אפשר לגמל טובה למארחי, שהכנים אותי בצליקונו ללא תמורה ודואג להבראתי?"** והצדיק מרוז'ין העלה הצעה מענינת: **"הבה נשב שנינו בחצר הבית המשקיפה על-פני אס-הדר, ובינינו נושיב את בעלי-הבית. וכיון שעוברים ושיבים רבים עוברים על-פני הבית, בודאי יהיה לו הדבר לכבוד גדול, והנאתו תהיה עצומה ורבה"**. ואמנם, אך שמע הכפרי התמים את-ההצעה, והוא התמלא שמחה כזו שאינה נתנת לתאור. בלם הביטו בקנאה כיצד הוא יושב בראש השלחן, והצדיקים הנודעים משני צדיו, והיה נכר כי הוא נהנה מכל-רגע. והנה פנה אליו הצדיק מרוז'ין ושאל: **"נו, כיצד אתה חש כיושב בראש השלחן עמנו?"** והלה שבקש לענות תשובה של גדולים, השיב בתמימות: **"אני חש כשושנה בין החוחים"**... אך שמע הרב מאפסא את התשובה, ושחך עז פרץ מגורו, שהלך וגדל עד שהפך לשעול כבד. ולפתע מרב שחוק ושעול נפתח הפצע המיסר שבגורנו, והמקרה בלה יצאה ותעל לו רפואה ותעלה.

היה היה

לא יחרץ-פלב לשנו

אחד מתלמידיו הגדולים של הבעל-שם-טוב, היה רבי ניסן הכהן פ"ץ, שהיה גאון נפלא בנגלה ונסתר עד שפנהו ר' ניסן חריף, והתגורר בעיירה הקטנה דוורט שבמחוז לודז'. בראיון ובראיון היה, ואביו רבי ישעיה פ"ץ מברוד, היה אחיו של הסמיכת חכמים, ומיחזסי פנהה עד אהרן הכהן.

צנוע היה רבי ניסן, וכדי שלא לעשות תורתו קרדס לחפר בו, היה נוסע פעמים בשנה לרוסיה עם סחורות שונות שהבקוש להן שם היה גדול, ובהיותו מסתפק במעט, היתה פרנסתו מצויה מפרד לכל ימות השנה. ומנהג פלאי היה לו לרבי ניסן, ולכל מסע נטל כמה חלות לסעדת שבת-קדש, בלי להבדיל בין נסיעה קצרה לארצה. במסעיו שנמשכו ימים רבים, היה יורד לעתים מרהמפרכה, כשספר תורני בידו בו הגה לכל הרף, וצועד בעקבות העגלות. היה זה ביום ששי אחד, כאשר רבי ניסן פוסע בוריות בדרבון בעקבות העגלות העמוסות שנשעו לפניו, ספר קבלה עמו בידו, והנרתק עם החלות תלוי על-כתפו כמנהגו. מסתבר, כי הפעם שקע יותר מהרגילו בלמוד, צעדיו האטו מבלי משים, ואילו העגלות המשיכו בדרךן מבלי להבחין כי נותר מאחור. הדרך הצרה התפתלה בין עצי היער, והעגלונים האיצו פסוסים להזדרז, כדי שיספיקו להגיע אל הכפר הסמוך עוד בטרם פניסת השבת, ורבי ניסן נותר בגפו במעמקי היער. כשהרים את-עיניו והבחין כי העגלונים נסעו מזה, נעשה שרוי במבוכה. לאחר שברך את-סביבתו, נסה לפסע בעקבות סמני העגלונים של העגלות, אולם הללו הלכו ונטשטשו בעקבות הרוחות שביער, ועד-מהרה הבין כי נותר בגפו ביער העבות.

פוסע רבי ניסן בצעדים הספניים, והנה הוא רואה מרחוק בקתה קטנה בלב היער. בהשמימה נסה להתקרב אל המבנה, והנה הוא רואה פלב גדול ומטיל אימה, עומד בפתח הדלת כשומר-הסף. לפליאתו, אץ אליו הכלב האימתני והחל ללחץ את-רגליו ככבש ציתן, והשמיע קולות צהלה באלו הוא מכיר משכבר הימים. נסה רבי ניסן להכנס פנימה, והנה לקראתו פלב עז-נפש נוסף, ואף הלה מתחבב בו בחבה ומראה לו פנים צוהלות. חש רבי ניסן כי מיהשמים שומרים את-צעדיו, ומהר לשלף מתרמילו את אחת החלות, והשליכה לבן-ליתו הכלב, והלה בלע אותה בבת-אחת. הזמן עבר במהירות, וכאשר נטו צללי-ערב והשבת החלה לפרס את-פניה, נשמעו לפתע קולות צעדים מתקרבים. רבי ניסן נחרד, וכאשר הביט בחשאי בדרך החלון, גלה כי בגפית שוודים מתקרבת אל הבית, שמסתבר כי בו הם מתגוררים. והנה זה פלא, הכלב שעמד בסמוך לשער, זה שהיה אמור להיות וידים, הפך לפתע לאויבם המר, ובמפתיע התנפל על השוודים עד שהצליח להכניע אחד מהם ולהניס את-חבריו. בינתיים נעמד רבי ניסן לתפלה, כאשר בסמוך לו עומד הכלב השני ומסוכך עליו כאם רחמניה. לאחר התפלה הנרגשת, שלף מתרמילו שתי חלות שלמות, קדש עליהן בהעדר יין, והעניק שוב לכלב נתיים גדולים מהן. בהגיע שעת השנה, נדהם רבי ניסן לאות כיצד הכלב גורר בשניו כלי מטה מהחדר הסמוך, אך הוא לא הצליח לעצם עין פליהלילה. הבקר אור, והגלונים נסו שוב את מזלם להכנס הביתה, בלי שהכלב החיצוני יחוש בהם, אלא שהכלב ששיהה בפנים הבית התפרץ עליהם בחמת-זעם, ושפע אותם כשפע הגדי, והנשארים הרה נסו. וכדי למנע מרבי ניסן צער ועגמות-נפש, גרר הכלב בשניו את החללים אשר הפיל, ואף לקק בשפתייו את דמם בלי להותיר פליסמן. גם בסעודת יום השבת ובסעודה השלישית, בצע רבי ניסן מחלותיו לכלב הנאמן, וכך עברה עליו השבת ביער הסבוך. גם את ליל מוצאי השבת עשה רבי ניסן בבקתה, ביון שלא רצה לצאת לדרך בחשך, ורק ביום ראשון בבקר פנה לצאת מהבית. אך לפליאתו, החל הכלב לדחוק בו אל פנים הבית, והוא פסע אחריו בסקרנות. והנה הוא מוצא עצמו בחדר הפנימי, בו היו מקנים אוצרות כסף וזהב מרכוש השוודים, והכלב החל לנבוח כמרמור לו לטל מהרכוש הגדול. רבי ניסן התלבט מעט, ולבסוף נטל שלשה צמידים-זהב יקר-ערך, ופנה לדרך. בצאתו הצטרף אליהם גם הכלב הראשון שזמרה-הסף, והשנים לווהו בדרך, עד שהובילוהו אל הדרך הסלולה, ושניהם נפלו פגרים מתים. בדרך, נסע רבי ניסן אל רבו הבעל-שם-טוב, אצלו היה מבקר בכל-נסיעה, ועם פניסתו קבלו רבו בשמחה: "נה, היתה לך שבת טובה..." וכשראה את שלשת הצמידים בידו אמר: "וכי רוצה אתה לקחת שכר על-המצוה?" נטל ממנו שני צמידים והותיר לו את השלישי למזכרת. "דע לך", אמר לו הבעל-שם-טוב, "כי שני הכלבים היו גלגול של שני אנשים שנזקקו לתקון נשמתם, ובזכות החלות שאכלו אצורך הגיעו אל תקונם השלם". בקימו, הפציר בו בעל-שם-טוב לשוב מיד לביתו בלי להתעכב אצלו בדרך. עם הגיעו לעיירת מגוריו, הבחין בהתקלות גדולה של בני היער, וכאשר הללו ראוהו פרוצו בזעקות שלישימה. התברר, כי כאשר התגלה דבר העדרו, הוטל החשד על העגלונים כי הם רצחוהו נפש, והמושל גזר את דינם לתליה. הגרדמים כבר עמדו הכן, ואולוא היה מתעכב מעט, היו כבר הללו תלויים ועומדים, ועתה כאשר בא הרוג בגליו היתה נפשם לשלל. "גדול חסדך הגדול מן-הראשון", אמר לו הבעל-שם-טוב, אליו שב מיד בסערות-נפש, "שכן בזכותך נצלו נשמותיהם של העגלונים, ועתה מברך אני אותך שזרעך יהיה מברך בתבל".

הספור הנפלא עבר מדור לדור, ואחד מצאצאיו של רבי ניסן, רבי מרדכי ניסן קרול, שהיה מורה-צדק בלודז', העלה אותו על-הכתב בספר אביו "תורת אהרן" שהוציא לאור עם חדושו, ושם הוא מוסר גם, כי "האצודה שלקח זקני, עוד היתה נמצאת בימינו אצל אחד מבני המשפחה..."

מאורות

רבי דוד נתן דיטש מקרשטשוב
ליום ההולא י"א בשבט תרל"ט

מאזני דור, ורבה של העירה קרשטשוב, צפונית לעיר המחוז סיגט שבמקדוש. קמיו ולילותיו הקדשו לתורה, אף שהיה איש חלי ובעל מכאוב, והיה בקי מפלג בנגלה ובנסתר. נשא ונתן בהלכה עם גאוני דורו, וכמה תשובות הלכתיות אליו משקעות בספרי תשובותיהם. תפלותיו ועבודתו בקדש היו במסירות, והחמיר על-עצמו בחזרות רבות בטהרת-הקדש. הסתופף בצל רבי ישראל מרז'ין ובנו רבי דוד משה מטשורטקוב. רבים נשעו מברכותיו והתקם בו והגוראמור ויקם לך. צדיק גזר והקביה סכים. אביו רבי יוסף יואל פהן תחלה בידו בטרנופול, ולאחר מכן התמנה לרבה של חודרוב, ונודע בספר תשובותיו "יד יוסף". חותנו היה רבי יצחק איזיק מסטרי, שהיה חתן הנגיד רבי צבי יוסף מרז'ין, אותו יחסו בטעות פתגנו של רבי מנחם-לביץ' ונסק ברינו של הרבי ר' אלימלך, אך כבר התברר כי הדבר אינו נכון, והיחס אל העצם אלימלך וצאצאיו שנדפס ביום בספרים רבים - בטעות יסודו. הותיר כתבים רבים, מהם לא נדפס אלא "נפש דוד" על-התורה עם אחת מדרשותיו, עליהן כתב המוציא לאור: "ודרש דברים נעימים ומתוקים יקרים מפנינים, ערבים לשומעיהם מנפת צופים, גם אבנים שחקו מים לקול מוסרי, נמס לב אכן ברוח שפתיו". לאחר פטירתו בשנת תרל"ט, בטרם הגיעו לגיל ששים, עלתה אלמנתו לארץ-ישראל, ובה נשא את בת-בנו של רבי שמואל הליר רבה שלי-צפת, והם הורו הוריו של רבי אברהם יצחק הכהן קאהן מ"תולדות אהרן".

יוסיף דעת

על הפסוק "יוסע מלאך האלקים" שבפרשה, מפרש הרמב"ן כי הכוונה למידת הדין, והוא מוסיף שכן "ראיתי במכילתא דר' שמעון בן יוחאי". כוונתו למדרש החלכה מבית-מדרשו של רשב"י על ספר שמות, אך הוא לא שרד בשלמותו ושחזור בדורות האחרונים מתוך כתביו, בעיקר מהמדרש הגדול שהתחבר בתיומן לפני כ-700 שנה בידי רבי דוד עדין, ונחשב כגולת הכותרת של יצירות יהדות תימן. בדברים דומים לכך שמלאך האלקים הכוונה למידת הדין, מופיעים גם בספר הוזהר על הפרשה, ועל-פי המסורת חוברו המכילתא והוזהר בתקופה שרשב"י הסתתר במערה מפני הרומאים. וכשם שהמכילתא של רשב"י לא היתה מצויה במשך הדורות, כך נעלה גם הוזהר, והתגלה רק בתחילת האלף החמישי בידי המקובל רבי משה די-ליאון מספרד. לפי שלשלת הקבלה, הרמב"ן הוא שמצא ושלוו לקטלונים, ואחר הלק לאראנון ונפל בידי די-ליאון. החיד"א מספר: "וכשמת רשב"י ורבי אלעזר וכל הדור ההוא, אבדה חכמת הקבלה, עד שהקרה ה' לפני מלך אחד ממלכי מורה, שציווה לחפור במקום אחד על עסקי מנון, ונמצא שם ארון אחד ובו ספר הוזהר, ושלה לחכמי אדום ולא ידעו ולא יבינו. שלח אחר היהודים, באו אצלו וראו הספר, ואמרו לו אדוננו המלך, זה הספר עשאו חכם אחד והוא עמוק ואין אנו מבנים אותו. אמר, וכי אין יהודי בעולם שמבין אותו? אמרו לו יש בטוליטולא (- טולידו), והמלך שלח הספרים עם גיבוריו לשם, ובשראותו החכמים שחוו בו שמחה גדולה ושלוו למלך מתנות רבות, ומשם נתפרסמה הקבלה בישראל". מסורת אחרת נכתבה בידי "החסד לאברהם" זקנו של החיד"א, כי "ספר הוזהר היה גנוז במידון במערה אחת, ומצאו ישמעאלי אחד ומכרו לרוכלים בגליל תעליון, ונפל קצת ניירות ממנו ביד חכם אחד שבא מן המערב, והלק וחיפש וקובץ כל הניירות מכל הרוכלים, גם חיפש באשפות ומצא כי היו רוכלים מוכרים בהם תבלין". אך רק חלק קטן הגיע לידינו, כפי שכתב החיד"א, אשר "שמע בשם מניין אמת, שבשנת ש"פ כשבוו הספרים עיר הדי-ליבנינה, לקחו מהאקדמיים" (האקדמיים) כמה אלפים ספרים, וביניהם מודש על קלי, ובכלל ספר הוזהר על כל עשרים וארבע (תנ"ך) משא סבל ושולחו הספרים לחשמינים ודוכסים". אולם היו שטענו כי בפלו הוזהר שניונים והוספות מאחרות, בהם הנודע ביהודה' ותלמידו רבי אלעזר פלעקס, וביחוד היעב"ץ בספר "מפתח ספרים" שייחסו לזמן הגאונים, אולם החיד"א כתב שהיעב"ץ כתב כך, כדי לעקור את טענתם האיוולת של השבתאים שנענו ככזב ושרק על דברי הוזהר לעשיית מעשיהם הנלווים.

נשפת ברוחך בסמו ים

פניני אור החיים

מדברי האור החיים הקדוש על הפרשה

מהצטעק אלי (יד טו) - קשה, ולמול מי יצחק אם לא לה' אלוקיו? ובפרט בעת צרה דכתיב קראתי מִצָּרָה לִי, מִרְהוּמָצָר קראתי יי. ואם לצד שהרבה להתפלל, הלא כל עוד שלא נענה מהעונה בצד לו, לא ידך מתפלה. עוד רואני כי מתקבלה תפלתו, ואמר לו ה' הִרָם אֶת־מִטָּה וְגו', אִם־כֵּן קִבְּלֹנָה זֶה שִׁאֲמַר מִהֲצִטְעַק אֵלַי - לָמָּה? עוד קשה ואמרו וְהִם אֵלֵינוּ־יִשְׂרָאֵל וְיִשְׁעוּ, לְהִיבֹן יִסְעוּ? אִם רֹדֵף מֵאַחֲרֵי וְהִם לִפְנֵיהֶם? וְאִם הִכְנִיחַ אַחֵר שִׁיבְעָה הֵימָּה, אִם־כֵּן הָיָה לוֹ לֹאֵר הִרָם אֶת־מִטָּה וְגו', וְאַחֲרֵי־כֵן יֵאמַר דְּבַר אֵלֵינוּ־יִשְׂרָאֵל וְגו'.

אכן יתבאר הענין על־פי מִאֲמָרָם עַל־י, שִׁיִּשְׂרָאֵל הָיוּ נִתְּנִין בְּדִין מִה אֵלֹה אֵף אֵלֹה, וְדָבָר יָדוּעַ הוּא בִּי בַח הֶרְחִמָם הוּא מַעֲשִׂים טוֹבִים אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה הָאֵדָם לְמִטָּה יוֹסִיפוּ בַח בְּמִדַּת הֶרְחִמָם, וְלִהְיוֹת, בְּרִמְקוֹ, מַעֲשִׂיטוֹ הַבַּח, וְהוּא אִמְרוּ צוּר יִלְדֹד תִּשִּׁי. וְהִנֵּה לְצַד שְׂרָאָה אֵל עֲלִיּוֹן בִּי יִשְׂרָאֵל קִטְרָגָה עֲלֵיהֶם מִדַּת הַדִּין, וְהֵן אֲמַת בִּי חֲפֵץ ה' לְצַדֵּק יִשְׂרָאֵל אָבֵל אֵין בַּח בְּרַחֲמִים לְצַד מַעֲשִׂיָּם בְּנוֹקֵר, אֲשֶׁר עֲלִיבֹן אֲמַר לְמִשְׁה תִּשְׁכַּח נִצַּחַת מִהֲצִטְעַק אֵלַי, פְּרוּשׁ בִּי אֵין הַדְּבַר תִּלְיֹן בְּיָדִי הֵמָּה שֶׁאֵין חֲפֵץ עֲשׂוֹת נֶס, כִּיּוֹן שֶׁהֵם אֵינֶם רְאוּיִם, מִדַּת הַדִּין מוֹנֵעַת וְאֵין בַּח בְּרַחֲמִים בְּגִיד מִדַּת הַדִּין הַמוֹנֵעַת. וְאֲמַר אֵלֹי דְּבַר אֵלֵינוּ־יִשְׂרָאֵל, פְּרוּשׁ זֹאת הַעֲשֶׂה הַעֲוֹנָה לְהַגְבִּיר צַד הַחֶסֶד וְהַרְחִמָם, דְּבַר־אֵלֵינוּ יִשְׂרָאֵל וְיִתְעַצְמוּ בְּאִמְנוֹה בְּכָל לֵבָם, וְיִסְעוּ אֵל הֵימָּה קֹדֶם שִׁיחֲלֶק, עַל סִמּוֹן הַבְּחֻחוֹן בִּי אֵין אֲעֻשָׂה לָהֶם נֶס, וּבְאִמְצָעוֹת זֶה תִּתְגַּבֵּר הֶרְחִמָם. וְאַתָּה הִרָם אֶת־מִטָּה, פְּרוּשׁ בְּאִמְצָעוֹת מַעֲשֶׂה חֲטוֹב, נַעֲשֶׂה לָהֶם הֵמָּה וְיִבְקַע הֵימָּה, בִּי גִדּוֹל הַבְּחֻחוֹן וְהָאִמְנוֹה הַלֵּז לְהַקְרִיעַם לְטוֹבָה. וְתִמְצָא שֶׁכֵּן הָיָה וְצִדִּיק הָרִאשׁוֹן הוּא נִחְשׂוֹן בְּרַעֲמִינִיב וְנִכְנָס עַד גִּזְיוֹנוֹ וְלֹא נִבְקַע הֵימָּה, עַד שֶׁאֲמַר בִּי בְּא מִים עַד־נַפְשִׁי, כְּמִאֲמָרָם וְלֹא. וְכֹה נִתְּשִׁבוּ הַתּוֹבִים עֲלֵיבֹנוּ, וְנִרְאָה לִי לֹאֵר, בִּי רָשָׁם ה' לֹאֵר לָהֶם טַעַם תִּתְגַּבֵּר הַדִּין עֲלֵיהֶם, לְצַד שֶׁהֵם הַמַּעֲשִׂיט בְּלִבָּם הָאִמְנוֹה וְאִמְרוּ הִלָּא טוֹב לֵנוּ עַבְד אֶת־מִצְרַיִם, לָהּ צוּרָה לַעֲשׂוֹת בְּגִיד עוֹן זֶה הַצְדִּיקָה הָאִמְנוֹה בְּכָל־חֲתָקָה. גַּם בְּזֶה רִמְזָם לְדַעַת הַסּוֹכֵב תִּתְגַּבֵּר הַדִּין מִחֲדָשׁ:

דברי הימים

ביום שישי י' בשבט תע"א, ערב שבת־קודש בשלח בשעות אחר הצהריים, נודע בתימן על פטירת רבי שלום שבזי, התעורר חשש לטפל בקבורתו שמת תתחלל השבת, אולם אחד מתלמידיו המובהקים הצליח לשכנע את הציבור כי זכות הצדיק בוודאי תעמוד לו שיספיקו לקבור אותו עוד לפני נכונות השבת, והודיע להם להפתעתם כי הוא כבר הכין מראש את כריית הקבר והתכריכים וכל צורכי הקבורה. מיהרו כולם ללוותו לקבורה, וכשחזרו ראו השמש עדיין בראש האילנות בדרך נס, ואף הספיקו לטבול לכבוד שבת ולחייבנס לבית־הכנסת בשעה הרגילה. ומסורת בידי יהודי תימן, כי ביום פטירת הרשב"ש - רבי שלום שבזי, נולד הרשב"ש - רבי שלום שרעבי, והתקיים הפסוק 'ורחם השמש ובא השמש'.

שבת־קודש פרשת בשלח, היתה השבת הראשונה של רבי אהרן מבעלזא בארץ־הקודש, לאחר שזכה להינצל מגיא ההריגה שבאירופה יחד עם אחיו רבי מרדכי מבילגורייא, אחר שמשפחתו ורובבות חסידיו עלו על המוקד, ה"י. את השבת עשו בעיר חיפה, ובדבריו הזכיר הרבי את דברי חז"ל על הפסוק 'אז ישר' שהכוונה לתחיית המתים, ואמר: 'הרי על הפסוק 'וְיִמְשְׁמוּ עָלָיו בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל' אמרו חז"ל שעלו אחד מחמישה, ובוודאי הצטערו כולם על מיתת קרוביהם, ואיך יכלו אפוא לומר שירה? אלא מכאן לתחיית המתים, כי מי שמאמין באמונה שלימה בהשראת הנפש יכול להתחזק בכל המצבים'. ונאים הדברים למי שאמרם, שכן הרבי היה סמל ודוגמה של אמונה צרופה, עד שהתבטא ואמר כי מעולם לא ידע מהו צער, וכאשר בירכו פעם אחד מזקני חסידיו 'יעזר ה' שהרבי יא יסבול יותר מ"יסורים", ביקש ממנו לחזור בו, מפני שאף פעם לא היו לו ייסורים וכל מעשי ה' לטובה, ולא הרפה ממנו עד שחזר בו.

נער בן ארבע עשרה שנה בלבד, היה רבי שלום אליעזר הלברשטם מרצפרט, בשאביו ה"דברי חיים" מצנו הסתלק לבית־עולמו, אולם כבר אז התנבא עליו אביו שעתיד הוא להנהיג את עדתו בהנהגה, והיה תמיד מבקש ממנו לקרב את בני הנהגה שהגיעו לצנו, "כי אתה עתיד להיות רבי של הנהגה", אמרה שהונה רק לאחר שנים רבות, באשר הגר לעיר רצפרט שבמחוז סטמ, בצפון־מזרח הנהגה, ועל־שמה נקרא לדורות. רגיל היה הנער הצעיר, שהיה נוטל תמיד מ"ב החלות שעמדו על שלחן אביו, והיה מוכר אותן לאחר מכן לחסידים אמידים שבאו מרחוק לשבות את שבתם בצנו. פעם הגיעו לשם כמה אורחים מתקדמים ומגלח־יִזְקוֹן, וְהַדְּבַר חֲיִים" אמר בחיוד: "הביטו וראו כיצד האונגרישער רבי מחלק שירים" ... ופעם אמר האב לבנו זה: "עליך לקרב את בני הנהגה, ובאשר הם מבקשים מקוד לקבל י"ב חלות, תן להם, כי אתה עוד תודסק להם ולטובתם" ...

בשבת־קודש פרשת וארא שנת תש"ב, הגיע לרצפרט יהודי בשם ר' חיים פריד, כדי לשבות בצלו של רבי שלום אליעזר. בשבת בבקר לאחר התפלה, הזמינו הרבי להקב עמו קדושא רבא בביתו, והחל לספר בפניו מעשים נפלאים מאביו הקדוש, ובין השאר ספר את המעשה הנפלא דלחלן, אותו ספר האורח לימים, לאחר שנצל בדרך נס מהשוואה והתגורר בארצות־הברית. "נוהג הייתי לטל מ"ב החלות אשר לאב"י, החל הרבי בספורו המענין, 'ועושה אתן עסקים טובים' ... שכן הייתי מוכר אותן לחסידים אמידים ובעל־יִזְכָּל, והללו היו מוכנים לשלם עליהן הון רב כסגולה לשמירה. היה זה בשנה האחרונה לחיי אבי הרבי, בהיותי אז נער עול־יָמִים בְּכֹן שֹׁלֵשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה שָׁזָה עִמָּה נִכְנָס לְעוֹל הַמַּצּוֹת, לְשַׁבְת־קֹדֶשׁ הַגִּיעַ אֵז לְצִנּוֹ חֲסִיד אֶחָד בָּשֵׁם רַבִּי פִּינְחָס, שֶׁהִתְגַּדֵּר בְּעִיר סַמְסוֹר שְׁלִד אֵיחֵל בְּהִנְגְרִיה. הִלָּה הָיָה תִלְמִיד־חָכֵם מִפְּלֵן וְחֲסִיד נִלְהָב שֶׁל אָבִי, וְהוּא שֵׁשׁ כְּמוֹנָן לְרִכֵּשׁ מִיָּד אֶת אֶחָת מִי"ב הַחֲלוֹת שֶׁהָיוּ עַל שִׁלְחָן אָבִי, וְשִׁמְרוּ עֲלֶיהָ הֵיטֵב כְּעַל בִּבְת־עֵינוּ".

השבת עברה עליו בנעימים, ומיד במוצאי שבת נחפו רבי פינחס לצאת לדרך, שכן אצו לו הדרך לשוב לביתו. היה זה בשלח ימי החורף, באשר השלגים הגדולים שנאספו בימי החורף הולכים ומתמוססים לאטם, ומים רבים נוזלים מראשי ההרים ומתקבצים לנהרות שוצפים. הדרך המובילה מהעיר צנו שבגליציה אל ערי הנהגה, עברה דרך הרי הקרפטים הגבוהים, ומהם ירדו אז כמיות עצומות של מים שהצטברו לנהרות עמוקים, והדרך נחסקה במעט כליל. ואם בימי הקיץ היו הנהרות יבשים כמעט לחלוטין, אז שהיו בהם מים מעטים וישיבי האזור היו כבר מגסים מתי אפטר לחצות את הנהרות בבטחה בלי חשש לשטפון, הרי שבסוף החורף היה הדרך מסכן מאד, ורבים שלא הכירו את האשד החזק במקום, קפחו את נפשם במים הזדונים. עמד רבי פינחס וראה בעיניו פלות כיצד המים הולכים וגוברים, בעוד השעה דחוקה לו והוא נחפו לדרך. לפתע פתח את אמתחתו, שלף את החלה אשר רכש ממנו, זו שעמדה על שלחן אביו, והטילה אל זרם המים שלפניו. ומתוך אמונה תמימה בכחו של אבי הצדיק ובזכותו שבדאי תגן עליו ותעמד לימינו, קפץ אל הנהר והחל לחצותו. והנה התרחש עמו הנס, ובאותה שעה היו המים רדודים מעט, ורבי פינחס הצליח בדרך נס להגיע בבטחה אל עברו השני של הנהר, ולהמשיך בדרך אל עבר מחוז חפצו.

"באותם ימים התגורר בעירנו איש נכרי אחד, שהיה רופא ממנה ובעל־נִסְיוֹן, ורבים היו מגיעים אליו ומבקשים ממנו עצה וזכור למחלתם. אך בגדל ידיעותיו של הלה ברפואה ונסיגונו הרב, היה גם גדל שנאתו העזה ליהודים, ועינו היתה צרה בהם תמיד לבקש רעתם. מובן מאליי כי יהודי העיר לא ששו לפקד את־ביתו, שכן שנאתו אליהם היתה מפעפעת ומבצבצת כלפי חוץ והוא היה מתעמר ומתקלס בהם, אלא שבריה אחרת לא היתה עמו, ובעל־פִּרְחָם נאלצו לבקש את סיועו ברפואם. הגיעו הדברים לידי כך, שגם יהודים שהתגוררו במרחק גדול מהעיר צנו, היו נוהרים אל הרופא הלו, כשהם סמוכים ובטוחים בזכות הצדיק השוכן בעיר, שהרופא ימצא להם ארוכה ותעלה למכאוביהם. לא פעם, באשר בשל כח הסכל והרופא הגדיש את־הסאָה בשנאתו העזה כלפי מטפליו היהודים, היו הללו מתנים צערם בפני הרבי ושופכים בפניו את־לֵבָם, כשהם מספרים לו את מעללי הרעים של הרופא הרשע. פעם אף התבטא אבי ואמר כי הרופא 'חזיב לקחת משהו, או שיקח כסף ויפסיק לשנא אותנו, או שיקח מיתה משנה' ... וגבואתו זו התקיימה באמת להפליא".

"כמתצית השעה לאחר שרבי פינחס מידענו חצה את המים הסוערים, הגיע הרופא הלו אל המקום. גם הוא נחפו להמשיך בדרך, ותהה לדעת אם השעה כשרה לעבר את הנהר, או שמא המים עמוקים מדי והסכנה גדולה. 'זה עתה עבר כאן איזה רב יהודי', אמרו לו הנכריים שעמדו על גדת הנהר, 'והוא הצליח להגיע אל העבר השני ללא שום פגע'. אך שמע זאת הרופא, והוא מהר מיד לקפץ אליהם, כשהוא סמוך ובטוח בִּי אֵין שוֹם סִכְנָה בְּדָבָר וְהֵמָּה רְדוּדִים וּמַעֲשִׂיטִים. אולם לביש מזל נקלע הרופא הנבל אל שבלת־המים, והוא נשטף במהירות במורד הנהר הגועש, כשהוא מוצא את־מזוֹתוֹ בִּין גְּלִי הֵימָּה, וגופתו המתה נפלטת החוצה לאחר ימים מספר. כשנודע בצבור סופו המר של ברי־הצלע, שדרה שמחה גדולה בצנו, ובלם שמחו והודו לה' על שנפטרו מענישו שלחנה. 'לא היתה בידי הנהר אלא לנצחו עם מים', אמר אז אבי בשמחה, והתקיים בו הפסוק 'נשפת ברוחך בסמו ים צללו פעופרת במים אדירים'. 'כן יאבדו כל־אִיְבֹדֵי ה' וְאֵהָבִיו בְּצִאת הַשֶּׁמֶשׁ בְּגִבְרָתוֹ". ♦

משבח

מטעם

צללו בעופרת במים אדירים (טו, י)

כתב הפרי מגדים, שיש להפסיק מעט בין מים לבין אדירים, מפני שאדירים הפונה למצרים, וראיה לכן מטעמי המקרא שמתח במים יש טעם טפחא המפסיק, והביא ראיה לכן מדברי הגמרא במנחות כתב, שהראיה שהמצרים נקראים אדירים אינו מפסיק זה, אלא מהנאמר ביהוקאל 'בנות גוים אדרם', ואלי אדירים שבשירה הפונה למים שהם אדירים, וכן פרשו אברעזרא ורשב"ם. ויש שהביאו ראיה מהפסוק בנחמיה 'אתירדפיהם השלכת במצולת כמוראבן במים עזים', שתבת עזים באה במקום אדירים, והפונה למים שהם אדירים ועזים, וכן בתהלים 'מקלות מים רבים אדירים', ואף רש"י מפרש בשירת דבורה בפסוק 'מים שאל חלב נתנה בספל אדירים הקריבה חמאה' - בספל ששוותין בו מים, שהמים נקראו אדירים שנאמר במים אדירים, ומבאן שרש"י מפרש שתבת אדירים מתארת את'המים, אלא שהרד"ק מפרש שם בספל גדול ששוותין בו גדולים ואדירים, ומתבארת תבת אדירים לדעתו אל השותים ולא על המים, וסמך להסבר שאדירים הפונה למים, אפשר למצא בדברי רבי עקיבא במסכת בבא קמא, צללת במים אדירים והעלית חרם בידך, הרי שהמים הם האדירים. (דלית הכרם)

מדגש

בקרית ים סוף נאמר "לא נשאר בהם עדיאחד", וזהו אקרו ולא עד בכלל, כי פרעה נותר ונעשה סוף נגור, וכן בדעת זקנים "אכל אחד נשאר והוא פרעה". וראיה לכן מהנאמר בשפטים, "לא נשאר עדיאחד", והרי סיסרא נותר בחיים ונס הרגלו, ומבאן שער הפונה ולא עד בכלל, אולם אברעזרא כתב "עדיאחד, אפילו אחד לא נמלט". על מנת דבר "והנה לארמא ממקנה ישראל עדיאחד", כתב המלבי"ם, שבהמה אחת אמנם מתה, של המקלל בן האשה הישראלית והוא בן איש מצרי, פיון שעל"פ הדיון היה מצרי כאביו, ופרעה חשב שהוא מישוראל, וכשראה שבהמתו מתה הקשה את'כלבו. בעל הרוקח נותן מתחלה "ויכסיומים צריהם אחד מהם לא נותר", שמשמע מכך שלא נותר אפילו אחד, והביא את הדעה האחת במדרש, שגם פרעה טבע באחרונה, וכן סיסרא הרי סופו שנחרג.

ממלח

אדם אחד נסע פעם אל הים בימות הקיץ, כדי לחלץ עצמותיו בגלי הים ולהתחזק מהתורה המתקשת בהו. לאחר שהיה ארבה בשמש הקופחת, צמא למים, ופנה לחפש מקור מים חיים. לאבקות לא מצא אלא אדם אחד שהעמיד דובן על שפת הים, ומכר בקבוקי שתיה צוננים המשיבים את'הנפש, ונדחה לשמע כי הלה דורש עליהם פי חמשה ממחירים הרגיל. נאנח האיש ואמר לסוכביו: "מסתבר, כי הלה פוסק להלכה בדעת רבי יוסי הגלילי, שאמר 'מצרים לקו עשר מכות, ועליתם לקו חמשים מכות', ולכן הוא נוטל על הים מחיר כזה, פי חמשה מאשר בשוק..."

כך היה רבי משה מפשוורסק דורש את'הפסוק 'קח צנצנת אחת ותן'שמה מלא'העמר מן והנח אתו לפני ה' למשמרת לדורתכם', למה השאירו צנצנת מן לזכרון? להודיע שבטעניו פרנסה, לא מועילה לאדם השתדלות ותר, שהרי פון לא העדיף המשתדל על'חברו, ו'מזדו בעמר ולא העדיף המרבה והממעיט לא החסיר, איש לפי'אכלו לקטו. ולכן נוהגים להניח פרוגי לחם בשבת'שירה לעופות, להוכיח שאף הצפרים שאינן חורשות וזורעות, פרנסתן מצויה מיד'ה'.

לאחר עלות ה'ישחמ ישראל על כס ההנהגה, פנה אליו אברך אחד והתאונן על חסרון פרנסתו, ומר צער הודיע כי "לא אזוז מקאן, עד שהרבי יבטיח לי פרנסה בכבוד". תהה הרבי: "על סמך איהו חשבוני יכול אני להבטיח לך?" והלה השיב: "על מה? על סמך הפסוק 'יצון יראיו יעשה'". והרבי אמר: "הרי אנו מפרשים כן את הפסוק, הרצון שלנו הוא להפיד ולהיות מיראיו של הקב"ה", אך הוסיף מיד: "פיון שהשתל בפני משימה קשה, המתן עד שאפטר את הצבור מלפני". הלה המתין באמונת'אמן עד שהרבי פטר את כל הנאספים לשלום, ולא זו משם עד שקבל הבטחה כי יזכה לפרנסה ברוח. ואמנם, כל ימיו היה איש מצליח ולא ידע מחסור מימיו.

אחד מתושבי לונדון סבל מעני ודלות, עד שפשל כח הסבל והתחיל לנסע לאמריקה. אל 'ארץ הזהב'. הוא רכש פרטים באניה המפרסקת טיטניק, בהפלגתה הראשונה מלונדון לאמריקה, ונכנס להפרד מרבי ושראל משוורסקוב. "מדוע אתה נוסע לאמריקה?" תהה הרבי, והלה ספר על תקנותו להתפרנס בכבוד באמריקה. "נו, מסר נא דרישת'שלום לאמריקאנער גאט" - לאלה שבאמריקה, אמר הרבי. הלה נדהם, והרבי המשיך: "האם אין הקב"ה מצוי כאן כדי לסייע לך, שאמרה צריך לנסע לאמריקה הרחוקה?" פיון שהלה היה חסיד נאמן, קרע את פרטים הנסיסה ונותר בלונדון מתוך בטחון בה', וזכה להנצל מטביעה בטיטניק הנודעת, ששקעה במצולות'ים.

בישיבת וולוז'ין הנודעת למדו שני חברים, ויחד סבלו מהמחסור והדחק שהיו בישיבות בימים ההם. נפשו של האחד נקעה מהרעב התמיד, וככל שהמחסור גבר כך התמעט חשקו בתורה. יום אחד, החלו ללמד את מסכת בבא מציעא, וכאשר הגיעו לדברי הגמרא 'לימא מתניתין דלא בסומכוס', פקעה סבלנותו של התלמיד, ואמר בקרייתו: "מה אכפת לי אם המשנה בסומכוס או לא? איזו תכלית תהיה לי אם אמשיך לשבת כאן, במקום לתור אחר פרנסה מכבדת"? חברו נבהל לשמע הדברים, והחל לדבר על'כלבו על השיבות למוד התורה, עד שהלה נרגע מעט והמשיך לקרא את שורות הגמרא. בהגיע השנים לסיום הסגיה, פנו לקרא את דברי התוספות, והנה נתקלו בקשיית בעלי'התוספות שרק הרישא של המשנה היא בסומכוס ולא הסיפא, ושוב קרא התלמיד הנרגן בחסר סבלנות: "עזב אותי עם 'הסומכוס הזה', מה אכפת לי עם הרישא כמוהו או הסיפא? וכי מה יקרה אם המשנה לא תהיה כדבריו"? סגר בבת'אחת את הגמרא ועזב את הישיבה. עברו ימים מעטים, והבחוור גיס לצבא הרוסי בעל'פרחו, ועברו עליו קושר שנים בהיותו נע ונד, עד שהצליח להקים את'ביתו. לעמיתו, נותר חברו בישיבה ולמד בהתמדה, עד שנעשה עליו גדול ורבים חפצו לקחתו כחתן לבתם. יום אחד, הגיע אל הישיבה הנגיד הנודע ר' קלונימוס זאב ויסוצקי, מוסד חברת תה הנודעת 'ויסוצקי' שבנה מלך התה של רוסיה, והלה בחר בו כחתן לבתו בהמלצת ראש הישיבה. לאחר נשואיו, שקד האברך על'תלמודו במנוחה, כאשר כל מחסורו על חותנו הנגיד, ועשה חיל בלמודו. יום אחד נקלע חברו לשבער אל מפעל התה, כשהוא מבקש להתקבל שם לכל מלאכה, אפילו הבזויה ביותר. רק כדי שיוכל להתפרנס מעט לאחר תלאותיו הרבות והגיעו לפת'לחם. והנה הוא נתקל בחברו היושב בכסא מלכים, ולומד במנוחת'הידעת ובהרבה מפלאה, ובכי תמורים פרץ מגרונו. "דואה אני", אמר לחברו בכאב רב ובקנאה בלתי מסתרת, "כי באמת יש נפקאמנה גדולה אם המשנה בסומכוס או לא..."

אחד מתלמידיו של רבי אליהו לופין בכפר חסידים, שהיה כבר בחור מבגד בשנים, בא פעם אליו ובקש רשות לתור אחר מקצוע מכבד לפרנסה. "הרי כבר הגעתי זה מזמן לפרקי, וניזון אפוא אקח את האמצעים לנשואי? אצא אפוא מן הישיבה לחפש לעצמי אמונת כלשהי, וקד אוכל לפרנס בכבוד את'משפחתי". החל רבי אליהו לגלגל עמו שיחה: "טוען אתה שעליך ללמד אמונת מפני שהגעית לפרקה, ומי אומר בכלל שתמצא שדוד מתאים?" התפלא הבחור וטען: "הרי חזיל למדונו שארבעים יום קדם יצירת הולך כבר מזוגים לאדם את זוגו!!" ורבי אליהו ממשיך: "בסדר, ומי אומר שיהיה לך ילדים? נבהל הבחור ושאלי: "מדוע תרב מקלנני? השם יתברך יעזר ויהי לי בנים ובעות". והמשגיח ממשיך: "ומי מבטיח לך שתמצא עבודה המתאימה לך?" והבחור בשלו: "הקב"ה יעזר ואמצא פרנסה טובה". סכם רבי אליהו ואמר: "ישמעו אנזיך את אשר פיר דובר. כששאלתי אותך מנין לך שתמצא את זוגך, טענת שהקב"ה יעזר לך. כששאלתי לגבי ילדים, טענת שהקב"ה יזכה אותך בבנים. וכששאלתי לגבי מלאכה מתאימה, שוב סמכת על הקב"ה."

הספר שהפך לנכס שברזל בכל בית יהודי
בנכר רביעי חדש, מהודר ומאיר עינים

ספר דרוש בסיפורי מיתוסים ועבודות מדרשיות הדרות פנים ופרפראות חידושים ודוקוקים מסודרים לפי פרשיות השבוע ומועדי ישראל.

אשר יעניקו לכם את האפשרות להפוך את שולחן השבת המשפחתי לחוויה מרתקת ומלאה שוב.

להשיג בחנויות הספרים

כל שבת מחדש מתוק מדבש

חדש למועד
ספר שבת מתוק מדבש
חצי כרך
500 עמודים

בפרשת הקו נאמר 'על אשר ילקטו יום יום', בפרשת המקור'לים 'ארבעים יום, יום לשנה', ובישיעה 'אזתי יום יום ידרשו'. כי הקב"ה הביא את הקו בכל'יו, כדי שיכינו לבם לאביהם שבשמים. דהינו למה ילקטו יום'יום, ולא יום יום לשנה? כדי שאזתי יום'יום ידרשו... (דרוש שמואל)

{ אז נדברו }

פרשת בשלח תשע"ח | גליון מספר: 367 | לסדר: "זה קלי ואנוהו"

להצטרפות לרשימת

התפוצה במייל,

להערות והארות:

a8447168@gmail.com

יש הרבה מצוות... השאלה מה...??? חכם לב יודע מה לקחת!!

כשעם ישראל יצאו ממצרים... הם היו עסוקים בכסף וזהב וברכוש גדול שהם הוציאו איתם... אבל משה??? איפה משה היה בכל הסיפור הזה??? אומרת הגמ' בסוטה (יג).

"ת"ר: כל וראה כמה חביבות מצוות על משה רבינו, שכל ישראל כולו נתעסקו בכיזה והוא נתעסק במצוות, שנא' **חכם לב יקח מצוות**" כתוב כאן שחז"ל משבחים את משה על זה שכשכולם היו עסוקים בכסף וזהב... הרי הוא היה עסוק בכבודו של יוסף... **ודברים אלו טעונים הבנה**: הרי כעת זו המצוה שהיתה מוטלת על ישראל... הרי הקב"ה בכבודו ובעצמו ביקש ממשה רבינו דבר נא!!! באזני העם וישאלו ממצרים כלי כסף וכלי זהב... ומשה ביקש... ובהתחלה עם ישראל די סירבו... (אמרו לו הלוואי ונצא בעצמנו...) ובסופו של דבר הם כן השתכנעו... והתחילו לשאול כלי כסף לשם שמים כי כך רצון ה'... אז למה זה עדיין נקרא שמשה רבינו כביכול "חכם לב" יותר מעם ישראל??? הרי הם עשו רצון ה' לא פחות ממנו... **תאר לעצמך** שעם ישראל היו מוותרים על הרכוש של מצרים... ובמקום זה כולם היו מתעסקים עם ארונם של יוסף... אז משה רבינו היה צריך ללכת ולשאול ממצרים כלי כסף כדי שלא יאמר אותו צדיק... אז למה אחרי שהם כבר עושים מה שצריך... למה עדיין זה נקרא שמשה רבינו הוא פה החכם לב שלוקח מצוות יותר מהם???

התשובה היא כך:

יש **כל מיני** מצוות!!!! יש **הרבה** מצוות... רצה הקב"ה לזכות את ישראל לפיכך **הירבה!!! הירבה** להם תורה ומצוות... יש מבחר מאוד גדול של מצוות... **רק מה??? החכמה הגדולה** היא לדעת איזה מצוות צריך **כעת** לאמץ **יותר** ואיזה **פחות**... הרי אני לא יכול לאמץ את כל המצוות בבת אחת... אין לי עשרים ידיים... ממילא אני חייב לבא חשבון ולסנן ולהחליט איזו מצוה אני מאמץ כעת... ואילו על איזו מצוה אני נאלץ כעת לוותר... **וכאן מתחילה החכמה לב!!!** חכם לב יודע להחליט בכל מקרה לגופו איזה מצוות חשוב כעת לאמץ יותר... ואיזה פחות... **זה בדיוק מה שקרה כאן**... הרי מה קרה כאן??? בראשית הדרך משה רבינו התחנך לפני עם ישראל... אבא... שאלו ממצרים כלי כסף וכלי זהב... ומבואר בגמ' (ברכות ח:) שעם ישראל לא נענו לבקשה הזו... הם לא חיפשו כסף וזהב... הם רצו רק לצאת וזהו... אם ככה... אין ברירה... משה רבינו נכנס לביהמ"ד של שבט לוי... דפק על הבימה... רבותי... אני לא רוצה לעשות ביטול תורה... אבל אין לי ברירה... יש פה מצוה שמשום מה אינה נעשית ע"י אחרים... יש פה מצוה ש"שאלו ממצרים כלי כסף וכלי זהב ושמלות"... **אנא מכם**... תסגרו את הגמרות ותתחילו לאסוף כלי כסף וכלי זהב...

אני מתאר לעצמי: שהיה לוי אחד שמסתמא טען למשה... רגע... אבל אני חונכתי שכסף וזהב זה מותרות וקדש עצמן במותר לך... וחז"ל אומרים שצריך להסתפק במועט וכו' וכו'... והוא ציטט למשה רבינו את כל מה שהוא יודע בנושא הזה... **נו... ומה משה ענה לזו? אתה צודק!!!** כל המאמרי חז"ל האלו... הכל נכון... **אבל לא פה!!!** כי כעת... אנו עומדים מול ציווי לשאול ממצרים כלי כסף וכלי זהב... והיות ואף אחד לא עושה את זה... אז אדרבה... כאן צריך לגייס את כל היצר של תאוות הממון... בשביל לקיים רצון ה'... טוב... שבט לוי התחילו לאסוף כלי כסף וזהב... ואז... לאט לאט עם ישראל נסחפו אחריהם... וגם הם התחילו לשאול כלי כסף וזהב... ולאט לאט... הם נכנסו לעניין... אבל ממזה נכנסו... נדבקה בהם תאוות הממון... ויש לו מנה רוצה מאתיים... ושוק הזהב והכסף התחיל להיות שוקק חיים... וכולם אוספים עם כל המרץ... בקיצור: התאוות ממון עשתה את תפקידה מעל ומעבר... **ככה??? העסק בשליטה? כולם כבר אוספים עם כל תאוות הממון שבזה???** כבר אפשר להיות רגועים שלא יאמר אותו זקן "ועבדום ועינו אותם" קיים בהם... ואח"כ יצאו ברכוש גדול לא קיים בהם???

פתאום משה רבינו משנה מגינה!!! פתאום משה רבינו מתחיל לדבר כמו אותו לוי הנ"ל... רבותי... תדעו לכם... "כסף וזהב הרביתי להם וזהב עשו לבעל... כסף וזהב זה לא טוב... קדש עצמן במותר לך... הרבה יותר חשוב ארונם של יוסף... **אה... מה קרה פתאום - משה רבינו???** למה פתאום שינית מגינה??? הרי לפני שבועיים כשמישהו אמר את אותם משפטים בדיוק אתה השתקת אותו בניזיפה... אמרת לו שכעת זה לא נכון... ופתאום זה כן נהיה נכון... **מה התשובה???** כן!!! זה בדיוק הפשט של הפסוק "חכם לב יקח מצוות"!!! חכם לב זה אחד שיוודע איזו מצוה היא חובת השעה וצריך לאמץ אותה... ואיזו מצוה כבר רוויה... והיצר הרע והמידות רעות השתלטו עליה עד הסוף... ואז מומלץ כבר לחפש מצוות אחרות... כשיש ציווי לאסוף כסף... ומשום מה אף אחד לא מתעורר לכך... כאן צריך לאמץ את המצוה השכוחה הזו... ולעודד אותה עם כל העוצמה... אבל ברגע שהיצר הרע נכנס בה עם כל הרמ"ח והשס"ה... כאן כבר אפשר להירתע... ולחפש מצוות אחרות... ולסמוך על היצר הרע שיעשה את עבודתו יותר טוב מכולנו.

איפה היסוד הזה פוגש אותנו ביום יום??? פרטים נוספים בעמוד 3-4 בגיליון זה.

להשתתפות בהוצאות הגליון:

בבנק:

חשבון 53957

בנק דיסקונט

סניף 106

באשראי:

"נדרים פלוס"

"קהילות"

בטלפון:

(מענה ממוחשב)

0799-654321

תודה מראש!!!

האם יש כזה מושג להתייחד עם "זכרו" של אדם חי...??

ישנה תופעה מאוד מעניינת: בן אדם מסתובב בינינו... יהודי שגרת... עוד אחד מהארבע מאות משפחות שגרות פה בשכונה... עוד אחד מהמתפללים בבית כנסת... עוד אחד מהקהילה... אף אחד לא מחשיב אותו במיוחד... והנה!!! יום אחד ל"ע הוא נפטר...

וואז!!! בבת אחת מתגלים כל מיני דברים מיוחדים שהוא עשה... וכולם מספרים על הגדלות שלו... וכולם מתפעלים מהמעשים המיוחדים שלו... ולא מפסיקים לדבר על אצילות נפשו ועל מידותיו התרומיות... וגם אם עברו כמה שנים מאז שהוא נפטר... תמיד כשנזכרים בו... מדברים עליו בערגה... על כל הדברים הטובים שהוא עשה וכו' וכו'... והרי בינינו: אם הוא היה עכשיו חי... אף אחד לא היה "סופר" אותו... ולא מדבר בשבח... ותמיד זה קורה רק אחר כך!!! אחרי שהוא נפטר... והשאלה המתעוררת: למה רק אח"כ מגלים את זה???

מה פשר התופעה הזו?? למה רק לאחר הפטירה אנחנו לומדים להעריך בן אדם??

התשובה היא מאוד מאוד מביכה:

אדם שנפטר... אנחנו פשוט מאוד מתייחדים עם זכרו!!! זה הכל!!!

ברגע שאתה מתייחד בבן אדם מסוים... אתה מתרכז ומתמקד באישיות שלו... אתה פתאום מגלה אישיות טמירה ויחודית... אתה מגלה פתאום כל מיני דברים שאף פעם לא שמת לב אליהם... זה הכל!!! זה לא "אחרי מות קדושים אמו" אין פה שום דבר מסתורי ששייך למתים... זה בסה"כ התייחדות עם זכרו!!! סוף סוף בן אדם שנפטר זה משהו שגורם לנו בעל כרחנו להתייחד עם זכרו... ולמה?? כי כולם המשיכו לחיות ורק הוא נפטר... אז הוא נהיה חריג בנוף!!! חוץ מזה ככככולם הלכו ללוויה... וכולם כעת מתרכזים רק בו... כולם מגיעים בשבעה לנחם... ומתרכזים ומדברים רק עליו... אח"כ יש עצרת התעוררות שבה מדברים עליו ורק עליו... מכל האירועים האלו נוצר מצב שאנחנו פשוט מתייחדים עם זכרו!!! מתרכזים רק בו!!! ברגע שאתה מתרכז ומתייחד באישיות מסוימת... אתה תמיד תגלה אישיות אצילית שיש בה הרבה מעלות...

וזה מאוד מאוד מבין ותובעני!!! ולמה??? כי... אם אני אכן צודק... אז למען ה'...

למה בן אדם צריך למות בשביל שנתייחד עם זכרו??? בא נחליט להתייחד עם זכרו כשהוא עדיין חי...?? השבוע משהו הרגיו אותי... התעצבנתי עליו... ואז אמרתי לעצמי... רגע... אם הוא היה עכשיו מת... כבר לא הייתי עצבני עליו... הייתי מגיע ללוויה ובוכה עליו... הייתי מגיע לנחם ושומע סיפורים גדולים על אצילות נפשו והייתי מוסיף כהנה וכהנה... אז בשביל מה לחכות שהוא ימות?? בא נתייחד כבר עכשיו עם זכרו!!! הרי בלאו הכי אני כבר מתייחד איתו... אוה... אני הרי עצבני עליו ואני מתייחד ומתבשל עם העצבים שלי עליו... אז בא נתייחד עם האישיות שלו!!! אני אעשה סריקה על כל הדברים הטובים שהוא עושה...

זה אולי נשמע בדיחה... ובינינו... גם קצת מלחיץ... מה... להתייחד עם זכרו של אדם חי??

אבל אני אגלה לך סוד: אתה מכיר את המושג "זכר צדיק לברכה"??? אנחנו משתמשים עם המשפט הזה בייחס לכל מי שנפטר... השם לוואי של כל מי שנפטר זה- זכרונו לברכה... **אבל לא!!! למי שידע זה בכלל לא נכון!** המקור ל"זכר צדיק לברכה" מתחיל מאברהם אבינו... הגמ' ביומא (לח): אומרת: שהקב"ה בפרשת וירא מזכיר את שמו של אברהם אבינו... "המכסה אני מאברהם אשר אני עושה"? ומיד אח"כ הקב"ה אומר: "ואברהם... יהיה לגוי גדול ועצום" ועל זה אומרת הגמ': שמכאן כשמזכירים שם של צדיק!!! צריך לצרף לו ברכה... ושם הרי מדובר בצדיק שחי!!! שהרי הקב"ה הזכיר את שמו של אברהם בייחס להפיכת סדום... ומיד הוא מסמך להזכרת שמו ברכה...

מה רואים מכאן?? שזכר צדיק לברכה זה בכלל לא קשור למת... אלא דווקא לחי...

רק מה?? אנחנו בבחירתנו האישית בחרנו לזכור אנשים לברכה רק אחרי שהם נפטרים!!!

אנחנו בבחירתנו האישית בוחרים להזכיר בערגה ובכיסופים את אליהו הנביא רק כשהוא **זכור לטוב!** אבל כשהוא מופיע בבית הכנסת לבוש קרעים אנחנו זורקים אותו מכל המדרגות... כי אנחנו מוכנים להכיר בו רק כשהוא זכור לטוב! רק כשהוא מצטייר בעינינו ברקע של השמים... וברקע של זכרונו לברכה... **אז זהו שלא!!!**

אפשר להתייחד עם זכרו הטוב של כל יהודי... גם אם הוא חי!!! ומומלץ לעשות את זה כשהוא חי... חבל... למה אנשים צריכים להיפטר מהעולם בשביל שנתחיל להעריך אותם???

למה אנחנו יכולים להעריך דבר רק אחרי שהוא נלקח מאיתנו? מה העניין???

אגב: אל תתחיל להרוג לי אנשים... אל תתחיל להסתובב לי ברחוב ותתייחד עם זכרם של אנשים חיים... אין צורך... אנחנו מדברים פה על אנשים שאנחנו בלאו הכי נאלצים לפגוש אותם ולהתחכך איתם בכל מיני סיטואציות... אז במקום לעשות השוואות ולהעריך את מעשיהם מול אחרים... ואז להתלונן... לכעוס... לא לפרגן... לא!!! אני לא מסתכל על אותו אחד בייחס אל אחרים... אלא אני מתייחד עם זכרו!!! אני מסתכל עליו כאילו הוא האדם היחיד שאני מכיר בעולם!!! אה... איך אני יכול למחוק את כל האנשים האחרים ולהתרכז רק בו?? תנסה בכל זאת... אתה לא?? לא מצליח?? טוב... אז אין ברירה... על זה נאמר: אם נצחו מוטב ואם לאו יזכיר לו יום המיתה- תחשוב שהוא מת לצורך העניין... ואתה מגיע במיוחד רק ללוויה שלו... ומוריד דמעות רק עליו... ומגיע לנחם ולשמוע סיפורים רק עליו... את זה אתה יכול לעשות אחרי מאה ועשרים? אז חבל! תעשה את זה כבר עכשיו!!! למה הוא צריך למות בשביל שתאכל את הלב למה לא הערכת כשהוא היה חי?

---אדרבה... תן בלבנו שנראה כל אחד מעלת חברינו ולא חסרונם... לא קשה לראות את המעלות של החבר!!! כל מה שנצרך זה להתרכז בו!! להסתכל לו בתוך העיניים!! לראות אותו ורק אותו!!! לא להעריך אותו ביחס לאחרים... להתייחד איתו!!! להסתכל ישר לתוך האישיות שלו... בסוף פרשה זו אנחנו עדיין ברפידים... ושבע הבא אנחנו מוצאים את עצמנו כאיש אחד בלב אחד למרגלות הר סיני... מבואר במדרש: שכשיצאו מרפידים עם ישראל היו שרויים במריבה ובמחלוקת... ועד שהגיעו להר סיני כבר היה כאיש אחד בלב אחד... אתה יודע מה המרחק בין רפידים להר סיני?? חצי שעה עד שעה הליכה... ותוך חצי שעה או שעה... הם הספיקו להשלים ולהפוך להיות כאיש אחד בלב אחד... אז גם אנחנו יכולים... אדרבה... תן בלבנו.

שובבי"ם... והפעם על דרך הנגלה...

נמצאים אנו בעיצומם של ימי השובבי"ם... כידוע ימי השובבי"ם הם ימים מסוגלים לתשובה על העוון הר... ומעלתם גדולה עד מאוד כמבואר בדברי הארז"ל... בדברים אלו אין צורך להאריך כי בדורנו אנו החיוק בנושא הזה מאוד מודגש... אשריהם ישראל... אבל תרשה לי לשתף אותך בשובבי"ם מסוג שאתה לא מכיר!!!! ובכן: שובבי"ם מתחלק לשתי סוגיות שונות לגמרי!!!

שובבי"ם על דרך הנסתרה... ושובבי"ם על דרך הנגלה!!!

השובבי"ם שאנחנו מכירים זה בעיקר השובבי"ם שעל דרך הנסתרה... שמקורו בכתבי האר"י... (והוא שייך לפנימיות ענין יציאת מצרים ותיקון פגם הברית)... אבל!!! יש שובבי"ם מסוג אחר לגמרי לגמרי... השובבי"ם על דרך הנגלה... מה זה??? מבואר בראשונים שבפרשיות אלו יש ענין לצום!!! ובפרט בשנה מעוברת, **ולמה??? תנחש למה??? לא תאמין...**

פשוט מאוד: אנחנו נמצאים עמוק עמוק בתוך החורף... ומהימים הנוראים עבר כבר הרבה זמן... כמה חודשים... ממילא הקב"ה כבר מתגעגע לשמוע את הקול שלנו... אז כן... אנחנו אמנם מתפללים 3 פעמים ביום... אבל אחרי הכל... זה לא מעומק לב ובאותה רצינות כמו הסליחות של הימים הנוראים... והקב"ה מתאווה לשמוע אותנו... ובפרט שאנחנו נמצאים בשיא החורף!!! ויש הרי כל מיני תופעות לוואי בחורף כשפעת ושאר מחלות החורף ואנו צריכים רחמי שמים... לכן צריך לרענן שוב את התפילה... להכניס עוד קצת תפילות לתכנית חסכון... כדי שנעבור את החורף בשלום... שלא נחכה שהקב"ה יעורר אותנו להתפלל... אלא נקדמה פנינו... ונמשיך בתפילתנו שפע של המשך חורף בריא לכל כלל ישראל... **ומזה!!! השתרש בעם ישראל ענין השובבי"ם (ובפרט בשנה מעוברת)**... ולמה? הסבר פשוט וטכני: כי בשנה מעוברת יש לך עוד חודש שמתרחק מימים הנוראים... החודש הזה גם הוא צריך תקצוב... וכמו שקופת העיר עושה מגבית מיוחדת עבור חודש העיבור, גם אנחנו צריכים לתקצב אותו עם תפילות מיוחדות... (

עכ"פ: יש לי שאלון: מי שלא הצטנן במשך החורף עד כה... **שירים את הידי!** מי שלא חיסל חמש חבילות טישו מתחילת החורף **שירים את הידי!** מי שלא הפסיד שבוע ימים של תפקוד בגלל התקררות... **שירים את הידי!** בינינו... כמעט כל אחד מאיתנו הצטנן... התקרר... ואפילו נפל למשכב במשך החורף האחרון... **עכשיו תגיד לי:** מה עשית עם זה??? האם העלית על דעתך שאפשר גם להתפלל על זה??? האם חשבת על אופציה שכזו??? אני מודה ומתוודה שאני לא חשבתי על זה!! אני יודע שכשיש בעיות אמיתיות צריך להתפלל... אבל כשמדובר בהתקררות... מרוב שזה בגדר "הכל בידי שמים חוץ מצינים ופחים"... מרוב שאני יודע בדיוק מה אני צריך לעשות... שצריך להתלבש טוב... ולשתות חם... ולשבת מול הרדיאטור ולהפסיק להתחכם... חוץ מזה לא העליתי על דעתי שיש פה גם אופציה ששמה תפילה!!!

אז זהו!!! שבדיוק בשביל זה רבותינו הראשונים תקנו תחנת ריענון שקוראים לה שובבי"ם שבזמן הזה מרכזים תפילות נטו על החורף שיעבור בשלום במינימום תופעות לוואי... בלי שפעת... ובלי קוצר נשימה... בלי לקחת מוקסיפן... ובלי לשבת אצל הרופא... בלי להידבק ובלי להדביק...

זהו!!! מה לא מובן פה??? עכשיו בינינו... כשאני אומר לך כזה דבר מה אתה חושב לעצמך עמוק עמוק בלב... הוי... תפסיק... באמת... מה אתה עושה לי עסק מכל דבר... אז חולים קצת... אז שוכבים במיטה קצת... אז לוקחים אנטיביוטיקה והלאה... ממשיכים בחיים... מה צריך לעשות מכל דבר עצרת תפילה?? **אתה לא צודק!** ולמה??? כי אם היתה לך באמת ברירה או לשבת ולחכות חצי שעה לרופא משפחה... או באותה חצי שעה להתפלל וזה עובד מדעית? אם היתה לך ברירה- לשכב במיטה קודם מחום יום שלם, או לצום יום שלם בשובבי"ם... מה היית בוחר??? ברור שהיית בוחר לצום ולהתפלל!!! רק מה??? אתה לא באמת מאמין בזה!!! ובתת מודע שלך תקוע... שלא גם אשכב במיטה קודם מחום... גם אקח אנטיביוטיקה... וגם אחכה אצל הרופא משפחה... וגם עוד אתפלל על זה...?? עלי היו כולנה??? **אז זהו שלא!!!** כשרבותנו הראשונים יעצו לנו להתפלל על החורף... הם לשם שינוי כן האמינו בכח התפילה שהיא יכולה לחסוך מאיתנו את כל התופעות לוואי המיותרות של החורף... שאם רק תאמין בזה... גם אתה תקפוץ על החיסון שפעת הזה... איך שאני מכיר אותך... אתה אלוף בלחפש דרכי קיצור... אז הנה לך דרך קיצור!!! פשוט להתפלל לה'... ולדעת שגם הויטמין סי שלך תלוי בו... וגם צינים ופחים תלויים בו... כמובן אחרי שאתה עושה את שלך...

יש הרבה דברים נכונים...

השאלה איפה...??

בפתח הגיליון נכתב היסוד: שחכם לב יקח מצוות!! הכוונה שחכם לב עומד מול מבחר של מצוות... ולפי העניין הוא בוחר איזו מצוה כדאי כעת לאמץ... ואיזו מצוה אפשר להשאיר כעת בצד...

לפני כמה דוגמאות: ישבתי פעם בישיבה של בחורים חצי נושרים חצי משועממים... והביאו לשם רב אחד מבוגר וביקשו ממנו שידבר... שיחזק את הבחורים... הוא כנראה לא ידע עם מי יש לו עסק... והוא התחיל למסור להם שיחת מוסר נוקבת על התופעה הקלוקלת שבחורי ישיבות לומדים בזמן חורף רק 5 דפים בעיון... וזה נורא ואיום... והרב שן אמר שזה ביטול תורה... ולא צריך ללמוד כל הזמן קצויות ונתיבות... צריך קודם ללמוד תוס' עם מהרש"א ורק אח"כ להתחיל ללמוד אחרונים וכו'...

ואני עומד מהצד ולא יודע אם להתפוצץ מצחוק או להתפוצץ מעצבים...

כבוד הרב... אתה כ"כ צודק... אתה אומר דברים כ"כ נכונים... כל מילה שלך אמת ויציב... **אבל לא כאן!!!** השיחת מוסר הזו טובה ונצרכת בישיבות מצוינות שיושבים שם עמלי תורה מתמידים... ומרוב שהם שקועים בלימוד... אז יש להם יצה"ר ללמוד עיון ולזנוח את הבקאות... בהם צריך לזרוק מרה ולומר להם. להתקדם כבר... אבל פה...??? הההלל... אתה יודע עם מי אתה מדבר?? עם בחורים שלא פותחים ספר... **הלואי!!! מי יתן** והם פתאום יצללו בים העיון ותכוצאה מזה הם יספיקו רק 5 דפים בזמן חורף... הלואי... הנה לך דוגמא של דברים נכונים ואמיתיים... אבל לא במקום הנכון!!! יש דברים שהם נכונים כאן... ולא נכונים במקומות אחרים... חכם לב שעומד מול ציבור... יודע לזהות לפי העניין ממה לעשות עסק וממה לא לעשות עסק...

הנה לך דוגמא קצת קיצונית לאדם שקיבל מקרופון בידיים... ובמקום להיות חכם לב ולהשתמש עם עמדת ההשפעה שלו לתכנים שכ"כ נצרכים לדור הצעיר... הוא פשוט בזבז אותה על דברים אמנם נכונים... אבל לא קשורים לכאן... לא חבל... **בל תשחית... זה יסוד גדול:**

כשמחנך או דרשן או אפילו הורים... (וגם כותב עלונים) בקיצור: כל מי שנמצא בעמדת השפעה איזו שתהיה... צריך הרבה חכמת לב לא לבזבז את מקום ההשפעה שלו על שטויות!!! לכל הורה יש את ההגה ואת הבחירה באיזה תכנים לשים את מלא כובד המשקל של החינוך וסולם הערכים של הבית שלו... על מה לקרב את הזום של המצלמה... האם על זמרים ואילי הון... או על צדיקים ורבנים... וכמו כן: על מה לשים את האיקס הגדול... האם על ויכוחים דקים ונקודתיים בענייני השקפה שמפרידים בינינו לבין החברים הכי קרובים אלינו... או להיות עסוק בפניות קודמות ולרכז את כל האיקס הגדול על שלל פגעי הטכנולוגיה והרדידות של הרוחב... שזה כ"כ קריטי בשביל הדור הצעיר...

זו בחירה של כל הורה וכל מחנך!!! ההגה בידך!! ממך נדרש להיות החכם לב!! ואתה תקבע את התכנים ומה הם הכותרות הראשיות של הערכים שאתה רוצה להנחיל... מי שהנושאים המדוברים ביותר בביתו הם בפוליטיקות פנים חרדיות... שלא יתפלל אם האויב הגדול ביותר בדורנו פתאום נכנס לו מהדלת האחורית... מחוסר התמקדות...

עוד דוגמא מסוג אחר: ישנם שני מאמרי חז"ל שכל בית יהודי צריך להיות מושתת עליהם... משפט אחד שאומר: איזהו אשה כשרה, שעושה רצון בעלה... **ויש עוד משפט:** "מכבדה יותר מגופו..." שני המשפטים האלו נכונים!!! זה מאמרי חז"ל מובהקים... דברי חכמים כדברנות וכמסמרות נטועים... עכשיו תאר לעצמך שהבעל והאשה יעשו החלפות... והאשה תאמץ את המשפט "מכבדה יותר מגופו" וכל היום תראה לבעלה את הגמ' הזו ותשאל אותו... נו נו... מה קורה?? איפה ה"מכבדה יותר מגופו"?? ואילו הבעל גם הוא יאמץ את המאמר חז"ל ש"איזו אשה כשרה, שעושה רצון בעלה" וכל היום הוא ינפנף לה עם המאמר חז"ל... נו... מה קורה... למה את לא עושה את רצוני?? **אה... מה אתה אומר על זה??** מה... הם לא צודקים?? הרי שניהם משתמשים עם נשק מבוקר... שניהם מצטטים מאמרי חז"ל מובהקים... נו... אז למה השלום בית שם במצב גרוע מאוד?? הרי הבית הזה מתנהל ע"פ חז"ל...??

כן!!! נכון!!! שני מאמרי חז"ל האלו נכונים... השאלה איפה...

איזו אשה כשרה וכו' זה מאמר שמיועד לאשה!! ומכבדה יותר מגופו זה מאמר חז"ל שמיועד לאיש... ברגע שעושים החחלפות אל תהיה מופתע מתוצאות מרחיקות לכת... זה הפשט **חכם לב יקח מצוות!!!** יש הרבה מצוות... יש הרבה מאמרי חז"ל... והם תמיד יהיו נכונים... אבל חכם לב יודע איזה מצוה ואיזה מאמר חז"ל צריך לאמץ דווקא עכשיו... ואיזה מצוה או מאמר חז"ל עדיף להשאיר בצד... שמקומה בהזדמנות אחרת...

בראשית הדרך... כשבית שני נבנה... עם ישראל לא מספיק כיבדו את ביהמ"ק... (עייני בנביא מלאכי שהוא מוכיח אותם "והבאתם גזול את הפייסח ואת החולה ואמרתם אין רע...") כאן היה צריך לעורר אותם כן לכבד... כן לדעת להעריך ולרדוף ולהחשיב את אכילת הקדשים ולחבב את זה... עברו שנים ובית שני נהיה מכובד... אוהו... גדול נהיה כבוד הבית... ורבות כהנים היו מגיעים לפנות בוקר לפייס. שרק אחד מהם זוכה בתרומת הדשן... איזה מריבות היו על לחם הפנים... איזה דחיפות... איזה מכות... כל אחד רוצה לזכות בפירור קטן של לחם הפנים...

אה... ככה??? כזה כבוד יש לקדשים?? כאלו מריבות יש על זה??

אם ככה... פתאום הצנועים מושכים את ידיהם!!! הצנועים שבכהנים פתאום מוותרים על המצוה הגדולה... הם משאירים את המצוה הזו לאחרים...

מה יש??? פשוט מאוד: חכם לב יקח מצוות!!! פעם שלא כ"כ כיבדו את עבודת הקרבנות... כאן היתה מצוה מיוחדת כן לכבד... כן לרדוף... כן לריב... כן להשתוקק ולא לוותר אפילו על פירור קטן של לחם הפנים... אבל עכשיו שזה נהיה כ"כ פופולרי... והיום כבר כולם דוחפים בכוחניות... כאן חכם לב מחפש כבר מצוות אחרות... חכם לב מבין שהמצוה הזו כבר לא משרתת את כבוד הקדשים... אלא יותר משרתת את תאוות הניצוח והגאווה והכבוד של האגו האישי שלי... אם ככה איך מוויחל... אני אחפש לעצמי מצוות אחרות... (הדברים האלו אקטואלים ביחס לכל מיני מצוות פופולריות שאנחנו נזכרים דווקא שם להכניס את כל הרגש הרוחני שלנו... דווקא שם הצנועים מושכים את ידיהם... וחכם לב שיועד לקרא רחשי לב מחפש כבר מצוות אחרות... כי הוא מזהה שהקירבה במקומות אלו משרתת יותר את החשבוניות האישיים מאשר את הערך האמיתי שיש כאן... כל אחד יקח את זה למקומו הוא...)

בזמן חז"ל היתה מצוה מאוד גדולה לישא את המת בלוויה... למה??? כי אף אחד לא רצה להיטמא למת... (להיטמא למת זה היה כאב ראש גדול... היית נטמא שבעה ימים... וצריך הזאה ג' וז'... בקיצור: זה היה מסירות נפש גדולה...) ממילא חז"ל עודדו בכל הכח את המצוה הזו. נושאי המטה וחילופיהן וחילופי חילופיהן פטורים מכל המצוות האמורות בתורה... נו... אם ככה... אז אולי גם בלוויה של מן הרב שטיינמן זיע"א... אולי גם שם יש מצוה לדחוף עם כל הכח בשביל לגנוע במיטה??? אז זהו שעל זה!!! **בדיוק על זה נאמר: חכם לב יקח מצוות!!!** כאן שזה נהיה פופולרי... נגעתי במיטה או לא נגעתי... כאן חכם לב מחפש לשמור על כבודו של יהודי ישיש שעומד לצידו שלא ירמסו אותו כל הצעירים שמחפשים מצוות פופולריות...

כלפי מה הדברים אמורים???

כשאתה עושה איזה משהו מסוים בעבודת ה' או בדבר הרשות... ואתה רוצה לבדוק את עצמך האם אתה בסדר או לא בסדר... **לא מספיק למצא הרבה מקורות או מאמרי חז"ל שמדברים בחשיבות העניין...**

לא!!! זה לא מספיק!! תסמוך עלי... בתור אחד שכותב עלון... איזה נושא שתבקש ממני לפתוח אותו... אני אצליח איכשהו למצא מאמרי חז"ל לרוב בחשיבות העניין וגם ההיפך מזה... והכל יהיה נכון!!! כי מאמרי חז"ל זו אמת לאמיתה... נו... אז למה בכל זאת זה לא נכון???

כי נכון נכון!!! השאלה היא האם זה נכון---

והאם זה נכון **כאן** או לא? זה כבר שאלה של דעת תורה!!! ולכן אחרי כל הציטוטים וכל המאמרי חז"ל שתביא... בסופו של דבר אתה תצטרך לשמוע לדעת תורה... **רק לחדד את הדברים: יש לי שאלה:** כשמון הרב שטיינמן זיע"א דיבר נניח בעצרת של לב לאחים... והוא הביא שם מאמר חז"ל מסוים

מידות רעות. כן... אני ממליץ בחום... אחרי שלכל אחד מאיתנו יש כבר חולשות... אז תבחר אתה מה הם החולשות היותר אידיאליות שלך... אחרי שכל אחד מאיתנו קצת מרובע במשהו מסוים... אז תן לי להחליט איפה אני קליל ואיפה אני מרובע... אני לדוגמה מכיר בן תייררה אחד שבנושא של דיני ממונות הוא קצת... קצת חילוני... ואילו בנושא של הקפדה קנאית על מנהגים בביהכ"ס... הוא הראשון שעושה בלגן ומחרחר ריב ועוד מזדעק בקנאות איך לא עוזרים לו... מה... אתם לא יודעים איזה נורא זה לוותר על מנהגים? נו... מה לענות לו?? אז במקום להתווכח איתו עד כמה זה חמור ועד כמה הוא צודק... עזוב!!! תענה לו שהיות ובלאו הכי יש לך נקודות שאתה חלש בהם... אז החלטת שכאן החולשה שלך... החולשה שלך היא ביחס לכל מצוה שיש בה ניחוח של מחלוקת ופירוד... שם אתה חלש... שם אתה עצלן... שם אתה מודרני... ואילו את החיזוק שלך אתה שומר לנושאים של התחזקות בענייני צניעות... הרי כל אחד מאיתנו קצת מרובע... וקצת הולך ראש בקיר... אז אם אתה כבר כזה... אז היות ואין אפוטרופוס לעריות... תחליט שאת כל הראש בקיר שלך ואת כל הריבוע את מנקז מול פגעי הטכנולוגיה וכדו'... ואתה הולך עם זה ראש בקיר... אין! אין אצלי אינטרנט... אין כלום... לא מסכים... לא שומע שום פשרה... מה אעשה... אני מרובע... במקום להיות מרובע בצבע של הסידור והגובה של הסטנדרט בא תקח את זה לשם...

לעניות דעתי זו שיטה מצויינת ותירוץ מצוין! שאף אחד לא יכול להתווכח איתו!!! והאמת היא שאני חושב שזו בדיוק הייתה הטענה שאשתו של און בן פלד טענה לו... הרי מה היא טענה לו??? מה יצא לך מזה שאתה הולך עם קורח? אני לא מבין את הטענה שלה: הרי און בן פלד היה מסתמא בטוח שזה רצון ה' ללכת עם קורח... אז מה היא מנסה להניע אותו בשם האגו... מה יצא לך מזה... מי דיבר על הרמה הזו?? התשובה היא פשוטה מאוד: אשתו של און בן פלד טענה לו: הרי גם לדור דעה יש איזשהו קורטוב קטן של אגו אישי שמתפרץ באיזשהו מקום... **אז שזה יהיה כאן!!!!!!** כאן תכניס את האגו האישי שלך...

זה רעיון עצום... איפה שאתה לא יודע בדיוק מהי האמת... פה תכניס את העצלות ואת הדחיינות ואת השלעפצאן ואת השב ואל תעשה שלך... אחרי שיש לך חולשות... זכותך המלאה לדחוף אותם במקומות האידיאליים ביותר... בשביל מה יש לנו חולשות אם לא בשביל ואהבת את ה' אלוךך בשני יצריך... גם ביצר הרע...

בין החסידים למתנגדים בנושאים מהותיים שיש אולי מקום להמשיך להתווכח... נכון!!! השאלה היא: האם זה שווה בנזק של השנאת חנים שיש בינינו...?? כאן הגיעו החכמי לב של אותו דור והחליטו שלוקחים מצוות אחרות!!! וכעת יותר חשוב ש"יעשו כולם אגודה אחת לעשות רצוןך בלבב שלם..." הוי... כמה שאנחנו מבינים אותם היום... הוי כמה שכולנו יודעים שכל מחלוקת משרתת הרבה יותר את היצ"ר מאשר את הקנאות לדבר ה'...

אני אתן לך דוגמא: נקלעתי פעם למושב יסודות... וראיתי שם תופעה פלאית... יש בית כנסת אחד גדול לככל הישוב... וגר שם זאב עם כבש... כל סוגי המגזרים והכובעים מתפללים שם תחת קורת גג אחד... פלא פלאות!!! ואני עומד מהצד ושואל: רגע... איזה כתב יש לספר תורה?? אם כתב האר"י אז איך הליטאים מסכימים? ואם כתב ב"ר אז איך החסידים מיישרים קו?? אם אומרים ויכולו אחר השכיבונו איך הליטאים לא מזדעקים להפסק?? ואם לא... אז איך החסידים לא מחרימים את המנין? בקיצור: רשימה ארוכה של הבדלי הנהגות ושינויי הלכות שיש בין המגזרים השונים... ואני עומד בתווך ושואל איך הם מסתדרים ביחד?? איך הם מוותרים על רשימה שלמה של עקרונות ונוסחאות??

נו... ומה התשובה?? **חכם לב יקח מצוות!!!!** ונניח שיש עניין מאוד גדול לדקדק בס"ת שיהיה דווקא כתב ב"ר או אר"י עם רשימה ארוכה של דקדוקים חשובים... הכל טוב ויפה!!! אבל יש עוד מצוות... ובדור שלנו שהנושא של מחלוקת כ"כ רגיש... ואנחנו כ"כ מהר נוטים לריב ולהתפלג וליצור אגודות אגודות על כל השנאת חנים שכרוכה בה... הרי זה כ"כ קריטי לשמור על אחדות... להתאחד כולם תחת עולו של מרא דאתרא אחד שעל פיו ישק כל דבר... זה כ"כ חשוב וקריטי **שחכם לב מבין** שהמצוה הזו שווה גם במחיר של רשימת וויתורים ארוכה של מנהגים ואפילו דקדוקי הלכה מסוימים אם הם גורמים לפירוד בינינו...

זה הרי כ"כ פשוט!!! אין פה מה להבין!!!

ותסלח לי... יש לי חידוש... זה כבר באמת חידוש שלי. (אני אבין אותך אם תחלוק עלי בתוקף...) אני טוען שכמו שיש חכם לב יקח **מצוות!!!!** אני חושב שיש גם חכם לב יקח **עבירות...** מה אני מתכוין??? לדאבוננו הרב... כל אחד מאיתנו לוקה בחסר... ולכל אחד מאיתנו יש את החולשות שלו בעבודת ה'... יש את התחומים שאנחנו יותר חזקים בהם ויש את התחומים היותר חלשים... הלואי וזה לא היה!!! אבל אחרי שזה כבר עובדה... אז אני חושב שכל אחד יכול לבחור מה יהיה החלק החלש שלו בעבודת ה'... ואני גאה לומר שאני בחרתי שהחלק החלש שלי בעבודת ה' **זה הנושא ששמו השקפה!!!!** כן... אני יודע... השקפה זה דבר מאוד חשוב... וצריכים לדבר השקפה... וצריך לעדכן מי הם גדולי ישראל וכמובן מי לא וכו' וכו'... צר לי!!! אבל בקטע הזה אני מסורתי!!! אני בקטע הזה עומד עם כיפה כחולה ושר: דוד מלך ישראל חי וקיים... אה... אבל צריך להתחזק??... כן... אתה צודק... אז בשביל זה אני אשתדל להתחזק בשמירת העניינים... בהקפדה על דיני ממונות... ועוד רשימה של דברים הרבה יותר מהותיים נקיים וסטריילים ושומרים מכל תערובת

שמפליג בחשיבות של קירוב רחוקים... מה שכנע אותי ואותך לתמוך בלב לאחים??? המאמר חז"ל הזה שהוא ציטט?? **לא!! בפרוש לא!!** כי שוב... יש עוד הרבה מאמרי חז"ל בנושאים שונים ומגוונים... ולא חסרים לי גם מאמרי חז"ל שיאמרו גם ההיפך... נו... אז מה בכל זאת שכנע אותי?? אתה יודע מה?? זה שמרן הרב שטיינמן... בדעת תורה שלו... הבין שאת המאמר חז"ל הזה **צריך כעת לאמץ!!!!** זה המאמר חז"ל שהוא ראה לנכון לצטט ולהביא כעת... זה מה שמשכנע אותי!!!

כאן גם טמונה התשובה לשאלה מאוד בסיסית שתמיד הטרידה אותי (נושא זה כבר נכתב בשנה שעברה): מגיע גדול בישראל ומדבר בסה"כ שתי דקות... ומה הוא כבר אומר? שצריך להתחזק... והוא מצטט לנו איזה קטע ממסילת ישרים... נו... בשביל זה הייתי צריך לטרוח ולבא עד פה?? בשביל זה אני לא צריך את גדול הדור... יש לי כבר מסילת ישרים בבית... **נו... מה התשובה???** כן!!! יש לנו הרבה ספרים בבית... וכתוב שם הרבה דברים... אבל במה להתמקד?? את מה לאמץ?? מה חובת השעה?? בשביל זה צריך אדם גדול!!! בשביל זה צריך **חכם לב** שיודע איזה **מצוות לקחת!!!** וברגע שגדול בישראל עומד ומדבר ונוגע בנקודה מסוימת... ורואה לנכון שזו הנקודה... הוא אמר כעת חידוש עצום!! הוא אמר לי פה שמכל הנושאים הרבים שמוזכרים במסילת ישרים... זה הנקודה שבה צריך יותר להתמקד!!! הנה לך דברי אלוקים **חיים!!!!** את המיקוד הזה אף אחד אחר לא יכול להגיד לו! רק דעת תורה!!!!

אגב: זו לא סתירה שכל אחד יכול לאמץ לעצמו מצוה או הנהגה מסוימת שבה הוא מקפיד במיוחד... ולא מוכרח שהוא ימצא לה מקור אצל גדולי עולם... הדברים אמורים בעיקר בייחס להנהגת הכלל... או בנושאים של דבר הרשות שאנחנו משוחזרים מידי בשביל לפתח את הנושא לבד...

כולנו מכירים את התמונה המפורסמת שהחפץ חיים מגיע לכנסיה הגדולה בווינה... מה?? מה קרה שם?? מה היה הרעיון של הכנסיה הזו??

תשמע הסבר... זה אולי נשמע תיאוריה... אבל זה אמיתי מאוד...

עד הכנסיה הגדולה הזו היתה מחלוקת קדושה! קראו לזה מחלוקת המתנגדים והחסידים... זו היתה מחלוקת שעברה בירושה וברטט של קדושה מהדורות הקודמים... ואף אחד לא העיז להפסיק אותה... מי אתה שתפסיק אותה... אם גדולי עולם בדורות עברו ראו לנכון להתווכח אחד עם שני... מי אני שאחליט פתאום לעשות סוף למחלוקת הזו... הכל טוב ויפה... עד שהגיעו ענקי רוח אלו שלפני השואה... והגיעו למסקנה... שנכון... עם כל הכבוד למחלוקת מתנגדים וחסידים... אבל בדורנו אנו... במצב הנוכחי שיש היום... **חכם לב מעדיף לחפש מצוות אחרות...**

ולכן עם כל העקרונות החשובים שכל אחד מאיתנו שומר לעצמו בקנאות עדיין חכמת הלב מבינה שכעת צריך לאמץ את המצוה ששמה "אגודת ישראל..." להתאגד ולהתאחד כאיש אחד בלב אחד... ואילו את החובה הקדושה להתנגד אחד לשני... את זה כדאי לשים כעת בצד...

זה לא צניעות!! יש באמת חילוקי דעות מסוימים

"למען לא נבוש..."

מושגים בסיסיים בהלכה.

ט"ו בשבט קרב, וזו הזדמנות להתחזקות ממוקדת בכל ההלכות הקשורות איכשהו לפירות האילן... החל מהלכות תרומות ומעשרות וערלה, כמו כן הלכות ברכת הפירות (וקדימם), וכלה בזהירות מעשית מתולעים ושאר אורחים לא רצויים המכונים בשם מאכלות אסורות (מן הרב עובדיה זיע"א הוציא סדרת ספרים "הזון עובדיה" על המועדים, והקצה ספר שלם על המועד ששמו ט"ו בשבט שעוסק כולו בהלכות הנ"ל)

זו בהחלט הזדמנות פז להתחזקות בנושאים אלו, כי אנחנו נמצאים בעיצומה של שגרת חורף, ומתעורר צורך לשינוי בשגרה, לפתוח איזה מקצוע אחר בתורה, ויש!!! יש הרבה מה ללמוד בנושאים האלו ולדאבוננו יש גם הרבה מורות בזה, הרי שלך לפניך... מומלץ בחום!!!!

ולצורך העניין... אני רוצה להוסיף סיפור אישי: (שאני חושב שיש בו תועלת) שנה שעברה ט"ו בשבט חל בשבת ואני כמובן הלכתי בחרדת קודש וקניתי את כל הפירות האפשריים, (יבשים והלא יבשים אלו שנשתבחה בהם א"י ואלו שנשתבחה בהם קובלנקה...) הכל קניתי... איך אפשר שלא... נישט שייך... והנה מגיע ליל שבת... ולתדהמתי מה מתברר?? **שוד ושבר! לא עשיתי תנאי מערב שבת להפרשת תרומות ומעשרות...** מה עושים עכשיו??? הרי אם לא עשיתי תנאי, אז אני לא יכול להפריש בשבת, (ק"ל: דבשבת אין מעשרין אפילו את הדמאי) ואם אני לא יכול להפריש אז לחלק מפוסקי זמננו ראוי להחמיר שלא לאכול (כי חוששים לכל מיני תקלות שיכולות לקרות גם בהכשרים הכי טובים, וגם חלק מבעלי הכשרויות בעצמם ממליצים לתחילה להפריש מחוץ... **או מה?** אתה רוצה להגיד לי שאני לא אוכל פירות יבשים בט"ו בשבט רח"ל? איך אפשר?? שט"ו בשבט יעבור ואני לא אוכל אפי' פרי אחד רח"ל... זה... זה כמעט שאלה של "פיקוח נפש" אני לא מסוגל לחשוב על כזו אופציה... **הלכתי לרב ושאלתי:** מה יותר חשוב?? האם תרומות ומעשרות או פירות יבשים?? **הרב צחק צחק גדול ואמר לי:** שכל העניין של ט"ו בשבט... כל עיקרו ועניינו של תאריך זה. הוא מתחיל ונגמר **רק ואך ורק** בייחס להלכות תרומות ומעשרות, (שביום זה מתחלפת שנה לעניין מעשר שני ומעשר עני, ומיום זה האילן יוצא מתורת ערלה ונכנס לתורת רבעי, ושנה לאחר מ"כ הוא מותר באכילה וכו' וכו'), לולי ההלכות תרומות ומעשרות התאריך ששמו ט"ו בשבט **לא היה בכלל קיים בלסקינו!!!** זאת אומרת: אם באירופה שלפני המלחמה היו עושים טיש פירות בט"ו בשבט, המיש הזה היה רווי געגועים לא", ולמצוות התלויות בה, התוירה שהייתה נאמרת בטיש זה הייתה נסובה סביב מעלת העסק בסדר זרעים, וחשיבות ההלכות תרומות ומעשרות, והכמיהה ללעלות בקרוב לאר", **סיים הרב ופסק לי:** עדיף במקרה שלך שלא לאכול את הפירות!!! ואדרבה- **יען לי הרב:** בט"ו בשבט הוא, במקום לאכול פירות יבשים, בזמן הזה שתקבע את עצמך ללימוד ההלכות תרומות ומעשרות... יצאתי מהרב בברכים כושלות... והרגשתי באותו ט"ו בשבט כמו גוי גמור... אתה יודע מה זה לעבור ט"ו בשבט שלם בלי לברך אפילו פעם אחת בורא פרי העץ??? לא נותר לי אלא להתיישב בלב נשבר מול רמב"ם הלכות תרומ' עם פירוש דרך אמונה... (ועם קיצור הלכות תרומ' להרב שפירא שהחז"ר עבר עליו ונתן את הסכמתו) והנה!!! אני עומד כעת בדיוק שנה לאחר מ"כ ויש לציין: שבי"ה אני חי וקיים בחסד ה', ואם את הפירות היבשים הפסדתי, הרי את ההלכות תרומות ומעשרות הרווחתי... וזה היה משתלם... מומלץ בחום...

עכ"פ לזוהרי הסוגלות שבינינו... הקפדה על ההלכות תרומות ומעשרות זו סגולה לעשירות וברכה בנכסים!!! **סגולה שמפורשת בחז"ל (שבת לב):** וזה הדבר היחיד שעליו נאמר: "ובחנוני נא בזאת אמר ה' אם לא אפתח לכם את ארובות השמים והריקותי לכם ברכה על בלי די, ודרשו חז"ל ע"ז את הדרשה המפורסמת, עד שיבילו שפתותיכם מלומר די...

שווקי ירושלים נכנסו לשיתוק!!! יש הכל... ואין כלום... מה קרה???

מוצאי פסח בירושלים... מבוכה בעיר... בהתחלה כולם התייחסו לבעיה הזו בחובבנות... חשבו שזו תקלה נקודתית ולא עשו מזה עסק... אבל משנה לשנה זה רק החריף... עד שהשנה קרה הפיצוץ!!! השוק בירושלים נכנס לשיתוק... משפחות שלמות של עולי רגלים נשארו תקועים בלי מוצרי מזון בסיסיים... השנה חג הפסח היה בגדר סיטוט להרבה יהודים שטרחו והגיעו לכאן... ומיד לאחר הפסח לשכת הגזית התכנסה לאסיפת חירום מול הגורמים הרלוונטים אין מתגברים על הבעיה הקטנה הזו שהתגלתה כבעיה רצינית...

ובכן: הכל התחיל כך: אני גר בעין חרוד... מידי שנה במשך החורף מצטבר אצלי מלא מלא עשרות אג' של מעשר שני... ואת זה צריך להעלות עד ירושלים... אין לך מושג איזה כבד זה!! תנסה פעם להרים קופת צדקה מלאה במטבעות... אז תחשוב שהצטברו אצלי 10.000 מטבעות של עשר אג'... (בסה"כ אלף שקל...) אין משנעים כזה דבר לירושלים... אז בשביל זה יש שולחני!!! מה שנקרא בימינו צייצ'... בחודש שלפני פסח זה העונה הבערת של... כולם מגיעים אצלו עם כסף קטן והוא נותן להם כנגד כסף גדול... הלכתי ונתתי לו את כל הבוחטות של הכסף הקטן... והוא נתן לי במקביל חמש שטרות של מאתיים... אני הייתי מרוצה שהתפטרתי מהכסף הקטן הזה... הוא היה מבסוט שנתתי לו דמי עמלה... משהו כמו אחוז... (אגב: העמלה היא על חשבון המעשר שני...) ויצאתי לדרך... עד כאן הכל טוב... כולם מרוצים...

הגעתי לירושלים עם חבילת שטרות מכובדת של מאתיים שקל... זה בסדר... יש לי כסף... אני לא מסכן... בבוקר התפללתי ותיקין בבית המקדש... ומיד יצאתי והלכתי לחנות פלאפל הקרובה... לא... אל תראה אותי ככה... זה לא סתם פלאפל... זה פלאפל של קדושת מעשר שני... אני עומד בתור... לפני היו עוד 3 אנשים...

אני רואה את חווי ה"חבר" בעל הפלאפל הותיק שלי שואל... כן... מה לשים בפיתה... 3 כדורים... סלט... צ'פס... טחינה... התשלום 14 שקל בבקשה... אני רואה את היהודי שלפני מוציא שטר של **200 שקל!!!** אוה... חווי נאנח... אין לך כסף יותר קטן??? טוב... הוא פרט לו... הלאה... הבא בתור... גם לו היה רק שטר של **200 שקל**... חווי התחיל לגרד את הכסף הקטן... ו... ועד שהגיע התור שלי... ש... שגם אני כמובן הוצאתי **200 שקל**... בדיוק אז חווי הרים ידיים... מצטער!!! נגמר לי הכסף הקטן!!!! צר לי... מתחילת הבוקר היו פה עשרים עולי רגלים וכולם ללא יוצא מן הכלל הוציאו לי שטר של **200 שקל**... זהו... יש גבול כמה כסף קטן אני יכול להחזיק בקופה שלי... צר לי... אין לי לפרוט... יצאתי בפחי נפש...

טוב... בא נלך לקופיקס... אני מגיע... אני רואה שהחנות סגורה ומלא אנשים מתגודדים סביב החנות... מה קרה?? למה סגור?? מה... אין לקוחות?? לא!!! אל תשאל... יש דווקא מלא לקוחות... הבעיה היא שכולם פה הגיעו עם מאתיים שקל וכל אחד רוצה לעשות קניה ב- 6 שקל בלבד... זהו!!! כבר לפני שעתים הבן אדם הרים ידיים והודיע שנגמר לו הכסף הקטן... **מה יהיה????** אני כבר ממש רעב... מה אני רוצה בסה"כ?? לאכול ארוחת בוקר... לזכות לפדות מעות מעשר שני ו"לקחת" בזה ארוחת בוקר צנועה... לאכול מפריה ולשבוע מטובה ולברך עליה בקדושה ובטהרה... אבל אין... אני כבר שעתים מסתובב פה... לי יש כסף!!! להם יש אוכל!!! ובכל זאת אנחנו נתקעים... ועל מה? אין כסף קטן!!!! בקיצור: בלגן... אלפי עולי הרגלים מסתובבים מתוסכלים... יש להם מצד אחד כסף... ואין להם לפרוט... השוק נכנס למיתון!!! יש הכל!!! ואין כלום!!!

כמעט דפקתי את הראש בקיר... לא חבל?? לפני שבוע היה לי מלא כסף קטן... הצטבר אצלי שק שלם של מטבעות מעשר שני... אבל לא רציתי לעלות עם שק כזה כבד לירושלים... אז הלכתי לשולחני והוא פרט לי ואני מצדי שמחתי מאוד שהתפטרתי מהכסף הקטן... ועוד שילמתי לו עמלה על השירות הזה... והנה עכשיו בדיוק הפוך!!! אני פתאום צריך כסף קטן כמו אויר לנשימה ואין... יש לי רק כסף גדול... טוב... אין ברירה... צריך לחפש צייצ'... איפה יש פה מישהו שפורט כספים?? חפשתי ובררתי וסו'ס מצאתי... אני מגיע לציצ'... אוה... איזה תור ארוך... ואני שומע אנשים מדברים בלהט... מה קרה?? אל תשאל... נוצר כזה מחסור נוראי של כסף קטן... שהמחיר של העמלה קפץ והמריא מאחוז אחד!!! לעשרים אחוז!!! אתה רוצה לפרוט 1000 שקל של מעשר שני... אתה צריך לשלם מאתיים שקל... ועל חשבון מיי? על חשבון המעשר שני... לא חבל... כואב לי הלב... איזה ברוררר... לא הייתה ברירה ושלמתי מאתיים שקל כמו ילד טוב... ובשביל מה?? בשביל לקבל מטבעות שלפני שבוע שלמתי כסף רק בשביל להתפטר מהם... איזה תסכול... **כשיצאתי מהציצ' גמלה בלבי החלטה נחושה!!!** ברגל הבא שאני מגיע לירושלים אני אלמד לקח ואני אגיע עם ככלל הכסף הקטן יחד איתי... ולא זו בלבד... אני אביא עוד סתם כסף קטן של חולין כמה שיותר... כדי שאני אוכל לעשות פה חסד עם אנשים... אני אעמוד ליד הציצ' עם כמויות של כסף קטן ומי שירצה לפרוט מעשר שני אני אפרוט לו בחינם... כדי לתרום את חלקי לבלום את עליית המחירים של העמלה של הפריטה...

הגיע סוכות... ושוב עולים לירושלים... ואכן זכרתי טוב מה שהיה ולמדתי לקח... והפעם שכרתי עוד חמור במיוחד... רק בשביל שהוא יסחוב את הכסף... מסכן החמור... היה לו כ"כ כבד... אבל מה לא עושים בשביל מעשר שני... ומה לא עושים בשביל לעזור ליהודים שמסתמא כבר עכשיו עומדים שמה בתור בציצ' כדי לפרוט כסף במחיר מפולפל... היה כבד וקשה... אבל הרגשתי תחושת שליחות ועשיית את זה באהבה... אני מגיע לירושלים... ומיד הלכתי בזריזות לכיוון הציצ' לראות מה קורה... **אני מגיע ולמרבתי תדהמתי!!!!** מה אני רואה??? הציצ' יושב משועמם ואומר תהילים... ואף אחד לא פוקד אותו... **הייתי בההללם... מה קרה?? איפה כולם??** פעם שעברה היה פה פיצוץ... ועכשיו אתה ריק??? **קציצור... מה מתברר???** אני לא החכם היחיד שלומד לקח... לא רק אני נתקעתי בפעם שעברה... היו עוד המונים כמוני שנתקעו עם כסף גדול וגם הם למדו לקח כמוני... וגם הם הגיעו בהיסטריה עם כל הכסף הקטן שהם רק יכלו להביא איתם... **והנה מהפך 180 מעלות!!!** ירושלים מוצפת במלא כסף קטן באופן חסר פרופורציה ומיותר... כולם הפסידו מהסיפור... מצד אחד הציצ' שכבר כמה חודשים מתכוון להצפה והתאמץ להיות ערוך... פתאום מוצא את עצמו יושב משועמם... ומצד שני אנשים טרחו כ"כ וסחבו איתם כ"כ כבד ולחינם... וזה לא נגמר בזה... כי במוצאי החג מה התברר... שאנשים עדיין נשארו עם מלא מלא מטבעות שהם לא הספיקו להשתמש בהם... ונו... כעת להחזיר אותם הבייתה?? לא!!! יש גבול!!! לא מספיק היה לסחוב כ"כ כבד עד לירושלים... ועכשיו עוד להחזיר את זה הבייתה?? ממילא כל אחד מעולי הרגלים חיפש להפקיד את הפירוטות של מ"ע עד פנים הבאה שנבא ונשתמש בזה... אנשים שכרו כספות ותאים מיוחדים להפקיד שם את הכסף עד העליה הבאה... **אבל זה לא פשוט!!!** כי ידוע... לפרוטות נחושות יש נטיה להחליד... והיו הרבה אנשים שהשאירו כסף במוצאי סוכות... וחזרו הבייתה... והם "בנו" על הכסף הזה... והנה עכשיו בחודש שבט הם הגיעו לירושלים ופתחו את הכספת... והם גילו שהכל נהיה חלודה... איזה כאב לב... זה גם הפסד גדול למסמן גבוה של מעשר שני שאנחנו מחויבים בשמירתו... וגם נעמתי נפש ליהודים טובים שבסה"כ התאמצו כ"כ והביאו כסף עד לפה והכל נהיה למפח נפש... שורה תחתונה: לכל הדעות המצב הזה נהיה לא תקין!!! ולשכת הגזית התכנסה לקבל החלטות איזה תקנה צריך לתקן בשביל להתגבר על הבעיה... מי שמעניין אותו מה היו החלטות לשכת הגזית... או שיחכה לפעם אחרת שנפתח את הנושא... או שהוא מחזק כבר עכשיו לפתוח מסכת מעשר שני פ"ב מ"ט (והבה: כל הציצ' שנכח כאן הוא לא למיר מדויק... כי ריות והתאמצות לתרום למשקלים המוסריים לנו... כל חיתוני ע"פ מושגי הסכנות והשפחות ביטוי... אבל צריך לדעת שבזמנם למטבע היה ערך אסיתי... סמילאי יש שינויים מסוימים, אבל ברמת העיקרון תיאור נכון)

למה לאברך אין הכנסות כמו יהודי שעובד...??

ביום שלישי בפרשת בשלח המוני בית ישראל אומרים את פרשת המן בקנאות... מתוך תקווה שיש בזה סגולה לפרנסה... ללא ספק עצם הקריאה בתיבות התורה עולה עד כסא הכבוד ועושה נחת רוח לבורא ית'... **אבל משהו הגדיל לעשות והוא אמר לי:** שחלק בלתי נפרד מהסגולה זה לעשות באותו יום לוטו... אתה אומר פרשת המן... ומיד אח"כ אתה עושה לוטו... בעזרה"ש... בנים ובני בנים עוסקים בתורה ובמצוות מסודרים בדירות... בפרוייקט מתחם שנלך בירושלים... **אבל בשקט בשקט... לא לפרנסה...** (רק לאחר אמירת הסגולה) יש פה לציבור טעות מאוד מאוד גדולה בקשר לסגולה הזו... שאם הם היו יודעים כמה מדובר... הם לא היו כ"כ ממהרים לעשות את הסגולה הזו... **ולמה???** כי נכון... מי שאומר פרשת המן, זה באמת סגולה לפרנסה... **אבל איזה? איזה סוג של פרנסה??** פרנסה מסוג של ירידת המון!!! נכון??? זה כל הרעיון... בזכות שאתה קורא פרשת המן שמתדברת על פרנסה... בזכות זה אתה תקבל מעין הפרנסה שהיתה לעם ישראל ע"י המן...

נני מה היה בירידת המן? עם ישראל לא היו צריכים לדאוג לפרנסה... לא היה להם שקל בחשבון בנק... לא היה להם שום קניינים ושום נכסים... ולמה לא?? כי כל יום הקב"ה הוריד להם מן... אם הקב"ה מוריד כל יום כל יום להם מן השמים... אז בשביל מה אני צריך לפתוח חשבון בנק?? בשביל מה אני צריך לעשות גשעפט בשביל שיהיה לי כסף??

נני גם אתה רוצה כזה סוג של פרנסה?? לזה אתה מתכוין??
אם בשביל זה... כבר לא בטוח שצריך לקרות פרשת המן... בשביל זה מספיק לך לחזור בסה"כ לכולל להיות אברך בן תורה שלומד שער הבטחון בחובות הלבבות וזה... מכאן ואילך אתה כבר מאוכלי המן בפועל... גם בלי להגיד את פרשת המן!!!

בינינו... כשאתה אומר פרשת המן ואתה רוצה שהסגולה תעבוד... **מה היית חולם שיקרה??** שיתקשרו אלי ממספר המזל ויודיעו לי שהרווחתי כמה מיליונים ככה טובים... וזהו... אז אני אוכל להרשות לעצמי **אחת ולתמיד לקנות איזה כסא נוח ולהתרווח עליו**... זהו... נגמרו הדאגות... אני יותר לא צריך לפחד מה יהיה מחר... אני לא צריך לשבור את הראש איך לחתן את הילדים... זהו!!! יש לי כסף בצד עד 120 כולל מע"ם... **אדוני!!! אם זה מה שאתה רוצה**... אז חבל לפתוח פרשת המן... עדיף כבר שתפתח "דרושים"... תנסה לחפש עוד עבודה שאולי משם יצמחו לך כל המיליונים האלו... ולמה?? כי בסגולה של פרשת המן... טמון בחובה משהו אחר לגמרי לגמרי...

אתה יודע מה טמון בפרשת המן?
הרי כך: רבונו של עולם... יש לי דאגות פרנסה... ולמייעשה אני יודע שאליבא דאמת אין לי מה לדאוג... ולמה?? כי פרנסה משמיהו! ומי אמר לי?? פרשת המן... צנצנת המן... זו האמת!!! אליבא דאמת אני יודע את זה ויש לי את כל ההוכחות בשטח... שכל עמל הפרנסה זה רק עניין של השתדלות... ובסופו של יום כמה שתשקיע וכמה שתעמול בפרנסה הרי "לא העדיף המרבה והממעיט לא החסיר איש לפי אכלו לקטו"!!! זו העובדה... את כל זה אני יודע... **יודע בשכל!!!** הבעיה היא שמ"יודעת היום" ועד "השבות אל לבבך"... **יש מרחק מאוד מאוד גדול!!!!** אני יודע את זה רק בשכל... אבל תכלס... בלב אני עדיין דואג... אני עדיין מוטרד... מה יהיה עם זה ומה עם זה... ועוד חצי שנה מה יהיה עם זה וזה...

אנא ה': בשביל זה אני כעת קורא פרשת המן בשביל שהקריאה בתורה שבכתב תפעל בכח הסגולי שלה ותכנס לתוך הלב שלי... ומה שאני כבר מבין בשכל... שזה יכנס עמוק עמוק לתוך הלב... **ואזו!!!!** כשהי יכנס לתוך הלב... או אז **אני אוכל להרשות לעצמי אחת ולתמיד לקנות איזה כסא נוח ולהתרווח עליו**... (העתקה מילה במילה מהשורות הקודמות) זהו... נגמרו הדאגות... אני יותר לא צריך לפחד מה יהיה מחר... אני לא צריך לשבור את הראש איך לחתן את הילדים... זהו!!! יש לי רבש"ע שעומד לימיני כל יומי ולא ראיתי צדיק נעזב וזרעו מבקש לחם... לילה טוב אבא שבשמים... בשלום יחידיו!!! יחדיו!!! אשכבה ואישן כי אתה ה' לבדד לבטח תושיבני... **זו הסגולה של פרשת המן!!!** הסגולה הזו מיועדת בעיקר עבור מי שבסה"כ קולט עניין... ויודע בשכל שבשורה התחתונה פרנסה משמים... כאן יש המלצה חמה להשתמש בכל מיני דרכים איך להשיב את זה אל הלב... בדרך הטבע זה צריך להגיע באמצעות לימוד מוסר... ובדרך קצת יותר סגולית באמצעות קריאת פרשת המן... אבל!!! מי שרוצה להגיד פרשת המן והמטרה שלו... שהקב"ה יעזור לו להתניע אחת ולתמיד את הרכב... ואז הוא ישים פתאום גז... ויעשה לקב"ה שלום שלום דרך המראה... **לא אדוני!!! טעית בכתובת**... (זה בדיוק מה שתלמידיו של רשב"י שאלו אותו ביומא עז: מפני מה לא ירד להישראל כל פעם אחת בשנה? ותשובתו היתה: ש"י שיש לו ארבעה או חמשה בנים היה דואג ואומר שמע לא ירד מן למחר ונמצאו כולם מתים נמצאו כולם מכוונים את לבם לאביהם שבשמים" יעוי"ש)...

מעניין לעניין באותו עניין: יש ספרי בפרשת קורא שמאוד חשוב לכל אברך כולל לדעת אותו: (קרח ק"ט) "ויאמר ה' אל אהרן בארצם לא תנחל וחלק לא יהיה לך בתוכם בחילוק הארץ ובבניה אני חלקך ונחלתך על שולחני אתה אוכל ועל שולחני אתה שותה משל למלך בשר ודם שנתן לבניו מתנות ולבנו אחד לא נתן שום מתנה, אמר לו: בני אף על פי שלא נתתי לך מתנה, על שולחני אתה אוכל ועל שולחני אתה שותה"

כתוב כאן גישה מאד מעניינת: יש פינוקים שמגיעים דווקא לבן הרחוק... עוד יותר מהבן הקרוב... **וכולו מבינים את זה... לדוגמא:** כשהבן יוצא לשיבה עם התיק לאחר שבת חופשית... אמא מכינה לו עוגה מיוחדת... ומכינה לו מצעים מהודרים... ואבא נותן לו דמי כיס... רגע... מה עם כל שאר הילדים בבית? **למה דווקא הוא** מקבל עוגה מיוחדת ולא אני? **למה דווקא הוא** מקבל דמי כיס ויני לא?? **למה דווקא לו** כפי מצעים מיוחדים ולי לא??? והתשובה היא מאוד ברורה... הוא כעת הולך לשיבה!!!! הוא רחוק מהבית... וחסר לו את החמימות של הבית... לכן צריך לתת לו דמי כיס וכל מיני פריבילגיות בשביל לחפות על החסר שלו... אבל אתה?? אתה נמצא כל יום בבית... אתה לא צריך את זה...

אין ילד שלא מבין את זה!!! נכון??

אז על אותו משקל בדיוק: ההסתכלות הנכונה על ההבדל בין רמת חיים של אברך ליהודי שעובד **היא כך:** אברך בן תורה הוא בבחינת בן הסמוך על שלחן אביו... הוא נשאר בבית... הוא נשאר במקום הטבעי של יהודי... "בשבת בבית ה' כל ימי חי"י... ואילו היהודי שיוצא לעבוד לפרנסתו הוא נאלץ לצאת מהבית... הוא הולך בנכר... וממילא החיים שלו באופן טבעי יותר קשים... יתני טעוניהם... וממילא כמו שכולנו מבינים שבן שהולך לפנימיה צריך לתת לו דמי כיס כדי לחפות על החסר שלו שהוא רחוק והוא

מחוץ לבית... ככה אותם יהודים שעובדים קשה לפרנסתם צריכים להוציא יותר כסף על רמת חיים יותר גבוהה כדי לחפות ולרצות על העומס והקושי והדאגה של החיים השוטפים--- שלאברך בן תורה **זה פחות חסרו!!! הוא פחות צריך את זה... כלפי מה הדברים אמורים???**

ישנם רגעים שאברך בן תורה חושב לעצמו... סוף סוף... תכלס... בשורה תחתונה אלו שעובדים לפרנסתם חיים יותר טוב ממני... הם מתפנקים להם... יש להם אפשרויות יותר... יש לו רכב... בית מפואר... סופי שבוע... ואילו אני לא יכול להרשות לעצמי את זה... והאברך לפעמים נתקף בקנאה... סוף סוף אין לי את היכולת והאפשרות כמותם... וזה חסר לי...

נני כשאברך טוען כזו טענה... מה בדרך כלל עונים לו??

הכיוון של התשובה היא ש... ש... שאתה לא צודק... ולמה??

אז בגלל שרק נראה לך שהם נהנים מהחיים יותר... ולמעשה זה לא נכון...

אז שאתה חושב שאתה לא נהנה מהחיים... אבל אתה הרי כן נהנה...

והתשובות האלו אמנם נכונות... **אבל!!! מהי התשובה הכי אמיתית???**

אתה צודק!! יהודי שעובד לפרנסתו... יתכן שהוא נהנה מהחיים **יותר ממני!!! אבל אתה יודע למה??** כי אתה בן הסמוך על שלחן אביו והוא לא... ובן שלא סמוך על שלחן אביו **יש לו חסר**... הוא רחוק... הוא מרגיש בנכר... יש לו חסך שבשביל לחפות על החסך הוא צריך כל מיני תחליפים ששיבו את לבו שאתה לא צריך אותם!!!! כי לך אין את החסר שיש לו... הסיבה ש-לך אין את רמת החיים שלו... זה בגלל **שאין לך צורך בזה!!! הוא צריך** את זה ו-- **אתה לא!!!!**

ואיפה נפל לי האסימון הזה?? כבר סיפרתי לך ששבת אחת הייתי בבית מלון... בהתחלה הייתי בטוח שאני הולך ליהנות מהחיים עד לב השמים... אבל תכלס... כשהגעתי לשם... לא... לא... לא הסתדרתי שם... לא מצאתי את עצמי... הסתובבתי הלוך חזור בעצבנות... כולם יושבים על ספות רגועים... בוהים... ואני רק עושה כל הזמן רונדלים סביבם... כולם מחויכים... נהנים... משוחחים ברוע ושלווה... רק אני מסתובב פה כמו "פרה שרצה בין הכרמים"... ולא מצליח להבין מה אמורים לעשות פה... (כל השבת הייתי עסוק רק ב"לגנוב" כוסות חד פעמיים מהחדר אוכל... כמו בשיבה... זה החוויה היחידה שעשתה לי שם מצב רוח)... **עד שפתאום קלטתי את העניין:** כל האנשים שנמצאים כאן במלון... זה אנשים שבמשך השבוע עובדים קשה... זה אנשים שלא רואים את המשפחה כל השבוע... זה אנשים שאין להם מנוחה במשך השבוע... והחלום הכי מתוק שנותן להם כח להמשיך זה... תן לי איזה פינה שקטה בסוף השבוע שאני אוכל לשבת במנוחה נכונה ולפגוש את הילדים שלי ולדבר איתם ברוע... בלי ש-כל שניה אני צריך לרוץ פה ושם... **זה סוג האנשים שמגיעים למלון!!!** והנה... שבת אחת נחת פה במלון אברך כמוני... ואני לא יודע מה עושים פה... למה??

כי אני הרבה פחות צריך את זה... כי יש לי את זה כל השבוע!!!

אני בן הסמוך על שלחן אביו... אני לא צריך מתנות... כי כל הלך החיים שלי הוא מתנה... אני שמח ומאושר שיש לי את הזכות לשבת וללמוד תורה וזה המקום האידיאלי שלי... כל השבוע אני בבחינת שבת... אני כל השבוע חוזר הביתה בשעה 1 ופוגש את המשפחה ומדבר איתם ברוע ובשלווה... ממילא **אני לא צריך את זה!!!** אני לא צריך את הספות האלו של הבית מלון ולא את השלווה המקפיצה הזו... **אתה קולט את האבסורד פה??** יושב לו אברך כולל ומקנא באדם שיכול להרשות לעצמו בית מלון... הוי... אתה לא מבין... הוא מקבל מהקב"ה בית מלון כי **הוא צריך** בית מלון... ואתה לא מקבל כי אתה **לא צריך את זה**... אם אתה תלך לשם אתה תרגיש נטע זר... אתה תוותר על זה מחוסר עניין...

הוא מקבל מהקב"ה רכב מנהלים נוח ומפואר... כי הוא עובד מאוד קשה לפרנסתו... יש לו כל הזמן דאגות... הוא כל הזמן מתעסק עם הקללה שקוראים לה בזיעת אפיק תאכל לחם... ממילא הוא צריך קצת נחת רוח בחיים... בשביל זה הוא צריך מידי פעם להרשות לעצמו לפגוש את עצמו... להוציא קצת כסף כדי להצדיק את המשכורת שעליה הוא כ"כ עמל... **אבל אתה?? אתה לא צריך את זה!!!** אתה ב"ה זוכה לעסוק בתורה ואתה הרי אוהב ללמוד... ואתה מחובר ללמוד... (כמובן במידה וזה כך... אם זה לא כך... זה כבר סוגי אחרת)... אז כמובן שעמל התורה זה קשה ובן תורה גם מתמודד עם ימי השנאה שאני לא צריך לספר לך... אבל עדיין!!!! עדיין אי אפשר להשוות את זה לעמל וצער של בזיעת אפיק תאכל לחם... (ואברכים משום מה לא קולטים את זה... הם חושבים שבטוב העבודה מלקקים דבש... תשלח את אשתך שתדבר עם אשתו של חברך העובד לפרנסתו... היא תסביר לה מה זה עבודת של פרנסה... וכמה שעות ביום רואים אותו)... אברך כולל מתגלגל באוטובוסים של אגד מפוצצים ביום ששי... ולבו כבד עליו... למה אין לי רכב?? אם היו לי אפשרויות... הייתי יוצא מהבית כמו ג'נטלמן ביום ששי אחה"צ... כמו השכן עם הרכב האוטומטי?? **אדוני!!! יש לך טעות**... השכן שלך עם הרכב... הוא חושב שהוא רק נהנה עם הרכב?? הוא גם מקיים ברכבו את ה"בעצבון תאכלנה" בכל הרמ"ח והש"ס... הוא כל השבוע חי ברכב... הוא נוסע שעות ע"ג שעות ברכב כדי להביא טרף לביתו... אז אתה לא מפרגן לכזה אדם קצת נחת רוח בחיים?? כמו שכתוב: "ביום הניח ה' לך מעצבך ומרגלך ומן העבודה הקשה אשר עובד בך" (ישעיהו יד)... שלכל הפחות ביום ששי אחה"צ... סוף סוף יש לו הזדמנות ליהנות מיגיע כפיו... ולצאת יחד עם המשפחה ולהרגיש טיפטיפה כמו ג'נטלמן... ולדעת שהנה... יש משהו אחד שאני יכול להרשות לעצמי בחיים... מה יש? תפרגן לו קצת... **זה מה שמתכוין הספרי שהבאתי לך**... דווקא בני אהרן!! בגלל שהם שבתו של ה'... דווקא הם לא מקבלים חלק בארץ ולא בזביזה... ולמה?? כי נדל"ן וזביזה זה פריבילגיות שמיועדים עבור מי שנאלץ להתרחק משלחנו של מקום... אבל אתם... שסמוכים על שלחנו של מקום... אתם לא צריכים את זה... וה"ה לבן תורה שהוא המייצג של שבת לוי בדורנו...

דברי שי"ח

ממרן שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א

על הפרשה

הנהגות מרן שליט"א בט"ו בשבט

בט"ו בשבט (בצהרים) נוהג לאכול מכל מיני פירות וירקות שיש בידו ומברך כל הברכות. ואמר לי שכן הי' מנהג אביו מרן ז"ל ועי' סי' קל"א במ"ב סקל"א, ואמרתי לפני מרן שראיתי שת"ח אחד שליט"א כתב שאולי ראוי שלא לאכול מפירות האדמה ביום ט"ו בשבט כדי שלא יבואו לטעות ולומר שהיום קובע לענין מעשר גם בפירות האדמה, וענה לי מרן שהדברים הבל וריק, וזה אינו.

בשנים קודמות רבות, שחי חיי דוחק ממש לא היו לו כמעט פירות ובידך על מה שהרבנית יכלה לקנות, אבל בשנים האחרונות מביאים לפניו הרבה פירות, וכיון שמביאים לפניו טועם מהם.

כשט"ו בשבט היה בשבת אבל המינין רק בסעודה א', ומיד לאחר המוציא.

ואמר שכן נהגו אצלם.

לא אומר שום בקשות או תפילות וגם לא על אתרוג. ואף שיש לזה מקור באיזה מהספרים, אמר טעמו שהרי מה שכתוב ט"ו בשבט ר"ה לאילנות, הכוונה למעשר ולא לדין (ובעידנא חדא אמר לי עוד משום שט"ו בשבט אינו ר"ה על אתרוג כי הרי הוא גדל על כל מים) ולכן הורה עוד כי גם אלו שכן נוהגים להתפלל ביום זה על אתרוג כשחל בשבת אין להתיר, כי אין מבקשים בקשות בשבת ורק מה שנחוי או שאז זמנו, התירו. (מתוך הספר 'אלא' הנהגות מרן שליט"א על סדר הש"ע)

שאלות שהתקשה בהם

רבינו מרן שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א בעניני ט"ו בשבט

א. הא דנקבע ט"ו בשבט ביום ט"ו ולא ביום ט"ז דהוא רוב החודש הטעם שקבעו חז"ל ט"ו בשבט ביום ט"ו בחודש דאיתא בגמ' דהואיל ויצאו רוב גשמי שנה וכבר עלה השרף באילנות והקשה רבינו שליט"א דלפי זה היה להם לחז"ל לקבוע ר"ה לאילנות ביום ט"ז לחודש מפני דט"ו הוא רק מחצה ולא רוב דימות הגשמים זה טבת שבט אדר ונשאר רבינו בצריך עיון.

ב. הנה קיי"ל בשו"ע או"ח סי' רי"א ס"א שאם יש לפניו כמה מיני פירות אזי אם ברכותיהן שוות מברך קודם על מין שבעה ואח"כ על החביב. ואם אין ברכותיהן שוות כגון שהיה לפניו מינים שברכתן בפה"ע ומינים שברכתן בפה"א דעת רוב הפוסקים שצריך להקדים את החביב. ולפי"ז יש להסתפק אם היה לפניו כגון רימון, תפוז, ובננה. וסדר החביבות אצלו הוא תחילה תפוז ואח"כ בננה ואח"כ רימון, דלכאורה ברכת התפוז קודם ברכת הבננה משום דכשאין ברכותיהן שוות אוליין בתר חביב והתפוז חביב אצלו יותר, אלא דכשבא לברך בפה"ע על התפוז יש לו להקדים הרימון דהא התפוז והרימון ברכותיהן שוות ומין שבעה קודם לחביב אלא דאם בא לברך על הרימון יש לו להקדים את הבננה כי באין ברכותיהן שוות חביב קודם ואצלו הבננה יותר חביב. ונמצא דיש כאן גלגל החזור ומה עליו להקדים בהאי מילתא. עכ"ד. (ט"ו בשבט בהלכה)

(נשמח לקבל את תשובות הקוראים לב' השאלות)

"ושם שתים עשרה עניות מים ושבעים תמרים" (טו, כז)

פירש"י כנגד שבעים זקנים, וכן הוא במכילתא. וצריך טעם למה דוקא תמרים. וי"ל ע"פ הגמרא בפסחים פ"ז ב' לא הגלה הקב"ה את ישראל לבבל אלא כדי שיאכלו תמרים ויעסקו בתורה ובירושלמי תענית פ"ד ה"ה קודם לארבעים שנה עד שלא גלו ישראל לבבל נטעו תמרים בבבל ע"י שיהיו להוטים אחר מיני מתיקה שהיא מרגלת הלשון לתורה, ומבואר דתמרים הוא סגולה שיעסקו בתורה, לכן היו התמרים כנגד הסנהדרין עוסקי בתורה ופשוט.

"ויקראו בית ישראל את שמו מן" (טז, כג)

את אשר תאפו אפו ואת אשר תבשל בשלו. הק' במושב זקנים למה הם צריכים לאפות ולבשל הרי סגי לחשוב עליהן. ות"י דצריך לחשוב בשעת אכילה זה אסור בשבת דהוי כמבשל. מכאן מוכח דהיכא דבמחשבתו איתעביד מעשה הוי כמעשה ואסור בשבת, ודלא כשטמ"ק בביצה ל"ד ב' דמותר לעשר בשבת במחשבתו אע"ג דבדיבורו איתעביד מעשה, ועמש"כ בזה בבה"ל פ"ט ממעשר ה"ז ד"ה אומר.

"ויקראו בית ישראל את שמו מן" (טז, לא)

ובמכילתא דורשי רשומות אמרו בית ישראל קראו את שמו מן. יתכן דכוונתו דבית ישראל אלו הנשים כדפירש"י לקמן י"ט ג' (והוא ממכילתא שם) כה תאמר לבית יעקב אלו הנשים משום שהנשים קראו לו שם כי כתיב אשר תאפו אפו ואת אשר תבשל בשלו ומלאכות אלו נמסרו לנשים כדפירש"י בשבת ל"ב א' דלכן נמסר מצות חלה לאשה משום שהיא עוסקת בו (עי' פסחים מ"ח ב' שלש נשים עוסקות כאחד א' לשה וא' עורכת וא' אופה) לכך גם קריאת השם נמסר להן.

(טעמא דקרא)

עלי שי"ח

"ההבדל בין רבינו להחזון איש"

המעשה הבא אידע לא מזמן.

היה זה כאשר אחד מראשי המוסדות הגדולים בארץ. הגיע אל רבינו שליט"א עם כמה נגידים המסייעים בכספם להחזיק את המוסדות, וביקשו שרבינו יברך אותם. רבינו אכן שמע את אשר על ליבם והעניק לכל אחד מהם את הברכה. תוך שהוא מורה לכל אחד מהם להתחזק. לפתע הבחין רבינו כי בסמוך עומד יהודי עם מצלימה מיוחדת ומצאם את רבינו עם התורמים. רבינו סימן לו בידו שישפיק כי אינו מרוצה מזה. [כידוע שמקפיד על זה מאוד, ופעם התבטא גס רבינו, הגאון ר"י זילברשטיין, כי דוקא היהודי שהכי מקפיד על זה שלא יצלמו אותו, יש ממנו יותר תמונות מכל הרבנים, כי משמים סיבבו שהכל רוצים לראות פניו ולשמור דיוקנו].

הצלם כמובן הפסיק.

אבל למנהל המוסד היה אכפת, כי הנדיבים רצו מאוד תמונה למזכרת עם רבינו, והוא הרגיש כי הפגישה 'אינה מושלמת' אם אין תמונה... הוא ניגש למנהל לרבינו וביקש לשאול שא"ה: מסופר על מרן החזון איש שהגיע פעם לבחון נערים צעירים ביישיבת תפארת ציון בבני ברק, ובצאתו ביקשה ממנה ההנהלה שיועיל לעמוד רגע, כדי שיוכלו לצלם אותו על בנין הישיבה ולצידו התלמידים, כדי שאח"כ יראו התורמים ונדיבי עם כי הנה מרן החזון איש בא לישיבה, וככה הישיבה תוכל להתקיים טוב יותר בגשמויות.

החזון איש הסכים, ואכן התמונה הוז מפורסמת שהוא עומד על מדרגות הישיבה ברחוב ירושלים שבבני ברק, מסובב בתלמידים, רבינו שליט"א אישר שהסיפור אכן נכון.

שאל מנהל המוסד: מה אני שונה ממנהל תפארת ציון, הלא אם החזון איש הסכים להם שיעצמו, מדוע לי הרב לא מסכים שאצלם, והרי יהיה מזה תועלת גדולה לתלמידים?

רבינו שליט"א השיב לו על אתר: אני לא החזון איש! בתמונה שלי אין כל תועלת! שא"ה מנהל המוסד: והלא הנדיבים שהבאתי רוצים מאוד, ואני יודע שיהיה תועלת? ענה רבינו בענינו, ובלי להתפעל: בגלל שהנדיבים שלך משונים ומשום מה רוצים תמונה שלי לכן אתיר? יש ענין שלא יצלמו בן אדם!

כשיצאו, התפעלו הנדיבים מעוצמת הפשטות של רבינו, שבאמת הוא סבור בכל ליבו ובטוח באמת שהתמונה שלו לא מעניינת אף אחד, והבטיחו להכפיל את התרומה.

בברכת שבת שלום יצא 5106781

על הדף

שנת החורבן

ע"ז ט' ב' אמר רב הונא בריה דרב יהושע האי מאן דלא ידע כמה שני בשבוע הוא עומד ניטפי חד שתא ונחשוב כללי ביובלי ופרטי בשבועי ונשקל ממאה תרי וכו'. אי בערכין י"א ב' ר' יוסי אומר מגלגלין זכות ליום זכאי וחובה ליום חייב אמרו כשחרב הבית בראשונה אותו היום ת"ב ה' ומוצאי שבת ה' ומוצאי שביעית ה', והנה בית ראשון עמד ת"י שנה ובית שני ת"כ שנה כמב' שם ד"ב ובבית ראשון לכו"ע נחרב בשנת ת"י והוא ה' מוצאי שביעית אבל בבית שני נפלה מחלוקת דדעת רש"י בסוגיין שנחרב בשנת ת"כ עצמה כמו בית ראשון בשנת ת"י עצמה והיא היתה מוצאי שביעית אבל דעת התוס' שם דבשנת תכ"א חרבה והיא היתה מוצאי שביעית והוכיחו כן מסוגיא דערכין ד"ב והרמב"ם (פ"י משמ"י ה"ד) עשה פשרה דהבית באמת נחרב בשנת ת"כ דומיא דבית ראשון בשנת ת"י אלא דמוצאי שביעית ה' בשנת תכ"א ולאותה שנה קרי שנת החורבן בבית שני כמו שהסביר הרמב"ם משום דמניסן מנינן כמ"ש המפרשים. וצ"ע למה בבית ראשון לא קרי למוצאי שביעית שנת החורבן מה"ט וי"ל דשלמה המלך ע"ה התחיל לבנות הבית בחודש זיו כדכתיב במ"א ו' שהוא לר' יהושע בר"ה י"א ב' תשרי (ש"ר שזה טעות דבהדיא מבואר שם שהוא ניסן) א"כ ת"י שנה הוא מתשרי לתשרי אבל בבית שני התחילו לבנות בחודש אייר כמפורש בעזרא ג' ולכן נמנה מניסן ת"כ שנים ואע"ג דק"ל כר"א דבתשרי נברא העולם מ"מ לתקופות ק"ל כר' יהושע וי"ל דלענין בנין הבית נחשב כמו לתקופות מניסן (גם חנוכה בית ראשון ה' בתשרי כמב' במ"א ח' ובמ"ק ט' א' וחנוכה בית שני היה באדר סמוך לפסח כמפורש בעזרא ו').

(דרך אמונה הל' שמיטה פ"י ה"ד ביה"ל ד"ה נמצאת ע"ש עוד)

יארצייט הגאון הגדול רבי שלום בן ציון פלמן זצ"ל נלב"ע י"ב שבט תשע"ה תנצב"ה

מעשה באחד שחתם לחברו ערבות על חובו, וכאשר הגיע זמן הפירעון הלווה לא פרע את חובו, המלווה ניסה להשיג את הלווה כשלא עלתה בידו פנה אל הערב שישלם את הלוואה כפי שהתחייב בערבותו. הערב התחיל להתנצל בפני המלווה ואמר "אוי איך שכחת, הלווה נתן לי את הכסף של ההלוואה שאני ישיב לך, והדבר נשכח ממני לגמרי", ומיד הזדרז ופרע את החוב.

לאחר שבועיים מקבל המלווה מכתב מהלווה, ובו כותב לו "בוודאי אתה כועס עלי על האיחור בפירעון החוב, אבל תדע לך לא שכחתי מהחוב, אלא שלא הרגשתי בטוב, והייתי כמה שבועות בבית חולים, ושם עברתי ניתוח קשה, ורק עתה שבתי לביתי, וכל הימים הללו לא היתה לי אפשרות ליצור קשר עם אף אחד, לכן לא יכלתי להודיע לך על העיכוב. אבל עתה בעז"ה בקרוב ממש אשיב לך את החוב". התברר שהערב לא רצה שייצא על הלווה שם של אדם שאינו נאמן, שאינו פורע את חובותיו, ומכאן ולהבא שוב לא ירצו להלוות לו, ועל כן סיפר את הסיפור כאילו הלווה כבר נתן לו את הכסף וההשמה היא בו בלבד.

אמר הגר"צ, שכאשר סיפרו את המעשה הזה למרן הגר"ח שליט"א אמר בהתפעלות, "על ערבים כאלו העולם עומד".

שו"ת בעיני ט"ו בשבט

אינו יפה, אמנם חלק קטן ממנו יפה, ולעומת זה יש לו פרי נוסף שהוא קטן אך החלק היפה שבו יותר גדול מהחלק היפה בפרי הגדול הי מנייהו עדיף?

ת. מסתמא הגדול עדיף.

ש. הנח "סוכריה" הוא לכאורה דומה לסוכר, והלא על סוכר מברכים שהכל כי הוא ספק אדמה וספק העץ, וי"ל מה הדין מי שיש לפניו סוכריה ודבר שברכתו אדמה, האם אדמה קודם או סוכריה קודם שהלא סוף סוף גם היא ספק אדמה ומה שמברכים שהכל הוא רק מספק,

ת. מסתמא אדמה קודם. ואח"כ יברך נפרד על הסוכריה, כי הרי לא מכין לפטור אותה באדמה.

(דברי ש"ח)

ש. מי שיש לפניו סלט פירות אך אינו מברך עליה כי כל הפירות הם באים מחמת הסעודה. אבל על מין אחד הוא צריך לברך שהחינו, האם יברך עליו שהחינו או דלמא היות ועל כל הסלט אינו מברך כלל, אין כאן מקום לברכת שהחינו

ת. ודאי יברך שהחינו.

ש. הכלל הוא: שדבר שחביב אצלו קודם לברכה, ויש לדון במקרה שיש לו כוס עם שתיה חמה וכוס עם שתיה קרה, ואצלו החמה חביב יותר, האם נחשב לחביב או דלמא סוף סוף הלא בשניהם יש אותו משקה בדיוק?

ת. יתכן שנחשב חביב וקודם.

ש. קיימא לן, פרי שהוא "יפה" הוא עדיף על פני מעלת פרי "גדול" והגר"א גניחובסקי צו"ק"ל הסתפק בכה"ג שיש לו פרי גדול אך

ש. המהרש"א בחידושי אגדות (הרוית י"ג, ב') עומד על כך מדוע בכל המינים נכתבו הפירות עצמם: חטה, שעורה, גפן, תאנה, רימון - ואילו בזית נכתב היוצא ממנו "זית שמן", והוא מיישב שהזית עצמו אין בו שבח ארץ ישראל כיון שמשכח את הלימוד ע"ש. ובס' "הורה גבר" הקשה רבי בצלאל רנשבורג מה נענה על "דבש" הנאמר בפסוק, שאף הוא אינו הפרי עצמו, התמר, אלא היוצא ממנו?

ת. רש"י בשבועות (י"ב, ב' ד"ה וכל דבש) כתב לענין כל שאור וכל דבש לא תקטירו וגו': "וכל מיני פירות האילן בכלל", א"כ דבש לא קאי על הדבש אלא על הפרי.

ש. האם גם היום יש מיוחדות בפירות א", ובגמרא (סוטה מ"ח, א') אמרו משחרב ביהמ"ק ניטל טעם הפירות.

ת. לפעמים מביאים פירות מחו"ל ואין זה כטעם פירות א"י המשובחין יותר.

שמעתי מרבינו שליט"א: שאלתי מאבי זצ"ל, איך הדין באכל פירות ארץ ישראל וחו"ל, איזה נוסח יאמר בחתימת ברכת מעין ג', וסבור הייתי לומר "פירות", אך אבא ז"ל אמר "ועל פירותיה", משום שבכלל מאתיים מנה, שממילא משבח שיש פירות כאלו בעולם. ושוב שמעתי שגם מו"ח שליט"א פסק כן.

ראיתי שאבא זצ"ל אכל מזונות ושתה קצת יין פחות מרביעית, ואמר גם "על הגפן", ושאלתי אם ס"ל שגם קצת מצטרף, ואמר לי שיש פלוגתא אם סגי לגפן בכזית וי"א שכזית שיעורו קטן מאד, וכיון שהיה מן היין כזית לפי השיעור הקטן וכתב המ"ב שספיקות יש להכליל בברכה, לכן אמרתי גם על הגפן.

• אחד שאל לרבינו, מהם הסגולות המיוחדות שיש בט"ו בשבט. אמר רבינו רק דבר אחד, שלא אומרים תחנון.

• בבית רבינו נוהגים לחלק לילדים בט"ו בשבט שקית עם פירות, והראה רבינו דברי המשנה ברורה בסימן קל"א ס"ק ל"א שמנהג לאכול פירות בט"ו בשבט, ואמר כיון שהיה מנהג לעשות שהחינו ביום זה, מחלקים פירות.

שבת שירה

רבים באים לשאול את רבינו בענין קריאת שמות לילדיהם שנולדים ובין השמות שואלים לגבי השם שירה למי שנולדה בשבת שירה ומובא בספר 'שמות בארץ' שאמר רבינו: "יש להוציא את ה'יו"ד ולקרותה שרה. וכל אחד יכול לומר לה כן, אם יתקבל. ומה שאמרה שנולדה בשבת שירה - א"כ אם נולדה בפרשת פרה יקרא לה פרה, ובפרשת מצורע יקרא לה מצורע. ואין להמציא שמות מהראש".

לקבלת הגליון ניתן לשלוח בקשה במייל: 0573145900@okmail.co.il או בפקס: 077-2092005

נשמח לקבל הערות והארות וכן עובדות וש"ת מרבינו

להנצחות ולתרומות: 053-3145900 כתובת: ר' יהודה הנשיא 52 בני-ברק